

АНЕ ФРАНК
ЗАДНАТА КЪЩА
ДНЕВНИКОВИ ПИСМА. 14
ЮНИ 1942
1 АВГУСТ 1944

Превод от нидерландски: Емилия Манолова, Храбър Будинов, 2003

chitanka.info

НЕДЕЛЯ, 14 ЮНИ 1942 Г.

В петък, 12 юни, се събудих още в шест часа и това е напълно разбираемо, защото имах рожден ден. Но все пак не можех да стана толкова рано, затова трябваше да сдържа любопитството си до седем без четвърт. Тогава вече не се стърпях и отидох в столовата, където бях посрещната с умилкване от Мурти, нашата котка.

Малко след седем отидох при татко и мама, а след това във всекидневната, за да разопаковам подаръците си. Първо зърнах *тебе*, дневнико мой, и ти може би беше един от най-хубавите ми подаръци. После видях букет рози, саксия с цвете, два стръка божури (това бяха тази сутрин децата на флора, красящи масата ми), но имаше и още много други неща. От татко и мама получих цял куп подаръци, а пък и многото ни познати не бяха ме забравили. Така получих, между другото, един калейдоскоп, една игра, много бонбони, шоколади, картинна мозайка, брошка, „Холандски саги и легенди“ от Йозеф Коен, „Ваканцията на Дейзи в планината“ — прекрасна книга, и пари, за да мога да си купя „Митове на Гърция и Рим“ — чудесно!

След това Лиз дойде да ме вземе и отидохме на училище. В междучасието почерпих учителите и съучениците си с маслени сладки и отново се захванахме с учението.

Сега трябва да спирам. Довиждане, толкова те харесвам!

ПОНЕДЕЛНИК, 15 ЮНИ 1942 Г.

В неделя след обяд посрещах госта по случай рождения ми ден. Гледахме филма „Пазачи на пожарникарската кула“ с Рин-тин-тин, който много се хареса на моите съученици. Забавлявахме се и беше много приятно. Бяха дошли доста момчета и момичета. Мама пак ме попита за кого бих желала да се омъжа. Не може никога да допусне, че това е Петер.

Весел, тъй като преди, без да ми мигне окото и без да се изчервя, успях да избия това от главата й.

С Лиз Гусенс и Сане Хаутман сме заедно от дълги години, те ми бяха най-близките приятелки. Междувременно се запознах в Еврейския лицей с Йопи де Вал. С нея сме много често заедно и сега тя е най-добрата ми приятелка. Лиз се сприятели с едно друго момиче, а Сане се премести в ново училище и има приятелки там.

СЪБОТА, 20 ЮНИ 1942 Г.

Няколко дни не съм писала, тъй като първо трябва хубаво да обмисля цялата идея за дневника. За човек като мене воденето на дневник е странно усещане. Не само защото досега не съм правила това, но и защото ми се струва, че след време нито аз, нито който и да било друг ще прояви интерес към откровенията на една тринадесетгодишна ученичка. Но всъщност не става въпрос за това; иска ми се да пиша, и то най-вече, за да ми олекне на сърцето от всичко, което му тежи.

„Хартията е по-търпелива от хората“ — тази поговорка ми мина през ум в един от моите меланхолични дни, когато отегчено седях подпряла глава на ръцете си и бях безсилна да реша дали да изляза навън, или да си стоя у дома и в края на краищата така си оставах на същото място да се самоизмъчвам. Да, наистина хартията е по-търпелива и вероятно никой не би се заинтересувал, а и аз не мисля да позволя някому изобщо да чете тази тетрадка с твърди корици и високопарното име „Дневник“, освен ако в бъдеще не намеря приятел или приятелка, които да бъдат за мене Приятелят или Приятелката. Ето че стигнах до основната причина, от която тръгна идеята за дневника — аз нямам приятелка.

За да бъда още по-точна, тук трябва да обясня някои неща, защото никой няма да разбере как така момиче на тринадесет години е съвсем само на света, а и това не е съвсем вярно: аз имам мили родители и шестнадесетгодишна сестра; ако ги преброя, сигурно и около тридесет познати, които обикновено се наричат приятелки; имам тълпа почитатели, които ме гледат в очите, а когато не могат да направят това, се опитват в час да уловят погледа ми в счупено джобно огледалце. Имам роднини, приятни лели и вуйчовци, хубав дом... Не, очевидно нищо друго не ми липсва освен Приятелката. Не мога с никого от моите познати да говоря за нищо друго освен за обикновени, всекидневни неща. Но да станеш с някого малко по-близък е невъзможно и в това е трудността. Може би липсата на доверчивост е

само моя, но във всеки случай фактът е налице и е жалко, че не може да се премахне.

Затова е този дневник. А сега, за да развия още повече в моята фантазия идеята за една дългоочаквана приятелка, не искам в този дневник само да излагам събитията едно след друго, а искам самият той да бъде тази моя приятелка и тя да се казва Кити.

Понеже никой няма да разбере нищо от моите откровения към Кити, ако започна направо, трябва, макар и с неудоволствие, накратко да предам историята на моя живот.

Баща ми се е оженил за мама, когато е бил на тридесет и шест години, а тя тогава е била на двадесет и пет. Сестра ми Марго е родена през 1926 година във Франкфурт на Майн, а аз съм я последвала на 12 юни 1929 година и тъй като сме чистокръвни евреи, емигрирахме през 1933 година в Холандия, където баща ми започна работа като директор на фирмата „Травис“. Тази фирма е в тесни връзки с фирмата „Колен и Сие“ (намираща се в същата сграда), на която баща ми е съдружник.

Животът ни протичаше с неизбежните неприятности, защото останалите ни роднини не бяха пощадени от Хитлеровите закони за евреите. След погромите през 1938 година двамата ми вуйчовци, братя на мама, емигрираха и пристигнаха благополучно в САЩ. Старата ми баба дойде при нас — тогава тя беше седемдесет и три годишна. През май 1940 година добрите времена си отидоха безвъзвратно: първо войната, капитулацията на Холандия, идването на немците, след което започнаха страданията за нас, евреите. Законите за евреите следваха един след друг. Евреите трябва да носят еврейска звезда. Евреите трябва да предадат своите велосипеди. На евреите не се разрешава да се качват в трамваите. Евреите нямат право да пътуват с коли. Евреите могат да пазаруват само между три и пет часа, и то само в магазини, на които пише „За евреи“. Евреите нямат право вечер след осем часа да бъдат на улицата, нито да седят в градината си, нито да ходят на гости. Евреите нямат право да посещават театрите, кината и другите места за развлечение. Евреите нямат право открито да упражняват какъвто и да е спорт, нямат достъп в плувните басейни, тенискортовете, игрищата за хоккей или другите места за спорт. Евреите нямат право да влизат в къщите на християни. Евреите трябва да посещават само еврейски училища и още много други подобни ограничения.

Така продължаваше животът ни и непрекъснато изникваха нови неща, които ни се забраняваха. Йопи все ми казваше: „Не смея да правя вече каквото и да било, защото ме е страх, че и то ми е забранено.“ И така нашата свобода стана доста ограничена, но все пак още се понася.

Баба умря през януари 1942 година; никой не знае колко много *мисля* за нея и колко все още я обичам.

Още през 1934 година постъпих в предучилищния клас на училището Монтесори и по-късно продължих да уча там. В шести „б“ попаднах в класа на директорката госпожа К.; в края на учебната година развълнувано се разделихме и се разплакахме и двете. През 1941 година бях прехвърлена, както и сестра ми Марго, в Еврейския лицей; тя в четвърти, а аз в първи клас.

Нашето четиричленно семейство засега е добре и ето — стигнах до днешната дата.

СЪБОТА, 20 ЮНИ 1942 Г.

Мила Кити,

Ето започвам веднага: сега е така приятно и спокойно, татко и мама са излезли, а Марго отиде с няколко младежи при една нейна приятелка да играят пинг-понг.

Напоследък и аз често играя пинг-понг. Тъй като ние, играчите на пинг-понг, много обичаме сладолед, особено през лятото, а и играта ни загрява доста, всичко обикновено завършва с разходка до близките сладкарници, разрешени за евреи, а именно „Делфи“ или „Оазис“. Да се бъркаме за пари вече отдавна не е нужно: в „Оазис“ обикновено има толкова много хора, между тях винаги ще се намерят щедри господа от нашия широк кръг познати или някой обожател, за да ни се предложи повече сладолед, отколкото бихме могли да изядем за цяла седмица.

Мисля, че малко ще се учудиш на факта, как така аз, толкова малка, вече говоря за обожатели. За съжаление, изглежда, това зло при нас в училище не може да се избегне. Щом някое момче ме попита може ли да кара заедно с мен колело до дома и след това започне разговор, в девет от десетте случая съм убедена, че гореспоменатият младеж има досадния навик бързо да се влюбва до уши и повече да не сваля поглед от мене. След време тази влюбеност наистина намалява, най-вече защото пламенните погледи не ме вълнуват много, а весело си продължавам да натискам педалите. Но когато понякога младежът прекали и започне да дрънка, че щял „да говори с баща ми“, аз разклащам велосипеда си, чантата ми пада и той трябва, както е прието, да слезе от велосипеда си и след като ми подаде отново чантата, аз вече съм подхванала съвсем друга тема на разговор.

Това все пак са най-невинните случаи, защото между тях има и такива, които ти изпращат въздушни целувки или се опитват да те уловят за ръка, но тогава определено са сбъркали адреса. Аз слизам от велосипеда и отказвам повече да се възползвам от компанията или съм, така да се каже, оскърбена и заявявам със силни изрази, че може да си отива вкъщи.

Ето основата на нашето приятелство е положена, до утре!
Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 21 ЮНИ 1942 Г.

Мила Кити,

Целият ни първи „в“ клас се вълнува; поводът е предстоящият учителски съвет. Половината клас се обзалага дали ще повтарят или ще преминат в по-горен клас. Мип де Йонг и аз се смеем като луди на Вим и Жак, които седят зад нас — те заложиха всичките си пари за ваканцията на такъв облог. „Ти ще преминеш“; „Не“; „Да“ — от ранна сутрин до късна вечер, дори умолителните погледи на Мип да мълчат или моите сърдити нападки не успяха да ги укротят. Според мене една четвърт от целия клас трябва да повтаря, такива глупаци има, но учителите са най-своенравните хора, които съществуват; може би сега, по изключение, поне веднъж ще решат правилно.

За моите приятелки и за мен не се безпокоя — няма съмнение, че ще преминем. Само по математика не съм съвсем сигурна. И така — ще изчакаме малко. Дотогава се окуражаваме една друга.

Аз се разбирам добре с всичките си учители и учителки, девет на брой, от които седем са мъже, а две — жени. Господин Кеплер, възрастният учител по математика, известно време ми беше сърдит, понеже прекалено много дърдорях в час. Предупрежденията се редяха едно след друго, докато накрая ме наказа. Трябваше да напиша съчинение на тема: „Бърборица“. Бърборица! Какво може да се пише за това? Но тази грижа беше за по-късно и след като записах темата в бележника си, прибрах го в чантата и се опитах да седя мирно.

Вечерта, у дома, след като свърших всички домашни работи, видях записаната тема. Захапала края на писалката, започнах да я обмислям; всеки може просто да бръцолови нещо и да пише възможно най-обширно за това, но изкуството беше да се намери доказателство, с което да оправдая необходимостта от говоренето. Мислих, мислих и изведнъж ми дойде идея, изписах зададените ми три странички и останах доволна. Като аргументи приведох това, че бърборенето е типично женска черта, че ще правя всичко възможно малко да се сдържам, но да се отуча напълно никога няма да мога,

защото майка ми бърбори колкото мене, ако не и повече, а при вродените качества трудно може да се направи нещо.

Господин Кеплер трябва много да се е смял на моите аргументи, но когато следващия час аз продължих да бърборя, последва втората тема. Този път трябваше да бъде за „Непоправимата бърборица“. Написах и нея, предадох я и Кеплер в продължение на два урока нямаше от какво да се оплаче. Но на третия урок вече наистина му дойде до гуша: „Ане, като наказание за бърборенето — съчинение на тема «Па-па-па» — каза госпожица Бърборана“. Класът избухна в смях. Аз се смеех заедно с всички, макар че моята изобретателност в областта на бърборенето беше изчерпана. Трябваше да измисля нещо друго, съвсем оригинално. Случайността ми помогна: моята приятелка Сане, добра поетеса, ми предложи помощта си да напишем съчинението отначало докрай в рима. Аз възкликнах от радост. Кеплер искаше да ме вземе на подбив с това глупаво съчинение, но с моето стихотворение аз щях сега да му го върна.

Стихотворението стана чудесно. Разказваше се за една майка-патица и баща-лебед, с три малки патенца, които заради прекалено многото крякане биват изпохапани от бащата до смърт. Кеплер за щастие понесе шегата добре, прочете стихотворението с коментар пред класа, а дори и в други класове.

Оттогава мога да си бърборя и Кеплер никога повече не ме наказва, напротив, сега той само се шегува с мене.

Твоя Ане

СРЯДА, 24 ЮНИ 1942 Г.

Мила Кити,

Ще се задушим от горещина, всеки пухти и се пече и при такава топлина аз трябва да вървя само пеш. Чак сега разбирам какво чудесно нещо е трамваят, особено откритият, но това удоволствие не е позволено вече на нас, евреите, стига ни и кракомобилът. Вчера по обяд трябваше да отида на зъболекар на Лаюкенстраат. От нашето училище до Щатстимертаюнен е много далече; после следобед в училище веднага задряхах. Добре е, че се намират хора, които да ти предложат нещо за пиене; зъболекарската сестра е наистина сърдечен човек.

Единственото, което ни е все още позволено, са фериботите. По Йозеф Израелкаде пътува малко корабче, чийто капитан веднага ни качи, когато го помолихме да ни прекара отсреща. Холандците всъщност не са виновни, че ние, евреите, така страдаме.

Бих искала да не ходя на училище; през великденската ваканция ми откраднаха велосипеда, а татко даде маминия да се пази от християни. Но за щастие ваканцията приближава с бързи стъпки — още една седмица и теглото ще свърши.

Вчера ми се случи нещо приятно. Минавах покрай навеса за велосипеди, когато някой ме повика по име. Обърнах се и видях едно приятно момче, което предишната вечер бях срещнала при Ева, една моя позната. Момчето се доближи малко срамежливо и се представи — казваше се Хари Голдберг. Бях малко изненадана и не знаех какво точно иска, но това скоро се изясни. Хари искаше да ми прави компания и да ме изпрати до училище. „Ако и без това си в тази посока, ще вървим заедно“, отговорих аз и така тръгнахме.

Хари е вече на шестнадесет години и умее да разказва интересно за най-различни неща. Тази сутрин той пак ме чакаше и изглежда, че и занапред ще бъде така.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 30 ЮНИ 1942 Г.

Мила Кити,

До днес наистина не успях да намеря време да пиша. В четвъртък бях целия ден при познати. В петък имахме гости и така продължи до днес. През тази седмица Хари и аз се опознахме добре; той ми разказа много за себе си: тук, в Холандия, е дошъл без родителите си при своите баба и дядо. Родителите му са в Белгия.

Хари си имал приятелка, Фани, която аз познавам — олицетворение на кротост и скука. След като срещнал мене, Хари открил, че когато е с Фани, направо заспива. Следователно аз съм някакъв вид средство против заспиване. Човек никога не знае за какво може понякога да бъде използван.

В събота вечерта Йопи остана да нощува при мене, но в неделя следобед отиде при Лиз и аз умрях от скука. Хари щеше да дойде вечерта у нас, но към шест часа ми позвъни по телефона. Вдигнах слушалката и той каза:

— Обажда се Хари Голдберг, мога ли да говоря с Ане, моля?

— Да, Хари, аз съм, Ане.

— Здравей, Ане, как си?

— Благодаря, добре.

— Трябва да ти кажа, че за съжаление няма да мога да дойда у вас, но бих искал малко да поговоря с тебе; може ли след десет минути да дойда пред вас?

— Да, може, хайде, довиждане!!!

— Довиждане, идвам веднага.

Затворих телефона.

Бързо се преоблякох и малко си пооправих косата. След това нетърпеливо виснах на прозореца. Най-накрая *той* дойде. Колкото и да е чудно, не се спуснах веднага по стълбите, а изчаках спокойно, докато позвъни. Слязох долу и той започна веднага:

— Знаеш ли, Ане, баба смята, че ти си прекалено малка, за да се срещам с тебе редовно, и ми каза да отида у семейство Лъорс, но ти

сигурно знаеш, че аз вече не се срещам с Фани.

— Не, защо, скарахте ли се?

— Не, напротив, аз казах на Фани, че ние двамата не можем добре да се разбираме и не би трябвало да се срещаме повече, но че тя винаги е добре дошла у нас, а, надявам се, и аз у тях. Аз всъщност си мислех, че Фани ходи с едно друго момче, и се отнесох с нея така, както мислех, че тя се отнася с мене. Но това въобще не било вярно и сега моят вуйчо ми каза, че трябва да ѝ се извиня, но аз, разбира се, не искам, вече съм скъсал с нея. Но това е само една от многото причини. Баба ми иска да се срещам с Фани, а не с тебе, но аз и не мисля да я послушам; възрастните хора имат понякога много старомодни схващания и аз няма защо да се съобразявам с тях. Имам нужда от моите баба и дядо, но в известен смисъл и те се нуждаят от мене. Отсега нататък в сряда вечер съм винаги свободен, защото баба и дядо знаят, че тогава съм на урок по дърворезба, а всъщност посещавам едно клубче на ционисткото движение. Там не ми е позволено да ходя, защото баба и дядо са против ционизма. Аз също не съм фанатик, но намирам нещо в него и досега ме интригуваше. Напоследък обаче там е такава бъркотия, че смятам да напусна и затова следващата сряда вечер ще отида за последен път. Така че ще мога да се срещам с тебе в сряда вечер, събота следобед, събота вечер, неделя следобед, а сигурно и в друго време.

— Но след като твоите баба и дядо не искат това, не трябва да го правиш зад гърба им!

— Любов насила не става.

След това минахме покрай книжарницата на ъгъла срещу нас и там видях Петер Весел с две други момчета; за пръв път от много дълго време насам той ме поздрави и това ми достави истинско удоволствие. Междувременно ние с Хари вървахме ли, вървахме и всичко приключи с уговорката, че следващата вечер в седем без пет щях да бъда пред тях.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 3 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

Вчера Хари беше у нас, за да се запознае с моите родители. Аз поднесох торта и бонбони, чай и бисквити, имаше от всичко на масата, но нито на Хари, нито на мене ни беше приятно да останем така чинно седнали един до друг. Затова излязохме на разходка и се върнахме в осем и десет. Баща ми беше доста ядосан — смяташе това, че закъснях, за много лошо, защото за евреите е опасно да бъдат навън след осем часа, и трябваше да обещаая занапред да си бъда у дома в осем без десет.

Утре съм канена у Хари. Приятелката ми Йони все ме занася за него. Но не съм влюбена, о, не, аз мога да си имам приятели момчета и никой не вижда нищо лошо в това, че имам приятел или, както казва мама, „кавалер“.

Ева ми разказа, че Хари бил една вечер у тях и тя го попитала: „Кого харесваш повече, Фани или Ане?“ А той отвърнал: „Това не те засяга!“ През цялата вечер повече не разговаряли, но когато си тръгвал, казал: „Ане харесвам, но не казвай на никого. Хайде, довиждане!“ И хлопнал вратата.

По всичко може да се съди, че сега Хари е влюбен в мене, и аз за разлика от друг път намирам това за приятно. Марго би казала: „Хари е много приятен младеж“, а и аз мисля така, дори нещо повече. Мама също го хвали изключително много — хубаво момче на външен вид, възпитано и добро момче. Радвам се, че Хари така се харесва на всички у дома. А и той също ги харесва. Но мнението му за моите приятелки е, че се държат малко детински, и има право.

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ СУТРИН, 5 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

Раздаването на свидетелства в петък в Еврейския театър мина както се желаше. Моето свидетелство съвсем не е лошо, има само едно „незадоволително“, петица по алгебра, две шестици, останалото все седмици и две осмици^[1]. Вкъщи бяха доволни, въпреки че по въпроса за бележките мама и татко са съвсем различни от другите родители. Те не се вълнуват никога от добри или лоши свидетелства, а само гледат да съм здрава, да не съм прекалено дръзка и да съм весела; ако тези неща са наред, всичко останало ще се оправи само. Аз пък, обратно, не искам да съм слаба ученичка; в лицето ме взеха условно, защото всъщност в училището Монтесори трябваше да бъда в седми клас. Но когато всички еврейски деца трябваше да учат в еврейски училища, след много разговори директорът прие условно мене и Лиз. И аз искам да оправдая доверието му. Сестра ми Марго също си получи свидетелството — великолепно, както обикновено. Ако в училище имаше оценка „cum laude“^[2], сигурно щеше да премине така, такава умница ни е тя.

Напоследък татко си е често у дома, в службата няма какво да прави вече; странно чувство трябва да е да се усещаш така излишен. Господин Копхяус пое „Травис“, а господин Кралер — фирмата „Колен и Сие“. Когато преди няколко дни се разхождахме по нашето малко площадче, татко заговори за нелегалното укриване. Той започна с това, че ще бъде много трудно за нас да живеем съвсем откъснати от света. Попитах го защо отсега говори за това. „Е, Ане — каза той, — ти знаеш, че вече от година трупаме дрехи, хранителни продукти и мебели при други хора. Не искаме да оставим нашето имущество в ръцете на немците, а още по-малко искаме да бъдем заловени ние самите. Затова ще се махнем сами, вместо да чакаме да дойдат и ни приберат.“ „Но, татко, кога ще стане това?“ Аз се изплаших, че баща ми говори толкова сериозно. „Не се притеснявай още отсега за това, ние ще уредим добре всичко, радвай се на безгрижния си живот,

докато можеш.“ Това беше всичко. О, дано изпълнението на тези мрачни думи още дълго се отлага!

Твоя Ане

[1] В Холандия има десетобална система. Седмиците и осмиците се смятат за много добри оценки. — Бел.пр. ↑

[2] „С похвала“ (лат.). — Бел.пр. ↑

СРЯДА, 8 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

Като че ли минаха години от последната неделя. Толкова нови неща се случиха, че сякаш светът се обърна наопаки. Но аз съм все още жива. Кити, и това е главното, както казва татко.

Да, наистина, аз още живея, но не ме питай къде и как. Ако започна от днес, мисля, че нищо няма да разбереш, затова ще се върна назад и ще ти разкажа какво се случи в неделя следобед.

В три часа (Хари току-що си бе отишъл, но щеше по-късно да дойде пак) някой позвъни на външната врата. Аз не чух звънеца, защото се излежавах мързеливо на слънчице върху един шезлонг на верандата и четях. След малко Марго излезе от кухнята много развълнувана. „Пристигна призовка от СС за татко — прошепна тя, — мама вече отиде при господин Ван Даан“. (Ван Даан е близък приятел и сътрудник на татко във фирмата.) Аз се изплаших ужасно — призовка, — всеки знае какво означава това: във въображението ми вече изплуваха концентрационни лагери и карцери и ние безпомощно оставяхме татко да бъде обречен на това. „Разбира се, той няма да отиде“, отсече Марго, докато седяхме в стаята да чакаме мама. „Мама отиде при Ван Даан, за да обсъдят дали да се преместим в скривалището ни още утре. Семейство Ван Даан ще бъдат с нас, така че ще бъдем всичко седем души“. Тишина. Не можехме да говорим повече, мисълта за татко, който, без да подозира нищо лошо, бе отишъл да посети възрастни хора от Еврейското благотворително старопиталище, очакването мама да се върне, топлината, напрежението, всичко това ни караше да мълчим.

Изведнъж отново се позвъни.

— Това е Хари — казах аз.

— Не отваряй — спря ме Марго, но не беше необходимо, защото чухме, че мама и господин Ван Даан говорят долу с Хари, после те влязоха и заключиха вратата след себе си. Ако се позвънеше, аз или

Марго трябваше тихичко да слезем до вратата, да погледнем дали не е татко и да не отваряме на никой друг.

Марго и аз бяхме отпратени от стаята. Ван Даан искаше да говори насаме с мама. Когато двете с Марго останахме в нашата спалня, тя ми каза, че повиквателната била за нея, а не за татко. Аз се уплаших отново и започнах да плача, Марго е на шестнадесет години: значи откарват и такива млади момичета, и то сами. Но слава Богу, тя няма да отиде. Мама каза така, а и татко е имал това предвид, когато ми говореше за нашето отиване в скривалище.

Скривалище — къде ли може да бъде то — в града или в провинцията, в къща или в колиба, кога, как, къде...? Това бяха въпроси, които не можех да задавам и които непрекъснато изникваха. Марго и аз започнахме да опаковаме най-необходимото в ученическите си чанти. Първото нещо, което сложих, беше тази тетрадка с твърди корици, след това — ролки за навиване на коса, носни кърпи, учебници, гребен, стари писма; мислех за укриването ни и бутях най-големите глупости в чантата. Но не съжалявам, защото за мен спомените са по-важни от роклите.

В пет часа татко най-после се върна вкъщи; телефонирахме на господин Копхаюс, за да го помолим да дойде у нас още тази вечер. Ван Даан излезе и доведе Мип. Тя работи при татко от 1933 година и ни бе станала близка, както и нейният отскорошен съпруг Хенк. Мип дойде и взе обувки, рокли, палта, долно бельо и чорапи в чантата си, като обеща отново да се върне вечерта. След излизането ѝ в къщата настана тишина; никой от нас четиримата не можеше да хапне нищо, беше все още горещо и всичко беше много особено. Давахме под наем нашата голяма стая на горния етаж на един господин на име Хаудсмит, разведен, около тридесетгодишен. Точно тази вечер, изглежда, той нямаше какво да прави, затова вися при нас до десет часа и ние просто не можехме да се отървем от него. В единадесет часа дойдоха Мип и Хенк Ван Сантен. И отново обувки, чорапи, книги и долно бельо изчезнаха в чантата на Мип и в дълбоките джобове на Хенк, а в единадесет и тридесет и те самите изчезнаха. Аз бях страшно уморена и въпреки че знаех — за последен път спя в моето легло, заспах веднага и не се събудих, докато мама не ме вдигна в пет и половина на следващата сутрин. За щастие горещината намаля в сравнение с неделя; през целия ден се сипеше топъл дъжд. Ние се навлякохме в

дрехи, сякаш щяхме да нощуваме в хладилник, но единствената причина беше да вземем повече облекло с нас. Никой евреин в нашето положение дори не би и помислил да излезе от дома си с куфар, пълен с дрехи. Аз бях облякла две комбинезончета, три чифта гащи, рокля, а върху нея пола, жилетка, лятно манто, два чифта чорапи, затворени обувки, вълнена шапка, шал и други неща — още вкъщи щях да се задуша, но кой ти гледаше това.

Марго напълни ученическата си чанта с учебници, извади велосипеда си и подкара след Мип в неизвестна за мен посока. Все още не знаех къде ще бъде нашето тайно скривалище. В седем и половина и ние излязохме; трябваше да се сбогувам само с Мурти, моето коте. То щеше да намери добър подслон при нашите съседи. Това беше заръчано в писмо, адресирано до господин Хаудсмит.

В кухнята имаше половин килограм месо за котето, масата остана неразтребена след закуската, леглата също бяха неоправени; всичко оставяше впечатление, че сме напуснали къщата презглава. Но какво ни интересуваше впечатлението, което щяхме да оставим, ние искахме единствено да се махнем по-скоро, да се измъкнем и да пристигнем благополучно, нищо повече. Продължавам утре.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 9 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

И така ние вървахме в проливния дъжд, татко, мама и аз, всеки с училищна или пазарска чанта, пълни догоре с най-разнообразни неща.

Работниците, които отиваха рано на работа, ни гледаха със съчувствие. По лицата им ясно можеше да се прочете съжаление, че не могат да ни предложат превоз с тях — жълтата звезда говореше сама за себе си.

Едва когато бяхме вече на улицата, татко и мама започнаха да ми разкриват малко по малко целия план за нашето укриване. От месеци насам те бяха изнасяли колкото може повече покъщнина и лични вещи от дома ни и всичко бе подготвено на 16 юли да отидем в скривалището. Заради призовката планът трябваше да се ускори с десет дни, така че се налагаше да се задоволим с не така добре подредени „апартаменти“. Самото скривалище се намиреше в сградата, където работеше татко. За страничния човек е трудно да разбере това, но аз ще обясня подробно всичко. При татко не работеха много хора: господин Кралер, Копхаюс, Мип и Ели Фосен, двадесет и три годишната стенограф-машинописка; те всички знаеха за нашето скривалище. На работещите в склада господин Фосен, баща на Ели, и на двамата работници не бе казано нищо.

Сградата представлява следното: партерът е обширно помещение, което се използва като склад. До вратата на склада се намира обикновеният вход за къщата, след първата врата следва втора, водеща до стълбището. Горе стълбището стига до врата с матово стъкло, на което е написано с черни букви „Канцелария“. Това е голямата канцелария откъм фасадата, много просторна, много светла и много пълна. През деня в нея работят Ели, Мип и господин Копхаюс. През малка вътрешна стаичка с огнеупорна каса, гардероб и голям канцеларски шкаф се стига до малката, значително по-тъмна задна канцелария. В нея по-рано бяха господин Кралер и господин Ван Даан, сега е само господин Кралер. В канцеларията на Кралер може да се

влезе направо и от коридора, но само през една стъклена врата, която се отваря лесно отвътре, но не така лесно отвън.

През канцеларията на Кралер, по дълъг, тесен коридор покрай възглицния склад, четири стъпала нагоре се намира най-представителната стая в цялата сграда — кабинетът. Изискани тъмни мебели, линолеум и килими на пода, радио, красив лампион, всичко най-първокласно. До кабинета има голяма, просторна кухня с газов бойлер и газова печка. До нея — тоалетна. Това е първият етаж.

Обикновено дървено стълбище води от долния коридор нагоре. В края има малко порталче, наричано още преддверие. Отдясно и отляво на преддверието се намира по една врата, лявата води към предната част на къщата със складовите помещения, предната мансарда и предния таван. От тази предна част на къщата, откъм другата страна, също се спуска дълга, крайно стръмна, истинска холандска стълба за изпочупване на крака, която води към втората външна врата.

Дясната врата води към Задната къща. Никой не би могъл да предположи, че зад тази проста, сиво боядисана врата се крият толкова много стаи. Пред вратата има стъпало и си вътре.

Вдясно от входната врата започва стръмна стълба, вляво малко коридорче води към стая, която ще бъде всекидневна и спалня на семейство Франк, до нея — по-малка стая: спалня и кабинет за двете млади госпожици франк. Надясно от стълбата — малко помещение без прозорци, с умивалник и отделена малка тоалетна, има врата към стаята на нас двете.

Ако се изкачиш нагоре по стълбището и отвориш вратата в горния край, ще се учудиш, че в тази стара къща край канала може да има такава голяма и светла стая. В нея (благодарение на това, че по-рано е била използвана за лаборатория) има газова печка и умивалник. Това сега е кухнята, а също и спалнята на семейство Ван Даан, но същевременно е обща всекидневна, трапезария и работен кабинет за всички.

Едно съвсем малко антренце ще бъде „апартаментът“ на Петер Ван Даан. След това, както и отпред, има мансарда и таван. Ето представих ти цялата наша чудесна Задна къща.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 10 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

Много вероятно е да съм ти доскучала доста с моето дълго и заплетено описание на жилището ни. Но си мисля, че все пак трябва да знаеш къде съм попаднала.

Сега да продължа моята история, защото да знаеш, че още не съм приключила. Когато пристигнахме на Принсенхрахт, Мип бързо ни поведе нагоре към Задната къща. Тя заключи вратата след нас и ние останахме сами. Марго вече беше там, пристигнала по-бързо от нас с велосипеда си, и ни чакаше. Нашата всекидневна, а и всички останали стаи бяха така пълни с разни неща, че не може да се опише. Всички картонени кутии, които бяха пращани в канцеларията през изминалите месеци, стояха по пода и по леглата ни. Малката стая беше до тавана пълна със спално бельо. Ако искахме тази вечер да ноцуваме в прилично застлани легла, трябваше да започнем да разчистваме веднага. Мама и Марго не бяха в състояние дори да се помръднат, те лежаха на незастланите легла, бяха уморени, измъчени и не зная какво още. Но татко и аз, двамата „разтребвачи“ в семейството, искахме да започнем веднага.

През целия ден разопаковахме кутии, подреждахме шкафове, рендосвахме и чистихме, докато вечерта, уморени, не се строполихме в чистите легла. Цял ден не бяхме сложили в уста никаква топла храна; мама и Марго бяха прекалено уморени, за да се хранят, а татко и аз имахме прекалено много работа.

Във вторник сутринта продължихме оттам, откъдето бяхме прекратили в понеделник. Ели и Мип напазаруваха храна с нашите купони, татко подобри затъмнението на прозорците, измихме пода на кухнята и отново от сутринта до вечерта не подвихме крак.

До сряда нямах и минутка време, за да размисля за големите промени в моя живот. Тогава за пръв път, откакто сме пристигнали в Задната къща, намерих възможност да споделя с тебе за събитията и в

същото време да осъзная добре какво всъщност се бе случило с мене и какво още има да става.

Твоя Ане

СЪБОТА, 11 ЮЛИ 1942 Г.

Мила Кити,

Татко, мама и Марго още не могат да свикнат с камбанния звън на часовника на кулата на Вестерторен, който ни дава точно време всеки четвърт час. Аз свикнах, веднага го харесах и особено нощем подобно нещо ми е като верен приятел. Сигурно ще ти е интересно да чуеш как се чувствам в моето „убежище“. Е, мога да ти кажа само, че самата аз още не зная. Струва ми се, че никога няма да се чувствам като у дома си в тази къща, но с това не искам да кажа, че тук ми е противно, по-скоро ми изглежда, сякаш съм на почивка в някакъв много особен пансион. Може да ти се стори странно такова възприемане на укриването ни, но това е. Задната къща е идеална за скривалище. Въпреки че се е килнала малко на една страна и е доста влажна, по-удобно скривалище едва ли ще се намери в Амстердам, та дори може би и в цяла Холандия.

Нашата стаичка отначало изглеждаше доста гола с празните си стени, но благодарение на това, че татко бе донесъл още от по-рано моята колекция от снимки на филмови звезди и картички с изгледи, успех с лепило и четка да направя стаята като картинка. Така стана по-приятно и когато семейство Ван Даан дойдат, ще сковем с дъските, които се намират в мансардата, няколко рафтчета по стените и разни други неща.

Марго и мама вече се посъвзеха. Вчера мама дори искаше за първи път да сготви грахова супа, но докато си приказваше долу, забрави супата, която така загоря, че грахът, почернял като въглен, не можеше да се изстърже от дъното на тенджерата.

Господин Копхаюс ми донесе една книга, „Книга за младежта“. Снощи ние четиримата отидохме в кабинета и нагласихме да слушаме английската радиостанция. Аз ужасно се страхувах, че някой може да ни чуе, затова буквално на колене замолих татко да се качи горе заедно с мене. Мама разбра страха ми и дойде с мен. И в други случаи ние много се страхуваме, че съседите могат да ни чуят или видят. Още

първия ден зашихме пердетата. Всъщност не може да се говори за пердета, защото това са само отделни тънки парчета плат, всичките напълно различни по форма, качество и десен, които ние с татко съшихме едно за друго по най-нескопосан начин. Тези „произведения на изкуството“ бяха закрепени с кабарчета, за да не се махат въобще до края на нашето укриване.

Вдясно от нас има голяма сграда с търговски канцеларии, а вляво — мебелна работилница; в тези сгради няма персонал след работно време, но все пак някои шумове може да проникнат. Забранихме на Марго да кашля през нощта, макар че тя бе настинала сериозно и ѝ даваме да пие големи количества кодеин.

С радост очаквам идването на семейство Ван Даан, което е определено за вторник; ще бъде много по-приятно и не така тихо. Точно тишината ме изнервя вечерно време и през нощта и много бих искала някой от нашите помагачи да можеше да спи тук.

Притеснява ме и повече, отколкото мога да ти опиша, това, че *изобщо* не можем да излизаме навън, и много се страхувам, че ще ни открият и застрелят. А това, разбира се, не е никак приятна перспектива.

През деня трябва да се движим съвсем леко и да говорим тихо, защото хората в склада не трябва да ни чуят.

Току-що ме повикаха.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 14 АВГУСТ 1942 Г.

Мила Кити,

Изоставих те за цял месец, но около мене има толкова малко нови неща, че трудно мога да намеря нещо интересно, за да ти разказвам всеки ден. Семейство Ван Даан пристигнаха на 13 юли. Ние ги очаквахме на 14, но тъй като между 13 и 16 юли немците изпращали наляво и надясно призовки и това обезпокоявало все повече и повече хора, те решили за по-сигурно да дойдат ден по-рано, отколкото ден по-късно. Сутринта в девет и половина (ние още закусвахме) пристигна Петер — синът на Ван Даан. Той няма още шестнадесет години, доста скучен и стеснителен дангалак, не можеш да очакваш много от компанията му. Той донесе и своята котка (Муши). Госпожата и господинът дойдоха половин час по-късно; за голямо наше удоволствие госпожата носеше в кутия за шапки едно голямо цукало. „Без нощно гърне не се чувствам като у дома“, заяви тя и гърнето беше първото нещо, което намери своето постоянно място под дивана. Господинът не носеше гърне, но пък носеше своята сгъваема масичка за чай под мишница.

В първия ден от нашия съвместен живот се хранихме заедно и беше приятно, а след три дни се чувствахме вече едно голямо семейство. От само себе си се разбира, че семейство Ван Даан имаха да ни разказват много за седмицата, която те бяха прекарвали след нас в „населения“ свят. Между другото, беше ни много интересно какво е станало с нашето жилище и с господин Хаудсмит.

Господин Ван Даан разказа:

„В понеделник сутринта в девет часа господин Хаудсмит ми позвъни и ме помоли, ако мога, да намина при него. Аз веднага отидох и заварих Х. силно развълнуван. Той ми даде да прочета писмото, което семейство Франк били оставили, и искаше според указанията в него да отнесе котката у съседите — нещо, което аз сметнах за много правилно. Господин Х. се боеше, че къщата ще бъде претърсвана,

затова заедно обиколихме всички стаи, разтребихме малко и вдигнахме масата.

Изведнъж аз «открих» върху бюрото на госпожа Франк един бележник със записан адрес в Маастрихт. Знаех, че госпожата е оставила това нарочно, но се престорих на много изненадан и уплашен и помолих господин Хаудсмит най-настойтелно да изгори това злополучно парче хартия.

През цялото време твърдах, че не зная нищо за вашето изчезване, но след като видях бележката, хрумна ми една добра идея. «Господин Хаудсмит — казах аз, — сега изведнъж се сецам с какво може да е свързан този адрес. Спомням си, че преди около половин година в канцеларията дойде един високопоставен офицер, който, изглежда, беше приятел с господин Франк от младини, и той обеща да му помогне в случай на беда. Той живееше в Маастрихт. Мисля, че е удържал на думата си и по някакъв начин е успял да ги преведе в Белгия, а оттам — в Швейцария. Това и кажете на някои приятели, които евентуално биха се интересували от семейство Франк. Но Маастрихт, разбира се, няма нужда да споменавате.»

След тези думи си тръгнах. Повечето от вашите познати сега знаят всичко това, защото на няколко пъти от различни хора ми беше давано такова обяснение.“

Историята ни се стори много смешна, но още повече се смяхме на хорското въображение, когато господин Ван Даан ни разказа за други познати. Така например едно семейство било видяло как ние четиримата минаваме много рано сутринта с велосипеди покрай тях. А друга госпожа знаела със сигурност, че посред нощ сме били откарани с военна кола.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 21 АВГУСТ 1942 Г.

Мила Кити,

Нашето „укритие“ едва сега стана истинско скривалище. Господин Кралер сметна за по-добре да сложи един шкаф пред входната врата на Задната къща (тъй като се правят много обиски за укрити велосипеди), но този шкаф трябваше да бъде въртящ се, за да може да се отваря като врата. Господин Фосен скова шкафа. Междувременно и той бе посветен в тайната за седемте укриващи се и е пълен с готовност да помага. Ако сега искаме да слизаем на долния етаж, първо трябва да се навеждаме и след това да скачаме, защото стъпалото е махнато. Първите три дни всичките бяхме с цицини по челата, защото се удряхме в ниската врата. Сега заковахме отгоре на вратата торбичка, пълна със стърготини. Да видим дали ще помогне!

Не уча много; до септември съм си дала ваканция. След това татко иска да ми дава уроци, защото съм била забравила ужасно много от това, което съм учила в училище.

В нашия живот тук не стават много промени. Господин Ван Даан и аз обикновено успяваме да се спречкаме, затова пък той много обича Марго. Мама понякога се държи като че ли съм бебе, а аз не мога да понасям това. Иначе нещата се пооправят. Все още не намирам Петер по-привлекателен. Той е толкова скучен; излежава се мързеливо по цял ден, малко дърводелства и пак отива да спи. Какъв глупак!

Навън е чудесно, топло време и въпреки всичко ние го използваме, доколкото е възможно, като лежим на съгваемото легло в мансардата, където слънцето грее през отворения прозорец.

Твоя Ане

СРЯДА, 2 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Господин и госпожа Ван Даан се скараха ужасно — никога не съм виждала подобно нещо, тъй като татко и мама не биха и помислили да си крещят така. Поводът беше толкова обикновен, че не заслужава да си хабиш думите на вятъра. Но — всяка коза за своя крак.

Разбира се, това е много неприятно за Петер, който трябва да бъде винаги между тях. Него никой не го приема на сериозно, защото е страшно изнежен и ленив. Вчера беше ужасно обезпокоен, тъй като открил, че езикът му е син вместо червен; това странно явление изчезна така бързо, както и се беше появило. Днес ходи с шал около врата, защото му се бил схванал, и освен това се оплаква от бодежи в гърба. Болки в сърдечната област, бъбреците и белите дробове също не са рядкост за него — истински ипохондрик (това е точната дума, нали?).

Между мама и госпожа Ван Даан не всичко върви по мед и масло; поводи за неприятности има достатъчно. За да ти дам малък пример, ще ти кажа, че госпожата прибра от общия шкаф за бельо всичките си чаршафи, като остави само три. Тя естествено смята, че мамините чаршафи могат да се използват за цялото семейство. Ще бъде грозно разочарование, като разбере, че мама е последвала нейния добър пример.

Освен това госпожата се ядосва, че за храна се употребява нейният, а не нашият сервиз за храна. Тя непрекъснато се опитва да разбере къде в действителност сме прибрали нашите чинии. Те са по-близо, отколкото предполага, защото са в мансардата, в картонени кутии зад купища рекламни материали. По време на нашето укриване чиниите ще си останат недостъпни и това е добре. Мен все не ми върви: вчера счупих една от чиниите за супа на госпожа Ван Даан на хиляди парченца. „Аууу-у! — извика тя ядосана. — Не можеш ли да бъдеш по-внимателна? Това е единственият сервиз, който имам.“ Господин Ван Даан в последно време ми се умилква много. Но нека го

оставя. Мама ми изнесе пак една мъчителна проповед тази сутрин; това никак не мога да търпя. Нашите схващания са точно противоположни. Татко е душица, въпреки че може да ми се разсърди понякога по за пет минути.

Миналата седмица имавме малко прекъсване на еднообразието в нашия живот: то стана заради една книга за жени и Петер. Трябва да знаеш, че на Марго и Петер им разрешават да четат почти всички книги, които господин Копхаус ни заема, но тази особена книга на женска тема възрастните все пак предпочетоха да задържат само за себе си. Това веднага възбуди любопитството на Петер. Какво ли забранено пише в тази книга? Той я задигал тайно от майка си, докато тя е долу на приказки, и изчезвал с плячката си на тавана. Това продължило без засечки няколко дни. Госпожа Ван Даан отдавна разбрала какво прави Петер, но и бащата усетил. Той се ядосал, прибрал книгата, смятайки, че с това въпросът ще приключи. Но подценил любопитството на сина си, когато решителната намеса на таткото в никакъв случай не могла да спре.

Петер започнал да обмисля начини да дочете тази повече от интересна книга. Госпожа Ван Даан междувременно попитала мама какво мисли по въпроса. Мама казала, че тази книга не е подходяща за Марго, но в повечето други книги не вижда нищо вредно.

— Има голяма разлика между Марго и Петер, госпожо Ван Даан. Първо, Марго е момиче, а момчетата се развиват по-бързо от момчетата; второ, Марго е чела вече голям брой сериозни книги и не търси неща, които са й забранени, и трето, Марго е по-развита и умна, което се дължи на нейните четири години в гимназията.

Госпожа Ван Даан се съгласи с това, но все пак смяташе по принцип за погрешно да се позволява на деца да четат книги за възрастни.

Междувременно Петер намерил подходящото време, когато никой не се сеца за книгата или за него. Вечер в седем и половина, когато цялото семейство слуша радио в кабинета, той отново започнал да отмъква своето съкровище на тавана. В осем и половина той трябваше да бъде вече долу, но явно книгата е била така увлекателна, че той се улисал и точно слизаше по стълбата от тавана, когато баща му влезе в стаята. Ясно е какво последва! Шамар, удар, бутане, книгата се намери на масата, а Петер на тавана. Така стояха нещата, когато

седнахме да се храним. Петер остана горе, никой не се обезпокои за него; той трябваше да си легне без вечеря. Разговаряхме весело и се хранехме, когато изведнъж чухме пронизително изсвирване; всички оставихме вилиците и се погледнахме с бледи и уплашени лица. Тогава чухме гласа на Петер, който викаше през дупката на комина: „И все пак няма да слеза долу!“ Господин Ван Даан скочи, салфетката му се свлече на пода, с почервено лице той изкрещя: „Е, това вече е прекалено!“ Татко го хвана за ръката, защото се страхуваше да не се случи нещо лошо и двамата заедно отидоха на тавана. След доста продължителна съпротива и бутане Петер се намери в стаята си, вратата се затвори и ние продължихме да се храним. Госпожата искаше да остави един сандвич за любимото си момче, господинът бе обаче непреклонен. „Ако той не се извини веднага, ще трябва да спи на тавана“. Ние запротестирахме, защото според нас лишаването от вечеря бе достатъчно наказание. Ако той простинеше на тавана, после не можеше да викаме никакъв лекар.

Петер не се извини; той пак се беше качил на тавана. Господин Ван Даан не предприе нищо повече, но сутринта забеляза по леглото, че Петер бе спал в него. В седем часа Петер бе пак на тавана, но татко с приятелски думи успя да го накара да слезе долу. Три дни имаше намръщени физиономии, напрегнато мълчание, но след това всичко си тръгна по старому.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 21 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Днес ще споделя с теб всеизвестната новина на Задната къща.

Госпожа Ван Даан е непоносима. Непрекъснато отправя към мен укори, че не преставам да говоря. Все намира нещо ново да ни тормози; ето сега вече не иска да мие тенджерите и ако в тях е останало дори съвсем малко храна, не я пресипва в стъклен супник, както сме правили досега, а я оставя в тенджерата да се разваля. Когато Марго след това мие съдовете, ѝ се събират понякога по седем тенджери, а Мадам казва: „Марго, Марго, имаш си доста работа!“

С татко работим над родословното дърво на неговото семейство, при това той разказва по нещо за всеки, което ми е извънредно интересно.

Господин Копхаюс ми донася през седмицата по няколко книги за момичета; аз съм запалена по поредицата за Йоп тер Хьол. Общо взето, всичко от Сиси ван Марксфелд ми харесва много. „Лятна лудория“ съм чела вече четири пъти и все още се смея на комичните случки в нея.

Ученето започна, залягам здраво над френския и зубря по пет неправилни глагола всеки ден. Петер пое с много въздишки своя английски. Вече получихме няколко учебника; голям запас тетрадки, моливи, гуми и етикети съм донесла от дома. Понякога слушам холандското радио от Лондон, наскоро по него говори принц Бернард. Той каза, че в кралското семейство очакват бебе идния януари. Мисля, че това е чудесно; тук са крайно изненадани, че съм такъв почитател на кралското семейство.

Преди няколко дни говориха за това, че все още съм доста глупава, в резултат на което следващия ден се хванах здраво за ученето. Никак не ми се иска да съм още в първи клас, когато стана на 14 или 15 години.

От разговора се разбра още, че не ми е позволено да чета почти нищо свястно. Мама в момента чете „Господари, жени и слуги“, която

на мен не ми е позволено да чета (но на Марго — да!). Първо трябвало да съм по-развита, както моята талантлива сестра. След това се говори за моето невежество по отношение на философията, психологията и физиологията, за които нямам и понятие. Дано догодина помъдрея! (Тези трудни думи потърсих бързо в речника „Кунен“.)

Стигнах до бъдещото страх заключение, че за зимата имам само една рокля с дълги ръкави и три жилетчици. Татко ми разреши да си оплета пуловер от бяла овча вълна; самата вълна не е много хубава, но по-важното е да ми топли. Ние имахме дрехи при разни познати, но за съжаление можем да ги приберем чак след войната, и то ако тогава са още там.

Точно бях почнала да ти пиша за госпожа Ван Даан и тя влезе в стаята. Хлоп! Затворих дневника.

— О, Ане, не мога ли поне да погледна?

— Не, госпожо.

— Тогава само последната страница, а?

— Не, госпожо, не може.

Разбира се, уплаших се много, защото точно на тази страница тя е представена не съвсем ласкаво.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 25 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Снощи отново бях горе „на гости“ при семейство Ван Даан, за да си поприказваме. Понякога това е доста приятно. Ядем „молцови“ бисквити (кутията се държи в гардероба, който е пълен с нафталин против молци, затова ги наричам така) и пием лимонада.

Говорихме за Петер. Аз им казах, че той често ме гали по бузата, че намирам това за неприятно и не обичам никак момчета, които дават воля на ръцете си.

По типичен родителски маниер те ме попитаха дали не бих могла да го харесвам, защото той положително ме харесва. Помислих си, „Олеле!“, но, представи си, казах само „О, не!“

Казах обаче, че Петер се държи малко вдървено и мисля, че е стеснителен, както всички момчета, които не са общували често с момичета.

Трябва да призная, че Комисията по укриване при Задната къща (отдел „Мъже“) е доста изобретателна. Чуй какво измислиха, за да изпратят вест за нас до господин Ван Дайк, главен представител на фирмата „Травис“ и наш близък, при когото имаше складирани стоки, закупени на черно. Те написаха писмо до един аптекар в Зеландия (провинция в Южна Нидерландия), който бе клиент на нашата фирма, с молба да изпрати оттам едно приложено писмо, като го сложи в също приложен за тази цел плик, адресиран от татко. Когато този плик от Зеландия се върне, намиращото се вътре писмо ще се извади и ще се подмени с написано на ръка от татко писмо, със съобщението, че сме живи и здрави. Така Ван Дайк няма да се усъмни във верността на написаното. Те избраха точно Зеландия, защото е близо до Белгия и следователно писмото е могло лесно да бъде пренесено през границата. И освен това никой не може без специално разрешение да отиде там и да проверява.

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 27 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Карах се с мама, за кой ли път в последно време; за съжаление нещо между нас не върви, а и с Марго не се спогаждаме. Макар че в нашето семейство никога не се стига до такива разправии както горе, за мен съвсем не всякога е приятно. Характерите на Марго и на мама са ми така непонятни; разбирам приятелките си по-добре от своята собствена майка. Жалко, но е така.

Ние говорим често и за следвоенни проблеми, като например, че не трябва да се говори с пренебрежение за прислужничките. Това намирам за също така лошо, както и да се прави разлика при омъжени жени, като към едни се обръщаш с „госпожо“, а към прислужничките с „момиче“.

Госпожата е ядосана за кой ли път вече; навъсена е и прибира и заключва все повече от своите лични неща. Жалко, че мама не отвърща на всяко изчезване на вещи на семейство Ван Даан с изчезване на вещи на семейство Франк.

Някои хора, изглежда, намират за особено удоволствие да възпитават не само собствените си деца, но и децата на своите познати. Семейство Ван Даан спадат към този род хора. А Марго няма какво повече да се възпитава: тя е самата доброта, любезност и мъдрост, а пък аз съм взела и нейния дял злина и си имам в излишък от нея. Не един път на масата се разменят укорни думи и дръзки отговори. Мама и татко винаги пламенно ме защитават, без тях не бих могла да поема битката така, без да ми мигне окото. Въпреки че те все ми казват да говоря по-малко, да не си пъхам носа във всичко и да съм по-скромна, това по-често не ми се удава, отколкото обратното. И ако татко не беше винаги толкова търпелив, отдавна да съм се отказала от надеждата да отговоря на родителските изисквания, които все пак не са чак толкова високи.

Когато си сипя само малко от някой зеленчук, който въобще не обичам, и вместо това ям картофи, семейство Ван Даан и предимно

госпожата не може да се въздържи да не заговори за моята разглезеност.

— Вземи си още зеленчуци, Ане, хайде — веднага казва тя.

— Не, благодаря, госпожо — отговарям аз, — взех си достатъчно картофи.

— Но и зеленчуците са много здравословни, това и майка ти ще ти каже, вземи си още — настоява тя, докато татко не се намеси и не потвърди моя отказ.

Тогава госпожата избухва.

— Би трябвало да си в нашата къща, там децата поне биват възпитавани. Това не е никакво възпитание. Ане е страшно разглезена, аз никога не бих допуснала това, ако Ане беше моя дъщеря...

Винаги така започва и завършва целият поток от думи: „Ако Ане беше моя дъщеря“. Е, за щастие не съм.

Но да се върнем на нашата тема за възпитанието. Вчера след последните думи на госпожата настъпи тишина. Тогава татко ѝ отговори:

— Аз смятам, че Ане е много добре възпитана, тя поне е научила толкова, че да не отговаря на вашите дълги проповеди. Що се отнася до зеленчуците, не мога да ви отговоря нищо друго освен „погледнете себе си“!

Госпожата беше победена, и то напълно. Това „Погледнете себе си!“ беше насочено точно към нейната минимална порция. Госпожата привежда като причина за своята разглезеност това, че яденето на много зеленчуци преди лягане било вредно за отделителната ѝ система. Нека във всеки случай по отношение на мене да си държи устата. Толкова е смешно да се наблюдава как бързо се изчервява госпожа Ван Даан. За щастие с мене не е така и от това тя тайно ужасно се вбесява.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 28 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Моето писмо от вчера още не беше завършено, когато трябваше да прекъсна с писането. Не мога да не споделя с теб с удоволствие за още едно разногласие, но преди да започна с това, чуи следното:

Намирам за много странно, че възрастните се карат така бързо, така много и за всевъзможни дреболии; досега винаги смятах, че карането е детски навик, който по-късно изчезва. Разбира се, понякога има повод за „истинска“ кавга, но това заяждане тук не е нищо друго освен свадливост. Тъй като тези свади всеки ден са на дневен ред, би трябвало вече да съм свикнала, но това не е така и няма да бъде така, докато не престанат да ме споменават почти при всяка дискусия (тази дума я използват тук вместо „кавга“). Нищо, ама наистина нищо добро не намират в мене; моето държане, характерът и обноските ми биват обсъждани и одумвани едно по едно и от край до край. И има нещо, на което въобще не съм свикнала, а именно — да преглъщам остри думи и крясъци по мой адрес с ведро настроение, както ме съветва многознаещата ответна страна. Аз не мога така! И не мисля да позволя всички тези обиди да се трупат върху ми, а ще им покажа, че Ане Франк не е вчерашна, ще има да се чудят и бързо ще си затворят големите уста, като им кажа ясно, че трябва да се занимават не с моето, а със своето възпитание. Ама че държане! Просто варварско! И досега се смайвам от толкова много невъзпитаност и предимно... глупост (госпожа Ван Даан), но щом свикна с това — а то ще е скоро, — ще им върна всички техни думи, неподправени, обратно; тогава ще запеем друга песен.

Действително ли съм така невъзпитана, своенравна, твърдоглава, нескромна, глупава, мързелива и т.н., както тези горе казват? О, не, аз зная много добре, че у мен има доста грешки и недостатъци, но те пък преувеличават в твърде голяма степен.

Ако знаеш. Кити, как понякога кипвам при подобни караници и разпавии! Но няма да е далеч денят, когато моят потискан гняв ще

избухне.

Но стига толкова за това. Отегчих те достатъчно с тези кавги, но все пак не мога да пропусна и да не ти разкажа за една извънредно интересна дискусия на масата. От дума на дума стигнахме до прекалената скромност на Пим (галеното име на татко). Това е неоспорим факт, който не може да бъде отречен дори и от най-големите идиоти. Изведнъж госпожата каза (защото във всеки разговор трябва да включи и себе си):

— Аз съм също много скромна, много по-скромна от моя мъж.

Представи си! Това изречение съвсем ясно показва нейната скромност! Господин Ван Даан, който сметна за необходимо да поясни това „от моя мъж“, каза доста спокойно:

— Аз и не искам да съм скромен; от опит в живота си зная, че нескромните хора постигат много повече от скромните. — И след това се обърна към мене:

— Не бъди скромна, Ане, с това няма да напреднеш. Мама се съгласи напълно с това гледище. Но госпожа Ван Даан трябваше както обикновено да допълни нещо и към тази възпитателна тема. Този път тя не се обърна направо към мен, а към родителите ми с думите:

— Имате странно гледище за живота, щом говорите така на Ане; в моята младост беше другояче. И съм сигурна, че и сега е другояче освен във вашето модерно семейство!

Последното бе насочено срещу вече многократно защитавания мамин модерен метод на възпитание.

Госпожата бе зачервена от вълнение, а пък мама съвсем не беше развълнувана. Хора, които се зачервяват, от топлината се възбуждат още повече и по-бързо загубват спора. Мама, която не се изчервява, поиска да приключи възможно най-бързо този спор и само за миг се замисли, преди да отговори:

— Госпожо Ван Даан, аз наистина смятам, че в живота е много по-добре човек да е по-малко скромен. Мъжът ми, Марго и Петер са изключително скромни, и тримата. Вашият мъж, Ане и аз не сме нескромни, но не се оставяме да ни избутват настрана.

Госпожата: — Но, госпожо, аз не ви разбирам, аз наистина съм изключително скромна, как може да ме наричате нескромна?

Мама: — Вие със сигурност не сте нескромна, но никой определено не би ви сметнал за скромна.

Госпожата: — Бих искала да зная в какво съм нескромна! Ако тук не се погрижа сама за себе си, друг няма да го направи и ще трябва да умра от глад, затова съм толкова нескромна, колкото е и вашият мъж.

Мама не можеше да направи нищо друго, освен да се изсмее на тази жалка самозащита; това раздразни госпожата, която след изисканите си изказвания продължи с дълъг поток от чудесни немско-холандски и холандско-немски изрази, докато, каквато родена ораторка беше, така се оплете в собствените си думи, че накрая се вдигна от стола си и поиска да напусне стаята. Тогава погледът ѝ падна върху мен. Сега вече трябваше да я видиш отнякъде! За нещастие точно в момента, когато госпожата ни показва гръб, аз съчувствено и иронично поклащах глава, не нарочно, а съвсем несъзнателно, просто защото много съсредоточено бях следила целия поток от думи. Госпожата се върна и започна пискливо да врещи на немски така просташки, невъзпитано като дебела, зачервена продавачка на риба, че беше удоволствие да я гледа човек. Ако можех да рисувам, щях да я нарисувам точно така, беше толкова смешна — едно малко, глупаво, тъпо същество!

Но едно нещо вече зная и то е: човек се опознава добре едва когато поне веднъж си се скарал истински с него. Едва тогава можеш да съдиш за характера му!

Твоя Ане

ВТОРНИК, 29 СЕПТЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Странни неща могат да се случат на човек, когато се укрива. Представи си само — понеже нямаме баня, къпем се в корито, а тъй като топла вода има в кантората (наричам така целия долен етаж), ние седмината използваме поред това голямо преимущество.

Но понеже всички сме така различни и въпросът за срамежливостта за едни е по-важен, отколкото за други, всеки си е избрал различно място за къпане. Петер се къпе в кухнята, макар че тя има стъклена врата. Когато възнамерява да се мие, идва при всеки един от нас поотделно и ни съобщава, че в продължение на половин час не трябва да минаваме покрай кухнята. Тази мярка той смята за достатъчна. Господин Ван Даан се къпе горе, при него сигурността на собствената стая си заслужава неприятното носене на топла вода по стълбите. Госпожата засега въобще не се къпе; тя изчаква да види кое място е най-удобното. Татко се къпе в личния кабинет, мама в кухнята зад един параван; Марго и аз избрахме като място за плискане предната канцелария. Събота следобед там завесите са спуснати, ние се мием в тъмното и тази, която не е на ред, гледа през една пролука между завесите навън и се чуди на разни странни хора по улицата.

От миналата седмица тази баня не ми харесва вече и съм в търсене на по-удобно помещение. Петер ми даде идеята да си сложа корито в просторната служебна тоалетна. Там мога да седна, да запаля лампата, да заключа вратата, без чужда помощ да изсипя водата, а и съм далеч от любопитни очи. В неделя за първи път се възползвах от моята чудесна баня и колкото и да звучи странно, намирам я за по-добро място от всички други.

Миналата седмица долу бе дошъл водопроводчик, за да премести водопроводните и канализационни тръби от служебната тоалетна към коридора. Тази промяна става с оглед да не замръзнат тръбите при една евентуално студена зима. Посещението на водопроводчика беше за нас всичко друго, но не и приятно. Не само че през деня не можехме

да пускаме чешмата, но и не трябваше да ползваме тоалетната. Много е неприятно да ти разказвам какво правехме, за да си помогнем при това зло, но аз не съм толкова превзета, че да не говоря за такива неща.

Още в началото на нашето идване в скривалището татко и аз се бяхме снабдили с едно импровизирано гърне; като разбрахме, че ни липсва „нощна вазичка“, пожертвахме за тази цел едно стъклено гърне за туршия. Такива туршиени гърнета по време на посещението на водопроводчика поставихме в стаята и ги използвахме през деня по предназначение. Това намирах не толкова противно, колкото заповедта през целия ден да стоя мирно и да не говоря. Не можеш да си представиш колко трудно се оказа това за госпожица Па-па-па. Ние и в обикновени дни трябва да шепнем, но изобщо да не говориш и да не се движиш е десет пъти по-лошо. След три дни седене на едно място задникът ми се схвана съвсем и ме болеше. Но гимнастиката вечерно време ми помогна.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 1 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Вчера се уплаших ужасно. В осем часа изведнъж се позвъни много силно. Не помислих нищо друго, освен че идва някой, ти добре знаеш кой. Но когато всички започнаха да твърдят, че това вероятно са хлапаци от улицата или пощальонът, аз се поуспокоих.

Дните тук са много тихи; Левин, нисък евреин, аптекар и химик, работи в кухнята за господин Кралер. Той познава цялата сграда добре и затова ние много се страхувахме да не се сети да надникне в бившата лаборатория. Тихи сме като мушички. Кой би предположил преди три месеца, че Ане Живака ще трябва и ще може да седи толкова дълго мирна.

На 29-и госпожа Ван Даан имаше рожден ден. Макар и да не беше богато отпразнуван, тя все пак бе почетена с цветя, малки подаръци и вкусна храна. Червените карамфили от съпруга ѝ са, изглежда, традиция в семейството. Да ти кажа и още нещо за госпожата — извор на непрекъснато раздражение за мен са нейните опити да флиртува с татко. Тя го гали по бузата и по косата, повдига си доста високо полата, говори, така да се каже, духовитости и се опитва да привлече вниманието на Пим. За щастие Пим не я намира хубава, нито приятна и не се поддава на флиртуването. Аз съм, както знаеш, доста ревнива и не мога да търпя това. Казах ѝ направо в лицето, че мама не се държи по същия начин с господин Ван Даан.

Понякога Петер може да се прояви като доста шеговит. За да стане смях, той обича, също както и аз, да се маскира. Той се появи в една много тясна рокля на госпожата, а аз — в неговия костюм; той си бе сложил дамска шапка, а аз — каскет. Възрастните си легнаха от смях, а и нашето удоволствие не беше по-малко.

Ели е купила от „Де Байенкорф“^[1] нови поли за Марго и мен. Ужасни са, същински чували и струват съответно 24 гулдена и 7 гулдена и половина. Каква разлика в сравнение с предишните цени!

А сега накрая нещо хубаво. Ели е поръчала от някакъв институт писмени стенографски уроци за Марго, Петер и мен. Ще видиш догодина какви перфектни стенографи ще станем. Във всеки случай мисля, че е изключително важно наистина да се научи такъв таен шрифт.

Твоя Ане

[1] Луксозен универсален магазин в Амстердам. — Бел.пр. ↑

СЪБОТА, 3 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Вчера пак имаше сблъсък. Мама се разфуча страшно и разказа на татко за всичките ми грехове. Тя плака много, разбира се; аз също и ме заболя ужасно глава. Най-накрая казах на татко, че него обичам много повече от мама, на което той отговори, че това ще премине, но аз не вярвам. Трябва да се насилвам, за да съм спокойна, когато говоря с мама. Татко би искал, когато тя не се чувства добре или има главоболие, сама да ѝ предложи да направя нещо за нея, но аз няма да го послушам.

Уча усърдно френски и сега чета „La Belle Nivernaise“^[1].

Твоя Ане

[1] „Хубавата нивернезка“ — роман от Алфонс Доде. — Бел.пр. ↑

ПЕТЪК, 9 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Днес имам да споделя с тебе все тъжни и потискащи новини. Откарват на групи нашите многобройни познати евреи. Гестапо не се отнася никак меко с тези хора. Натоварват ги просто във фургони за добитък и ги откарват във Вестерборк, големия еврейски лагер в Дренте. Във Вестерборк трябва да е ужасно; по една умивалня за стотици хора и недостатъчно тоалетни. Постелките за спане са разхвърляни навсякъде. Мъже, жени и деца спят заедно. Поради това се чува, че цари крайна безнравственост; много жени и момичета, които са по-отдавна там, са забременели.

Да се избяга е невъзможно; повечето хора от лагера са дамгосани поради остриганите им до кожа глави или поради еврейската им външност.

Щом като в Холандия е толкова зле, как ли живеят евреите в далечните и варварски места, където ги изпращат? Предполагаме, че повечето биват избивани. Английското радио говори за задушаване в газови камери. Може би това наистина е най-бързият начин за умиране. Съвсем съм потресена. Мип разказва всички тези жестоки истории много поразяващо, самата тя е развълнувана, както и ние. Например наскоро пред вратата ѝ седнала стара саката еврейка. Тя трябвало да чака гестаповците, които били отишли да вземат кола, за да я откарат. Бедната старица била страшно изплашена от усилената стрелба по английските самолети, прелитащи отгоре, както и от ярко просветващите прожектори. Но Мип все пак не посмяла да я прибере вътре, никой не би дръзнал да го стори. Немците не пестят наказанията.

Ели също е помръкнала — приятелят ѝ ще трябва да замине за Германия. Тя се страхува, че бомбардировачите, които прелитат над нашите къщи, ще изтърсят товара си — често повече от милион килограма бомби — над главата на Дирк. Шегички от рода на: „Е, няма да е цял милион“ или „Една бомба е достатъчна“ не намирам за съвсем

уместни. Дирк съвсем не е единственият, който трябва да замине, всеки ден отпътуват пълни влакове с момчета. По пътя, когато влакът спре на някоя малка гара, някои тайно слизат и се опитват да се укрият; може би на малък процент това се удава.

Аз още не съм свършила с моя потискащ разказ. Ти чувала ли си за заложниците? Това сега се въвежда като най-новото наказание за саботьорите. Това е най-страшното, което можеш да си представиш. Арестувани биват невинни знатни граждани и те трябва да чакат присъдата си. Когато някой е направил саботаж и виновникът не бъде заловен, гестапо просто изправя пет заложници до стената. Във вестника има често съобщения за смъртта на такива хора. Това престъпление се нарича „фатална злополука“. Хубав народ са това немците! И като си помислиш, че аз принадлежах към него! Но не, нас Хитлер отдавна ни бе направил безотечественици. Между другото, едва ли има по-големи врагове в света от немците и евреите.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 16 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Имам страшно много работа. Току-що преведох една глава от книгата „La Belle Nivernaise“ и записах новите думи. След това една ужасна задача и три страници френска граматика.

Просто се отказвам да решавам всеки ден от тези задачи. Татко също ги намира неприятни и аз ги решавам едва ли не по-добре от него, всъщност и двамата не можем да се справим с тях, така че често трябва да викаме на помощ Марго. По стенография съм най-напреднала от трима ни.

Вчера изчетох до края „Щурмуващите“. Хубава книга е, но не може да се сравнява с Йоп тер Хьол.

Впрочем мисля, че Сиси ван Марксфелд пише направо щуро. Със сигурност ще карам децата си да четат книгите ѝ.

Мама, Марго и аз пак сме добри приятелки, така всъщност е много по-хубаво. Вчера вечерта Марго и аз лежахме в леглото ми, беше ни неизказано тясно, но пък много се смяхме. Тя ме попита дали ще ѝ дам някога да прочете дневника ми. Аз казах: „Някои откъси, да“ и я попитах дали и аз бих могла да чета от нейния, и тя каза, че ще ми позволи. После заговорихме за бъдещето. Аз я попитах каква иска да стане, но тя не пожела да каже и се държеше така, сякаш това е голяма тайна. Схванах, че ще е нещо, свързано с образованието; не зная дали съм права, но мисля, че е така. Всъщност не трябва да съм чак пък толкова любопитна! Днес сутринта легнах на леглото на Петер, след като го бях изгонила оттам. Той ми се ядоса много, но това никак не ме засяга. Би могъл да е малко по-любезен с мене, защото снощи му дадох една ябълка.

Веднъж попитах Марго дали ме намира много грозна. Тя каза, че изглеждам смешно и че имам хубави очи. Много неясно, не мислиш ли?

До следващия път.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 20 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Ръката ми все още трепери, макар че уплахата от преди два часа премина. Трябва да знаеш, че в къщата има пет пожарогасителя. Ние знаехме, че ще идва някой да ги пълни, но никой не ни бе предупредил, когато „дърводелецът“, или както би трябвало да се нарича такъв работник, наистина дойде.

Ние въобще не пазехме тишина до момента, когато аз чух удари с чук отвън в преддверието, срещу нашата врата-шкаф. Веднага се сетих за „дърводелеца“ и предупредих Ели, която се хранеше горе, че не трябва да слиза. Татко и аз застанахме на пост до вратата, за да чуем, когато човекът си отиде. След като работи около петнадесет минути, той си сложи чука и другите инструменти върху нашия шкаф (така помислихме ние) и почука на нашата врата. Ние пребледняхме — дали пък не е чул нещо и иска да разследва сега какво е това тайнствено страшилище? Изглежда, беше така, защото чукането, дърпането, бутането и блъскането продължиха. Аз едва не припаднах от страх при мисълта, че този напълно чужд човек може да открие нашето чудесно скривалище. И точно си мислех, че ще умра, когато чух господин Копхаус да казва: „Отворете, аз съм“. Веднага отворихме. Куката, с която се затваряше вратата на шкафа и която можеше да се освободи от посветените в нашата тайна, бе започнала да заяжда; затова и никой не могъл да ни предупреди за идването на дърводелеца. Човекът бе слязъл сега долу и Копхаус искаше да прибере Ели, но все още не можеше да отвори шкафа.

Мога да ти кажа, че ми олекна здравата. Човекът, за когото мислех, че иска да проникне при нас, бе започнал да добива в моето въображение все по-големи форми; накрая изглеждаше като великан и беше такъв фашист, че по-лош не можеш да намериш.

Хе-хе, за щастие този път всичко приключи добре.

Междувременно в понеделник беше много приятно. Мип и Хенк преспяха при нас. Марго и аз спяхме за една нощ при татко и мама,

така че съпрузите Ван Сантен да могат да заемат нашите легла. Яденето беше изключително вкусно. Имаше малко прекъсване, защото лампата на татко направи късо съединение и ние внезапно се оказахме на тъмно. Нови жички за поправка на бушоните имаше, но бяха прибрани в самото дъно на тъмния склад и не беше никак приятна работа да се търсят вечерно време. Но все пак мъжете рискуваха и след десет минути можеше да приберем свещите.

Днес сутринта станахме много рано. Хенк трябваше да тръгне още в осем и половина. След приятната закуска и Мип слезе долу. Навън валеше като из ведро и тя бе щастлива, че не трябва да пътува с велосипеда до кантората в този дъжд. Следващата седмица и Ели ще ни дойде на гости за през нощта.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 29 ОКТОМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Извънредно съм обезпокоена, защото татко е болен. Има висока температура и червен обрив, прилича на шарка. Представи си — не можем да викаме никакъв лекар! Мама го оставя да се изпоти добре, може би от това температурата ще спадне.

Днес сутринта Мип каза, че жилището на семейство Ван Даан е опразнено. Още не сме съобщили на госпожата; тя и без това е много нервна в последно време и нямаме намерение да слушаме още един поток от жалби за „нейния“ красив сервиз и „нейните“ прекрасни столчета, които са останали вкъщи. Ние също трябваше да изоставим почти всичко красиво, но какво ще ни помогне сега, ако се оплакваме?

Напоследък ми се позволява да чета повече книги за възрастни. Сега чета „Младостта на Ева“ от Нико ван Зухтелен. Не мисля, че има толкова голяма разлика между момическите романи и този роман. Е, наистина там се говори за жени, които предлагат тялото си на непознати по улиците. Искат купища пари за това. Аз бих умряла от срам на тяхно място. Освен това пише още, че Ева имала месечно неразположение; хъм, такова нещо много ми се иска и на мен — струва ми се толкова важно.

Татко е извадил от големия шкаф драмите на Гьоте и Шилер и иска всяка вечер да ми чете по малко. Започнахме вече с „Дон Карлос“.

Следвайки примера на татко, мама набути в ръцете ми своя молитвеник. От приличие прочетох малко молитви на немски; намирам, че звучи хубаво, но не ми говори много. Защо ли ме кара насила да се правя на набожна?

Утре печката ще бъде запалена за първи път, ще се опушим здравата. Коминът отдавна не е чистен; да се надяваме, че ще тегли.

Твоя Ане

СЪБОТА, 7 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Мама е страшно нервна и това за мене винаги е много опасно. Дали е случайно това, че татко и мама никога не се карат на Марго, а всичко винаги се изсипва върху мене? Снощи например: Марго четеше една книга, в която имаше прекрасни рисунки; тя стана и отиде горе, като остави книгата, за да продължи да я чете като се върне след малко. Аз точно нямах какво да правя, взех книгата и заразглеждах илюстрациите. Марго се върна, видя „своята“ книга в ръцете ми, намръщи се и поиска книгата обратно. Казах, че още съвсем малко ще я поразгледам. Марго се ядосваше все повече, а мама се намеси с думите: „Марго чете тази книга, върни ѝ я.“ Татко влезе в стаята, дори не знаеше за какво става въпрос, видя, че Марго нещо е онеправдана, и се обърна ядосано към мен: „Бих искал да те видя какво ще правиш, ако Марго започне да разлиства твоя книга!“

Аз веднага отстъпих, оставих книгата и напуснах според тях обидено стаята. Не бях нито обидена, нито ядосана, само тъжна.

Татко не беше прав да отсъжда, без да знае как точно стоят нещата. Аз сама върнах книгата на Марго и щях много по-бързо да направя това, ако татко и мама не бяха се намесили, вземайки под закрила Марго, сякаш ставаше въпрос за най-голямата несправедливост.

Това, че мама застава на страната на Марго, е съвсем естествено: те двете винаги се защитават една друга. Аз така съм свикнала с това, че съм напълно безразлична към упреците на майка ми и раздразнителните настроения на Марго.

Аз ги обичам, защото все пак това са майка ми и Марго. При татко случаят е друг. Когато той предпочете Марго, одобрява постъпките ѝ, хвали я или я гали, мен нещо ме яде отвътре, защото съм луда по татко. Той е пример за мен и не обичам никого в целия свят така, както него.

Той не съзнава, че се държи с Марго другояче, не както с мен. Марго е винаги най-умната, най-милата, най-красивата и най-добрата. Но и аз малко имам право да бъда приемана сериозно. Винаги съм била клоунът и непрокопсаникът в семейството, винаги е трябвало двойно да заплащам за всичко — веднъж по време на разпратата и още веднъж с отчаянието в душата ми след това. Сега вече едно повърхностно погалване не ме задоволява, нито пък така наречените „сериозни“ разговори. Аз искам от татко нещо, което той не е в състояние да ми даде.

Не завиждам на Марго, никога не съм го правила, не жадувам да имам нейния ум или красота, само бих искала да почувствам от страна на татко истинска обич, не само обич като на родител към детето му, а обич към Ане — към мен, такава каквато съм.

Вкопчвам се в татко, защото той е единственият, който поддържа у мен последните остатъци от семейно чувство. Татко не разбира, че ми се иска да говоря за мама, за да ми олекне на сърцето. Той не иска да разговаряме, избягва всичко, което е свързано с нейните грешки. А мама с всичките си недостатъци най-много ми тегне на душата. Не знам как да се въздържа, не мога да не забелязвам нейната небрежност, сарказма и суровостта ѝ, а и не мога непрекъснато да приемам, че вината е винаги моя.

Във всичко аз съм точно обратното на нея и това, от само себе си се разбира, ни води до сблъсък. Аз не осъждам маминия характер, защото не бива да правя това, възприемам я само като моя майка. Но за мене мама не успява да бъде „истинската“ майка, аз трябва сама да съм си майка. Аз съм се откъснала от всички тях, сама карам своето корабче и ще видим по-късно къде ще достигна бряг. Всичко идва оттам, че съм си създавала идеал каква да бъде една майка и жена и нищо от този идеал не намирам в тази, която трябва да наричам своя майка.

Аз все решавам да не забелязвам повече този неотговарящ на идеала образ на майка ми, искам да виждам само добрите ѝ страни и това, което не намирам у нея, да търся у себе си. Но не успявам и още по-лошо е, че нито татко, нито мама съзнават, че не отговарят на очакванията ми и че ги осъждам за това. Дали някой родител някога е успял да задоволи напълно децата си?

Понякога си мисля, че съм поставена на изпитание сега, а и по-късно; аз може би трябва да стана добра без примери и без напътствия. Така после ще бъда най-силна. Кой друг освен мен ще чете по-късно тези писма? Кой друг ще ме утеши, ако не аз самата? Защото често се нуждаю от утеха, често не съм достатъчно силна и в повечето случаи не оправдавам очакванията на другите. Зная това и се опитвам винаги и всеки ден отново и отново да се поправам.

Към мене се отнасят не по един и същ начин. Един ден Ане е така умна и може да знае всичко, на следващия ден пък чувам, че Ане е все още глупава овчица, не знае нищо и си въобразява, че кой знае какво е научила от книгите. Аз вече не съм бебе и галеното дете на мама, за да се смеят на всичко, което направя. Аз си имам собствени идеали, идеи и планове, но все не мога да ги изразя с думи. Ах, толкова много неща се надигат в мен, когато вечер съм сама или през деня, когато трябва да понасям тези хора, дошли ми до гуша, които все неправилно възприемат намеренията ми. Затова накрая отново се връщам към дневника си, това е моята начална и крайна точка, защото Кити е винаги търпелива и аз ще ѝ обещаю, че въпреки всичко ще бъда твърда, ще прокарявам своя собствен път и ще преглъщам сълзите си. Но така ми се иска по-бързо да видя резултатите от моите усилия или да бъда поощрена от някой, който ме обича!

Не ме осъждай, просто ме приеми като човек, на когото му е дошло до гуша.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 9 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Вчера Петер имаше рожден ден; стана на шестнадесет години. Подаръците му бяха много хубави. Той получи между другото една „борсова“ игра със зарове, електрическа самообръсначка и запалка. Не че пуши толкова много, въобще не, а просто за елегантност.

Най-голямата изненада дойде от господин Ван Даан, когато в един часа ни съобщи, че англичаните са направили десант в Тунис, Алжир, Казабланка и Оран. „Това е началото на края“ — казаха всички, но Чърчил, английският министър-председател, който е чувал вероятно и в Англия подобни възгласи, каза: „Този десант е много важен факт, но не трябва да се мисли, че това е началото на края. Аз по-скоро бих казал, че това е краят на началото.“ Усещаш ли разликата? Но все пак има повод за оптимизъм. Сталинград, този руски град, който се отбранява вече три месеца, все още не е паднал в ръцете на немците.

За да не остана чужда на духа на Задната къща, трябва поне веднъж да пиша нещо и за нашето снабдяване с хранителни продукти. Трябва да знаеш, че тези от горния етаж са истински чревоугодници. Хлябът ни се доставя от един добър пекар, познат на Копхаюс. Разбира се, не получаваме такава дажба, както у дома, но все пак ни е достатъчно. Купони за хранителни продукти купуваме също на черна борса. Те поскъпват непрекъснато: от двадесет и седем гулдена сега вече цената им е станала тридесет и три гулдена. И всичко това само за една напечатана хартийка!

За да имаме вкъщи нещо трайно освен нашите 150 зеленчукови консерви, купихме 135 килограма боб, леща и други подобни. Това не е само за нас, но и за хората от кантората. Тези запаси бяха в чували, закачени на куки в коридорчето ни (зад скривалищната врата). От голямата тежест няколко шева на чувалите се бяха разпразили. Тогава решихме, че е по-добре да складираме зимнината си в мансардата и поверихме тази работа на Петер. Пет от шестте чувала бяха стигнали читави до горе и Петер точно качваше шестия, когато дъното на чувала

се скъса и... дъжд, не, градушка от шарен боб се посипа по стълбите. В чувала имаше приблизително двадесет и пет килограма, шумът беше сякаш настъпваше краят на света, тези отдолу сигурно са помислили, че цялата стара къща ще се срути върху им. (Слава Богу, нямаше чужди хора в къщата.) Петер най-напред се изплаши, но после се разсмя ужасно, като ме видя да стоя долу пред стълбата — същинско островче сред море от боб, засипало ме до глезените. Бързо започнахме да събираме, но бобовите зърна са така гладки и малки, че се търкулват в най-невъзможните и възможни ъгълчета и дупчици. Сега всеки път, когато някой се качва по стълбата, се навежда няколко пъти и после доставя по една шепа боб на госпожа Ван Даан.

Почти щях да забравя да ти кажа, че болестта на татко съвсем премина.

Твоя Ане

П.П. Току-що чухме по радиото, че Алжир е паднал. Мароко, Казабланка и Оран са в ръцете на англичаните вече от няколко дни. Сега е ред на Тунис.

ВТОРНИК, 10 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Имам голяма новина — ще вземем при нас в скривалището осми човек. Да, наистина винаги сме били на мнение, че тук има място и храна за още един. Само се бояхме да не стане по-трудно за Копхаюс и Кралер. Но сега, когато новините за жестокостите по отношение на евреите стават страшни, татко поговори с двамата, имащи решаващата дума, и те намериха плана за отличен. „Опасността за седем души е точно толкова голяма, колкото и за осем“ — бил отговорът. Много вярно.

Когато това бе уредено, ние мислено започнахме да търсим в кръга ни от познати някой сам човек, който би бил подходящ за нашето скривалищно семейство. Не беше трудно да открием такъв. След като татко отхвърли всички роднини на Ван Даан, нашият избор падна на един зъболекар на име Алберт Дюсел, чиято жена има щастието да е в чужбина. Той минава за спокоен човек и доколкото ние и Ван Даан го познаваме, ни изглежда симпатичен. Мип също го знае, така че планът за укриването може да се изпълни чрез нея. Когато дойде, Дюсел ще спи в моята стая вместо Марго, която ще има за постеля сгъваемото легло.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 12 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Дюсел се зарадвал страшно, когато Мип му казала, че е намерила скривалище за него. Тя му препоръчала настоятелно да дойде час по-скоро. Най-добре още в събота. Това му се сторило до известна степен трудно, трябвало да си подреди картотеката, да обслужи още двама пациенти и да уреди финансите си. Мип ни съобщи това днес сутринта. Ние сметнахме, че той не прави добре, като се бави. Проточената от него подготовка изискваше обяснения пред разни хора, които ние бихме искали да останат настрана от всичко това. Мип ще попита Дюсел все пак дали не може да уреди да пристигне в събота.

Дюсел отвърнал, че не може, щял да дойде в понеделник. Струва ми се странно това, че той не се съгласява веднага с всяко предложение. Като го приберат от улицата, нито ще може да си подреди картотеката, нито да си уреди финансите, нито пък да обслужва пациенти. Защо тогава това отлагане? Смятам за глупаво, че татко отстъпи.

Други новини няма.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 17 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Дюсел пристигна. Всичко минало добре. Мип му каза да чака в единадесет часа на определено място пред пощата, откъдето един господин щял да дойде да го вземе. Дюсел бил точно навреме на уреченото място, господин Копхаюс, който също го познава, се приближил и му съобщил, че очакваният господин ще закъснее, и попитал Дюсел дали не би дошъл за малко при Мип в кантората. Копхаюс се качил на трамвая в посока към кантората, а Дюсел тръгнал пеша по същия път. В единадесет часа и двадесет той почукал на външната врата. Мип го накарала да си свали палтото, за да не се вижда жълтата звезда, и го завела в кабинета, където Копхаюс го задържал, докато чистачката си отиде. Под предлог, че кабинетът ще бъде служебно зает, Мип повела Дюсел нагоре, отворила въртящия се шкаф и пред очите на изумения човек влязла вътре.

Ние бяхме насядали около масата при семейство Ван Даан на коняк и кафе, очаквайки новия съжител в скривалището. Най-напред Мип го завела в нашата всекидневна — той веднага познал мебелите ни, но и през ум не му минало, че се намираме точно над главата му. Когато Мип му каза това, той едва не припаднал от изненада. Но за щастие Мип не му оставила време за това и го повела нагоре.

Дюсел се свлече на един стол и известно време се взира безмълвно, сякаш първо искаше по-добре да прочете по лицата ни истината. След това заекна: „Но... ама... не сте ли в Белгия? Военният не е ли идвал... колата... бягството не можа ли да стане?“ Ние му разяснихме целия случай — как нарочно сме разпространили историята за военния и за колата, за да заблудим хората и немците, които евентуално биха ни търсили. Дюсел отново се изненада на толкова предвидливост от наша страна, а когато тръгна да оглежда нашата свръхпрактична, чудесна Задна къща, не можа да каже нищо, само гледаше слисано.

Нахранихме се заедно, той подремна малко, после пи чай с нас, подреди своя малък багаж, който Мип бе донесла предварително и вече почти се почувства като у дома си. Особено пък като му бе връчен следният написан на машина правилник на скривалището Задната къща (дело на Ван Даан):

Проспект и наръчник на Задната къща

Специален пункт за временно пребиваване на евреи и други.

Отворен през цялата година

Намира се в красив, спокоен, незалесен квартал в сърцето на Амстердам. Няма живеещи наблизо съседни. Дотам може да се стигне с трамваи № 13 и № 17, както с кола или велосипед. В определени случаи, когато немците не разрешават използването на тези превозни средства, може и пеша.

Цена на наема: безплатно.

Диетична кухня без мазнини.

Течаща вода в умивалнята (за съжаление няма баня) и по някои вътрешни и външни стени.

Просторни складови помещения за стоки от какъвто и да било род.

Собствен радиоцентър с директна връзка с Лондон, Ню Йорк, Тел Авив и много други станции. Този апарат е на разположение на живеещите в сградата само след шест часа вечерта, при това забранени предаватели няма, с уговорката, че немски станции могат да се слушат по изключение, например ако предават класическа музика и други подобни.

Часове за почивка: от десет часа вечерта до осем часа сутринта. В неделя до десет и петнадесет. С оглед на някои обстоятелства се налагат и часове за почивка през деня, според указания от дирекцията. Часовете за почивка трябва точно да се спазват с оглед на общата сигурност!!!

Ваканция: до второ нареждане отпада, що се отнася до пребиваване извън къщата.

По отношение на говоренето: изисква се по всяко време да се говори тихо, разрешени са всички културни езици, следователно немски — не.

Гимнастически упражнения: всекидневно.

Уроци: по стенография — по един писмен урок седмично; по английски, френски, математика и история — по всяко време.

Специален отдел за малки домашни животни с полагане на добри грижи за тях (с изключение на паразитите, за които трябва да се представи специално разрешение).

Часове за храна

Закуска: всяка сутрин от девет часа, с изключение на неделя и празнични дни, когато е към единадесет и половина.

Обяд: отчасти обилен, от един и петнадесет до два без петнадесет.

Вечеря: студена и (или) топла; с оглед на осведомителния бюлетин — без точно определен час.

Задължения спрямо снабдителната бригада: постоянна готовност да се помага в канцеларската работа.

Къпане: в неделя от девет часа нататък коритото е на разположение на обитателите. Къпането може да става в тоалетната, кухнята, кабинета, предната канцелария — по избор.

Алкохолни напитки: само по предписание на лекар.

Край

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 19 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Както всички предполагахме, Дюсел е много добър човек. Той, разбира се, одобри това, че ще дели стаята с мен. Аз, да си кажа честно, не съм твърде щастлива от това, че чужд човек ще използва моите неща, но трябва да се прави добро на хората и затова с удоволствие ще направя тази малка жертва „Важното е да можем да спасим някого, другото няма значение“ — така казва татко и е напълно прав.

В първия ден, когато дойде, Дюсел веднага ме заразително за всевъзможни неща, например: кога идва чистачката, какви са часовете за къпане, кога може да се ползва тоалетната. Може да ти е смешно, но всичко това не е така просто в едно скривалище. През деня не трябва да вдигаме шум, за да не ни чуят отдолу, а когато има и чужд човек, като например чистачката, трябва да сме още по-внимателни. Аз обясних всичко това подробно на Дюсел, но едно нещо ме учуди, а именно, че той много бавно загарява; пита за всичко по два пъти и пак не го запомня. Може би това ще премине и той е така объркан само поради изненадващата промяна.

Иначе върви добре. Дюсел ни разказва много за външния свят, който вече така дълго ни липсва. Неговият разказ бе тъжен. Безброй приятели и познати са вече откарани към ужасяващото местоназначение — концлагера. Всяка вечер минават зелени и сиви военни коли, немците звънят на вратите и питат дали там живеят евреи. Ако има, веднага се откарва цялото семейство, ако няма, продължават по-нататък. Никой не може да избегне злата участ, ако не се е укрил някъде. Често обикалят със списъци и звънят само там, където знаят, че ще приберат богата плячка. Случва се да се заплаща откуп — по толкова и толкова на човек. Прилича на лов на роби, както е било едно време. Но това не е шега, прекалено драматично е, за да е така. Понякога виждам вечер, в тъмното, редица добри, невинни хора да вървят с децата си, вървят и все вървят, командвани от онези типове,

които ги бият и измъчват, докато не паднат. Никой не е пощаден: старци, бебета, бременни жени, болни, всички, всички вървят в този поход към смъртта.

Колко ни е добре тук, колко ни е добре и колко е спокойно!

Целият този кошмар можеше да не ни засяга, ако не се страхувахме така много за всички, които ни бяха скъпи и на които не можем да помогнем.

Чувствам се виновна, че лежа в топло легло, докато някъде навън немците блъскат или вече са съборили на земята най-добрите ми приятели. Плаша се, като мисля за всички, които са ми били така близки и които сега са предадени на най-злите палачи на света.

И то само защото са евреи!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 20 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Никой от нас не знае как да приеме всичко това. Досега от новините за евреите никога не е стигнало много до нас и ние смятахме, че най-добре е да запазим колкото е възможно присъствие на духа. Когато Мип се изпуснеше да каже нещо за злощастната съдба на някой познат, мама и госпожа Ван Даан всеки път се разплакваха, така че Мип сметна за по-добре да не разказва въобще нищо. Но сега веднага обсипахме Дюсел с въпроси и разказите му бяха така пълни с жестокости и варварщина, че съвсем не можехме да слушаме, без това дълбоко да ни потресе.

И все пак, когато новините малко поизбледнеят в паметта ни, пак ще продължим да се шегуваме и закачаме. С нищо няма да помогнем на себе си и на тези отвън, ако останем така оклюмали, както сме в момента. И какъв смисъл има Задната къща да се превръща в Къща на тъгата?

Каквото и да върша, мисля за тези, които ги няма. Когато ми е смешно за нещо, сепвам се уплашено и си мисля, че е срамно да съм така весела. Но трябва ли по цял ден да плача? Не, не мога, а пък и тази тягостна атмосфера така или иначе ще се разсее.

Към тази неприятност се прибави и друга, но тя е от личен характер и е нищо, сравнена със злощастията, за което току-що ти разказвах. Но все пак не мога да не споделя с тебе, че в последно време се чувствам съвсем изоставена. Около себе си усещам огромна пустота. По-рано никога не съм мислила така и удоволствията и приятелките запълваха изцяло ума ми. А сега или мисля за неприятни неща, или за себе си. И в края на краищата разбрах, че татко, колкото и да е мил, все пак не може да замени целия ми предишен малък свят. Но защо да те отегчавам с такива глупави неща? Аз съм ужасно неблагодарна. Кити, зная това. Но когато много ми се струпа на главата, а пък и трябва да мисля за всички други злини, често чак свят ми се завива!

Твоя Ане

СЪБОТА, 28 НОЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Използвали сме прекалено много електричество и сме превишили полагаемата се норма. Като резултат: крайна пестеливост и поради вероятност за прекъсване на тока четиринадесет дни ще бъдем без осветление. Хубаво, а! Но кой знае, може би е по-добре! След четири, четири и половина вече е тъмно за четене. Запълваме си времето с всевъзможни щуротии. Задаваме си гатанки, правим гимнастика в тъмното, говорим английски или френски, обсъждаме книги — но с течение на времето и това омръзва. От снощи измислих нещо ново — гледам със силен далекоглед в осветените прозорци на съседната къща. През деня завесите ни не се дръпват и на сантиметър, но когато е тъмно, няма нищо страшно, ако малко ги поотместя. Никога не съм предполагала, че съседите могат да бъдат такива интересни хора, особено нашите. Двама точно се хранеха, едно семейство се снимаше с кинокамера, а зъболекарят на горния етаж имаше за пациентка една стара страхлива дама.

Господин Дюсел, човекът, за когото винаги се е твърдяло, че може отлично да разбира децата и ги обича, се разкрива като най-старомоден възпитател и проповедник на безкрайно дълги лекции по възпитанието. Тъй като имам рядкото щастие (!) да деля моята, за съжаление много тясна стая с господин Преблаговъзпитания и общо взето, минавам за най-зле възпитаната от тримата млади хора тук, трябва да правя доста усилия, за да се измъквам от старите, често повтаряни напътствия и укори и да се преструвам на глуха. Всичко това щеше да свърши дотук, ако господинът не се оказа такъв голям доносник и ако не беше си избрал за ухо мама.

След като той веднъж вече ме е укорявал, сякаш ме е блъснал насрещен вятър, мама ме подеме и бурен вятър ме тласва в гърба. А ако имам много късмет, госпожата ме вика след пет минути за обяснение и ураганен вятър ме връхлита отгоре.

Та не трябва да мислиш, че е лесно да си „лошо възпитана“ сред едно свръхкритично укриващо се семейство. Вечер в леглото, когато мисля за многото си грехове и приписвани ми недостатъци, така се обърквам от голямото количество обвинения, че или започвам да се смея, или да плача, в зависимост от настроението си в момента.

След това заспивам със странното чувство, че искам да съм друга, не такава, каквата съм, или че съм различна от това, което искам, че може би трябва да се държа другояче, не така, както ми се иска или както се държа. О, Божичко, сега обърках и теб, извини ме, но не обичам да задрасквам, а да се хвърля хартия по време на такъв недостиг като сегашния, е забранено. Следователно мога само да те посъветвам да не прочиташ още веднъж предишното изречение и преди всичко да не се задълбочаваш в него, защото така или иначе нищо няма да разбереш!

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 7 ДЕКЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Ханука, еврейският празник на светлината и *Синт Николас*^[1] почти съвпаднаха тази година, разликата беше само един ден. За Ханука не правихме кой знае какви приготовления, разменихме си само малки подаръчета и запалихме свещичките. Понеже има недостиг от свещи, оставихме да горят само десет минути, но и така може, важното е да се изпее песента. Господин Ван Даан направи свещник от дърво, така че и това стана както трябва.

Вечерта на Синт Николас, в събота, беше много по-хубаво. Ели и Мип бяха доста възбудили любопитството ни, защото през цялото време си шушукаха с татко и ние предчувствахме, че нещо се крои.

И действително в осем часа всички слязохме по дървените стълби през коридора, в който бе тъмно като в рог, към канцеларското складче. Аз тръпнех от страх и ми се искаше да съм си пак горе на сигурно място. Отидохме в складчето, защото там можехме да запалим лампата, тъй като нямаше прозорци. Когато светнахме, татко отвори големия шкаф. „О, колко е хубаво!“ — извикахме всички. В дъното на шкафа имаше голяма кошница, украсена със специална празнична хартия, а отгоре бе закрепена фигурката на Черния Пит^[2].

Бързо качихме кошницата горе. За всекиго имаше хубаво подаръче с подходящо стихотворение.

Аз получих кукличка, която беше ушита така, че в нея може да се слагат разни неща, татко — подпорки за книги, и т.н., и т.н. Във всеки случай всичко бе хубаво измислено и тъй като ние, осмицата, никога досега не бяхме празнували Синт Николас, тази премиера имаше истински успех.

Твоя Ане

[1] Или Синте Клаас (Свети Никола) — холандски празник, на които се разменят подаръци, придружени с весели стихчета. — Бел.пр.

↑

[2] Черния Пит според преданието придружава Синт Николас, когато той поставя подаръци в обувките на послушните деца. Черния Пит обикновено си прави шеги с непослушните. — Бел.пр. ↑

ЧЕТВЪРТЪК, 10 ДЕКЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Господин Ван Даан се е занимавал по-рано с търговия на месо, колбаси и подправки. В кантората е бил нает заради познанията му в тази област. И сега той се показва откъм „саламената“ си страна, което далеч не ни е неприятно.

Бяхме поръчали много месо (разбира се, на черно), за да го консервираме, в случай, че изпаднем някога в трудни времена. Беше интересно да се гледа как парчетата месо най-напред минават през мелачката два или три пъти, как всички подправки се размесват в каймата и после тя с една тръбичка се пълни в червата. Наденичките опитахме веднага на обяд с киселото зеле, но суджукът трябваше най-напред добре да изсъхне и затова го закачихме на една пръчка, закрепена с две въженца на тавана. Всеки, който влезеше в стаята и видеше изложените салами, започваше да се смее. А и наистина си беше комична гледка.

В стаята цареше невъобразима бъркотия. Господин Ван Даан с цялата си дебелина (той изглеждаше много по-дебел, отколкото в действителност) обработваше месото, опасан с престилката на госпожата. Кървавите ръце, зачервеното лице и омазнената престилка му придаваха вид на истински касапин. Госпожата се опитваше да върши всичко едновременно: да учи холандски от една книжка, да бърка супата, да наглежда месото, да въздиша и да се оплаква от счупеното си горно ребро. Така е, когато възрастни дами правят идиотски гимнастически упражнения, за да се отърват от дебелия си задник!

Окото на Дюсел беше възпалено и той си го плакнеше до печката с отвара от лайка. Пим седеше на стол в снопчето слънчеви лъчи, проникващи през прозореца; подбутваха го ту на една, ту на друга страна, а той сигурно имаше ревматични болки, защото седеше доста изкривен и с разстроено лице наблюдаваше господин Ван Даан в ръцете. Приличаше съвсем на сакат старец от църковен приют. Петер

се въртеше като пумпал с котката си из стаята; мама, Марго и аз белехме картофи и в края на краищата никой не вършеше работата си както трябва, защото гледаше Ван Даан.

Дюсел откри зъболекарската си практика. За да се посмееш, ще споделя с теб как премина обслужването на първия му пациент. Мама гладеше, а госпожа Ван Даан беше първата, която трябваше да се подчини на неизбежното. Тя седна на един стол в средата на стаята. Дюсел започна съвсем важно да си разопакова кутията с инструменти, помоли за одеколон като дезинфекционно средство и за вазелин вместо восък.

Той погледна в устата на госпожата, чукна един преден зъб и един кътник, при което тя всеки път се свиваше, сякаш умираше от болка, като издаваше нечленоразделни звуци. След продължителен преглед (поне за госпожата, защото в действителност той не беше по-дълъг от две минути) Дюсел започна да човърка в някаква дупчица. Но не, и дума не можеше да става, госпожата взе да размахва бясно ръце и крака и в един миг Дюсел изпусна инструмента, който... остана забит в зъба на госпожата.

Сега вече започна истинското представление. Госпожата се мятеше, пицеше (доколкото това е възможно с такова инструментче в устата), опитваше се да го измъкне от устата си и по този начин го забиваше все по-дълбоко. Господин Дюсел наблюдаваше театъра ледено спокоен, с ръце на кръста. Останалите зрители се смееха неудържимо. Това беше подло, защото зная със сигурност, че аз щях да врецям още по-силно. След много въртене, бутане, пицене и викане госпожата най-после извади инструмента и Дюсел продължи работата си, сякаш нищо не се бе случило.

Той направи това толкова бързо, че госпожата нямаше време да започва отново. При това имаше... помощници, както никога досега. Двама асистенти не са малко: господин Ван Даан и аз се справяхме добре. Всичко това приличаше на битова картина от Средновековието с название „Знахар по време на работа“.

Междувременно пациентката наистина вече изгуби търпение — трябвало да внимава за „своята“ супа и за „своето“ ядене.

Едно нещо е сигурно: госпожата няма много скоро да се подлага на преглед.

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 13 ДЕКЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Седнала съм удобно в предната канцелария и гледам навън през процепа на тежките завеси. Полумрак е, но има още достатъчно светлина, за да ти пиша. Много необичайно ми се струва да гледам как хората вървят, те всички сякаш страшно бързат и почти се препъват в собствените си крака.

Велосипедистите... е, тяхното темпо въобще не може да се проследи. Дори не успявам да видя що за човек кара колелото.

Хората в този квартал не изглеждат съвсем привлекателно, а особено децата са така мръсни, че да те е страх да ги пипнеш. Истински деца от задните дворове със сополиви носове, чийто език едва разбирам.

Вчера следобед Марго и аз се къпахме тук и аз казах:

— Ако можехме с въдица да уловим едно по едно децата, които минават отвън, да ги вкараме в банята, да ги измием добре, да изкърпим дрехите им и след това пак да ги пуснем, тогава... — тук Марго ме прекъсна:

— Утре ще изглеждат точно толкова мръсни и окъсани, както преди.

Но какво съм седнала да дрънкам; има и други неща за гледане: колите, корабите и дъжда. Ето чувам трамвая и потракването му и ми е приятно.

Нашите мисли са така еднообразни, както и ние самите. В непрекъснатата въртележка те се движат от евреите към яденето и от яденето към политиката. Между другото, като говоря за евреи, се сещам: вчера като че ли стана някакво чудо; иззад завесата видях двама евреи; имах странното чувство, сякаш съм предала тези хора и сега съм седнала да наблюдавам нещастията им.

Тук, точно отсреща в канала, има едно корабче^[1], обитавано от моряшко семейство — мъж, жена и дете. Те си имат кученце, което

знаем само по джафкането му. Досега сме виждали само опашчицата му, когато тича по палубата на корабчето.

Пфу, сега заваля и повечето хора се скриха под чадърите си. Виждам само шлифери и от време на време нечия глава в плетена шапка. Всъщност не е необходимо да виждам повече, постепенно вече познавам всички жени наоколо, издути от прекалено честото ядене на картофи, облечени в червени или зелени палта, на очукани токчета и с чанта в ръка. Те са с намръщени или добродушни лица в зависимост от настроението на мъжа.

Твоя Ане

[1] В каналите на Амстердам и на други холандски градове има закотвени корабчета или специално построени къщи във водата, които не могат да се местят, а се използват само за жилища. — Бел.пр. ↑

ВТОРНИК, 22 ДЕКЕМВРИ 1942 Г.

Мила Кити,

Задната къща узна с радост, че всеки ще получи за Коледа допълнително по сто двадесет и пет грама масло. Във вестниците пише по двеста и петдесет, но това е само за щастливците, които получават купоните си за храна от държавата, а не за укриващи се евреи, които поради скъпотията купуват по четири купона на черно вместо по осем. Всички ние ще опечем по нещо с маслото. Днес сутринта аз направих сладки и две торти. Тук горе сега има много работа и мама ми забрани да чета или уча, преди да е приключена домакинската работа.

Госпожа Ван Даан лежи в леглото с натъртеното си ребро, оплаква се по цял ден, кара да ѝ слагат все нови превръзки и не е доволна от нищо. Ще се радвам, когато стане пак на крака и поеме своята работа, защото едно нещо трябва да се признае: тя е изключително работлива и чевръста, а когато се намира в добро физическо и душевно състояние, е и весела.

Като че ли не ми стига, дето по цял ден чувам все „Шшт, шшт!“, защото съм вдигала много шум, та сега на моя съквартирант му скимна и нощно време да ми подвиква непрекъснато „Шшт!“ . Според него нямам право дори да се извърна на другата си страна в леглото. Отказвам да обръщам внимание на това, но следващия път ще му извикам и аз в отговор „Шшт!“ .

Той ме вбесява особено в неделя, когато светне рано лампата, за да прави гимнастика. На мен, бедната мъченица, ми се струва, че това трае с часове, защото столовете, с които е удължено леглото ми, постоянно се поклащат насам-натам под спящата ми глава. След като няколко пъти мощно размаха ръце и завърши упражненията за отпускане на мускулите, господинът започва с тоалета си. Долните гащи висят на закачалката, значи първо отива дотам и се връща. Но е забравил вратовръзката, която е на масата. И ето отново бута и блъска столовете, тътри се до масата и пак се връща.

Но да не те занимавам с оплакванията си от възрастни господа, от това нищо няма да се поправи, а и за да има мир, трябва да изоставя всички мои средства за отмъщение, като отвъртане на крушката, заключване на вратата, скриване на дрехите.

Ах, аз ставам толкова разумна! Всичко тук трябва да се прави с разум, да се учиш да слушаш, да си затваряш устата, да помагаш, да си любезна, да отстъпваш и не зная какво още. Страхувам се, че прекалено бързо ще си изразходвам разума, който не ми е чак в изобилие, и нищо няма да ми остане за следвоенните времена.

Твоя Ане

СРЯДА, 13 ЯНУАРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Днес сутринта пак съм ядосана на всичко и затова не мога да свърша нищо както трябва.

Навън е страшно. Ден и нощ откарват бедните хора, само с по една раница и малко пари. Но по пътя им отнемат дори и това. Разделят семействата, отделно мъже, жени и деца.

Деца, като се връщат от училище, не заварват родителите си. Жени, отишли на пазар, при връщането си намират къщата си запечатана, семейството си изчезнало.

Холандците също вече се страхуват, защото синовете им се изпращат в Германия; всички са изплашени.

Всяка нощ прелитат стотици самолети над Холандия, летят към немските градове и разорават там с бомбите си земята; всеки час в Русия и Африка загиват стотици, хиляди хора. Никой не може да остане настрана от това. Цялото земно кълбо води война и макар че съюзниците сега са по-добре, крайт все още не се вижда. А ние, ние сме добре, по-добре от милиони други. Все още сме спокойни и сигурни и така да се каже, си ядем от парите. Толкова сме егоистични, че говорим за „след войната“, радваме се на нови дрехи и обувки, докато всъщност би трябвало да спестяваме всяка стотинка, за да можем да помагаме след войната на другите хора, да спасяваме това, което все още може да се спаси.

Децата наоколо ходят с по една тънка блузка, обути са с дървени обувки, без палта, без шапки, без чорапи и няма никой, който да им помогне. Стомахът им е празен, сдъвкват по някой морков, бягат от студената си къща навън на студената улица и отиват на училище в още по-студената класна стая. Да, в Холандия се стигна дори дотам, че безброй деца по улиците спират минувачите и молят за парче хляб.

Бих могла с часове да ти говоря за мизерията, която носи войната, но от това самата аз още повече се обезкуражавам. Не ни остава нищо друго, освен да изчакаме колкото може по-спокойно края

на това бедствие. Както евреите, така и християните чакат, целият свят чака, а мнозина чакат смъртта си.

Твоя Ане

СЪБОТА, 30 ЯНУАРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Ще се пръсна от яд, а не мога да го покажа. Бих искала да тропам с крака, да крещя, да разтърся силно майка си, да плача и не зная какво още бих направила заради обидните думи, насмешливите погледи, обвиненията, които като стрели от изпънат лък всеки ден отново ме улучват и така трудно се изтръгват от тялото ми. Бих искала да изкрещя на мама, Марго, Ван Даан, Дюсел и на татко: „Оставете ме на мира, нека най-после една нощ да спя без възглавницата ми да е мокра от сълзи, без очите ми да парят и в главата ми да бучи. Оставете ме, искам да се махна от всичко, най-добре да се махна от света!“

Но не мога, не мога да им покажа моето отчаяние; не мога да позволя да видят раните, които са ми нанесли, не бих могла да понеса тяхното състрадание и тяхната добродушна подигравка, защото и тогава ще трябва да крещя. Всеки намира, че се преструвам, като говоря; че съм смешна, като мълча; невъзпитана, като отговарям; коварна, когато имам някаква добра идея; мързелива, когато съм уморена; егоистична, когато съм изяла една хапка повече; глупава, страхлива, пресметлива и т.н., и т.н. По цял ден не чувам нищо друго, освен че съм нетърпимо същество, и макар че се смея на това или се правя, че не ме засяга, всъщност дори много ме засяга и ми се иска да моля Бога да ми даде друг характер, не такъв, с който да обръщам всички хора срещу себе си.

Няма как, такава съм по природа и не е възможно да съм лоша, чувствам го. Правя повече усилия, отколкото те предполагат, да задоволя всички, опитвам се да се смея, защото не искам да им покажа своето нещастие.

Неведнъж след поредица от несправедливи укори съм казвала в очите на мама: „Не ме засяга какво говориш, въобще не се занимавай с мен, нали съм безнадежден случай.“ Тогава, разбира се, получавах отговор, че съм устата. В продължение на два дни тя не ми обръщаше

внимание и след това отново всичко се забравяше и тя се отнасяше към мен както към всеки друг.

За мен е невъзможно днес да се умилквам, а утре да захвърлям омразата си в лицето им. Предпочитам златния среден път, който не е толкова златен — да мълча за това, което мисля, и да се опитвам понякога да се държа така презрително към тях, както те се държат към мен.

Ах, само да можех!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 5 ФЕВРУАРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Макар че отдавна не съм ти писала нищо за разправиите, в това няма никаква промяна. Разногласията, с които всички ние сме се помирили, господин Дюсел възприемаше отначало трагично, но сега свиква вече и не се опитва да се намесва.

Не бих могла да нарека Петер и Марго млади хора. И двамата са така скучни и тихи. До тях аз страшно се откроявам и непрекъснато чувам: „Не виждаш ли, че Марго и Петер не правят така, учи се от тях.“ Мисля, че това е ужасно.

Ще ти призная, че изобщо не искам да съм като Марго. За мене тя е прекалено мека и пасивна, оставя се на всеки да я убеди и отстъпва във всичко. Аз искам да съм с по-силен характер! Но подобни теории запазвам за себе си, те само биха ми се изсмели, ако изляза с такова оправдание за своето държане.

Атмосферата на масата обикновено е напрегната. За щастие присъствието на „любителите на супа“ спира избухванията. „Любителите на супа“ са всички, които идват от канцеларията и хапват при нас по паничка супа.

Днес следобед господин Ван Даан пак заговори, че Марго яде прекалено малко. „Сигурно за да пази линия“ — добави той насмешливо. Мама, която винаги застава на страната на Марго, заяви високо: „Не мога вече да понасям тези ваши глупави приказки.“ Господжата почервения като рак, господинът загледа право пред себе си и замълча. Но често има и неща, на които се смеем. Така например господажата наскоро излезе с една чудесна безсмислица. Тя заразказва спомени, как добре се разбираше с баща си и колко много флиртувала. „Знаете ли — допълни тя, — баща ми казваше, че щом някой господин даде повече свобода на ръцете си, трябва да му кажа: «Господине, аз съм дама» — и той ще разбере какво имам предвид.“ Ние се разсмяхме като на хубав виц.

А и Петер, при все че обикновено е тих, понякога ни кара да се посмеем. Той има навика да употребява чужди думи, като невинаги знае значението им.

Един следобед, когато заради посетители в канцеларията не можехме да ползваме тоалетната, той имал належаща нужда да отиде, но не посмял да пусне водата след това. За да ни предупреди, бе закачил на вратата на тоалетната бележка с надпис: „S.v.p., газове!“ Естествено искал е да каже: „Внимание, газове!“, но беше сметнал „S.v.p.“ за по-изискано. А че значението на този френски израз е: „Моля, заповядайте“, не му беше известно.

Твоя Ане

СЪБОТА, 27 ФЕВРУАРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Пим очаква всеки ден откриването на Втория фронт. Чърчил имал бронхопневмония, сега бавно се оправял. Ганди, индийският борец за свобода, вече за кой ли път прави гладна стачка.

Госпожата твърди, че е фаталистка. А кой най-много се бои, когато се стреля? Никой друг освен самата тя, Петронела.

Хенк ни донесе да прочетем писмото на епископите до църковното паство. Изключително хубаво и окуражаващо написано. „Холандци, не стойте със скръстени ръце, всеки да се бори както може за свободата на страната, на народа и вярата! Помагайте, давайте, не се колебайте!“ И това е призив от амвона. Дали ще помогне? На хората от моята вяра — сигурно не.

Представи си какво ни се случи! Собственикът на къщата я продал, без да уведоми за това Кралер и Копхаюс. Една сутрин новият собственик, заедно с един архитект, дошъл да я разгледа. За щастие господин Копхаюс бил в канцеларията и показал на господата всичко освен Задната къща. Казал им, че забравил вкъщи ключа за междинната врата. Новият собственик не попитал нищо повече. Само да не се върне и да не поиска да види Задната къща, защото това няма да е много добре за нас!

Татко е освободил за Марго и мен една картотечна кутия и е наслагал в нея картончета. Това ще ни бъде картотека за книги; двете ще записваме в нея кои книги сме прочели, от кой автор са и т.н. А за чужди думи съм си набавила отделна тетрадка.

Напоследък мама и аз се разбираме по-добре, но *никога* няма да можем да станем доверени приятелки. Марго е по-раздражителна от всякога, а татко нещо крие, но все пак винаги е мил.

Ново разпределение на маслото и маргарина на масата: всеки получава своето парченце в чинията си. Според мен семейство Ван Даан прави това разпределение доста нечестно. Но моите родители

така се боят от кавги, че не казват нищо. Жалко, аз мисля, че на такива хора винаги трябва да заплащаш със същата монета.

Твоя Ане

СРЯДА, 10 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Снощи стана късо съединение, освен това се стреляше непрекъснато. Все още не съм преодоляла страха си от всичко, свързано със стрелба или самолети и почти всяка нощ се мушвам при татко в леглото, за да търся закрила. Може да изглежда много детинско, но трябва да си го преживял, за да съдиш. Собствените си думи не можеш да чуеш, така силно гърмят оръдията. Госпожа фаталистката започна веднага да плаче и заговори със съвсем разтреперано гласче: „О, толкова е неприятно! О, стрелят така силно!“, което ще рече:

„Така се страхувам!“

При светлината на свещта не бе толкова страшно, колкото в тъмното. Аз треперех като в треска и замолих татко пак да запали свещта. Той бе непреклонен и останахме на тъмно. Изведнъж започна стрелба с автомати, което е десет пъти по-страшно от оръдията. Мама скочи от леглото и въпреки че Пим се ядоса, запали свещта. На неговите протести тя отговори твърдо: „Ане не е ветеран като тебе.“ И с това се приключи.

Разказвала ли съм ти от какво още се бои госпожа Ван Даан? Мисля, че не съм. Ако искаш да си напълно осведомена за „авантюрите“ в Задната къща, трябва да знаеш и това. Една нощ на госпожата се сторило, че горе на тавана ходят крадци. Чула истински тежки стъпки и така се уплашила, че събудила мъжа си. Точно в този момент крадците изчезнали и единственото, което господинът чул, било как тупка уплашеното сърце на фаталистката.

— О, Пути (така бе галеното име на господина), сигурно са ни задигнали саламите и боба. А Петер, олеле, дали Петер си е в леглото?

— Сигурно не са откраднали Петер. Я не се плаши и ме остави да спя.

Но това не станало. От страх госпожата не могла повече да заспи. След няколко нощи цялото семейство от горния етаж било

разбудено от някакъв призрачен шум. Петер отишъл с джобно фенерче на тавана и какво мислиш било? Цяла орда огромни плъхове! Като разбрахме кои са крадците, оставихме Муши да спи на тавана и неканените гости не се върнаха повече, поне не през нощта.

Преди няколко дни Петер отиде вечерта на тавана да донесе малко стари вестници. За да слезе по стълбите, той трябвало да се държи здраво за края на таванския отвор. Без да погледне, той се хванал и... от страх и болка едва не паднал от стълбите. Без да усети, пипнал някакъв голям плъх, който силно го ухапал по ръката. Кръвта се тичаше по пижамата му, когато, пребледнял като платно и разтреперан, той дойде при нас. Нищо чудно — не е приятно да погалиш плъх, но пък да те ухапе — това наистина си е страшно.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 12 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Мога ли да ти представя: мама Франк, боркиня за правата на децата! Допълнително масло за младите хора, съвременните проблеми на младежта — във всичко мама застава на наша страна и след известни препирни винаги постига своето.

Един буркан консервиран език се е развалил. Галавечеря за Муши и Швабата.

Ти все още не познаваш Швабата, но тази котка си беше тук още преди да дойдем да се укриваме. Тя е складова и канцеларска котка и държи плъховете далеч от натрупаните стоки. Политическото ѝ име може лесно да се обясни. Фирмата имаше по-рано две котки, една за склада и една за тавана. Случваше се двете да се срещнат и веднага се завързваше ужасна битка. Складовата котка винаги нападаше, но таванската най-накрая все пак побеждаваше. Също както в политиката. Затова складовата котка бе наречена Немеца или Швабата, а таванската Англичанина или Томи. Томи по-късно го разкараха, а Швабата ни забавлява, когато слизаме долу.

Толкова много шарен и бял боб ядем, че не мога вече да го гледам. Само като си помисля, и ми се повръща. Вечер въобще не ядем хляб.

Татко току-що каза, че не е в добро настроение, пак гледа така тъжно, бедният!

Не мога да се откъсна от книгата „Почукване на вратата“ от Ина Будие-Бакер. Този семеен роман е изключително добре написан, но там, където се говори за войната, за разни писатели или за еманципацията на жените, книгата не е така сполучлива, а и, честно казано, това не ме интересува чак толкова.

Страшни въздушни нападения над Германия. Господин Ван Даан е много раздразнителен, защото няма цигари. Дискусиите по въпроса, дали да започнем да ядем от зеленчуковите консерви, или не, завършиха в наша полза.

Всички обувки са ми омалели, освен високите скиорски, които за вкъщи са доста непрактични. Един чифт плетени сандали от лико за шест гулдена и половина можах да нося само седмица, след което излязоха от строя. Може би Мип ще успее да ми изрови нещо на черна борса.

Трябва да подстрижа татко. Пим твърди, че след войната няма да ходи никога при друг да го подстригва, толкова добре върша тази работа. Само да можеше да не му клъцвам толкова често и ухото!

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 18 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Турция се намеси във войната. Голямо въодушевление. Очакваме
напрегнато новините по радиото.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 19 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Час по-късно радостта бе последвана от разочарование. Турция все още не се е намесила във войната, един техен министър бил говорил за скорошно отказване от неутралитета. На площада пред Кралския дворец в Амстердам един вестникопродавец викал: „Турция на страната на Англия!“ Вестниците буквално били разграбени от ръцете му. Така тази радостна „вест“ беше стигнала до нас.

Банкнотите от 500 и 1000 гулдена се обявяват за невалидни. Това е голям капан за всички черноборсаджийи и тем подобни, но още повече за притежателите на незаконни доходи и за укриващите се. Ако искаш да обмениш банкнота от хиляда гулдена, трябва да можеш точно да обясниш и докажеш откъде я имаш. С такива пари е позволено все още да се заплащат данъци, но само до края на следващата седмица.

Дюсел се сдоби със зъболекарска машина, задвижвана с крак. В скоро време очаквам да ми направи сериозен преглед на зъбите.

„Фюрерът на всички германци“ се срещнал с ранени войници. Беше тъжно да се слуша. Въпросите и отговорите звучаха приблизително така:

— Името ми е Хайнрих Шепел.

— Ранен къде?

— При Сталинград.

— Какви рани?

— Два измръзнали крака и счупена става на лявото рамо. Радиото ни предаде точно така този ужасен марионетен театър. Войниците изглеждаха горди със своите рани — колкото повече, толкова по-добре. Един така се развълнува, че има честта да подаде ръка (ако му беше останала поне едната) на фюрера, та никакви думи не можаха да излязат от устата му.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 25 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Вчера мама, татко, Марго и аз си седяхме и беше приятно, когато изведнъж влезе Петер и зашепна нещо на ухото на татко. Подочух, че „някакво буре се катурнало в склада“ и „някой човъркал по вратата“. И Марго беше разбрала нещо подобно, но се опитваше да ме успокои малко, защото бях нервна и побледнях като платно, след като татко така бързо излезе от стаята заедно с Петер.

Ние трите зачакахме. Не минаха и две минути и дойде госпожа Ван Даан, която била долу в кабинета да слуша радио. Тя разказа, че Пим я помолил да изключи радиото и тихичко да се качи горе. Но както обикновено, когато човек иска да върви съвсем безшумно, стъпалата на старите стълби сякаш нарочно скърцат двойно по-силно. След още пет минути Петер и Пим се върнаха смъртно бледи и двамата и ни разказаха какво се бе случило.

Те седнали на стълбите долу и зачакали, най-напред без резултат. Но изведнъж — да! — чули два силни удара, сякаш в къщата някой с трясък затварял врати. Пим на един дъх се качил горе. Петер предупредил първо Дюсел, който с много разправии и шум най-после също дойде горе. Сега вече всички се качихме по чорапи на по-горния етаж, при семейство Ван Даан. Господин Ван Даан имаше силна простуда и лежеше, затова и ние всички се събрахме около леглото му и зашепнахме предположенията си.

Всеки път, когато господин Ван Даан се закашляше силно, ние с госпожата мислехме, че ще припаднем от страх. Това продължи, докато някой не се сети да му даде кодеин, тогава кашлицата незабавно затихна.

И пак чакахме ли, чакахме, но вече нищо не се чу и всички стигнахме до извода, че крадците са си плюли на петите, когато са чули стъпки в иначе така тихата къща. Сега пък бедата беше, че радиото долу все още бе настроено на английската станция, а столчетата стояха грижливо подредени около него. Ако вратата бе

разбита и някой от противопожарната охрана забележеше това и предупредеше полицията, последниците биха били изключително неприятни. Затова господин Ван Даан стана от леглото, облече палтото си, сложи си шапка и тръгна след татко много внимателно по стълбите надолу, последван от Петер, който за всеки случай бе въоръжен с тежък чук.

Жените горе (включително Марго и аз) зачакахме напрегнато; след пет минути мъжете се появиха горе и заявиха, че навсякъде в къщата е спокойно.

Уговорихме се да не ползваме чешмата, нито да пускаме водата в клозета. Но вълнението се отрази на стомасите ни и можеш да си представиш какъв бе въздухът, след като всички посетихме успешно известното място.

Но нещастieto никога не идва само — така стана и сега. Ето, първо — часовникът на кулата Вестерторен, чийто звън така ме успокоява, не бие. Второ — господин Фосен бе излязъл снощи по-рано и ние не знаехме със сигурност дали Ели е успяла да вземе ключа и дали не е забравила да заключи вратата.

Все още бе вечер и ние продължавахме да се чувстваме несигурни, макар че малко се поуспокоихме, защото от около осем часа, когато крадецът бе „посетил“ къщата, до десет и половина не чухме повече никакъв шум. Като поразмислихме, ни се стори твърде невероятно крадецът да разбива вратата толкова рано вечерта, когато все още има хора по улицата. Освен това някой подхвърли и мисълта, че е много вероятно складовият пазач от съседната сграда да е работил, а ние поради вълнението си и при тези тънки стени просто да сме се заблудили, при това и въображението в такива критични моменти играе важна роля.

И така си легнахме, но сънят не идваше при никого. Татко, мама, а и господин Дюсел стояха будни, пък и аз без преувеличение мога да кажа, че не мигнах цяла нощ. Сутринта мъжете слезли долу и подръпнали вратата, за да видят дали е заключена, но всичко изглеждало наред.

Разказахме на целия персонал надълго и нашироко за събитията, които ни бяха докарали такъв страх, и всички много ни се смяха. Лесно е да се смееш на такива неща, когато вече са отминали. Само Ели ни взе на сериозно.

Твоя Ане

СЪБОТА, 27 МАРТ 1943 Г.

Мила Кити,

Завършихме курса по стенография, сега вече ще се упражняваме за бързина.

О, колко умни ставаме! Трябва да ти разкажа нещо повече за нещата, с които си убиваме времето (казвам така, защото ние не правим нищо друго, освен да убиваме времето, за да минават дните по-бързо, така че и краят на укриването да дойде по-скоро). Луда съм по митологията и особено по гръцките и римски богове. Тук смятат, че това е краткотрайно увлечение; те никога не са чували момиче на моите години да е поклонница на боговете. Е, тогава ще съм първата!

Господин Ван Даан е настинал или по-скоро малко го дращи гърлото. Той прави от това голяма история. Гаргара с лайка, мазане на гърлото с миртова тинктура, инхалация на гърдите, носа, зъбите и езика, а отгоре на всичко и ужасно настроение.

Раутер, един от управляващите тук немци, държа реч: всички евреи трябва да напуснат земите на Германия до първи юли. От първи април до първи май ще бъде прочистена провинция Утрехт (като че ли евреите са хлебарки). От първи май до първи юни — провинциите Северна и Южна Холандия. Като стада болен и занемарен добитък бедните хора биват откарвани към смрадливите кланици. Но по-добре да мълча, защото само при мисълта за това имам кошмари.

Хубава вест е, че немският отдел на Трудовата борса бе подпален от саботьори. След няколко дни го последва и Гражданското управление. Мъже в униформи на немски полицаи обезоръжили охраната и успели да унищожат важни документи.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 1 АПРИЛ 1943 Г.

Мила Кити,

Никакво настроение за шеги (виж датата) — напротив, днес спокойно мога да цитирам поговорката „Нещастieto никога не идва само“.

Най-напред човекът, който винаги ни е ободрявал, господин Копхаус, вчера е получил силен стомашен кръвоизлив и трябва да лежи поне три седмици. Второ, Ели има грип. Трето, господин Фосен ще постъпи следващата седмица в болница. Вероятно има язва и ще трябва да го оперират. И четвърто, предстояха важни търговски разговори и всички главни точки татко бе обсъдил с господин Копхаус, а за толкова кратко време не му бе възможно да обясни всичко на господин Кралер. Очакваните господи дойдоха, татко вече потръпваше как ли ще приключи съвещанието.

— Ех, да можех да съм там, долу! — говореше той.

— Защо не легнеш и не положиш ухо на пода, господата ще са в кабинета и ще чуеш всичко!

Лицето на татко се разведри и вчера в десет и половина сутринта Марго и Пим (два чифта уши чуват по-добре) заеха положение на пода. Съвещанието не можа да приключи преди обяд, но татко не беше в състояние да продължи кампанията по подслушването при следобедните разговори. Той се бе схванал от това непривично и неудобно положение. В два и половина, щом зачухме гласовете в коридора, аз заех неговото място. Марго ми правеше компания. Разговорът от време на време беше така заплетен и скучен, че неусетно задрях на твърдия, студен линолеум. Марго не посмяла да ме докосне от страх, че отдолу могат да ни чуят, а да ми извика пък съвсем не ставало. Така съм спала половин час, след което със стряскане се събудих, като от важното съвещание не бях запомнила нищо. За щастие Марго бе внимавала повече.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 2 АПРИЛ 1943 Г.

Мила Кити,

Ах, Божичко, още едно ужасно нещо в списъка на греховете ми. Снощи лежах в леглото си и чаках да дойде татко, за да се помолим заедно и да ми каже „лека нощ“, когато влезе мама, седна до мен и много предпазливо попита:

— Ане, татко още не може да дойде, искаш ли аз да се помоля заедно с теб?

— Не, майко — отговорих аз.

Мама стана, поспря до леглото ми, след което бавно тръгна към вратата. Изведнъж се обърна и с разстроено лице каза:

— Не ти се сърдя, насила не може да се обича. Няколко сълзи се търкулнаха по лицето ѝ, когато тя излезе.

Останах да лежа тихо и си мислех, че наистина постъпих много лошо, като я отблъснах така грубо. Но знаех също, че не можех да отговоря другояче. Не мога да съм лицемерна и да се моля заедно с нея против волята си. Просто не вървеше така. Съжалявах мама, страшно ми беше мъчно за нея, защото за първи път в живота си забелязах, че моята студенина я измъчва. Видях тъгата по лицето ѝ, когато говореше, че обичта не става насила. Трудно е да се казва истината и все пак истина е, че тя самата ме отблъсна от себе си, че нейните нетактични забележки, грубите ѝ шеги с неща, които според мен са неподходящи за подигравка, направиха всякаква обич от нейна страна неприемлива за мен. Както аз всеки път се свивам от тежките ѝ думи, така и тя усети как сърцето ѝ се свива, защото любовта между нас бе изчезнала.

Тя плакала до среднощ и не могла да заспи до сутринта. Татко не ме поглежда, а когато го прави, в очите му чета:

„Как можа да си толкова лоша, как смееш така да измъчваш майка си?“...

Те очакват, че ще се извиня, но това е нещо, за което не мога да искам извинение. Аз казах нещо, което е истина, и мама рано или късно трябва да го узнае. Изглеждам безразлична, а и наистина

оставам равнодушна към сълзите на мама и погледа на татко, защото те двамата за първи път осъзнават нещо, което аз непрекъснато усещам. Мога само да съчувствам на мама, защото този път аз се държах с нея така, както тя с мене. В себе си реших: ще продължа да мълча, ще съм студена и в бъдеще пак няма да се плаша от истината, защото, колкото по-дълго я крием, толкова по-трудно ни е после да я чуем.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 7 АПРИЛ 1943 Г.

Драга Кити,

Цялата къща се тресе от кавги. Мама и аз, семейство Ван Даан и татко, мама и госпожа Ван Даан — всеки се сърди на някого — приятна атмосфера, нали? Известният списък с прегрешенията на Ане бе изваден отново на бял свят в цялата му пълнота.

Господин Фосен вече лежи в болницата Биненхастхаюс, господин Копхаюс е отново на крака, стомашният кръвоизлив бил спрян по-бързо от обичайното. Той разказа, че Гражданското управление било с допълнителни щети заради пожарникарите, които вместо само да гасят пожара, наводнили цялата сграда. Само така!

Хотел „Карлтон“ е разрушен — два английски бомбардировача с голям товар бомби на борда паднали точно върху офицерския клуб. Целият тгъл на Вейзелстраат-Сингел изгорял. Въздушните нападения над немските градове се усилват. Вече нито една нощ нямаме спокойствие и аз имам черни кръгове под очите от недоспиване. Храната ни е мизерна. Закуска от сух хляб и някакъв сурогат на кафе. Обяд: вече две седмици или спанак, или салата. Картофите, големи по двадесет сантиметра, сладнят и имат вкус на развалено. Който иска да отслабне, да се настани в Задната къща! Горните се оплакват горко, но ние не мислим, че е толкова трагично. Всички мъже, които са воювали или са били мобилизирани през 1940 г., се задължават да работят като военнопленници за фюрера. Сигурно това е предохранителна мярка в случай, че се открие Втори фронт!

Твоя Ане

СЪБОТА, 1 МАЙ 1943 Г.

Мила Кити,

Когато понякога си мисля как живеем тук, в повечето случаи стигам до заключението, че ние сме като в рай в сравнение с другите евреи, които не са се укрили. И все пак по-късно, когато всичко отново стане нормално, сигурно ще се чудя как ние, които имахме такъв хубав, подреден дом, сме изпаднали в такова жалко състояние.

Жалко състояние — по отношение на навиците. Например — откакто сме тук, масата ни винаги е покрита с една и съща мушама, която от много употреба вече не е от най-чистите. Опитвам се често да я пооправя, като я мия с една кърпа за съдове, цялата на дупки. Но колкото и да търкам, масата не става по-приятна за окото. Семейство Ван Даан спят вече цяла зима на един парцалив чаршаф, който не може да се изпере тук, защото прахът за пране, получаван срещу купони, не се намира лесно, а и не върши работа. Татко носи оръфан панталон, а вратовръзката му показва признаци на износване. Корсетът на мама днес са разпадна от старост и не може вече да се закърпи, а Марго е със сутиен, два размера по-малък, отколкото трябва. Мама и Марго изкараха цялата зима с три долни фланелки, а моите са така къси, че не стигат и до корема ми.

Това са неща, които можеш да отминеш, но все пак понякога си мисля със страх: „Как ли ще успеем ние, които имаме вече само овехтели неща (от гащите ми до четката за бръснене на татко), да достигнем отново нашето предвоенно ниво?“

Снощи четири пъти си опаковах всичките вещи, така силно стреляха. Днес събрах в едно куфарче най-необходимото, за да е готово в случай на бягство. Но мама казва с право: „Накъде ще бягаш?“

Цяла Холандия е наказана заради стачките в много области на страната. Обявено е извънредно положение и всеки получава по един купон за масло по-малко. Ах, колко сме непослушни!

Твоя Ане

ВТОРНИК, 18 МАЙ 1943 Г.

Мила Кити,

Наблюдавах разгорещен въздушен бой между немски и английски самолети. За съжаление няколко от съюзниците трябваше да скачат от горящите си самолети. Нашият млекар, който живее в Халфвех, видял четиримата канадци, седнали отстрани на пътя, един от тях говорел свободно холандски. Той помолил млекаря за огънче и му казал, че екипажът на самолета им се състоял от шест души. Пилотът бил изгорял, а петият се бил укрив някъде. Немската полиция дошла да прибере четиримата яки мъже. Как е възможно след такъв мъчителен парашутен скок да показват такова самообладание?

Макар че е доста топло, трябва през ден да палим печките и да изгаряме остатъците от зеленчуците и боклука. В кофите за смет не можем да хвърляме нищо, защото трябва да се съобразяваме със складовия работник. Колко лесно може да ни издаде една малка непредпазливост!

Всички студенти, които тази година завършват или ще продължават да следват, трябва по списък от властите да се подпишат, че симпатизират на немците и са за Новия ред. Осемдесет процента са отказали да направят това като противно на съвестта и убежденията им, но последствията не закъсняха. Тези студенти, които не са подписали, трябва да заминат на трудов лагер в Германия. Какво ще остане от холандската младеж, щом всички ще трябва да заминат на тежка работа в Германия?

Тази нощ мама затвори прозореца заради силните гърмежи; аз бях в леглото при Пим. Изведнъж горе над нас госпожа Ван Даан скочи от леглото си, сякаш бе ухапана от Муши, след което веднага се чу силен удар. Звукът беше сякаш запалителна бомба бе паднала до леглото ми. Запищях: „Светлина, светлина!“ Пим светна лампата. Не очаквах нищо друго, освен след няколко минути стаята да бъде в пламъци. Не се случи нищо. Всички забързахме нагоре да видим какво бе станало там. Господинът и госпожата видели през отворения

прозорец червена светлина. Господин Ван Даан помислил, че има пожар тук, в квартала, а госпожата сметнала, че нашата къща гори. Нищо повече не се случи и ние се мушнахме отново в леглата си. Не минаха и петнадесет минути и стрелбата започна пак. Госпожата скочи веднага и изтича по стълбите надолу към стаята на господин Дюсел, за да търси там защита, каквато не можеше да намери при съпруга си. Дюсел я посрещна с думите: „Ела при мен в леглото, дете мое!“, което ни накара да избухнем в неудържим смях. Оръдейната стрелба не ни тревожеше вече, страхът ни бе отминал.

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 12 ЮНИ 1943 Г.

Мила Кити,

Стихотворението за рождения ми ден, написано от татко, е прекалено хубаво, за да не ти го напиша. Тъй като Пим обикновено пише стихове на немски, Марго трябваше да се заеме с превода. Прецени сама от цитата не се ли справи тя чудесно с доброволната си задача. След обичайния кратък преглед на събитията през годината, следва това:

*Най-младата, ти вече не си тъй мъничка —
порасна, а все възпитават те всички
и често от грижи ти идва до гуша:
„От нас ще се учиш! Големите слушай!
Как може без опит да знае детето
кое е нередно, кое пък — прието?!“
Така е отдавна, откак свят светува —
кой иска за своите грешки да чува?
Че колко по-бързо и по-лесно става,
щом хване се другите да поучава!
И все пак е трудно да бъдеш родител:
да знаеш, да съдиш и все да се питаш
дали не си сбъркал. Не ни обвинявай
и грешките ни благородно прощавай.
Преглъщай поуки досадни от всички,
тъй както се гълта лекарство с лъжичка —
разбираш, че трябва да бъдем добри,
щом искаме в къщата мир да цари.
А времето тука не си пропиляла —
това ти самата не би пожелала:
сред книги, уроци и всякакви случки
не може да бъде на никого скучно.*

*Е, много по-труден е вече въпросът
„Какво да обличам? Че всичко, що нося,
е толкова малко. И гащи си нямам,
а долната ризка така окъся ми...
Обувките вече съвсем са ми тесни,
и с тези мазоли не ми е до песни!“*

Една част от стихотворението беше на тема храната, но тъй като Марго не успя да преведе всичко в рима, аз го пропускам. Но стихотворението за рождения ми ден е хубаво, нали? Всички бяха много мили към мен и получих доста и все хубави подаръци; между другото, голяма книга на любимата ми тема — митологията на Елада и Рим. Не мога да се оплача и от липса на бонбони; всички бяха посегнали на последните си запаси. Като най-малката в нелегалното семейство бях наистина почетена много повече, отколкото заслужавам.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 15 ЮНИ 1943 Г.

Мила Кити,

Случиха се куп неща, но аз често мисля, че доста ти досаждам с моето безинтересно дрънкане и че се радваш, ако не получаващ прекалено често писма. Ще ти предам новините накратко.

Господин Фосен не е опериран от язва. Когато го сложили на операционната маса и го отворили, докторите видели, че има рак, който е така напреднал, че нищо повече не може да се направи. Затова пак го зашили, държали го три седмици да лежи, като го хранили добре, и накрая го изписали. Съчувствам му много и намирам за ужасно, че не можем да излизаме, иначе със сигурност бих го навестявала често, за да го развличам. Цяло нещастие е, че добрият Фосен не може да ни осведомява за всичко, което се случва в склада и се чува там. Той беше нашият най-добър помощник и съветник по сигурността. Много ни липсва.

Следващия месец е наш ред да си предадем радиото. Копхаяос има у дома си малко радио, което не е обявено, и ние можем да заменим с него големия ни „Филипс“. Много е жалко, че ще трябва да предадем този хубав апарат, но в къща, където се крият хора, не би трябвало в никакъв случай човек да си навлича сам неприятности с властта. Малкото радио ще бъде горе. Нелегални евреи, нелегални пари и нелегални покупки; сега пък и нелегално радио.

Всички хора се опитват да се сдобият със стар апарат, за да предадат него вместо своя „източник на кураж“. Истина е, че когато новините отвън стават все по-лоши, радиото с неговия чудотворен глас ни помага да не губим кураж, като непрекъснато ни казва: „Горе главите, не падайте духом, ще дойдат и други времена!“

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 11 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

За да се върна за кой ли път вече на темата за възпитанието, ще ти кажа, че ми струва много усилия да бъда услужлива, любезна и мила и да правя всичко така, че пороят от забележки да изглежда само като лек дъждец. Невероятно трудно е да се опитваш да се държиш любезно с хора, които не можеш да понасяш, особено когато не го правиш от сърце. Но действително виждам, че за мене е по-добре, ако малко се преструвам, вместо по стария си обичай да казвам на всеки какво мисля (макар че никой не ме пита за мнението ми или не му придава и най-малко значение).

Често излизам от ролята си, защото не мога да прикрия гнева си, като видя неправда, така че отново четири седмици се дрънка за най-невъзпитаното момиче на света. Не намираш ли, че понякога съм за окайване? Добре, че не съм някакво мрънкало, защото щях да се кисна и да загубя доброто си настроение.

Реших засега да поизоставя стенографията. Много дълго продължи. Първо, за да мога да отделям повече време за другите предмети и второ, заради очите ми. Страшно е неприятно — станала съм много късогледа и отдавна би трябвало да нося очила (ау, каква ли кукумявка ще изглеждам!), но ние, както знаеш, като укриващи се не можем да ходим на лекар. Вчера в цялата къща се говореше само за очите на Ане, тъй като мама бе предложила да ме изпратят с госпожа Копхаюс на очен лекар. При тази новина ми се подкосиха краката, защото това не е дреболия.

Представяш ли си да изляза навън, на улицата! Не смея и да помисля за това. Най-напред страшно се притесних, а после се зарадвах. Но не беше толкова просто. Не всички инстанции, които трябваше да позволят подобна стъпка, се съгласиха така бързо. Най-напред трябваше добре да се претеглят трудностите и рисковете, макар че Мип бе готова да тръгне веднага с мене.

Извадих сивото си палто от гардероба, но то ми беше така умаляло, че изглеждаше като взето назаем от някоя по-малка сестричка. Много съм любопитна какво ще излезе от всичко това, но не мисля, че планът ще се осъществи, защото междувременно англичаните дебаркираха в Сицилия и татко отново е на вълната „краят е близо“.

Ели дава на Марго и на мен много канцеларска работа. Това кара и двете ни да се чувстваме полезни, а за нея е доста голяма помощ. Всеки може да разпределя кореспонденцията по папки и да я завежда в търговската книга, но ние правим това особено прилежно.

Мип е същинско товарно магаренце: все влачи нещо. Почти всеки ден успява да намери отнякъде зеленчуци и пренася всичко в големи пазарски чанти с велосипеда си. Пак от нея получаваме по пет библиотечни книги всяка събота. Също както малките деца чакат подарък, от нетърпение едва дочакваме деня, в който идват книгите.

Обикновените хора и не предполагат какво са книгите за нас, затворените тук. Четенето, ученето и радиото са единствените ни развлечения.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 13 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

Вчера с татково разрешение попитах Дюсел (наистина бях съвсем любезна) дали би имал нещо против да използвам масичката в нашата стая два пъти седмично от четири до пет и половина следобед. Аз седя там всеки ден от два и половина до четири часа, докато Дюсел спи, но в останалото време стаята заедно с масичката са забранена зона за мене. В нашата всекидневна следобед има доста хора и там не може да се работи, а и точно тогава баща ми има навик да заема бюрото и да работи.

Молбата ми следователно беше уместна и се налагаше само от чиста учтивост. А какво мислиш, че отговори високообразованият господин Дюсел? „Не.“ Чисто и просто: „Не!“ Ядосах се, че така ми отказва и попитах какви са причините за неговото „Не“. Но останах с пръст в устата. Чуй тирадата, която последва:

— И аз трябва да работя; ако не мога да правя това следобед, не ми остава въобще никакво друго време. Трябва да завърша научната си разработка, иначе не е имало смисъл да я започвам. Ти не работиш над нищо сериозно. Митологията — що за работа е това? Плетенето и четенето също не са работа. Масичката е моя и толкова.

Отговорът ми беше:

— Господин Дюсел, аз наистина работя сериозно; следобед не мога да се занимавам при другите, умолявам ви любезно още веднъж да помислите по моя въпрос!

С тези думи обидената Ане се обърна и се направи, че повече не забелязва високообразования доктор. Разтреперих се от яд, като си мислех колко груб бе Дюсел (наистина така беше), а колко любезна бях аз. Вечерта, когато успях да говоря с Пим насаме, казах му как е протекъл разговорът и обсъдихме какво трябва да правя по-нататък, защото не исках да отстъпвам, а предпочитах да уредя цялата работа без чужда помощ. Пим ми каза приблизително как трябва да подхвана въпроса, но ме предупреди да чакам по-добре до утре, защото сега съм

прекалено възбудена. Не се вслушах в този съвет и след миенето на чиниите пресрещнах Дюсел. Пим беше в стаята и това ми даваше по-голяма увереност. Започнах:

— Господин Дюсел, мисля, че не смятате за необходимо да разисквате още веднъж въпроса с мен, но ви моля все пак да направите това.

С най-милата си усмивка Дюсел каза:

— Аз винаги и по всяко време съм готов да разговарям по този междувременно приключен въпрос.

Тогава аз продължих, постоянно прекъсвана от Дюсел.

— В началото, когато дойдохте, се уговорихме, че тази стая ще бъде на двама ни; ако се дели справедливо, вие трябва да ползвате стаята сутрин, а аз целия следобед! Но чак толкова не искам и ми се струва, че два следобеда седмично е все пак справедливо.

Тук Дюсел скочи като ужилен:

— За право тук въобще не можеш да говориш! А аз къде да отида? Ще помоля господин Ван Даан да прегради едно ъгълче на тавана и ще се преместя там, защото никъде не мога спокойно да работя. С тебе човек винаги се забърква в разпавии. Ако със същата молба при мене беше дошла сестра ти Марго, която има повече основание за такова искане, нямаше и да помисля да ѝ откажа, но...

И тук отново последваха приказките за митологията и за плетенето и Ане отново беше засегната. Но не се издаде и остави Дюсел да се доизкаже:

— Ами да, с тебе въобще не може да се разговаря. Ти си безподобен егоист; само гледаш да постигнеш това, което си намислила, а другите хора са без значение. Такова дете не съм срещал. Но в края на краищата ще бъда принуден да ти угодя, защото после ще се говори, че Ане Франк е скъсана на изпита, защото господин Дюсел не ѝ отстъпил масичката.

Той все говореше и говореше, докато накрая думите се лееха в такъв поток, че аз едва го разбирах. В един миг си помислих: „Ще го фрасна право през устата, та да се залепи за стената с неговите лъжи.“ След това си казах: „Успокой се, този тип не заслужава да му се ядосваш!“

Най-после господинът изля докрай гнева си и напусна стаята с джобове, натъпкани с храна, и лице, по което се четеше и яд, и

тържествуване. Отидох бързо при татко и му разказах това, което той не беше чул от разговора. Пим реши още същата вечер да говори с Дюсел; така и стана. Говориха повече от половин час. Разговорът протекъл приблизително така: най-напред разисквали дали Ане трябва да използва масичката, „да“ или „не“. Татко казал, че те двамата вече били дискутирали по тази тема, но тогава той зачел, така да се каже, правото на господин Дюсел, за да не ощетява възрастния за сметка на младия човек. Но още тогава татко не смятал, че решението е справедливо. Дюсел заявил, че аз нямам право да говоря за него, сякаш той е натрапник и е сложил ръка на всичко. Татко му възразил, тъй като сам бил чул, че нищо подобно не съм споменавала. Така продължило: баща ми защитава моя „егоизъм“ и моите „празни“ работи, а Дюсел постоянно мрънкал в отговор.

Най-накрая Дюсел все пак трябвало да отстъпи и аз получих възможност два следобеда седмично да работя до пет часа. Дюсел увеси нос, два дни не ми говори и настояваше от пет до пет и половина все пак да сядам на масичката... Истинска детинщина.

Човек, който е вече на петдесет и четири години и е настойчиво педантичен и дребнав в навиците си, е такъв по природа и никога няма да се промени.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 16 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

Отново крадци, този път истински!

Днес сутринта, както обикновено, Петер отишъл в седем часа в склада и веднага видял, че вратата на склада и външната врата били отворени. Казал на Пим, който бързо завъртял радиото на немска станция и заключил вратата. После заедно се качили горе.

Последва обикновената команда в подобни случаи: да не се отваря кранът, т.е. да не се мием, да пазим тишина, да приключим с всякаква работа до осем часа, след което да седим неподвижни и да не използваме клозета... Всичко това, както винаги, изпълнихме точно. И осмината бяхме щастливи, че не сме чули нищо през нощта и си спяхме спокойно. Чак в единадесет и половина разбрахме от господин Копхаюс, че крадците натиснали външната врата с лост и след това разбили вратата на склада. В склада не намерили много нещо за крадене, затова опитали щастието си един етаж по-нагоре.

Задигнали две касички с 40 гулдена вътре, непопълнени пощенски и банкови чекове и най-лошото — целия запас купони за 150 кг захар.

Господин Копхаюс смята, че тези крадци са от същата банда, която преди шест седмици опита и трите врати, за да проникне вътре. Тогава без успех.

Случаят отново предизвика вълнение в сградата, но, изглежда, Задната къща не може да мине без това. Добре, че пишещите машини и касата бяха на сигурно място в гардероба ни; всяка вечер ги качват горе.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 19 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

В неделя северен Амстердам бе много тежко бомбардиран. Разрушенията, изглежда, са страхотни. Цели улици са в развалини, навярно ще мине време, докато измъкнат всички пострадали изпод тях. Досега се говори за 200 убити и безброй много ранени; болниците са претъпкани. Казват, че изгубени деца търсели родителите си в догарящите развалини.

Тръпки ме побиват, като си спомня за глухия ехтящ тътен в далечината, който за нас бе знак, че унищожението се приближава.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 23 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

За да ти разкажа нещо по-приятно, чуи какво е първото нещо, което желае да направи всеки един от нас, когато излезем оттук. Марго и господин Ван Даан си мечтаят най-много за гореща, догоре напълнена вана и искат да си лежат в нея повече от половин час. Госпожа Ван Даан би искала най-много да отиде да си похапне сладкиши. Дюсел не иска друго, освен да види жена си Лоте, мама мечтае за чашка кафе, татко ще отиде най-напред да посети господин Фосен, Петер ще отиде в центъра на кино, а аз от блаженство не зная с какво бих започнала.

Най-много ми се иска да имам собствено жилище, да се разхождам свободно и най-после някой вече да ми помага в ученето, тоест да тръгна на училище.

Ели ни беше купила плодове. Струват дреболия. Грозде — пет гулдена килограм, цариградско грозде — седемдесет цента за половин килограм. Една праскова струва петдесет цента, а килограм дини е гулден и половина. И при тези цени във вестниците всяка вечер четем с големи букви: „Покачването на цените носи незаконна печалба!“

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 26 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

Вчера целият ден беше много объркан и ние все още сме възбудени. Ще попиташ минава ли ден без някакво вълнение!

Сутринта по време на закуска чухме първата предупредителна сирена за въздушна тревога, но на нея не обърнахме внимание, защото тя означава, че самолетите са прелетели над брега и вече са във вътрешността на страната. След закуската лежах около час, защото имах силно главоболие, и след това слязох долу. Беше към два часа. В два и половина Марго приключи канцеларската си работа и още не бе прибрала нещата си, когато сирените завиха и двете се качихме горе. Не минаха и пет минути и се започна такава силна стрелба, че отидохме да се крием в коридора. Изведнъж бомбите започнаха да падат и къщата се затресе.

Аз притисках към себе си „чантата за бягство“, по-скоро за да имам какво да държа, отколкото да бягам с нея, защото ние за съжаление не можем да бягаме никъде. Ако в краен случай трябва да бягаме, улицата ще е толкова опасна за живота ни, колкото и бомбардировката. След половин час самолетите понамаляха, оживлението в къщата нарасна. Петер слезе от своята наблюдателница на тавана. Дюсел бил в предната канцелария, госпожа Ван Даан се чувствала най-сигурно в кабинета, господин Ван Даан наблюдавал от тавана, а ние се бяхме пръснали в преддверието при стълбището. Качих се горе, за да видя стълбовете дим над реката, за които говореше господин Ван Даан. Скоро от всички страни усетихме пушека от пожарите, а навън сякаш бе паднала гъста мъгла.

Макар че такива големи пожари не са красива гледка, слава Богу, лошото ни отмина и всеки отново се зае с работата си. Но вечерта, точно когато се хранехме — отново въздушна тревога. Яденето беше вкусно, но гладът ми изчезна още като чух сирената. Но нищо не се случи и четиридесет и пет минути по-късно беше все още спокойно. Тъкмо щяхме да мием чиниите след вечерята — изведнъж сирени,

стрелба, ужасно много бомбардировачи. „Ох, Господи, два пъти в един и същ ден, не е ли прекалено?“ — мислехме всички, но какво от това? Пак се изсипа дъжд от бомби, този път, както съобщиха англичаните, над Схипол^[1]. Самолетите се спускаха и издигаха, във въздуха се чуваше свистене и беше много страшно. Всеки момент си мислех: „Ето, сега пада над нас“.

Мога да те уверя, че когато си лягах в девет часа, не можех да се държа на крака. Събудих се точно когато биеше дванадесет: пак самолети. Дюсел тъкмо се събличаше, но това не ме спря — още при първия изстрел скочих напълно разсънена от леглото. Два часа бях при татко, а те продължиха да летят отново и отново. След това стрелбата спря и можах да се върна в леглото си. В два и половина заспах.

Седем часът. Стреснах се и седнах в леглото. Ван Даан беше при татко. Първата ми мисъл бе — „крадци“. Чух Ван Даан да казва: „Всичко“, и помислих, че са откраднали всичко. Но не, този път имаше чудесна новина, толкова хубава не бяхме чували от месеци, а може би и през всичките години на войната. „Мусолини подал оставка, италианският крал поел управлението на страната“. Ние ликувахме. След вчерашния ужас, най-после нещо добро и... надежда. Надежда за край, надежда за мир.

Кралер дойде за малко и разказа, че заводите „Фокер“ са тежко пострадали. Междувременно снощи пак имаше въздушна тревога с прелитащи над нас самолети и още една предупредителна сирена. До гуша ми дойдоха тези сирени, не мога да си доспя и не ми се работи. Но сега вълнението за Италия ни ободрява и ни дава Надежда, че краят идва, може би още тази година...

Твоя Ане

[1] Схипол — летището на Амстердам. — Бел.пр. ↑

ЧЕТВЪРТЪК, 29 ЮЛИ 1943 Г.

Мила Кити,

Госпожа Ван Даан, Дюсел и аз миехме съдовете, при което аз бях изключително мълчалива (нещо рядко за мен), затова сигурно им направи впечатление.

За да предотвратя излишните въпроси, потърсих бързо някоя неутрална тема и се сетих за книгата „Другият Хенри“, която отговаряше на подобно изискване. Но криво си бях направила сметката. Ако госпожа Ван Даан не се заяжда с мен, тогава пък господин Дюсел ще прави това. Ето как беше този път: господин Дюсел ни беше препоръчал тази книга като превъзходна. Марго и аз смятахме, че тя е всичко друго, но не и превъзходна. Момчето е добре изобразено, но останалата... по-добре да не говоря. Нещо подобно споменах и при миенето на съдовете и с това предизвиках цяла словесна канонада:

— Та можеш ли ти да разбереш психиката на един мъж? Психологията на детето не е така трудна за разбиране. Прекалено малка си за подобна книга, дори мъж на двадесет години не би могъл да я схване.

(Тогава защо я препоръчваше на Марго и мен?) След това Дюсел и госпожа Ван Даан продължиха заедно:

— Ти знаеш много неща, които не са за тебе, възпитана си съвсем неправилно. По-късно, когато пораснеш, нищо няма да ти доставя удоволствие и ще казваш: „Това съм чела в книгите още преди двадесет години.“ Трябва да побързаш, ако искаш да си намериш мъж или да се влюбиш, защото на тебе нищо не ти харесва. В теорията си много напреднала, но... практиката, тя ти липсва!

Сигурно така схващат доброто възпитание, винаги да ме настройват срещу родителите ми, точно това най-често правят. Да не се говори на момиче на моята възраст по въпроси на „възрастните“ — ама че хубав метод! Често по-късно резултатите от подобно възпитание проличават прекалено явно.

Бих искала в този миг да ги зашлевя и двамата, както се опитвах да ми се присмиват. Не бях на себе си от ярост и само се моля и надявам по-скоро да се отърва от тези хора.

Ама и госпожа Вай Даан е един екземпляр! Може да служи за пример, е, да, пример... но за лошо.

Всички я знаят като много нескромна, егоистична, хитра, пресметлива и вечно недоволна. Към това се добавя суетност и кокетство. Не ще и дума — изключително неприятна особа. Бих могла да изпиша страници за нея, пък кой знае, не е изключено един ден да го направя. Всеки може да постигне външен привиден блясък. Госпожата е любезна с чуждите хора и особено с мъжете — затова човек се заблуждава, когато не я познава добре.

Мама я намира прекалено глупава, за да си хаби човек думите за нея, Марго — незначителна, Пим — прекалено грозна (в буквален и преносен смисъл), а аз след дълги колебания, защото никога не започвам с предубеждение, стигнах до заключението, че тя притежава и трите и още много в добавка. При толкова недостатъци защо да започвам само с един от тях?

Твоя Ане

П.П. — Нека читателят има предвид, че при писането на горното, пишещата тези редове все още не беше укротила яда си!

СРЯДА, 4 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

След като вече цяла година сме жители на Задната къща, ти вече знаеш много за нашия живот, но все пак не мога да ти описвам всичко. Толкова много неща има за разказване, всичко е другояче, не както в обикновени времена и при обикновени хора. Но все пак, за да можеш да хвърлиш по-отблизо поглед върху нашия живот, отсега нататък ще ти описвам понякога част от един наш ден. Днес започвам с вечерта и нощта.

Вечер в девет часа в Задната къща започва напрежението преди лягането и това винаги е една истинска шетня. Местят се столове, вадят се легла, разгръщат се завивки; нищо не остава там, където е било през деня. Аз спя на малкия диван, който няма и метър и половина. За да го удължим, използваме столове. Пухена завивка, чаршафи, възглавници, одеяла, всичко се вади от леглото на Дюсел, където е било през деня. От съседната стая се чува ужасно скриптене; разтяга се сгъваемото легло на Марго. И пак одеяла от дивана и възглавници — всичко това, за да станат малко по-удобни дъските.

Горе като че ли тътне буря, но това е само леглото на госпожата. То трябва да се премести до прозореца, за да може Нейно Височество, наметната с розова жилетка, да предостави малко свеж въздух на малките си ноздрички.

Девет часът: След Петер аз влизам в банята, където следват основни водни процедури. Е, случва се (само през горещите летни месеци) да се къпя заедно с някоя малка бълха. Следва измиване на зъбите, навиване на косата, оправяне на ноктите, опериране с памуче, натопено в кислородна вода (служи за избелване на черния мъх над горната ми устна) и всичко това — само за половин час.

Девет и половина: Навличам бързо хавлията, със сапун в едната ръка, нощно гърне, фиби, гащи, ролки за коса и памук в другата бързо напускам банята, но обикновено ме връщат пак заради разните косми,

загрозяващи мивката с изящни (но за следващия след мен — не така приятни) извивки.

Десет часът: Затъмнение и лека нощ. Около четвърт час в къщата се чува скърцане на легла и стонове на скъсани пружини, после всичко затихва, ако, разбира се, съседите отгоре не се карат в леглото.

Единадесет и половина: Вратата на банята изскърцва. Снопче светлина пада в стаята. Тропот от обувки, голямо палто, по-голямо от човека в него. Дюсел се завръща от нощната си работа в стаята на Кралер. Десет минути шляпане по пода, шумолене на хартия (това са скритите хранителни запаси) и разстилане на леглото.

След това фигурата изчезва отново и само от време на време откъм клозета се чува подозрителен шум.

Три часът: Трябва да стана по малка нужда — ходя в тенекията под леглото ми, където предвидливо е сложена гумена подложка, в случай, че тенекията пропусне. Винаги, когато правя това, затаявам дъх, защото струята шурти като планинско поточе. Тенекията отново заема мястото си под леглото и една фигурка в бяла нощница, която всяка вечер изтръгва от Марго възклицанието: „О, ето я пак безнравствената нощница!“, скача в леглото.

След това лежа около десетина минути и се вслушвам в нощните шумове. Най-напред дали долу няма крадец, след това различните легла — горе, в съседната и в моята стая, от които обикновено може да се разбере дали обитателите на къщата спят или прекарват нощта полубудни.

Последното не е никак приятно, особено ако се отнася за члена на семейството на име Дюсел. Отначало чувам звуци, все едно риба си поема въздух, което се повтаря поне десетина пъти. След това много грижливо облизване на устните, прекъсвано от примлясквания, последвани от продължително въртене в леглото и наместване на възглавниците. Пет минути пълна тишина, след което същите действия се повтарят поне три пъти, после докторът отново за малко се унася в сън.

Понякога между един и четири часа през нощта могат да се чуят и гърмежи. Това осъзнавам едва когато по навик усетя, че вече съм се изправила до леглото си. Случва се така да се объркам в съня си, че да ги помисля за френските неправилни глаголи или за караница на горния етаж. Едва когато сънят ми свърши, усещам, че е имало

стрелба, а аз съм останала спокойно в стаята си. Но обикновено става, както казах по-горе. Бързо грабвам възглавница и носна кърпа в ръка, навличам хавлията, пантофите и се мушвам при татко — точно както Марго писа веднъж в едно стихотворение за рождения ми ден:

*Нощем, при най-първия гърмеж
изскърца някъде врата и виждаш...
кърпичка, възглавница и момиче малко...*

Стигна ли веднъж до голямото легло, най-страшното е минало, освен ако не стрелят много усилено.

Седem без четвърт: Зррр! — будилничето, което по всяко време на деня надига гласче (независимо дали трябва или не). Щрак! — госпожа Ван Даан го спира. Скръц! — господин Ван Даан става, слага да се топли вода и се вмъква в банята.

Седem и четвърт: Вратата траква пак. Дюсел може да отива в банята. Оставам сама, махам завесите за затъмняване и... новият ден в Задната къща започва.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 5 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

Днес ще ти разкажа за следобедните ни часове:

Дванадесет и половина: Цялата дандания утихва. Складовите работници вече са се разотишли. Отгоре се чува прахосмукачката на госпожа Ван Даан, която чисти своя „красив и единствен“ килим. Марго с няколко книги под мишница се запътва на „час по холандски за ученици със слаб успех“, защото, изглежда, че Дюсел е точно такъв. Пим, с неразделния си Дикенс, сяда в някой ъгъл, за да бъде малко на спокойствие. Мама бърза за горния етаж, за да помогне там на чевръстата домакиня; аз отивам в банята, за да я пооправя малко, а заедно с нея и себе си.

Един без четвърт: Лека-полека къщата се изпълва с хора. Пръв идва господин Ван Сантен, след него Копхаюс или Кралер, Ели, а понякога и Мип.

Един часът: Напрегнати, всички сядат да слушат радио Лондон. Седят, заобиколили малкото радио, и това са единствените мигове, когато обитателите на Задната къща не се прекъсват един друг, защото сега говори някой, на когото дори господин Ван Даан не може да противоречи.

Един и четвърт: Великото разпределение на благата. Всеки от „гостите“ получава паничка супа и ако има десерт — по малко и от него. Доволен, господин Ван Сантен сяда на дивана или се облакътява на бюрото. Вестникът, паничката супа и котката са в повечето случаи до него. Ако едно от посочените три липсва, той протестира, без да се колебае. Копхаюс споделя последните вести от града; безспорно той е отличен извор на информация. Кралер изкачва забързано стъпалата, после кратко и силно почуква на вратата и влиза вътре, потривайки ръце в зависимост от настроението или весел и приказлив, или намусен и тих.

Два без четвърт: Всички стават от масата и всеки се заема със своите занимания. Марго и мама мият съдовете, госпожа и господин

Ван Даан се разполагат на дивана си, Петер отива в мансардата, татко заема дивана долу, Дюсел е в леглото си, а Ане се захваща с ученето. Сега настъпва най-спокойното време, тъй като всички спят и никой никого не безпокои. Дюсел сънува вкусно ядене — изражението на лицето му говори за това. Но не го наблюдавам дълго, защото времето лети и точно в четири педантичният доктор става и докато аз разчиствам масата за него, той с часовник в ръка ми прави забележка, че му я освобождавам с една минута закъснение.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 9 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

Продължавам с описанието на един наш ден.

Свърши ли следобедната почивка, идва ред на вечерята:

Господин Ван Даан започва пръв. Най-напред се поднася за него, взема си от всичко, което му е вкусно. В същото време говори, дава винаги мнението си, а изрази ли го веднъж, то остава непоклатимо. Защото, ако се опиташ да го обориш, едва ли ще успееш. О, той ще ти се озъби като куче — аз лично предпочитам да не споря с него, — ако веднъж си се опитал, няма да го направиш втори път.

Неговото мнение е най-меродавното, той всичко най-добре знае. Е, вярно е, умът му сече, но пък и „самодоволството“ при господина достига главозамайващи размери.

Мадам: Всъщност по-добре да си мълча. В някои дни, особено ако е в лошо настроение, да не смееш да я погледнеш. Ако се замислиш по-дълбоко, разбираш, че не предметът на спора, а тя самата е виновницата за всички разправии! О, не, всеки от нас предпочита да избягва спора, само не и тя — нея мога спокойно да определя като „подстрекателката“. Приятно ѝ е да подклажда огън. Да насъсква срещу госпожа Франк и Ане например. Но срещу Марго и татко това не ѝ се удава лесно.

Но сега говоря за масата. Госпожата винаги се храни достатъчно, въпреки че тя си мисли точно обратното. Най-апетитните картопки, най-крехкото парче месо, най-избраното от всичко — това е девизът на Мадам. Ще дойде ред и на другите, но първо тя да вземе най-доброто. След това приказките ѝ. Ама дали някой слуша, дали това засяга някого, или не, изглежда, е без значение — тя вероятно си мисли: „Това, което госпожа Ван Даан казва, е интересно за всекиго.“

Кокетно се усмихва, прави се, сякаш разбира всичко, съветва и окуражава всекиго, това трябва да остави впечатление, че е добра. Но ако се вгледаш по-внимателно, виждаш, че тъкмо добрината липсва.

Първо — работлива, второ — весела, трето — кокетна и понякога приятна, като говори — ето това е Петронела Ван Даан.

Третият компаньон на масата: Много не се чува. Младият господин Ван Даан е обикновено тих и не привлича вниманието върху себе си. Що се отнася до апетита, яде като разпран и след най-обилното ядене заявява съвсем спокойно, че би изял още толкова.

Номер четири — Марго: Яде колкото едно мишле и въобще не приказва на масата. Единственото, което слага в уста, са зеленчуци и плодове. „Разглезена“ е заключението на семейство Ван Даан; „недостатъчно свеж въздух и спорт“ е нашето мнение.

До нея — мама: Има здрав апетит, много приказва. Никой не би помислил за нея както за госпожа Ван Даан — „това е домакинята!“ Каква е разликата между тях? Ами госпожа Ван Даан готви, а мама мие и чисти.

Номер шест и седем: За татко и за мене няма да кажа много. На масата татко е най-скромният от всички. Той гледа най-напред дали има за другите. Няма нужда от нищо, най-вкусните неща са за децата. Той е добрият пример на масата, а до него е постоянният дразнител на Задната къща.

Доктор Дюсел: Взема си, не поглежда встрани, яде, не приказва. И ако трябва да се каже нещо, то, за Бога, само за храната; за нея няма какво да се спори — тя трябва само да се разрязва и дъвче. Поглъща огромни порции и въобще няма да чуеш от него: „Не, благодаря!“ — не отказва при добра, а рядко и при лоша храна. Панталоните му стигат до гърдите, носи червено сако, черни пантофи и рогови очила. Такъв можеш да го видиш и на масичката — вечно работещ, прекъсва само за да си дремне, да яде и... любимото му място е... тоалетната. Три, четири, пет пъти на ден някой чака нетърпеливо пред вратата, превива се, пристъпва от крак на крак и едва се сдържа. А той да се притеснява от това? Не, ни най-малко! От седем и четвърт до седем и половина, от дванадесет и половина до един, от два до два и четвърт, от четири до четири и четвърт, от шест до шест и четвърт, от единадесет и половина до дванадесет. Може да се отбележи, че това са редовните „заседания“. Те не се отлагат никога и той не се смущава от умоляващия глас отвън, който предупреждава за бързо приближаващата се беда.

Номер девет: Не е член на семейството от Задната къща, но все пак по цял ден е с нас и споделя нашата трапеза. Ели има здрав апетит, изяжда си яденето докрай и не е придирчива. Не е трудно да ѝ доставиш удоволствие и точно това ни е приятно. Весела и с добро настроение, доброжелателна, мила и любезна, това са нейните отличителни черти.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 10 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

Нова идея: на масата разговарям повече наум със себе си, отколкото на глас с другите. Това е благоприятно по две причини: първо, всички са доволни, ако известно време не дърдорят, и второ, не се налага да се ядосвам на чуждите преценки. Аз самата не намирам, че мнението ми е глупаво, както мислят другите, и затова е по-добре да го пазя за себе си. Същото правя и когато трябва да ям нещо, което въобще не мога да понасям. Слагам чинията пред себе си и си представям, че ям нещо вкусно, гледам колкото може по-малко към яденето и докато усетя, то се е свършило. Сутрин при ставане (също нещо доста неприятно) скачам от леглото и си казвам: „След малко ще се мушна отново в топличкото легло.“ Отивам до прозореца, махам завесите, с които затъмняваме и започвам да вдишвам свеж въздух от процепа на прозореца, докато се разбудя. Леглото се оправя възможно най-бързо, за да се премахне изкушението. Знаеш ли как мама нарича това? — „Човек на изкуството... да се живее!“ Смешно понятие, нали?

От една седмица насам сме с объркана представа за времето, защото нашият мил и обичан часовник на Вестерторен, изглежда, е прибран за военни цели, така че нито денем, нито нощем знаем точно колко е часът. Все още се надявам да измислят някакъв часовник (калаен, бакърен или нещо подобно), който да ни напомня за времето.

Горе, долу или където и да съм, всеки ме гледа с възхищение в краката, погледите са привлечени от рядко хубавите (за днешно време) мои обувки. Мип успяла да ги намери на старо за 26,50 гулдена; от виненочервен велур са, с украса от кожа и с доста високо токче. Вървя с тях като на кокили и изглеждам по-висока, отколкото съм в действителност.

Дюсел ни беше изложил косвено на смъртна опасност. Представи си, накарал Мип да му донесе една забранена книга, пълна с оскърбления за Хитлер и Мусолини. По пътя за насам с колелото си тя била блъсната случайно от мотоциклет на СС. Изгубила

самообладание, изкрещяла им: „Негодници!“, и подкарала отново. Не смея да си помисля какво можеше да стане, ако я бяха закарали в полицията.

Твоя Ане

СРЯДА, 18 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

На това писмо може да се сложи надслов: „Беленето на картофи — повеля на деня в нашия колектив!“

Един донася вестници, друг — ножчетата за белене (като задържа естествено най-доброто за себе си), трети — картофите, четвърти — тенджерата с вода.

Господин Дюсел започва пръв, невинаги бели добре, но го прави безспирно, поглежда от време на време наляво и после надясно: всички ли го правят по неговия начин? Не!

— Ане, погледни, вземаш ножчето в ръката си така и белиш от горе на долу! Не, не така... а така!

— Аз мисля, че иначе е по-лесно, господин Дюсел — забелязвам плахо аз.

— Но това е най-добрият начин. Можеш да го научиш от мене. Не ме засяга, но трябва да го знаеш.

Продължаваме да белим. Поглеждам скришом към моя съсед. Той клати глава замислен (сигурно за мене), но си мълчи.

Залавям се пак с картофите. Поглеждам към другия край, където седи татко. За него беленето на картофи не е труд, а прецизна дейност. Когато чете, на челото му се появява една дълбока бръчка, но когато помага при беленето на картофи, чистенето на зелен фасул или други зеленчуци, изглежда сякаш нищо не съществува за него. Лицето му се преобразява и добива „картофено“ изражение, а щом е с такова изражение на лицето, той няма да остави нито един лошо обелен картоф, това просто е невъзможно.

Продължавам работа и след малко пак вдигам поглед. А, разбрах какво става. Госпожата се опитва да привлече вниманието на Дюсел. Първо го гледа известно време, а той се прави, че нищо не забелязва. След това намига; Дюсел продължава да работи. После се усмихва; Дюсел не вдига поглед. След това и мама се засмива; Дюсел не обръща

внимание. Госпожата нищо не постигна, сега трябва да измисли нещо друго. Кратко мълчание и след това:

— Пути, сложи си престилка! Утре пак трябва да чистя лекетата от костюма ти.

— Аз не се цапам.

Отново кратко мълчание.

— Пути, защо не седнеш?

— Така съм добре, предпочитам да стоя.

Пауза.

— Пути, внимавай, пак пръскаш.

— Добре, маме, внимавам.

Госпожата търси друга тема.

— Пути, я кажи, защо сега англичаните не бомбардират?

— Защото времето е лошо, Керли.

— Но времето вчера беше хубаво и въпреки това не летяха.

— Хайде да не говорим за това.

— Защо, нима човек не може да говори или да си каже мнението по този въпрос?

— Не, не може.

— Защо пък не?

— Хайде сега тихо, маменце.

— Господин Франк винаги отговаря на въпросите на жена си, нали?

Господинът се бори със себе си. Това е слабото му място, нищо повече не може да отвърне, а госпожата започва отново:

— Въобще няма да има никакво дебаркиране! — Господинът пребледнява; когато забелязва това, госпожата пък се изчервява, но все пак продължава:

— Англичаните не правят нищо. — Тук вече бомбата избухва.

— Хайде, затваряй си устата, по дяволите!

Мама едва сдържа смеха си, аз гледам право пред себе си. Подобни разговори има почти всеки ден, освен ако току-що не са се скарали сериозно. Тогава и двамата си мълчат.

Трябва да отида до мансардата, за да донеса още картофи. Там Петер се занимава с почистване на котката от бълхи. Той ме поглежда, котката използва това и хоп... през отворения прозорец върху улука. Петер изругава, аз се смея и изчезвам.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 20 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кити,

Точно в пет и половина работниците от склада си отиват вкъщи и тогава сме свободни.

Пет и половина: Ели идва, за да ни възвести вечерната свобода. Веднага настъпва раздвижване. Най-напред отивам с Ели горе, където тя най-често получава предварително от десерта към вечерята ни. Още не е седнала, а госпожата вече започва да изрежда желанията си; скоро се чува: „Ах, Ели, имам едно желание...“

Ели ми намига. Госпожата не изпуска случай да запознае с желанията си всекиго, който е дошъл горе. Сигурно това е една от причините, че никой не обича да отива при нея.

Шест без четвърт: Ели си тръгва. Аз слизам два етажа по-надолу, за да поогледам. Първо в кухнята, после в кабинета, а след това в килерчето за въглища, за да отворя на Муши „вратичката към мишките“. След продължителна инспекционна обиколка се спирам в стаята на Кралер. Ван Даан търси днешната поща във всички чекмеджета и папки. Петер взема Швабата и ключа от склада. Пим мъкне горе пишещите машини; Марго търси спокойно местенце, за да си свърши канцеларската работа; госпожата слага чайника с вода на газовия котлон; мама слиза по стълбите с тенджерата картофи; всеки си знае точно работата.

Петер бързо се връща от склада. Първият му въпрос е: къде е хлябът? Жените винаги го слагат в кухненския шкаф, но сега там го няма. И така да се откаже? Не, Петер отива да потърси и в предната канцелария. Пред вратата се навежда лазешком, за да не го видят отвън, тръгва към металния шкаф, грабва хляба, който е скрит там, и изчезва или по-скоро иска да изчезне, защото преди да разбере какво става, Муши с един скок минава зад гърба на Петер и се мушва под писалището.

Петер се оглежда навсякъде за котката и, аха, ето вижда я и отново лазешком влиза в канцеларията и я сграбчва за опашката.

Муши фучи, Петер пъшка. И какво постига? Муши сега пък отива на прозореца и се мие, много доволна, че се е отскубнала от Петер. Той показва на котката парче хляб като последно средство за примамка и наистина Муши се оставя да бъде съблазнена и вратата се затваря. Всичко това наблюдавах през процепа на вратата. Всеки си продължава работата. Чук, чук, чук... Три пъти почукване, време е за вечеря.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 23 АВГУСТ 1943 Г.

Мила Кита,

Продължавам с дневното разписание на Задната къща: сутринта, когато часовникът удари осем и половина...

... Марго и мама нервничат:

— Шттт... тихо, татко!

— Ото, шттт... Пим! Вече е осем и половина, хайде ела тук, не можеш вече да пускаш водата. Стъпвай тихо!

Това са някои от подвикванията към татко в банята. Точно в осем и половина той трябва да е в стаята. Нито капка вода, нито тоалетна, никакво разхождане, пълна тишина! Когато няма още никой в канцелариите, долу от склада могат по-лесно да ни чуят.

В осем и двадесет горе при семейство Ван Даан се отваря вратата и веднага след това следват три почуквания по пода: попарата за Ане е готова. Изкачвам се по стълбите и като кученце си получавам паничката. Слизам отново в стаята си и правя всичко бързо: оправям си косата, „шумящото“ ми гърненце изчезва от стаята, леглото се премества на мястото си. Тихо, часовникът бие! Госпожа Ван Даан горе си е сменила обувките и сега шляпа по меки чехли, господинът също е по пантофи. Всичко е спокойно. Сега сме истинска картина на идеалното семейство. Аз чета или уча, Марго също, както и татко и мама. Татко е седнал (разбира се, с Дикенс и речника) в края на изтърбушеното, скърцащо легло, на което дори няма и свестен дюшек: две големи възглавници една върху друга вършат тази работа. „Няма нужда, мога и без тях!“ — казва татко.

Щом веднъж се зачете, той не вдига поглед от книгата, от време на време се усмихва и прави неимоверни усилия да заинтересува мама с някоя история, която чете в момента. Отговорът е: „Сега няма време!“ За момент той поглежда разочаровано, след това отново се зачита; по-късно, когато пак стигне до нещо хубаво, отново опитва: „Това трябва да прочетеш, майко!“

Мама седи на сгъваемото легло и чете, шие, плете или учи, в зависимост от това на кое е дошъл ред. Внезапно се сеца за нещо и бързо казва: „Ане, знаеш ли... Марго, запиши...!“ След малко спокойствието се възвръща. Марго шумно затваря книгата си. Татко отново се задълбочава в четене, като веждите му се извиват в смешна дъга, а „читателската“ бръчка се появява пак; мама започва да си бъбри с Марго, аз любопитствам и надавам ухо! Пим също се намесва... Девет часът! Закуска!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 10 СЕПТЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Всеки път, когато ти пиша, все има нещо ново, но това са по-често неприятни новини. Сега обаче една наистина приятна новина. В сряда вечерта на осми септември седнахме около радиото за бюлетина в седем часа и първото, което чухме, беше: „Следва най-хубавата новина от началото на войната. Италия капитулира!“ Италия капитулира безусловно! В осем и четвърт започна предаването на официалното холандско радио „Орание“ от Лондон: „Драги слушатели, когато тъкмо бях завършил хрониката за деня, дойде чудесната новина за капитулацията на Италия. Мога да кажа, че никога не съм изхвърлял моите записки в кошчето за боклук с такова удоволствие, както днес!“ Изсвириха американския, английския химн и Интернационала. Както винаги, радио „Орание“ звучеше окуражително, но не беше прекалено оптимистично.

Но имаме и една неприятност, отнася се до господин Копхаюс. Ти знаеш, че ние всички много го обичаме. Въпреки че не е добре със здравето, има силни болки, а и не му е позволено много да яде и да се движи, той винаги е весел и с изумително висок дух. „Когато господин Копхаюс влезе, все едно слънцето изгрява“ — каза мама неотдавна и е съвсем права.

Сега той трябва да постъпи в болница за много тежка операция на стомаха и ще остане там поне четири седмици. Трябваше да го видиш как се сбогува с нас, сякаш отива за малко до близкия магазин, така нормално се държеше.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 16 СЕПТЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Отношенията ни в Задната къща стават все по-лоши. На масата никой не се осмелява да отвори уста (освен за да хапне нещо), защото каквото и да кажеш, или ще засегнеш някого, или ще те разберат погрешно. Всеки ден гълтам валерианови хапчета против страха и депресията, но от това настроението ми на следващия ден е още по-плачевно. Един здрав силен смях сигурно ще ми помогне по-добре и от десет валериана, само че ние почти отвикнахме да се смеем. Понякога ми се струва, че от толкова сериозност лицето ми ще се удължи и устата ми ще увисне. И останалите не са по-добре — всички мислят с тревожни предчувствия за голямата канара, изправена пред нас — зимата.

Още един факт, който никак не ободрява — складовият работник В. М. имал никакви подозрения относно Задната къща. Не би ни засягало какво си мисли В. М., ако не бе изключително любопитен човек, когото трудно можеш да пратиш за зелен хайвер. Отгоре на това и не вдъхва доверие.

Един ден Кралер в желанието си да бъде извънредно предпазлив облякъл в един без десет палтото си и отишъл до аптеката на ъгъла. Не минали и пет минути и се върнал, промъкнал се като крадец по стълбите, които водят направо горе и дойде при нас. В един и четвърт реши да си тръгва, но срещна Ели, която го предупреди, че В. М. бил в канцеларията. Кралер се върна отново и седя при нас до един и половина. След това взе обувките си в ръка, излезе през вратата на предната мансарда и слезе стъпка по стъпка по стълбите. След като петнадесет минути бе балансира по стъпалата, за да не вдига никакъв шум, най-после успял да влезе в канцеларията откъм улицата.

Ели, освободена междувременно от присъствието на В. М., дойде да вземе господин Кралер. Той отдавна ни бе напуснал, но, изглежда, все още стоеше по чорапи на стълбището. Какво ли са си

помислили хората по улицата, когато директорът си е обувал обувките
отвън? „Ха, директорът е по чорапи!“

Твоя Ане

СРЯДА, 29 СЕПТЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Госпожа Ван Даан има рожден ден. Освен купон за сирене, месо и хляб, ѝ подарихме само едно бурканче конфитюр. От мъжа си, Дюсел и помагачите тя получи също предимно цветя и хранителни продукти. Такива са времената!

През тази седмица Ели едва не изпадна в нервна криза, така често беше изпращана за покупки навън. Все ѝ се казваше, че трябва бързо да донесе нещо, че отново трябва да тича или е направила нещо погрешно. И като си помислиш още, че тя трябва да си свърши работата долу в канцеларията, че Копхаюс е болен, Мип лежи с настинка, самата Ели е с изкълчен глезен, има любовна мъка и мърморещ баща, можеш да си представиш как се беше хванала за главата. Ние я утешихме и я посъветвахме да каже няколко пъти твърдо, че няма никакво време и списъците за покупките от само себе си ще намалееят значително.

Със семейство Ван Даан пак нещо не върви, предвиждам буря! По една или друга причина татко е разярен. О, каква ли разправия ни очаква! Ех, да не бях така тясно свързана с тези скандалджии и да можех да се махна! Съвсем скоро ще ни подлудят!

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 17 ОКТОМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

За наша радост Копхаюс отново се върна. Още е малко блед от болестта, но въпреки това тръгна весел да продаде едни дрехи на Ван Даан. Неприятен факт е, че семейство Ван Даан нямат вече никакви пари. Госпожата не иска да се раздели с купчината свои палта, рокли и обувки, а пък господин Ван Даан трудно ще продаде костюма си, защото му иска твърде висока цена. Не се знае как ще приключи тази история. Госпожата все пак ще трябва да се раздели с коженото си палто. По този въпрос горе имаше вече шумна кавга, но сега навлязоха в период на сдобряване с „Ох, мили Пути!“ и „Скъпоценна Керли!“.

Свят ми се вие от ругатните, които кънтяха в тази благородна къща през последния месец. Татко ходи със стиснати уста и ако някой се обърне към него, поглежда така уплашено, като че ще трябва отново да оправя някоя заплетена работа. От възмущенията мама има червени петна по бузите. Марго страда от главоболие, Дюсел не може да спи, госпожа Ван Даан се оплаква по цял ден, а аз съвсем се обърках. Честно казано, понякога забравям с кого сме скарани и с кого вече сме се сдобрили.

Единственото, което ме отвлича, е ученето и аз се занимавам много усърдно.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 29 ОКТОМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Пак имаше шумни караници между господин и госпожа Ван Даан. Това стана така: вече ти писах, че парите на семейството са на свършване. Веднъж преди известно време Копхаюс споменал за някакъв свой близък кожухар; тогава на господина му хрумнало все пак да продаде коженото палто на госпожата. То беше от заешки кожи и носено седемнадесет години. За него получи 325 гулдена — изключително голяма сума! И така госпожа Ван Даан искаше да запази парите, за да си купи след войната нови дрехи, и на мъжа ѝ бяха нужни много усилия, за да я убеди, че парите са извънредно необходими за домакинството. Подобни крясъци, викове, тропане с крак и оскърбления трудно можеш да си представиш. Беше много страшно. Моето семейство стоеше със затаен дъх долу на стълбата, за да разтърве биещите се, ако е необходимо.

От всички тези писъци, плачове и изнервяне съм станала така напрегната и чувствителна, че вечер си лягам с плач и съм благодарна, ако понякога мога да съм поне половин час сама.

Господин Копхаюс пак отсъства. Стомахът му го мъчи. Той самият не знае дали кръвотечението вече е спряло. За пръв път беше много потиснат, когато ни каза, че не се чувства добре и си отива вкъщи.

Аз, общо взето, съм добре, освен че нямам никакъв апетит. Непрекъснато чувам: „Ах, как зле изглеждаш!“ Трябва да кажа, че много се стараят да ме поддържат в що-годе добро здраве. За тази цел влизат в употреба гроздова захар, рибено масло, таблетки от мая и калций.

Боя се, че невината мога да владея нервите си, особено в неделя се чувствам в плачевно състояние. Тогава настроението в къщата е потискащо, сънливо и тегне като олово. Отвън не се чуват дори птичките, само една смъртна и притесняваща тишина обгръща всичко,

тази тягост се влива в мен и сякаш ще ме отвлече в дълбок подземен свят.

В такова време татко, мама и Марго ме оставят на мира и аз се лутам от стая в стая, по стълбата нагоре и обратно и се чувствам като пойна птичка, чиито криле грубо са подрязани и която в пълен мрак се блъска в пръчките на тесната си клетка. „Навън, на свеж въздух и веселие!“ — вика глас в мене. Аз дори не му отговарям, лягам на дивана и заспивам, за да убия времето, за да намаля тишината и ужасния страх, защото те не могат да бъдат премахнати.

Твоя Ане

СРЯДА, 3 НОЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

За да ни осигури малко разнообразие, пък и за да научим нещо, татко поръча проспект от Лейденския институт по образованието. Марго прелисти книгата три пъти, без да намери нещо по свой вкус и на прилична цена. Татко беше по-бърз в търсенето и поиска от института да му изпратят пробен урок по „Латински за начинаещи“. Речено — сторено, урокът дойде, Марго се залови ентусиазирано за работа и курсът бе поръчан. Той е прекалено труден за мене, въпреки че бих учила латински с удоволствие.

За да започна и аз нещо ново, татко помоли Копхаюс за една детска библия, та да науча най-после нещо за Новия завет.

— Да не искаш за Ханука да подариш на Ане Библия? — попита Марго малко слисано.

— Да... е, мисля, че Синт Николас ще е по-добър повод — отговори татко. — Исус не е подходящ за Ханука.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК ВЕЧЕРТА, 8 НОЕМВРИ 1943

Г.

Мила Кити,

Ако прочетеш цялата купчина мои писма, сигурно ще забележиш, че са написани с различни настроения. Самата аз смятам за досадно това, че тук, в Задната къща, завися толкова много от настроенията си. Изглежда, че така е не само при мен, но и при всички останали. Ако чета книга, която ме поразява, трябва да се успокоя напълно, преди да се появя пред другите, иначе ще сметнат, че се държа странно. В момента, както сигурно ще забележиш, съм в период на депресия. Всъщност не мога да ти кажа от какво ми става това, но ми се струва, че е, защото изпитвам страх, срещу който се боря постоянно.

Тази вечер, докато Ели още беше при нас, се чу дълго, силно и пронизително позвъняване. В същия миг пребледнях, заболя ме стомахът, сърцето ми се разтуптя и всичко това — от страх.

Вечер в леглото се виждам сама в затвор без татко и мама. Понякога се лутам по пътя или нашата Задна къща гори, или идват през нощта да ни откарат. Виждам това, като че става наистина, и имам чувството, че скоро ще ме сполети! Мип често казва, че завижда на спокойствието ни тук. Това може да е истина, но тя сигурно не взема предвид страха ни. Въобще не мога да си представя, че някога светът отново ще стане и за нас такъв обикновен, какъвто е за другите хора. Наистина говоря за „след войната“, но това е като за въздушни кули, като за нещо, което никога няма да бъде действителност. Като мисля за нашата предишна къща, за приятелките, за радостите в училище, струва ми се, че всичко това е преживяно от някой друг, а не от мене.

Виждам нас, осмината, заедно със Задната къща — сякаш се намираме под късче синьо небе, заобиколено от тежки, черни, буреносни облаци. Кръглото обградено местенце, където стоим, все още е сигурно, но облаците се събират все повече около нас и кръгът, който ни разделя от приближаващата се опасност, става все по-малък.

Сега ни заобикалят толкова опасности и мрак, че, обзети от отчаяние, търсим спасителния изход и се блъскаме един в друг. Поглеждаме надолу, където е спокойно и красиво, но точно над нас висне тъмна материя, която препречва пътя ни нагоре и е като непробиваема стена — тя заплашва да ни смаже, но все още не може. Нищо друго не мога да направя, освен да викам и да моля: „О, кръг, отвори се и ни пусни на свобода!“

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 11 НОЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Току-що измислих подходящо заглавие за това писмо:

Ода за моята писалка

In Memoriam^[1]

За мене писалката винаги е била най-скъпата вещ и аз я ценях много, особено заради широкото ѝ връхче, защото мога да пиша прилично само с писалка с подобно връхче. Моята писалка имаше дълъг и интересен живот и аз искам да го опиша накратко.

Когато бях на девет години, тя пристигна в пакетче (обвита в памук) като безплатна мостра чак от Аахен, където живееше любезната изпращачка, моята баба. Аз лежах болна от грип, а февруарският вятър виеше около къщата. Чудесната писалка имаше червена кожена калъфка и аз веднага я показах на всички мои приятелки. Вижте ме, Ане Франк, гордата притежателка на автоматична писалка!

Щом станах на десет години, разрешиха ми да нося писалката в училище и учителката наистина ми разреши да пиша с нея.

Като станал на единадесет, трябваше отново да скътам своето съкровище, защото учителката в шести клас ни разрешаваше да използваме само перодръжки с мастилници.

Дванадесетгодишна, постъпих в Еврейския лицей и моята многоуважавана писалка получи нова калъфка. В нея имаше място и за молив, пък и изглеждаше много по-добре, защото се затваряше с цип.

На тринадесет години взех писалката с мене в Задната къща и с нея пробягахме през безброй дневници и тетрадки.

Така четиринадесетата ми година бе и последната, прекарана с моята писалка. Ето какво се случи...

Беше петък следобед след пет часа. Преместих се от моята масичка и исках да седна и да пиша на голямата маса, но с твърда ръка бях избутана настрана, за да направя място на Марго и на татко да упражняват там „своя латински“. Писалката остана неизползвана, а нейната притежателка се задоволи с едно малко ъгълче от масата, за да

търка бобчета. При нас „търкане на бобчета“ означава да почистваш мухлясал зрял боб, като го търкаш между дланите си.

В шест без четвърт пометох пода и изхвърлих боклука и вестника с развалените бобчета в камината. Избухна силен пламък и си казах, че това е чудесно, защото така камината, почти угаснала, отново се разпали. Спокойствието бе възстановено, латинците се ометоха и аз седнах на масата, за да продължа писането си, но където и да търсих, не успях да открия писалката си. Започнах да търся отначало; Марго, мама, татко, Дюсел, всички търсихме, но проклетата писалка беше изчезнала безследно.

— Вероятно е отишла в камината заедно с бобчетата — предположи Марго.

— А, не може да бъде, мила! — отвърнах аз.

Когато до вечерта писалката ми все още не се бе появила, всички приехме, че е изгоряла, още повече че целулоидът гори със силен пламък.

И наистина тъжното предположение се потвърди, защото на другата сутрин, като почистваше камината, татко намери в средата на купчината пепел желязната щипка за закачване на писалката. От златния писец нямаше и следа.

— Вероятно се е стопил и е залепнал върху някое парче сгурия — бе мнението на татко.

Но въпреки че писалката ми вече я нямаше, остана ми утехата, че е кремирана така, както желаех да постъпят с мене, когато му дойде времето!

Твоя Ане

[1] В памет (лат.). — Бел.пр. ↑

СРЯДА, 17 НОЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Стават неща, които притесняват всички ни.

В дома на Ели има дифтерит и затова шест седмици тя не може да има контакти с нас. Поради това и с храната, и с пазаруването става изключително трудно, да не говорим, че без нея е скучно. Копхаюс все още е на легло и от три седмици не е хапвал нищо друго освен попара и мляко. Кралер е неимоверно зает.

Изпратените от Марго упражнения по латински се върнаха поправени от учител. Марго пише от името на Ели; учителят е много мил и дори духовит. Той сигурно се радва, че му се е паднала такава добра ученичка.

Дюсел е объркан напълно, а никой от нас не знае защо. Всичко започна с това, че като бяхме горе, той стисна уста и не разговаряше нито с господин Ван Даан, нито с госпожата. Това се забеляза от всички ни и когато мълчанието продължи няколко дни, мама намери случай да предупреди Дюсел, че ако продължава така, госпожата ще му създаде много повече неприятности.

Дюсел отговорил, че господин Ван Даан пръв започнал да мълчи, затова и той сега нямал намерението да проговаря.

Трябва да знаеш, че вчера, 16 ноември, се навърши една година, откакто Дюсел е в Задната къща. По този случай мама бе удостоена със саксия цветя, а госпожа Ван Даан, която още преди седмици намекуваше за тази дата и открито заявяваше, че според нея Дюсел трябва да черпи, не получи нищо.

Вместо за първи път да изрази благодарността си за безкористния прием, той не каза нито дума.

А когато на 16-и сутринта го попитах дали да му честитя, или да му изразя съчувствията си, той отвърна, че приема всичко. Мама, която искаше да влезе в хубавата роля на миротворец, не постигна нито една крачка напредък с него и в края на краищата положението остана непроменено.

*„Човекът има дух велик,
но дребен е в делата.“*

Твоя Ане

СЪБОТА, 27 НОЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Снощи, преди да заспя, изведнъж пред очите ми се появи Лиз. Видях я пред мен облечена в дрипи, с тъжно и отслабнало лице. Очите ѝ бяха големи и тя ме гледаше така тъжно и обвиняващо, че в погледа ѝ можех да прочета: „О, Ане, защо ме изостави? Помогни, о, помогни ми, спаси ме от този ад!“

А аз не мога да ѝ помогна, мога само да гледам как другите хора страдат и умират, мога само да се моля отново да се върне сред нас.

Виждах точно Лиз, а не някой друг и разбирам защо. Аз я бях преценила зле, бях прекалено малка, за да разбера трудностите ѝ. Тя се беше привързала много към своята нова приятелка и ѝ се струваше, че аз искам да ѝ я отнема. Как ли се е чувствала горката? Сега я разбирам, самата аз познавам толкова добре това чувство!

Понякога за миг вниквах в нейния живот, но веднага след това егоистично се връщах към собствените си удоволствия и проблеми. Лошо беше от моя страна да се отнеса така с нея и сега тя ме гледа с бледото си лице и умоляващи очи, о, толкова е безпомощна. Да можех да направя нещо за нея!

О, Господи, аз имам тук всичко, което си пожелаю, а тя да е сграбчена от такава зла участ! Тя поне беше толкова добра, колкото и аз, тя също искаше да прави добро, защо аз бях избрана да живея, а тя може би да умре? Каква бе разликата между нас? Защо сега сме толкова далеч една от друга?

Честно казано, от месеци, да, почти от година, я бях забравила. Не напълно, но все пак никога не съм мислела за нея така, че да си я представя пред себе си в цялото ѝ нещастие.

Ах, Лиз, надявам се да те видя, ако след войната все още си жива и се върнеш при нас, и да те приема, и да поправа с нещо онова зло, което ти е сторено.

Но когато отново ще съм в състояние да ѝ помогна, тя няма да има нужда от помощта ми така, както сега. И ще си спомня ли за мен и

с какво чувство?

Мили Боже, подкрепи я, поне да не е сама! О, да можеш само да й кажеш, че мисля за нея с обич и съчувствие, това може би ще й даде сили да издържи.

Не трябва повече да мисля, защото това не помага. Отново все виждам големите ѝ очи, които не ме оставят на мира. Дали Лиз има истинска вяра, или я е получила само като натрапена отвън?

Дори това не зная, никога не съм си правила труда да я попитам.

Лиз, Лиз, да можех да те отведа оттам, където си сега, да можех да разделя с тебе всичко, което имам тук! Твърде късно, вече не мога да помогна и да поправам това, което съм сбъркала. Но никога повече няма да я забравя и все ще се моля за нея.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 6 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Като наближи Синт Николас, всички си спомнихме неволно за чудесно направената кошница от миналата година и особено на мен ми се стори жалко, че тази година може би няма да предприемем нищо. Мислих дълго, докато измисля нещо — нещо забавно.

Посъветвах се с Пим и преди седмица се заехме да съставяме по едно куплетче за всеки от нас.

Неделя вечерта в осем и четвърт се появихме горе, уловили от двете страни голямата кошница за пране, украсена с фигурки и панделки от розова и синя машинописна хартия. Върху нея имаше голямо парче опаковъчна хартия със закрепено отгоре *писъмце*. Всички направо се слисаха от размера на кошницата с изненадите.

Откачих писъмцето от хартията и зачетох:

ПРОЛОГ

*Синте Клаас дойде и таз година,
Задната ни къща не отмина,
но защо ли трябва да се лъжем?
Този ден за нас е малко тъжен...
Колко много вярвахме преди:
оптимизмът ни ще победи,
пак ще бъдем в домовете родни,
ще посрещнем Синте Клаас свободни!
Нямаме подаръци, обаче
ще празнуваме днес другояче:
всеки радостта си ще възвърне,
в своята обувка, щом надзърне!*

(и в същия миг татко и аз махнахме опаковъчната хартия).

Последва гръмогласен смях, когато всеки извади от кошницата собствената си обувка. Във всяка имаше по едно пакетче, увито в хартия и адресирано до притежателя на обувката.

Твоя Ане

СРЯДА, 22 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Тежък грип ми попречи да ти пиша досега. Да си болен тук е цяла беда. Щом започна да кашлям и раз, два, три — под завивките — там се опитвам, доколкото мога, да успокоя гърлото си, обаче в повечето случаи дразненето въобще не преминава. Тогава идва ред на млякото, меда, захарта или хапчетата за смучене. Свят ми се завива, като си помисля за леченията, които ми прилагаха. Изпотяване, компреси, влажни лапи, сухи лапи, горещ чай, гаргара, мазане на гърлото, неподвижно лежане, грейки, бутилки с гореща вода, лимонада и на всеки два часа — термометър.

Можеш ли всъщност по този начин да се справиш? Най-лошото беше обаче, когато господин Дюсел си играеше на доктор и слагаше наподадената си глава върху голите ми гърди, за да ме преслуша. Не само че косата му ме гъделичкаше ужасно, но и се срамувах, въпреки че той е учил медицина преди тридесет години и има докторска титла. Какво ще лежи на сърцето ми този тип? Да не ми е голямата любов? И освен това дали вътре нещо е болно, или здраво, той все едно няма да чуе. Първо трябва основно да си промие ушите, защото започва страшно да оглушава.

Но стига за болестта. Отново съм кукуряк, пораснах един сантиметър, наддадох един килограм, бледа съм, но жадна за знания. Много новини няма. По изключение тук цари разбирателство, никой не прави кавги, в къщата е настъпил мир, какъвто не сме имали сигурно вече година. Ели все още не идва при нас.

За Коледа получихме допълнително олио, бонбони и сироп: „подаръкът“ беше една брошка, направена от два и половина центова монета, излъскана до блясък. С две думи — неописуемо хубава. Господин Дюсел подари на мама и на госпожа Ван Даан хубава торта, която Мип бе приготвила по негова молба. На цялата си работа трябваше да прави и това! Аз също имам подарък за Мип и Ели. От два месеца спестявам захарта от попарата си и с посредничеството на

господин Копхаюс ще поръчам да направят за тях захарни медальончета.

Времето е навъсено, камината пуши, храната притиска стомасите на всички ни и предизвиква отвсякъде тътнещи звуци; военно затишие, мрачно настроение.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 24 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Вече много ти писах в какво лошо разположение на духа сме всички тук и ми се струва, че тази болест, особено при мен, напоследък се засилва.

„Himmelhoch jauchzend und zum Tode betrurt“^[1] е много подходящо за случая. Изпитвам „възторг до небето“, като си мисля колко добре сме ние тук в сравнение с другите еврейски деца, а „печал до смърт“ ме сполетява например днес, след като госпожа Копхаус, която беше тук, ни разказа за хоккейния клуб, където ходи дъщеря ѝ Кори, за театралните представления и приятелите ѝ. Не ми се вярва да завиждам на Кори, но истината е, че и на мен ми се прииска така да се повеселя и да се посмея, че да ме заболи коремът. Особено сега, през зимата, през всичките коледни и новогодишни празници, ние седим тук като прокажени. Все пак не трябваше да пиша така, защото ще приличам на неблагодарница, а освен това е и малко преувеличено. Но каквото и да мислиш за мен, аз не мога да премълчавам нищо, само ще цитирам това, което писах в началото: „Хартията е търпелива.“

Ако някой друг току-що влиза отвън, със студенина по дрехите и лице, обрулено от вятъра, иска ми се да скрия глава под завивките, за да не мисля: „Кога и ние ще имаме щастието да подишаме чист въздух?“ Но понеже не мога да скрия глава под завивките (напротив, трябва да я държа изправена и да съм силна), мислите все пак идват, и то не веднъж, а безброй много пъти. Повярвай ми, ако година и половина седиш затворена, има дни, когато ти идва до гуша. Въпреки справедливостта и благодарността, не можеш да потиснеш чувствата си. Да карам колело, да танцувам, да свиря, да разглеждам света, да се чувствам млада, да зная, че съм свободна — ето какво жадувам, и все пак не трябва да позволявам да се забележи това, защото помисли си само какво би се получило, ако ние и осмината започнем да се оплакваме или сложим маски на недоволство! Понякога се питам: дали някой може да ме разбере правилно, без да гледа, че съм еврейка, или

не? Дали ще може да види в мене само едно момиче на петнадесет години, което има толкова силна нужда от бурни забавления? Не зная, не бих говорила с никого за това, защото зная, че ако започна, ще се разплача. Сълзите могат да донесат такова облекчение!

Въпреки теориите и усилията ми всеки ден усещам липсата на майка, която да ме разбира. И затова при всичко, което правя или пиша, мисля, че по-късно искам да бъда за моите деца майчицата от своите мечти. „Майчицата“, която не взема всичко, което се казва, на сериозно и наистина приема на сериозно това, което ѝ разказвам аз. Усещам, че не мога да пиша за това ясно, но думата „майчица“ казва всичко. Знаеш ли какво съм измислила, за да казвам все пак нещо като „майчице“ на моята майка? Наричам я често „майчи“ и то става „майче“. Всъщност не съм безупречната майка удостоявам с това „майче“, но тя не усеща разликата. Така е добре, иначе би се почувствала нещастна.

Но достатъчно за това, настроението „печал до смърт“ с писането малко се преодоля.

Твоя Ане

[1] „Възторг до небето и печал до смърт“ — стих от Гьоте. — Бел.пр. ↑

СЪБОТА, 25 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Сега, когато още един ден и коледните празници ще свършат, непрекъснато мисля за Пим и за това, което миналата година той ми разказа за своята младежка любов. Тогава не разбирах значението на думите му така добре, както сега. Ако отново ми бе заговорил за това, може би щях да му покажа, че го разбирам.

Мисля, че Пим разказа това, защото „знае толкова много чужди сърдечни тайни“ и самият той трябва поне веднъж да се изповяда. Иначе Пим изобщо не разказва за себе си и съм сигурна, че Марго дори и не подозира какво е преживял той. Бедният Пим, не може да ме убеди, че е забравил всичко. Няма никога да го забрави. Но това го е научило да проявява търпимост към другите. Надявам се, че поне малко ще приличам на него, без да трябва да преживявам това, което той е преживял.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 27 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

В петък вечерта за пръв път в живота си получих подарък за Коледа. Момичетата, Копхаюс и Кралер отново ни подготвиха една чудесна изненада. Мип беше опекла коледен сладкиш, върху който пишеше „Мир 1944“. Ели ни донесе половин килограм маслени сладки с качество като отпреди войната. За Петер, Марго и мен имаше бутилка йогурт, а за всеки от възрастните — по бутилка бира. Всичко беше красиво опаковано и по различните пакетчета бяха залепени картинки. После коледните празници бързо отминаха за нас.

Твоя Ане

СРЯДА, 29 ДЕКЕМВРИ 1943 Г.

Мила Кити,

Снощи пак бях много тъжна. Във въображението ми изплуваха баба и Лиз. Баба, о, тази моя мила баба, как не сме разбирали колко е страдала и колко мила беше! И в същото време криеше грижливо ужасната тайна за болестта, която носеше в себе си (баба страдаше от тежка вътрешна болест). Винаги беше толкова предана и добра! Тя не би оставила никого от нас в беда. Каквото и да се случеше, колкото непослушна да бях, баба винаги ме оправдаваше.

Бабо, обичаше ли ме, или и ти също не ме разбираше. Не зная. Пред баба никой никога не споделяше нещо за себе си. Колко ли самотна трябва да е била тя, колко ли самотна, дори и сред нас? Човек може да е самотен, въпреки че има обичта на много хора, когато за никого от тях не е „най-обичаният“. А Лиз, дали е още жива? Какво ли прави? Боже, запази я и я върни при нас! Лиз, ти непрекъснато ми показваш каква би могла да бъде и моята съдба, все виждам себе си на твоето място. Защо тогава все се натъжавам заради това, което става тук? Не трябва ли да съм винаги доволна и щастлива, освен когато мисля за нея и за другарите ѝ по съдба?

Егоистична и страхлива съм. Защо сънувам и мисля все за най-лошите неща и ми се иска да изкрещя от страх? Защо все още въпреки всичко не се уповавам на Бога? Той ми е дал толкова много, което сигурно не съм заслужила, и въпреки това всеки ден отново правя толкова грешки!

Ако човек мисли за своите ближни, той трябва да плаче, да, по цял ден да плаче. Не остава друго, освен да се молиш Бог да стори чудо и да пощади още някои от тях. Аз се надявам, че правя това достатъчно!

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 2 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Тъй като тази сутрин нямаше какво да правя, прелистих дневника си и стигнах много пъти до писма, в които съм писала на темата „майка“ с такива яростни думи, че се запитах: „Ане, ти ли си тази, която говори за омраза?“ Седях с отворения дневник в ръка и си мислех как е станало така, че съм била изпълнена с толкова гняв и наистина с нещо като омраза, та е трябвало да ти доверявам всичко това. Опитах се да разбера и извиня Ане отпреди една година, защото съвестта ми няма да е чиста, докато не ти обясня как съм дошла до тези обвинения.

Измъчвах се — както преди, така и сега — от настроения, които (образно казано) държаха главата ми под водата и виждах нещата само субективно, без да се опитвам спокойно да размисля върху думите на другите и едва тогава да действам, съобразявайки се с тези, които бях обидила или разгневила с моя избухлив нрав.

Бях се затворила, виждах само себе си и изливах в дневника само своята радост, ирония и тъга. Този дневник има за мен голяма стойност, защото често се превръща в книга на моите спомени, но на много от страниците бих могла да напиша „отминало“.

Ядосвах се на мама, както и сега понякога се ядосвам. Тя не ме разбираше, това е вярно, но и аз също не я разбирах. Понеже ме обичаше, беше нежна с мене, но тъй като изпадаше заради мен в неудобни положения, а беше изнервена и раздразнена и от много други тъжни обстоятелства, разбираемо беше, че ми се караше.

Аз приемах това прекалено сериозно, бях обидена, държах се грубо с нея, което отново я натъжаваше. В действителност всичко беше един низ от неприятности и тъга. Със сигурност не беше приятно нито за мен, нито за нея, но това отминава.

Разбираемо е също и че аз не исках да вникна в това и много се самосъжалявах. Силните изрази в дневника са само отдушник на моя яд, който в нормалния живот щеше да се изрази в няколко потропвания

с крак в заключената ми стая или да мине с някоя дума зад гърба на мама.

Периодът, когато, обляна в сълзи, осъждах мама, отмина.

Станах по-умна, а и нервите на майка ми се поуспокоиха. Обикновено си затварям устата, когато съм ядосана, а и тя прави същото и затова, изглежда, в момента върви по-добре. Но не мога да обичам истински мама с привързаността на детето към майката, просто това чувство ми липсва.

Сега успокоявам съвестта си с мисълта, че е по-добре обидните думи да са върху хартията, отколкото да тежат на сърцето на мама.

Твоя Ане

СРЯДА, 5 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Днес трябва да ти призная две неща, което ще ми отнеме доста време, но с някого *трябва* да ги споделя и в такъв случай най-добре с *тебе*, защото зная със сигурност, че винаги и каквото и да стане, ще си мълчиш.

Първото е за майка ми. Знаеш, че съм се оплаквала много от мама, но все пак съм се опитвала да бъда мила с нея. Едва сега ми стана ясно какво не ѝ достига. Мама ми каза, че ни смята по-скоро за свои приятелки, отколкото за дъщери. Това наистина е много хубаво, но все пак една приятелка не може да замести майката. Аз имам нужда да вземам пример от моята майка и да изпитвам уважение към нея. Имам чувството, че Марго мисли съвсем иначе за тези неща и никога не би разбрала това, което ти пиша сега. А татко избягва всички разговори, които засягат мама.

Аз си представям майката като жена, която на първо място проявява много разбиране, особено към децата си, когато са на моята възраст, и която за разлика от майка ми няма да ми се присмива, ако плача — не от болка, а по други причини.

Едно нещо, което може да изглежда незначително, все още не съм ѝ простила. Беше веднъж, когато трябваше да отида на зъболекар. Мама и Марго щяха да дойдат с мене и одобриха идеята ми аз да отида с велосипед. Когато свършихме при зъболекаря и излязохме навън, Марго и мама ми казаха, че ще минат по магазините, за да позяпат или да купят нещо, вече не си спомням точно. Поисках да отида с тях, но те не ми разрешиха, защото съм била с велосипед. От яд ми потекоха сълзи, а Марго и мама започнаха да ми се присмиват. Тогава така се ядосах, че им се изплезих на улицата, точно когато покрай мене минаваше една дребна женица, която буквално се уплаши, като ме видя. Върнах се с велосипеда у дома и още дълго плаках.

Особеното е, че като си спомня колко ядосана бях тогава, раната, която мама ми нанесе, още боли.

Второто е нещо, което ми е изключително трудно да ти доверя, защото се отнася до мен.

Вчера четох една статия за изчервяването от доктор Сис Хейстер. Тя е написала тази статия като че ли специално за мен. Макар че не се изчервявам така бързо, говореше се за други неща, които се отнасят за мене. Тя пише приблизително така: едно момиче в пубертета се затваря в себе си и се замисля над чудесата, които стават с тялото му. С мене се случва нещо подобно и затова напоследък имам чувството, че се срамувам пред Марго, мама и татко. Марго, която е много постеснителна от мен, напротив, изобщо не се срамува.

Истинско чудо е това, което става с мене, и то не само това, което се вижда отвън, но и това, което става вътре в мен. И точно защото изобщо не съм говорила с никого за себе си и за всички тези неща, говоря със себе си.

Всеки път, когато имам менструация (а това е било досега само три пъти), изпитвам чувството, че въпреки цялата болка, неприятност и нечистотия нося в себе си една сладка тайна. И макар че това е само едно бреме за мен, очаквам с радост мига, когато отново ще усетя тази тайна в себе си.

По-нататък Сис Хейстер пише още, че девойките в тази възраст не се чувстват съвсем сигурни в себе си; също започват да откриват, че и те самите са личности с идеи, мисли и навици. Аз започнах, откакто съм тук, малко след като навърших тринадесет години, по-рано от другите момичета, да размишлявам за себе си и да осъзнавам, че съм „отделна личност“. Понякога вечер в леглото получавам страхотно желание да сложа ръка на гърдите си и да усетя как спокойно и сигурно бие сърцето ми.

Несъзнателно съм изпитвала нещо такова, преди да дойда тук, защото си спомням, че веднъж нощувах при една приятелка и имах силно желание да я целуна и направих това. Изпадам в екстаз всеки път, когато видя голо женско тяло, например Венера. Понякога мисля, че то е така удивително и прекрасно, че не мога да сдържа сълзите си. Ех, защо си нямам приятелка!

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 6 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Моето желание да си поговоря с някого стана толкова голямо, че си наумих да избира за тази цел Петер.

Когато през деня съм се качвала в стаичката на Петер, винаги ми е било много приятно, но тъй като той е така стеснителен, че няма да изгони никого, дори ако му е досадно, не си позволявах да оставам дълго, защото се боях, че ще го отегчавам. Търсех повод, без това да бие на очи, да отида в стаичката му и да си приказвам с него и вчера такъв повод се появи.

Петер изведнъж бе обладан от манията да решава кръстословици и ние двамата бързо се намерихме седнали един срещу друг на неговата масичка — той на стола, аз на дивана.

Всеки път, когато гледах в тъмносините му очи, ме обземаше странно чувство, а той седеше с онази своя тайнствена усмивка на уста. Можах да надникна в душата му и виждах по лицето му, че все още е безпомощен, че не е сигурен как да се държи и същевременно си личеше, че съзнава своята мъжественост. Видях това състояние на стеснителност и така ми прималя отвътре, че не можех да не срещам отново и отново тези тъмни очи и молах с цялото си сърце: „О, кажи ми какво става в теб, о, погледни малко по-далеч зад цялото това неизбежно бърборене!“

Но вечерта отмина и не се случи нищо, освен че му разказах за онази статия за изчервяването, разбира се, не така, както съм го написала в дневника, а само, че с годините ще става все по-сигурен в себе си.

Вечерта в леглото оцених положението като съвсем обезкуражаващо, а идеята, че трябва да се моля за благоразположението на Петер, ми се видя направо противна. Но човек прави всичко, за да задоволи желанията си, аз също, така че реших да ходя по-често при Петер и да го заговарям по един или друг начин. Не трябва да си мислиш, че съм влюбена в Петер. И дума да не става. Ако

семејство Ван Даан вместо син имаха дъщеря, също щях да се опитам да се сприятеля с нея.

Тази сутрин се събудих в седем без пет и знаех съвсем ясно, че съм сънувала. Седях на стол, а срещу мен седеше Петер... Петер Весел. Прелиствахме книга с рисунки на Мери Бос. Сънят ми беше така ясен, че отчасти още си спомням някои рисунки. Но това не беше всичко, сънят продължи. Изведнъж очите на Петер срещнаха моите и аз дълго гледах в тези красиви кадифенокафяви очи. След това Петер каза съвсем тихо: „Ако знаех това, отдавна щях да съм дошъл при тебе!“ Обърнах се рязко, защото вълнението ми беше прекалено силно. И след това усетих една мека, о, така хладна и приятна буза до моята и всичко беше хубаво, хубаво...

В същия миг се събудих, като още усещах бузата му до моята, а кафявите му очи проникваха дълбоко в сърцето ми, така дълбоко, че той прочете там колко много съм го обичала и как все още го обичам. Сълзите бликнаха отново в очите ми и се натъжих много, защото пак го изгубих, но същевременно все пак бях радостна, защото разбрах със сигурност, че Петер продължава да е моят Единствен.

Странно е, че тук често имам такива ясни сънища. Първо една нощ сънувах Оми (майката на баща ми) така ясно, че можех да отлича сбръчканата ѝ кожа, мека, сякаш от плътно кадифе. След това се появи Ома (майката на мама) като ангел-хранител, после Лиз, която за мен символизира мъката на всички мои приятелки и на всички евреи. Когато се моля за нея, моля се и за всички евреи и нещастни хора. А сега Петер, моя мил Петер, никога не съм го виждала така ясно във въображението си, просто нямам нужда от снимката му; той е пред очите ми, о, така ясно е пред мен!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 7 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Колко съм глупава! Как не съм се сетила досега да ти разкажа историята за мен и моите обожатели?!

Когато бях съвсем малка, още в забавачницата, имах симпатии към Карел Самсон. Той беше останал без баща и живееше с майка си при някаква леля. Братовчедът на Карел, Роби, приятно, стройно, чернокосо момче винаги будеше повече възхищение, отколкото Карел, ниският и весел дебеланко. Аз обаче не обръщах внимание на хубостта и си харесвах Карел в продължение на години. По едно време бяхме често заедно, но въпреки това моята обич остана несподелена. След това се появи Петер и аз се влюбих с истинска детска обич. Той също ме харесваше и едно цяло лято бяхме неразделни. Още си спомням как вървахме двамата по улиците ръка за ръка, той с бял памучен костюм, а аз с къса лека рокля. След лятната ваканция той постъпи в първи клас на средното училище, а аз в шести на началното. Той ме чакаше пред училище, а и обратното — понякога аз го чаках. Петер беше чудесно момче — висок, приятен, строен и със сериозно, спокойно, умно лице. Имаше черна коса и великолепни кафяви очи; румени, обгорели от слънцето страни и остро носле. Особено го харесвах, когато се смееше, тогава приличаше на непослушен пакостник. През ваканцията заминах и когато се върнах, Петер се беше преместил да живее другаде и имаше за съквартирант някакво момче, много по-голямо от него. То, изглежда, му е подсказало, че аз съм една наивна хлапачка, и Петер ме изостави. Аз така го обичах, че не исках да приема истината и го търсех до деня, когато прозрях, че ако продължавам така, ще започнат да ме сочат като момиче, което тича подир момчетата. Минаха години, Петер ходеше с момичета колкото него и дори не се сещаше да ме поздрави, но аз не можех да го забравя. Постъпих в Еврейския лицей, много момчета от нашия клас бяха влюбени в мене, това ми харесваше, бях поласкана — но нищо повече.

Малко по-късно Хари се влюби лудо в мене, но, както казах, аз никога вече не се влюбвах.

Има една поговорка: „Времето лекува всички рани“ — така стана и с мене. Въобразих си, че съм забравила Петер и че повече изобщо не го харесвам. Споменът за него обаче продължаваше да живее силно в моето подсъзнание, а веднъж си признах, че всъщност го ревнувам от другите момичета и затова не го харесвам повече. Тази сутрин разбрах, че нищо не се е променило — напротив, като съм станала по-голяма и по-зряла, и любовта ми е расла заедно с мене. Сега добре разбирам, че Петер тогава ме е смятал за малка, но все пак изпитвах болка, че така ме е забравил. Виждах толкова ясно лицето му пред себе си, че зная — никой друг не може да бъде за мене това, което беше той.

След съня бях напълно объркана. Когато сутринта татко ме целуна по бузата, искаше ми се да извикам: „О, защо това не беше Петер?“ Непрекъснато мисля за него и през целия ден си повтарях само: „О, Петрик, мили, мили мой Петрик!“

Кой може да ми помогне? Трябва просто да продължа да живея и да се моля, когато се измъкна оттук, да срещна отново Петер, а той да прочете чувствата в очите ми и да каже: „О, Ане, ако знаех това, отдавна да съм дошъл при тебе!“

В огледалото видях, че лицето ми изглежда много променено. Очите ми са светли и дълбоки, бузите ми са поруменели, нещо, което не се е случвало от седмици; устните ми са по-меки, изглеждам, като че ли съм щастлива и все пак има нещо тъжно в изражението ми и усмивката бързо изчезва от устните ми. Не съм щастлива, защото зная, че Петер не мисли за мене, но все пак отново усещам погледа на хубавите му очи и хладната му мека буза до моята...

О, Петрик, Петрик, как мога да се освободя от твоя образ? И не е ли всеки друг, заемащ твоето място, само жалък заместител? Обичам те толкова много, че любовта ми не може да расте повече в сърцето ми, а трябва да избликне и да ми се разкрие внезапно с цялата си сила. Ако преди седмица, дори вчера, ме бяха попитали „Кого от познатите си смяташ за най-подходящ, за да се ожениш за него?“, щях да отговоря „Не зная“, но сега бих извикала: „Петрик, защото го обичам с цялото си сърце, с цялата си душа, всеотдайно!“ — с една уговорка — може да ме докосва само по лицето.

Веднъж, когато с татко говорехме за сексуалността, той ми каза, че аз все още не съм можела да разбирам сексуалното желание. Аз самата винаги съм мислела, че разбирам какво е, но сега ми е съвсем ясно и нищо не ми е по-скъпо в момента от него, от моя Петрик!

Твоя Ане

СРЯДА, 12 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

От два дни Ели отново идва при нас. Мип и Хенк липсваха два дни, защото и на двамата стомасите бяха зле от лоша храна. Сега съм се запалила по танци и балет и упражнявам всяка вечер танцови стъпки. От един мамин светлосин комбинезон с дантела си уших супермодерна рокля за танци. Отгоре прокарах връвчица, която се събира над гърдите, а розова набрана панделка допълва всичко това. Напразно се опитвах да направя от гуменките си истински балетни пантофки. Схванатите ми крайници са на път да станат отново гъвкави както преди. Едно страхотно упражнение е това: седнала на земята да си хвана с две ръце петите и да вдигам краката си нагоре. Трябва да подлагам възглавница, иначе измъчвам много бедната си опашчица.

Тук четат книга, озаглавена „Безоблачно утро“. Мама я смята за изключително хубава — описвала много младежки проблеми. Помислих си малко иронично: „Я най-напред се позанимавай малко със своите собствени подрастващи.“

Предполагам, че според мама Марго и аз имаме с родителите си най-добрите отношения, които могат да съществуват, и никой не се грижи за децата си повече от нея. Но тя разсъждава така, като гледа само Марго, защото, струва ми се, сестра ми изобщо няма проблемите и мислите, които имам аз. Съвсем не ми се иска да доведе мама до мисълта, че при една от нейните щерки нещата стоят по-различно от това, което тя си представя, защото напълно ще се обърка, но пак няма да знае как да подходи другояче. Искам да ѝ спестя неприятностите, които ще последват от това, особено пък, като зная, че за мене всичко ще си остане постарому. Така или иначе мама усеща, че Марго я обича много повече, отколкото я обичам аз, но си мисли, че това е въпрос на периоди. Марго е станала мила напоследък, изглежда ми съвсем различна отпреди. Вече не е раздразнителна и въобще не се отнася към мене като към малко дете, с което можеш и да не се съобразяваш.

Странно е, че понякога се виждам сякаш през очите на някой друг. Преценявам най-спокойно делата на някоя си „Ане“ и разлиствам книгата на собственото си битие, като че ли е на непознат човек. Порано, у дома, когато все още не размишлявах толкова много, имах от време на време чувството, че нямам нищо общо с мама, Пим и Марго и винаги ще им остана чужда. Понякога влизах в ролята на сираче — дотогава, докато не започнех сама да се укорявам, че за всичко сама съм си виновна, след като се правя на страдаща, а пък винаги ми е било добре. После следваше период, в който се принуждавах да бъда любезна. Всяка сутрин, щом чуех стъпки по стълбите, се надявах, че това е мама, която ще ми каже „Добро утро!“, а аз ще ѝ отвърна мило, защото действително се радвах, когато тя ме гледаше с обич. След това обаче заради една или друга забележка тя проявяваше враждебност към мене и аз тръгвах на училище без никакво настроение. На връщане към къщи я извинявах, като си казвах, че има грижи, влизах весело у дома и започвах да бърборя, докато всичко се повтаряше отново и аз напусках стаята със замислено лице заедно с училищната си чанта. Понякога решавах да се разсърдя, но като се връщах от училище, имах да споделям толкова много, че забравях намеренията си, и мама на всяка цена трябваше да изслуша моите преживявания. После пак идваше период, когато се ослушвах за стъпки пред вратата ми, чувствах се самотна и вечер обилно поливах възглавницата си със сълзи.

Тук всичко стана много по-лошо, с една дума — ти знаеш по-добре. Но сега Бог ми изпрати помощ: „Петер“.

Опипвам моето медальонче, целувам го и си мисля: „Какво ме засяга цялата тази бъркотия! Петер си е мой и никой не знае за това“. По този начин мога да надвия всяка караница.

Кой може да разбере какво има в душата на едно подрастващо девойче?

Твоя Ане

СЪБОТА, 15 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Няма смисъл да ти описвам с най-големи подробности всички пререкания и дискусии. Достатъчно е само да ти кажа, че ние си разпределяме доста неща като мазнина, масло, месо, а картофите си пържим поотделно. От известно време ядем и по малко ръжен хляб допълнително, защото иначе още в четири часа точим зъби за вечерята и почти не можем да укротим куркащите си стомаси.

Рожденият ден на мама се приближава с главоломна бързина. Тя получи допълнително захар от Кралер, повод за завист от страна на семейство Ван Даан, защото за рождения ден на госпожата подобен жест липсваше. Но какъв смисъл има да си досаждаме отново с разкази за груби думи, плачове и зловни приказки! Бъди сигурна, Кити, че на нас това ни е омръзнало още повече. Мама изказа едно неизпълнимо желание: две седмици да не вижда семейство Ван Даан.

Постоянно се питам дали всички хора, като поживеят продължително време заедно, след време започват да се карат. Или ние сме имали лош късмет? Дали повечето хора са такива егоисти и толкова стиснати? Намирам, че е добре за мене, дето тук получих малко познания за хората, но вече ми се струва достатъчно. Войната си продължава независимо от нашите разpravии или желания за свобода или въздух. Затова трябва да направим престоя си тук възможно най-поносим. Седнала съм да проповядвам, но съм сигурна, че ако остана още дълго тук, ще се превърна на същинска изсушена бобена шушулка. А така ми се ще да съм като всяко истинско момиче на моята възраст!

Твоя Ане

СЪБОТА, 22 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Може ли да ми кажеш защо хората така страхливо прикриват своя вътрешен свят? Защо става така, че в компания все правя не това, което трябва?

Защо хората толкова малко се доверяват един на друг? Зная, сигурно има причина за това, но понякога мисля, че е много лошо да не намираш разбиране никъде, дори и при най-близките си хора.

Струва ми се, че от нощта на моя сън съм станала по-възрастна, много по-самостоятелна „личност“. Ще ми се учудиш много, но дори отношението ми към семейство Ван Даан се измени. Възприемам вече дискусиите и т.н., и т.н. без предишните предразсъдъци.

Как се промених така? Виждаш ли, изведнъж ми мина през ум, че ако майка ми беше друга, една истинска „майчица“, нашите отношения биха били съвсем, съвсем други. Вярно е, разбира се, че госпожа Ван Даан е всичко друго, но не и фин човек, но мисля, че ако и мама не упорстваше толкова във всеки спор, половината от всички кавги можеха да бъдат избегнати.

Госпожа Ван Даан има всъщност едно хубаво качество и то е, че с нея може да се разговаря. Въпреки целия ѝ егоизъм, стиснатост и назадничавост можеш лесно да я склониш да отстъпи, ако не я заяждаш или не я предизвикаш да се заинати. До следващия повод това спира да действа, но ако си търпелив, можеш отново да опиташ да постигнеш нещо.

Всичките ни проблеми по възпитанието, разглезването, яденето, всичко щеше да се развие другояче, ако бяхме спорили открито и приятелски, а не бяхме виждали във всичко само лошите страни.

Кити, зная точно какво ще кажеш: „Но, Ане, нима ти казваш това?! Ти, която е трябвало да слушаш толкова сурови думи от тези горе, ти, която знаеш за всичките несправедливости, които станаха!“ И все пак тези думи са мои. Искам да претегля всичко, и то не според поговорката: „Както пеят старите, така чуруликат и младите.“ Искам да

преценя семейство Ван Даан сама и да видя какво е истина и какво е преувеличено. Ако и аз самата се разочаровам от тях, мога пак да възприема позицията на мама и татко, ако не — първо ще се опитам да променя погрешната им представа и ако не успея, ще държа на собственото си мнение и преценка. Ще използвам всяка възможност да говоря открито с госпожа Ван Даан по различните спорни въпроси и няма да се боя дори ако ме нарекат всезнайка, когато изказвам неутралното си мнение.

Не трябва да се обръщам срещу собственото си семейство, но що се отнася до мен, от днес нататък сплетничеството принадлежи на миналото. Досега бях твърдо уверена, че цялата вина за разправиите трябва да се търси у семейство Ван Даан, но сигурно една част е и наша. Ние сме били по принцип прави в споровете, но като разумни хора (каквито претендираме да сме!) трябваше да се отнесем към другите с малко повече разбиране. Надявам се, че вече имам мъничко от това разбиране и ще намеря възможност *да го използвам добре*.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 24 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Нещо се случи с мене или... всъщност, не мога да говоря, че ми се е случило — само намирам това за странно.

По-рано у дома или в училище по въпросите на пола се говореше с тайнственост или отвращение. Думи, които имаха нещо общо с това, се шепнеха и често се присмиваха на този, който не разбираше. Това ми се струваше странно и си мислех: „Защо се говори за тези неща така тайнствено и досадно?“ Но тъй като нищо не можеше да се промени, затварях си устата, доколкото мога, или понякога се осведомявах от приятелки.

Когато вече знаех доста, а и бях разговаряла с родителите си за това, един ден мама ми каза: „Ане, моят съвет е никога да не разговаряш на тази тема с момчетата, а ако те започнат — да не им отговаряш.“ Много добре си спомням какво ѝ отвърнах тогава: „Не, разбира се, представяш ли си нещо друго?“

С това се приключи. В началото на нашето укриване баща ми често говореше за неща, които предпочитам да чуя от мама, а останалото научих от книгите и разговорите. Петер Ван Даан никога не ми досаждаше по тези въпроси за разлика от момчетата в училище. Може би само веднъж, в началото, но не за да ме накара да говоря по тези въпроси.

Госпожа Ван Даан веднъж ни каза, че тя, а доколкото знае, и мъжът ѝ, изобщо не са разговаряли на тази тема с Петер. Очевидно тя дори не знаеше доколко Петер е запознат с тези неща.

Вчера, когато Марго, Петер и аз бяхме картофи, стана дума за Швабата.

— Ние май още не знаем от какъв пол е Швабата, а? — попитах аз.

— Ами, аз зная — отговори Петер, — котарак е.

Започнах да се смея.

— Хубав котарак, който щеше да си роди котенца.

Петер и Марго също се засмяха на комичното недоразумение. Защото преди два месеца Петер бе установил, че котката е бременна, тъй като коремът ѝ бил доста подут. Всъщност се оказа, че причината за това са многото откраднати кокалчета, коремът не растеше и котенцата така и не се появиха.

Петер трябваше все пак да се защити срещу това обвинение.

— Не — каза той, — можеш да дойдеш с мене и да се увериш сама. Веднъж, когато си играех с него, видях добре, че е котарак.

Не бях в състояние да преодолея любопитството си и тръгнах с Петер към склада. В действителност Швабата нямаше приеман час и не го открихме никъде. Почакахме малко, измръзнахме и пак се качихме горе. По-късно следобед чух, че Петер отново слиза надолу. Събрах цялата си смелост, за да мина сама през затихналата къща и се добрах до склада. Швабата беше на масата за опаковане, Петер си играеше с него и тъкмо в този момент го слагаше на везните, за да проследи теглото му.

— Здравей, искаш ли да го видиш? — без дълги колебания той хвана животинчето, обърна го по гръб, задържа сръчно лапите и главата му и урокът започна:

— Това са мъжките полови органи, това са отделни косъмчета, а това му е дупето.

Котката се извъртя наполовина и се изправи на белите си „чорапки“.

Ако някое друго момче ми бе показвало „мъжките полови органи“, нямаше да го погледна повече. Но Петер заговори съвсем естествено по иначе деликатната тема, без никакви глупави двусмислия и накрая дотолкова се успокоих, че и аз започнах да се държа нормално.

Поиграхме с Швабата, позабавлявахме се, побъбрихме и тръгнахме, спирайки се из обширния склад към вратата.

— Аз винаги случайно намирам всичко, което искам да знам в някоя книга, а ти? — попитах аз.

— Защо, просто питам родителите си. Баща ми е по-добре запознат от мене по тези въпроси, а има и повече опит.

Бяхме вече на стълбището и аз замълчах.

„Всичко се изменя“ е казал Бредеро.

Да, истина е, че дори с някое момиче не бих разговаряла така естествено по този въпрос. Зная със сигурност, че мама изобщо нямаше предвид подобен разговор, когато ме предупреждаваше за момчетата. Въпреки всичко през целия ден, когато се сещах за разговора, ми се струваше все пак странно. Но поне разбрах едно нещо: има млади хора и от другия пол, които могат да говорят по тези въпроси непринудено и без насмешка. Дали наистина Петер често пита родителите си за тези неща и дали тогава се държи с тях така естествено, както вчера с мене? Ах, какво мога да зная аз за това?

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 27 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Напоследък се увличам много по родословните дървета и генеалогичните таблици на кралските семейства и дойдох до заключението, че ако веднъж започнеш да търсиш, все повече се задълбочаваш в миналото и стигаш до все по-интересни открития.

Макар че съм извънредно прилежна, що се отнася до моите учебни предмети и вече доста добре разбирам радио Лондон на английски, все още отделям много неделни дни за попълване и подреждане на голямата ми колекция от филмови звезди, която се увеличи до внушителни размери.

Господин Кралер ме радва всеки понеделник, като ми носи списанието „Кино и театър“. Въпреки че този знак на внимание често се нарича от нашите не така „светски“ съквартиранти „пилеене на пари“, те се учудват на точността, с която мога да назова и след една година имената на артистите в даден филм. Ели, която с приятеля си често ходи на кино в свободното си време, ми казва заглавието на предстоящия съботен филм и аз на един дъх ѝ изстрелвам не само изпълнителите на главните роли, но и рецензиите за филма. Неотдавна мама каза, че след войната няма да има нужда да ходя на кино, щом така добре зная и филмовото съдържание, и звездите, и рецензиите.

Ако някой ден се появя с нова прическа, всички ме гледат неодобрително и мога да съм сигурна, че някой ще попита коя филмова звезда блести с тази фризура. Ако отговоря, че това е мое творение, не ми вярват и наполовина.

Що се отнася до прическата, не я задържам и половин час, защото ми омръзват обезкуражаващите критики — бързо отивам в банята и възстановявам своята обикновена, домашна, градинска и кухненска прическа.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 28 ЯНУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Тази сутрин се запитах дали вече не се чувстваш като крава, която преживя все стари вести и от еднообразната храна звучно се прозява с мълчаливото желание Ане да изнамери нещо ново. Съжалявам, зная, че всичко старо е досадно за тебе, но представи си само колко са омръзнали на мен самата старите истории, които трябва непрекъснато да предъвквам. Ако разговорът на масата не е за политика или за някое чудесно похапване, тогава мама или госпожа ван Даан излизат с отдавна разказани от тях истории за младите си години или Дюсел дрънка за богатия гардероб на жена си, за хубави състезателни коне, за пробити гребни лодки, за момчета, които плуват от четиригодишна възраст, за болки в мускулите и за страхливи пациенти. Всичко се свежда дотам, че ако някой от осмината си отвори устата, всеки от останалите седем може да завърши започнатата история. Поантата на всеки анекдот ни е известна предварително и единствен разказвачът се смее сам на духовитостта си. Различните млекари, бакали, месари на двете бивши домакини са ни вече до болка познати, така често са били превъзнасяни или сшивани със земята по време на храна; при разговорите в Задната къща е невъзможно да се появи нещо свежо и ново.

Всичко това все пак се понася, само възрастните да нямаха навика да преразказват по десет пъти историите, разказвани от Копхаюс, Хенк или Мип, като всеки път ги украсяват със собствени измислици, така че често трябва да си щипя ръката под масата, за да не поправам въодушевения разказвач. Малки момичета като Ане не могат при никакви обстоятелства да противоречат на възрастните, независимо какви грешки допускат те или какви лъжи и измислици изсмукват от пръстите си.

Любима тема на Копхаюс и Хенк е криенето и живеенето в нелегалност. Те знаят много добре, че всичко, което има отношение към другите нелегални или криещи се хора, живо ни интересува; че

истински съчувстваме на разкритите нелегални в тяхната мъка, както и че се радваме заедно с освободените затворници.

Нелегалните и криенето са станали точно така обикновено понятие, както преди бяха пантофите на татко, които винаги трябваше да стоят пред камината. Организации като „Свободна Холандия“, която подправяше лични карти, събираше пари за криещите се, търсеше места за криене, осигуряваше работа на укриващи се холандски младежи, са вече много на брой и е учудващо колко усилена, благородна и безкористна е работата, която извършват тези хора, които, залагайки собствения си живот, спасяват други хора и им помагат. Най-добрият пример за това са пак нашите помагачи, които засега ни преведоха през толкова прекеждия и се надявам, че ще ни доведат до спасителния бряг, иначе и те самите ще трябва да споделят участието на всички преследвани. И никога не сме чули и думичка, напомняща за бремето, което без съмнение представляваме; нито един от тях не се е оплакал, че го затрудняваме прекалено много.

Всеки ден те всички идват горе, говорят с мъжете за работата и политиката, с жените за храната и тежестите на военното време, с децата — за книги и вестници. Стремят се да бъдат колкото е възможно по-весели, носят цветя и подаръци за рождени и празнични дни, винаги и за всичко са готови да ни помогнат. Това е нещо, което никога не можем да забравим: докато другите показват героизъм във войната или съпротивата срещу немците, нашите помагачи показват героизъм в своята всекидневна обич и ободряваща подкрепа към нас.

Разказват се невероятни истории, но все пак повечето случки действително са станали. Копхаюс например тази седмица сподели с нас, че в провинция Хелдерланд два отбора са имали футболна среща, като единият бил съставен от нелегални, а другият от гранични полицаи. В Хилверсум били раздавани нови дажбени книжки. Понеже много нелегални имат такива книжки, чиновниците определили час, в който всички нелегални от околността могат да получат документите си на отделно гише. Трябва да се внимава подобни дръзки номера да не стигнат до ушите на швабите.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 3 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

От ден на ден в Холандия се засилва очакването, че скоро съюзниците ще открият Втори фронт. Ако си тук, от една страна, ще се изумиш от всичките приготовления, а от друга страна, ще се смееш, че правим такъв голям въпрос за нещо, което може би няма да стане. Всички вестници са пълни със статии за бъдещия Втори фронт и подлудяват хората, защото пишат: „Ако англичаните дебаркират в Холандия, немските власти ще направят всичко, за да отбраняват страната — ако е нужно, дори ще я наводнят“. Публикуват се карти със зацриховка на местата, които могат да бъдат залети от водата. Тъй като голяма част от Амстердам беше зацрихована, първо си зададохме въпроса, какво ще правим, когато на улиците има вода, дълбока един метър. На този труден въпрос отвсякъде се чуваха най-различни отговори:

— Понеже е изключено да се кара велосипед или да се върви пеш, трябва да *джапаме* с гумени ботуши през водата.

— Как не, трябва да опитаме с плуване. Слагаме си всичките плувни шапки и бански костюми и плуваме, доколкото е възможно под вода; така никой не може да види, че сме евреи.

— Ах, що за приказки, ще ги видя дамите как ще плуват, когато плъховете започнат да ги хапят по краката! (Това естествено беше мъж, трябва да чуеш само кой се смее най-високо.)

— Ние няма да можем въобще да напуснем къщата. Складът е така разнебитен, че при едно подобно наводнение ще се срути.

— Чуйте, момчета, всички щуротии настрана, но трябва да намерим лодка.

— Защо ни е? Зная нещо по-добро, всеки от нас влиза в един сандък от захар, от тези, дето са в предната мансарда, и гребе с голяма дървена лъжица.

— Аз ще тръгна на кокили; правех това чудесно на млади години.

— Хенк Ван Сантен няма нужда от тях, той ще качи жена си на гръб и така Мип ще бъде на кокили.

Сега вече знаеш приблизително как говорим, нали, Кити? На пръв поглед, това дърдорене е смешно, но в действителност всичко е иначе.

Не можеше да се пропусне и вторият въпрос, свързан с дебаркирането на съюзниците: какво да се прави, ако немците евакуират Амстердам.

— Ние също ще тръгнем, като се предрешим възможно най-добре.

— В никакъв случай. Единственият изход е да останем тук. Немците са в състояние да помъкнат цялото население назад със себе си, та всички да изгинат в Германия.

— Да, разбира се, оставаме тук, така е най-безопасно. Ще опитаме да убедим Копхаюс да дойде със семейството си да живее тук. Ще гледаме да набавим един чувал талаш, тогава ще можем да спим на пода. Трябва да накараме Копхаюс и Мип да донесат още одеяла.

— Имаме тридесет килограма жито, трябва да поръчаме още. Нека Хенк намери още боб, сега имаме тридесет килограма боб и пет килограма грах. Да не забравяме и петдесетте зеленчукови консерви.

— Майко, кажи какви други хранителни стоки имаме?

— Десет рибни консерви, двадесет консерви мляко, десет килограма мляко на прах, три бутилки олио, четири буркана масло, четири буркана консервирано месо, два буркана ягоди, два буркана касис, двадесет бутилки смлени домати, пет килограма овесени ядки, четири килограма ориз, това е всичко.

— Запасите не са малко, но ако се замислиш, че те всяка седмица намаляват, а трябва да храним и гостите си, се вижда, че само привидно са много. Въглища и дърва имаме достатъчно, свещи също. Трябва всички да си ушим тайни джобове, за да вземем всичките си пари с нас, ако е нужно.

— Ще направим списъци на всичко, което веднага трябва да вземем при бягство, и още сега ще го опаковаме в раници. Когато времето наближи, ще сложим два поста: единия на предния, а другия на задния таван. Ами какво ще правим с тези хранителни запаси, ако спрат водата, газта и токът?

— Тогава ще готвим на камината. Ще филтрираме водата и ще я преваряваме. Ще измием големи бутилки и ще ги напълним с вода.

Тези приказки слушам по цял ден: преди дебаркирането, след дебаркирането, дискусии за гладуване, умиране, бомби, пожарогасители, спални чували. Еврейски лични карти, отровни газове и т.н., и т.н. Нищо окуражително. Пример за недвусмислените предупреждения на мъжете от Задната къща е следният разговор с Хенк:

Задната къща: Боим се, че немците при своето изтегляне ще подберат със себе си цялото население.

Хенк: Това е невъзможно. Не разполагат с достатъчно влакове за това.

З.: Влакове? Нима мислите, че те ще качват хората във вагони? И дума да не става, те ще трябва да ползват само кракомобила. (*Per pedes apostolorum*^[1] — както казва Дюсел.)

Х.: Въобще не ми се вярва. Вие виждате всичко в прекалено черни краски. Какъв интерес имат немците да повлекат цялото население?

З.: Не знаете ли, че Гьобелс е казал: „Ако ще трябва да се изтеглим, ще затворим плътно зад нас вратата на всички завоювани области“?

Х.: Те са казали толкова много неща.

З.: Да не мислите, че немците няма да направят това, защото са благородни или обичат хората? Те си мислят: „Ако трябва да загинем, нека заедно с нас загинат и всички, които са в обсега на нашата власт.“

Х.: Разправяйте ми колкото си щете, просто не вярвам и това е!

З.: Все същата песен — никой не иска да вижда опасността, която го дебне, докато не се подпали собствената му черга.

Х.: Но и вие не знаете нищо със сигурност, а само предполагате.

З.: Ние всички сме преживели това, първо в Германия, а след това тук. Ами какво става сега в Русия?

Х.: Не включвайте в това евреите. Мисля, че никой не знае със сигурност какво става в Русия. Англичаните и руснаците също както немците преувеличават с пропагандна цел.

З.: Дума да не става, английското радио винаги е казвало истината. Но дори нещо да е преувеличено, все пак фактите са

достатъчни, защото вие не можете да отречете факта, че в Русия и Полша в газовите камери са убити без повод милиони мирни хора.

Ще ти спестя нашите разговори по-нататък. Аз съм съвсем спокойна и не се поддавам на всички тези притеснения. Стигнала съм дотам, че вече не се вълнувам дали ще умра, или ще остана жива. И без мен светът ще си живее, а аз не мога да попреча на събитията.

Оставям се на съдбата, само уча и се надявам на добър край.

Твоя Ане

[1] По стъпките на апостолите (лат.), т.е. пешком. — Бел.пр. ↑

СЪБОТА, 12 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Слънцето грее, небето е наситено синьо на цвят, духа чудесен ветрец, а аз копнея, о, така копнея за всичко... За разговори, за свобода, за приятелки, за самота, така ми се иска да... си поплача! Имам чувството, че ще се пръсна и ако си поплача, ще ми олекне, но не мога. Неспокойна съм, ходя от стая в стая, вдишвам свеж въздух от процепа на някой затворен прозорец, чувствам как сърцето ми тупка и казва: „Отговори най-после на копнежа ми!“

Мисля, че усещам пролетта в мене, чувствам събуждането ѝ, усещам я с цялото си тяло и душа. Трябва да се сдържа, за да бъда каквато съм обикновено. Напълно съм объркана, не зная какво да чета, какво да пиша, какво да правя, зная само, че копнея...!

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 13 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

След събота много неща се промениха за мене. Това стана така. Аз копнеех и все още копнея, но... малко, съвсем малко от копнежа ми стана действителност.

В неделя сутринта забелязах нещо и ще бъда откровена — зарадвах се много, — и то е: Петер непрекъснато ме гледа. Съвсем различно от друг път. Не зная, не мога да обясня точно как.

Преди си мислех, че Петер е влюбен в Марго, но сега изведнъж почувствах, че това не е така. През целия ден нарочно не го поглеждах много, защото, ако го правех, срещах погледа му и тогава, о, тогава изпитвах толкова приятно чувство, че не ми се искаше да се повтаря прекалено често.

Ужасно жадувам да съм сама. Татко усети, че съм различна от друг път, но и на него не мога да доверявам всичко. Така ми се ще да извикам: „Оставете ме на мира, оставете ме сама!“ Кой знае, може пък един ден да бъда сама повече, отколкото ми се иска!

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 14 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

В неделя вечерта всички освен Пим и мен седали до радиото да слушат „Безсмъртни творби на немски майстори“. Дюсел непрекъснато въртял копчето на апарата. Петер се ядосвал, останалите — също. След половин час сдържане на нервите Петер помолил малко раздражено да се престане с това въртене. Дюсел отговорил с най-високомерния си тон: „Аз го оправям.“ Петер побеснял, отвърнал нещо грубо, господин Ван Даан го подкрепил и Дюсел трябвало да отстъпи. Това било всичко.

Поводът не беше особено важен, но, изглежда, Петер бе много поразен от всичко това. Когато тази сутрин се ровех в сандъка с книги в мансардата, той дойде при мене и започна да ми разказва историята. Аз не знаех нищо, Петер усети, че е намерил внимателен слушател, и се разпали.

— Нали разбираш — говореше той, — аз не казвам нищо прибързано, защото зная предварително, че не мога да се изразявам добре. Започвам да заеквам, изчервявам се, обърквам думите, които искам да кажа, и трябва да спра, защото дори не мога да намеря подходящите думи. Вчера стана същото, исках да кажа нещо съвсем друго, но като започнах, обърках се и стана ужасно. Преди имах един лош навик и много ми се иска да не се въздържам от него и тук. Когато се ядосвах на някого, предпочитях да го обработя с юмруци, а не да споря с него. Зная добре, че с този метод далече няма да стигна и затова ти се възхищавам. Не ти липсва дар слово, казваш на хората точно това, което трябва, и не се смущаваш ни най-малко.

— Сериозно се заблуждаваш — отвърнах аз. — В повечето случаи говоря съвсем различно от това, което първоначално съм възнамерявала, и освен това говоря прекалено много и дълго, а това е не по-малък недостатък.

Вътрешно се засмях на последното си изречение. Но тъй като исках да накарам Петер спокойно да говори за себе си, потиснах

своето веселие, седнах върху една възглавница на земята, обгърнах с ръце свитите си колене и го загледах с внимание.

Страшно се радвам, че в къщата има и друг, който получава точно същите пристъпи на гняв като мене. А на Петер, изглежда, му се отразяваше добре, че може да критикува Дюсел с най-силни изрази, без да се бои, че ще го разнеса.

На мене също ми беше приятно, защото усетих силно чувство на близост, нещо, което съм изпитвала по-рано само с моите приятелки.

Твоя Ане

СРЯДА, 16 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Днес Марго има рожден ден.

В дванадесет и половина Петер дойде, за да разгледа подаръците, и остана да си поговорим много по-дълго от необходимото — нещо, което никога не е правил досега. На обяд отидох да донеса кафето, а след това и картофите, защото поне веднъж в годината ми се искаше да погледея Марго. Минах през стаята на Петер, той веднага събра нещата си от стълбите и аз го попитах дали да затворя капака на тавана.

— Затвори го, ако обичаш — отвърна той. — Като се връщаш, почукай и ще ти отворя.

Благодарих му, качих се горе и цели десет минути се рових за най-дребните картофи в голямата каца. От това ме заболя кръстът и ми стана студено. Разбира се, не почуках, сама отворих капака, но въпреки това той услужливо ме пресрещна и пое тенджерата.

— Дълго избирах, но по-дребни не намерих — казах аз.

— Търси ли в голямата каца?

— Да, всичко прерових.

В това време стоях в долния край на стълбата, а той преценяваше съдържанието на тенджерата, която още държеше в ръце:

— О, тези са чудесни! — каза той и добави, когато я поемах от ръцете му: — Моите поздравления!

При това ме погледна с такъв топъл и нежен поглед, че и на мене ми стана топло и мило на сърцето. Забелязах добре, че иска да ми каже нещо хубаво, но тъй като не можеше да произнесе дълго похвално слово, изрази думите си с поглед. О, така добре го разбрах и му бях страшно благодарна. И сега още ми е приятно, като си спомня думите и погледа му.

Щом слязох долу и мама каза, че трябва да донеса още картофи, сега пък за вечеря. С готовност тръгнах отново нагоре. Когато влязох в стаята на Петер, се извиних, че трябва още веднъж да го безпокоя. Бях вече на стълбата, когато той скочи, застана между стълбата и стената,

хвана ме здраво за ръка, както вече стоях на стълбата, и се опита да ме спре, като каза:

— Аз ще отида!

Отговорих, че наистина не е необходимо и че този път няма нужда да избирам дребни картофи. Това го убеди и той пусна ръката ми.

— С какво се занимаваш?

— С френски — беше отговорът.

Попитах го дали мога да погледна урока, измих си ръцете и седнах срещу него на дивана.

Скоро след като му обясних нещо по френски, се заприказвахме. Той ми каза, че след войната иска да отиде в Холандска Индия^[1] и да живее там в плантация. Говори как живеят в неговото семейство, за черната борса и за това, че е некадърник. Отвърнах му, че има силно чувство за малоценност. Той заговори също и за евреите. Щяло да му е много по-лесно, ако бил християнин или ако след войната станел християнин. Попитах го дали ще се покръства, но той отговори отрицателно. След войната никой нямало да знае дали е християнин, или евреин, беше отговорът.

Нещо ме бодна в сърцето; беше жалко, че в Петер все още има капчица непочтеност. После приятно си поговорихме за татко, за човешките знания и за много други неща — вече не си спомням точно за какво. Тръгнах си едва в четири и половина.

Вечерта той каза още нещо, което ми хареса. Говорехме за една филмова звезда, чиито снимки му бях подарила и вече година и половина висяха в стаята му. Той я харесваше много и аз предложих да му дам още снимки и на други филмови звезди.

— Не — отвърна той, — предпочитам да си остане така. Гледам всеки ден тези снимки и те са ми станали като приятели.

Сега ми е ясно защо винаги притиска Муши към себе си. Естествено и той също има нужда от малко нежност.

Щях да забравя още нещо, което той ми каза:

— Не се плаша от нищо освен от собствените си недостатъци. Но и това ще преодолея!

Това чувство за малоценност у Петер е доста силно. Така например той все си мисли, че е глупав, а ние — умни. Ако му помагам по френски, благодари ми хиляди пъти. Непременно ще му кажа някой

ден: „Престани с тези приказки! Ти знаеш английски и география много по-добре от мене!“

Твоя Ане

[\[1\]](#) Име на холандските колонии в Азия; Индонезия. — Бел.пр. ↑

ПЕТЪК, 18 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Вече щом се качвам горе, винаги имам за цел да видя „него“. Животът ми тук най-после стана по-приятен, защото имам някаква цел и мога с радост да очаквам нещо.

Поне обектът на моето приятелство е винаги у дома и аз не трябва да се боя от други съперници освен от Марго. Не мисли, че съм влюбена, това не е така, но имам непрекъснато чувството, че между Петер и мене ще се случи нещо хубаво, нещо, в което има приятелство и доверие. Имам ли възможност, отивам при него и сега не е както преди, когато не знаеше как да започне разговор. Точно обратното, сега аз съм тази, която вече излиза от стаята, а той продължава да приказва.

Мама не одобрява това да ходя горе и винаги казва, че досаждам на Петер и трябва да го оставя на мира. Не разбира ли, че и аз имам нещо като интуиция?

Тръгна ли към малката му стаичка, тя ме поглежда някак особено. Ако слизам отгоре, пита ме къде съм била. Не мога да понасям това и го намирам ужасно.

Твоя Ане

СЪБОТА, 19 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

Пак е събота и това говори достатъчно красноречиво.

Сутринта беше спокойно. Помогнах малко горе, но с „него“ поговорих само бегло. В два и половина всички си бяха по стаите да четат или спят, а аз слязох долу в кабинета, натоварена с одеяло и други неща, и седнах на бюрото да чета или да пиша. Не след дълго нещо ми призля, захлупих глава и се почувствах крайно нещастна. О, защо „той“ не дойде да ме утеши? Беше вече четири часът, когато пак се качих горе. Отидох да взема картофи, като вътрешно отново се надявах да се срещнем, но докато съм била в банята, за да си оправя косата, той слязъл в склада при Швабата.

Изведнъж усетих, че сълзите ми отново бликват и забързах към тоалетната, като пътем успях да взема бързо джобно огледалце. Седях там, напълно облечена, сълзите ми оставяха тъмни петна по червената ми престилка и бях дълбоко нещастна.

Мислех си приблизително следното: „О, така никога няма да се доближа до Петер. Може би той въобще не ме харесва и няма нужда от доверен приятел. Сигурно си мисли за мене само между другото. Ще трябва да продължа сама, без близко приятелство, без Петер. Може би отново ще съм без надежда и утеха, нито ще има какво да очаквам. О, да можех само да склоня глава на рамото му и да не се чувствам така безкрайно сама и изоставена. Кой знае дали ме обича и дали не гледа със същата нежност и всички останали. А не си ли въобразявам, че е такъв към мене? О, Петер, да можеше да ме чуеш или видиш! Но пък истината, която може би ще ме разочарова, не бих могла да понеса.“

Малко по-късно усетих, че надеждата и очакването се връщат у мене, въпреки че вътрешно все още плачех.

Твоя Ане

СРЯДА, 23 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Мила Кити,

От вчера времето е чудесно и аз се свързах напълно. Почти всяка сутрин бързам към мансардата, където работи Петер, за да освободя дробовите си от застоялия въздух на моята стаичка. От любимото си място на пода гледам към синьото небе, към голия кестен, по чиито клони блестят малки капчици вода, към чайките и другите птици, които в бръснещите си полети изглеждат като направени от сребро.

Той стоеше подпрял глава на дебелата гредка, а аз бях седнала. Вдишвахме свежия въздух, гледахме навън и усещахме нещо, което не биваше да се прекъсва с думи. Дълго гледахме навън и когато той трябваше да се качи горе, за да цепи дърва, аз вече знаех, че е чудесно момче. Той се покачи по стълбите, аз го последвах и през следващия четвърт час, докато работеше, пак не разменихме нито дума. Гледах как явно прави усилия, за да цепи дървата възможно най-добре и да ми покаже силата си. Но аз гледах и през отворения прозорец към голяма част от Амстердам, над всичките покриви до хоризонта, където небето беше така светлосиньо, че разделителната линия между него и земята не личеше ясно. „Докато това съществува — мислех си аз — и мога да го изпитвам: тази слънчева светлина, това безоблачно небе, дотогава не мога да бъда тъжна.“

Най-доброто за всеки, който е изплашен, самотен или нещастен, е да излезе навън, някъде, където е съвсем сам, сам с небето и с природата. Защото едва тогава и единствено тогава човек усеща, че всичко е така, както трябва да бъде, и че той може да бъде щастлив само в обикновената, но прекрасна природа. Докато тя съществува, а нея винаги ще я има, при каквито и да е обстоятелства, сигурна съм в това, тя ще е утеха за всеки нещастен. И аз вярвам твърдо, че при мъка природата може да донесе голямо облекчение.

О, кой знае, може би няма да мине много време и ще мога да споделя това чувство на щастие с някой, който го усеща също като мене.

Твоя Ане

Мисъл: Много неща ни липсват тук, много неща и вече така дълго. На мене, също както на тебе. Не говоря за външни неща, защото тук ги имаме, не, имам предвид това вътре в нас. Жадувам също като теб за свобода и въздух, но сега мисля, че сме щедро възнаградени за нашите лишения. Имам предвид духовно възнаградени.

Като гледах навън и всъщност гледах в дълбините на природата, бях щастлива, истински щастлива. И чуй, Петер, докато това щастие е у мен, това щастие от природата, от това, че съм здрава, и от още толкова много други неща, докато човек носи това у себе си, той винаги ще е щастлив.

Богатство, положение в обществото, всичко можеш да изгубиш, но това щастие в сърцето ти може само да бъде забулено и докато си жив, винаги и отново ще те прави щастлив. Докато можеш да гледаш без боязън небето, дотогава ще знаеш, че си чист отвътре и че въпреки всичко ще бъдеш щастлив.

Твоя Ане

СЪБОТА, 27 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Миличка Кити,

От ранна утрин до късна вечер не правя нищо друго, освен да мисля за Петер. Заспивам с неговия образ, сънувам го и се събуждам с чувството, че той още ме гледа.

Имам силно усещане, че Петер и аз не сме така различни, както изглежда отстрани, и ще ти обясня защо. И на двамата ни липсва истинска майка. Неговата е доста повърхностна, обича да флиртува и не обръща много внимание на това какво мисли той. Моята пък се интересува какво става с мене, но ѝ липсват тактичност и майчинско разбиране.

Петер и аз се борим с чувствата си, несигурни сме и вътрешно сме прекалено крехки и нежни, за да търпим грубо отношение. Когато това се случи, моята реакция е да искам „да се махна“. Но тъй като не е възможно, свивам се в себе си, тракам с тенджери, разливам вода и вдигам шум, така че всеки да поиска да се махна.

Той, напротив, се затваря в себе си, почти не говори, тих е, мечтае и по този начин също боязливо се прикрива.

Но как и кога най-после ще се намерим един друг? Не зная колко време здравият ми разум ще може да овладява този копнеж...

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 28 ФЕВРУАРИ 1944 Г.

Миличка Кити,

За мене това се превърна в денонощен кошмар. Виждам го почти непрекъснато, но не мога да бъда с него, не бива да показвам чувствата си, трябва да съм весела, докато вътрешно съм отчаяна.

Петер Весел и Петер Ван Даан се сляха в един Петер, който е добър и мил и за когото страшно копнея.

Мама е досадна, татко е мил и с това е още по-досаден. Марго е най-досадна, защото очаква да бъда в добро настроение, а аз искам да ме оставят на мира.

Петер не дойде при мен в мансардата, а се качи горе на тавана да рендосва нещо. С всяко поскърцване и удар моят кураж намалява и ставам все по-тъжна. Някъде далеч чувам часовник, който свири мелодията на „Здрав дух в здраво тяло“! Сантиментална съм, зная това. Отчаяна и неразумна съм — това също зная. О, помогни ми!

Твоя Ане

СРЯДА, 1 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Моите собствени работи са изтласкани на заден план, и то от... една кражба. Дотегнах ти с тия кражби, но какво да правя, като крадците изпитват такова удоволствие да удостояват с посещение фирмата „Колен и Сие“. Тази кражба е много по-заплетена от миналата (през юли 1943 г.).

Когато снощи господин Ван Даан както обикновено влязъл в стаята на Кралер в седем и половина, видял, че междинната стъклена врата и вратата на канцеларията са отворени. Това го учудило. Продължил навътре и още повече се учудил, като видял, че и вратите на кабинета са отворени, а в предната канцелария цари страхотно безредице.

„Тук е имало крадец“ — му минало като светкавица през ума и за да се увери, че това е така, слязъл по стълбата, огледал предната врата и проверил секретната брава — всичко било както трябва. „Ох, сигурно Петер и Ели са били доста небрежни тази вечер“ — предположил той. Останал малко в стаята на Кралер, угасил лампата, качил се горе и повече не се безпокоил нито за отворените врати, нито за безредието в предната канцелария.

Тази сутрин Петер почука рано на вратата ни и влезе с не съвсем приятната новина, че предната врата е широко отворена. След това каза, че от вградения шкаф са изчезнали един прожекционен апарат и новата чанта за документи на Кралер. Петер получи нареждане да заключи вратата. Ван Даан сподели своите открития от предишната вечер и ние здравата се обезпокоихме.

Целият случай не може да се обясни другояче, освен че крадецът има подправен ключ от вратата, защото тя изобщо не е била насилвана. Той вероятно се е промъкнал снощи съвсем рано и е заключил вратата след себе си.

После, обезпокоен от Ван Даан, крадецът, изглежда, се е скрил някъде и го е чакал да си отиде, а после е изчезнал с плячката, при

което в бързината оставил вратата отворена. Кой може да е имал ключ оттук? Защо крадецът не е влязъл в склада? Дали не е някой от нашите складови работници и няма ли да ни издаде, като е чул, а може би и е видял Ван Даан?

Ужасното е, че не знаехме дали същият крадец няма намерение отново да ни посети, или и той самият се е уплашил от Ван Даан, който е обикалял там...

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 2 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Днес бяхме с Марго в мансардата. Въпреки че заедно с нея удоволствието не бе такова, каквото очаквах, все пак тя усеща повечето неща като мене.

Докато миехме чинии, Ели започна да говори с мама и с госпожа Ван Даан за своето малодушие. Какво ли пък ще ѝ помогнат те двете? Знаеш ли какво я посъветва мама? Трябвало да мисли за всички хора, които страдат по света! Какво ще ти помогне да мислиш за нещастieto, след като самият ти си нещастен? Това попитах и аз и отговорът беше: „Ти не можеш да имаш мнение за тези неща!“

Ама че са тъпи и глупави тези възрастни! Като че ли Петер, Марго, Ели и аз не изпитваме същия страх като тях, а срещу това помага само майчина обич или обичта на много, много добър приятел. Но тези майки тук не проявяват и капка разбиране към нас. Може би госпожа Ван Даан ни разбира малко по-добре от мама. О, така исках да кажа на бедната Ели нещо, което зная от собствен опит, за да ѝ помогна. Но татко се намеси и ме избута настрана. Колко са глупави всичките! Ние не може да имаме мнение! О, те са ужасно модерни! Да нямам мнение! Казва се: „Затваряй си устата!“, но „Нямай мнение!“ — такова нещо не съществува. Никой не може да забрани на някого да има свое мнение, колкото и млад да е той.

На Ели, Марго, Петер и мен ще помогне само една голяма и предана обич, която тук няма да получим. И никой, особено пък някой от тези тъпоумни същества тук, не може да ни разбере, защото сме много по-чувствителни и много по-развити в мисленето си, отколкото някой от тях въобще може да предполага.

Мама пак непрекъснато роптае — тя явно ревнува, тъй като аз сега разговарям повече с госпожа Ван Даан, отколкото с нея.

Днес следобед успях да бъда с Петер и си приказвахме поне 45 минути. Беше му много трудно да говори за себе си и бавно намираше думите. Разказа, че родителите му често се карат за политика, цигари и

какво ли не още. Толкова се стесняваше! Аз му разказах за моите родители. Петер защити баща ми: каза, че той е „мъж на място“. След това поговорихме за двете семейства; той остана много учуден, че ние не харесваме родителите му.

— Петер — казах аз, — знаеш, че съм откровена, защо да не ти кажа? Та ние виждаме техните недостатъци.

Между другото, му казах още:

— Петер, бих искала да ти помогна, може ли? Ти тук си като между чук и наковалня и зная, макар да не го казваш, всичко това все пак дълбоко те засяга.

— О, добре, ще се възползвам от помощта ти.

— Или може би по-добре да отидеш при татко, той няма да каже никому и ти можеш спокойно да му кажеш всичко.

— Така е, той е истински другар.

— Ти го харесваш много, нали?

Петер кимна и аз продължих:

— Е, и той те харесва!

Петер ме стрелна с очи и се изчерви; наистина беше трогателно колко го зарадваха тези няколко думи.

— Мислиш ли? — попита той.

— Да — казах аз, — личи си по това, което се изпуска да каже от време на време.

Петер също като татко е „мъж на място“.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 3 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Когато тази вечер гледах в свещта, отново се почувствах радостна и спокойна. Като че ли баба беше в свещичката, а баба е тази, която ме закриля, пази и прави радостна.

Но... има друг, който изцяло определя настроението ми, и това е... Петер! Когато днес вземах картофи и стоях с все още пълната тенджерата на стълбата, той ме попита:

— Какво прави днес следобед?

Седнах на стълбата и заприказвахме. Едва в пет и четвърт (един час по-късно) картофите, които междувременно бях оставила на земята, най-после пристигнаха в кухнята.

Петер не каза нито дума повече за своите родители, говорихме за книги и за миналото. Какъв топъл поглед има това момче! Още малко и ще се влюбя в него. Тази вечер той заговори точно за това. Аз влязох при него след бележенето на картофите и казах, че ми е много топло.

— По мене и Марго можеш да разбереш каква е температурата на въздуха; ако е студено, побледняваме, а щом е топло, почервяваме — казах аз.

— Да не си влюбена? — попита той.

— Защо да съм влюбена? — отговорът ми беше доста наивен.

— А защо не? — каза той и след това трябваше да отидем на вечеря.

Дали целеше нещо с този въпрос? Днес най-после успях да го попитам дали не намира моето бърборене за отегчително, а той само каза:

— Ами, не, харесва ми!

Не мога да преценя дали не отговори така само от стеснителност.

Кити, аз съм също като някоя влюбена, която не говори за нищо друго освен за своя мил. А Петер наистина е мил. Кога ще мога да му го кажа? Разбира се, едва когато и той ми каже същото. Но аз не съм лесен човек, той добре го знае, та нямам представа, доколко ме

харесва. Във всеки случай започваме по малко да се опознаваме, само бих искала да можем да си казваме много повече неща. Кой знае, може би това ще стане по-бързо, отколкото предполагам. Два-три пъти на ден срещам разбиращия му поглед, аз му намигвам в отговор и това ни радва и двамата.

Трябва да съм побъркана, щом говоря от негово име, че това го радвало, но имам сигурното предчувствие, че той мисли точно като мене.

Твоя Ане

СЪБОТА, 4 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Тази събота е първата от месеци насам, която не е отегчително тъжна и скучна, както всички останали. Причина за това е само Петер.

Сутринта, когато отидох в мансардата, за да просна престилката си да се суши, татко ме попита не бих ли останала малко, за да поговорим на френски. Съгласих се, първо говорихме на френски, аз обясних нещо на Петер, след това се заехме с английския. Татко ни прочете нещо от Дикенс и аз бях на седмото небе, защото седях на татковия стол, съвсем близо до Петер.

В единадесет часа слязох долу. Когато след половин час отново отидох горе, той стоеше на стълбата и ме чакаше. Поговорихме си до един без четвърт. Когато се разделяме и аз напускам стаята, например след храна и няма никой наблизко, той казва:

— Ане, ще се видим след малко!

О, така съм щастлива. Би ли могъл и той да се влюби в мене? Във всеки случай е мило момче и никой не може и да предполага колко приятно е да се разговаря с него!

Госпожа Ван Даан одобрява това, че си приказваме, но днес ме попита закачливо:

— Мога ли да имам доверие на вас двамата горе?

— Разбира се — казах възмутено, — вие наистина ме обиждате!

От сутрин до вечер очаквам с радост миговете, когато мога да бъда с Петер.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 6 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

По лицето на Петер мога да прочета, че и той размишлява не по-малко от мене. Вчера вечерта се ядосах, когато госпожа Ван Даан му каза насмешливо: „Мислителят!“ Петер се изчерви и смути, а аз щях да избухна.

Защо тези хора понякога не замълчат? Не можеш да си представиш колко неприятно е да стоиш отстрани и да го гледаш така самотен. Представям си, сякаш съм на негово място, навярно е отчаян заради тези кавги и изблици на любов. Бедният Петер, колко много се нуждае от обич!

Как сурово прозвучаха в ушите ми думите му, когато говореше, че няма нужда от приятели. О, колко се заблуждава! Не вярвам, че наистина мисли така!

Вкопчил се е в своята самота, в престореното безразличие и държането на възрастен човек, за да не излиза от ролята си и никога, никога да не показва истинските си чувства. Бедният Петер, докога ще може да играе тази роля? Няма ли след това нечовешко напрежение да последва ужасно избухване?

О, Петер, дали бих могла (и би ли ми позволил ти?) да ти помогна? Тогава двамата заедно ще преодолеем своята самота!

Размишлявам много, но говоря малко. Радвам се, ако го видя и ако слънцето грее, когато сме заедно. Вчера, докато си миех косата, бях много невъздържана; знаех, че той е в съседната стая, но нищо не можех да направя. Колкото по-тиха и сериозна съм вътрешно, толкова по-шумна ставам външно.

Кой ще бъде първият, който ще открие и разчупи тази броня?

И все пак е добре, че семейство Ван Даан нямат момиче: моето завоевание изобщо нямаше да бъде така трудно, така хубаво и така приятно, ако не се отнасяше именно до другия пол.

Твоя Ане

П.П. Знаеш, че пиша всичко откровено и затова трябва да ти кажа, че живея само от една среща до друга. Все се надявам да открия, че и той ме очаква също така нетърпеливо. И ще бъде безкрайно радостна, ако забележа неговите плахи опити за *срещи* с мене. Мисля, че той би искал да приказва също така добре като мене, а не знае, че точно неговата безпомощност ме привлича.

ВТОРНИК, 7 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Като си помисля за своя живот през 1942 година, всичко ми се струва един сън. Онзи чудесен живот е изживян от една Ане, съвсем различна от тази, която така помъдря тук. Да, това беше един прекрасен живот! На всеки ъгъл обожатели, около двадесет приятелки и познати, любимка на повечето учители, напълно разглезена от татко и мама, много бонбони, достатъчно пари, какво може да искаш повече?

Сигурно ще ме попиташ с какво съм омагьосвала всички тези хора. Това, което Петер казва — „привлекателност“, — не е съвсем вярно. Всеки учител смяташе моите находчиви отговори, остроумията, засмяното ми лице и критичен поглед за приятни, забавни и смешни. Всъщност аз бях само една ужасна кокетка, обичах флирта и бях интересна. Имах и няколко хубави качества, с които печелех благоразположение — бях работлива, искрена и щедра. На никого не отказвах да препише от мене, раздавах бонбоните си великодушно и не бях превзета.

Но възхищението на околните не бе ли ме направило прекалено самонадеяна? Добре стана, че точно в средата, в разгара на празника, бях изправена пред действителността и трябваше да мине около година, докато привикна: че повече никой няма да ми ръкопляска.

Каква бях в училище? Измислях шеги и закачки, винаги бях първа навсякъде, никога в лошо настроение или хленчеща. Нищо чудно, че всеки с удоволствие караше велосипед редом с мене и ми обръщаше внимание.

Гледам на тази Ане като на приятно, но повърхностно момиче, което няма нищо общо с мене. Петер с право казва:

„Винаги те виждах заобиколена с две-три момчета и цяла тълпа момичета. Винаги се смееше и беше център на вниманието!“

Какво е останало сега от това момиче? О, разбира се, не съм забравила да се смея и да отвърщам остроумно, критикувам другите точно както тогава, а дори и по-добре, мога една вечер, няколко дни

или седмица да съм истински безгрижна и весела. Но в края на същата седмица ще бъда изтощена до смърт и ще бъда благодарна на първия срещнат, който ми заговори за нещо разумно. Не искам обожатели, а приятели, искам около мене хора, които се възхищават не на някоя моя приятна шега, а на проявите и на характера ми. Зная добре, че тогава кръгът около мене ще бъде много по-малък. Но какво значение има това, ако ми останат няколко истински, верни приятели?

Въпреки всичко през 1942 година не бях напълно щастлива; често се чувствах изоставена, но тъй като по цял ден не се спирах на едно място, рядко се замислях и се забавлявах колкото мога. Съзнателно или не, се опитвах с шегички да отблъсквам празнотата.

Сега оглеждам собствения си живот и работата си. Един период е приключен окончателно. Безгрижните, весели училищни дни няма да се върнат никога.

Аз дори вече не мечтая за тях, надраснах ги, не мога да се отдавам само на забавления, защото една част от мене винаги си остава сериозна.

Разглеждам живота си до първи януари 1944 година като през силна лупа. Онзи слънчев живот у дома, след това, през 1942 година — внезапната промяна: караниците, обвиненията. Не можех да разбера всичко, бях изненадана и не знаех друг начин да се запазя, освен да се държа дръзко.

Първата половина на 1943: моите пристъпи на плач, самотата, бавното осъзнаване на грешките и пропуските, които не бяха малки, а тогава изглеждаха двойно по-големи. По цял ден говорех за какво ли не; опитвах се да привлека Пим към себе си, но без успех. Бях изправена сама пред трудния въпрос, какво да правя, че да чувам по-малко укори, които ужасно ми тежаха и ме обезкуражаваха.

През втората половина на годината малко се пооправих, навлязох в пубертета и с мене се отнасяха почти като с голяма. Започнах да размишлявам, да пиша разкази и стигнах до извода, че другите вече нямат право да ме подхвърлят насам-натам като гумена топка. Искях да изменя и оформя характера си по своя собствена воля. Но още по-важно за мен беше осъзнаването, че и на татко не мога да се доверявам във всичко. Искях да се доверявам вече само на себе си.

След Нова година: втората голяма промяна — моят сън... Тогава открих, че копнея за момче, не за приятелка, а за приятел момче.

Открих също щастието вътре в себе си и своята защитна броня от лекомислие и веселие. От време на време ставах замислена и тиха, открих безграничния си копнеж към всичко красиво и добро.

Сега вечер в леглото си мисля и си казвам: „Благодарна съм за всичко Добро, Мило и Красиво“, и се преизпълвам с щастие. Като казвам „Добро“, мисля за нашето укриване, за моето здраве и за цялото ми съществуване; „Милото“ — това е Петер и онова, което е още малко и крехко и ние двамата все още не се осмеляваме да назовем и докоснем, но което един ден ще дойде: любовта, бъдещето, щастието. А „Красивото“ — това е светът, природата, красотата, всичко хубаво, събрано заедно.

Тогава вече не мисля за нещастieto, а само за красивото, което все още съществува. В това е голямата разлика между мама и мене. Нейният съвет за издръжливост е: „Мисли за нещастieto по света и бъди благодарна, че не си сполетяна от него!“ Моят съвет е: „Излез навън, на полето, на слънце сред природата, излез и потърси щастието в себе си и в доброто! Мисли за всичко красиво, което съществува и е в теб, и бъди щастлива!“

Според мен съветът на мама не помага, защото какво ще стане, ако мислиш за нещастieto? Тогава и ти си загубен. Напротив, аз мисля, че винаги остава нещо хубаво — в природата, слънчевата светлина, свободата, в тебе самия — там трябва да търсиш. Огледай се, така ще намериш отново себе си и ще се успокоиш.

А който е щастлив, той прави и околните щастливи; който има смелост и вяра, никога няма да пропадне в беда!

Твоя Ане

СЪБОТА, 12 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Напоследък изобщо не се заседявам; тичам от горе на долу и обратно. Харесва ми да разговарям с Петер, но същевременно се боя, че му дотягам. Той ми разказа това-онова за миналото, за родителите и за себе си. Струва ми се, че е прекалено малко, но се питам как смея да искам повече. По-рано той не можеше да ме понася, а и аз него. Сега си промених мнението, а значи ли това, че и той е променил своето?

Мисля, че да, но от това не следва, че трябва да сме много близки приятели, макар че тогава за мене целият живот тук би станал по-поносим. Но да не губя самообладание, достатъчно се занимавам с него и не е нужно и теб да натъжавам само защото аз се чувствам нещастна.

В събота следобед бях така съкрушена от цяла поредица лоши новини отвън, че легнах да спя. За да не мисля, не исках да правя нищо друго, освен да спя. Спах до четири часа и после трябваше да отида при другите. Беше ми извънредно трудно да отговоря на всички мамини въпроси, а и за татко трябваше да съчиня някакво обяснение, с което да извиня моя следобеден сън. Оправдах се, че ме боли главата и това не беше далеч от истината, защото наистина ме болеше, само че... душата!

Нормалните хора, нормалните момичета, моите връстнички сигурно ще си помислят, че нещо съм мръднала с това мое самосъжаление. Да, точно така е, аз ти казвам всичко, което е на сърцето ми, и след това целия ден съм възможно най-дръзка, весела и самоуверена, за да се отърва от всички въпроси и за да не се ядосвам вътрешно на себе си.

Марго е много мила и би искала да ѝ се доверя, но все пак не мога да ѝ казвам всичко. Тя е нежна, добра и приятна, но ѝ липсва лекотата, с която може да се говори за дълбоки неща. Тя ме възприема сериозно, прекалено сериозно и дълго размишлява за своята странна сестричка; гледа ме през цялото време изпитателно и си мисли: „Това

сега комедия ли е, или тя е искрена?!“ Става така, защото сме непрекъснато заедно, а аз не бих искала човекът, в когото имам пълно доверие, да е около мен през цялото време.

Кога ли ще ме напусне този хаос от мисли, кога в мене ще настъпят отново мир и спокойствие?

Твоя Ане

ВТОРНИК, 14 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Може да ти се стори забавно (на мен ни най-малко) да чуеш какво ще ядем днес.

В момента чистачката работи долу и затова аз седя на масата при семейство Ван Даан и държа пред носа си кърпичка, напоена с парфюм, купен още по времето, преди да дойдем тук. Засега, изглежда, нищо не разбираш, затова ще започна поред от началото: Тъй като хората, от които си купуваме боба, са арестувани, останали са ни само петте купонни книжки, а нямаме боб и мазнина. И понеже Мип и Копхаюс са болни, Ели е заета и не може да ходи на пазар, настроението е отчайващо, както и храната. От утре няма да имаме вече никаква мазнина, масло или маргарин. Вече не закусваме пържени картофи (за да пестим хляба), а овесена каша и понеже госпожа Ван Даан смята, че гладуваме, купихме на черно пълномаслено мляко. Днес за обяд имаме варено кисело зеле. Затова е тази предохранителна мярка с носната кърпичка. Невероятно е как лошо мирише това миналогодишно кисело зеле. Тук в стаята вони на смес от скапани сливи, силни консервиращи средства и развалени яйца. Пфу, само при мисълта, че трябва да ям този боклук, ми се повдига. На всичко отгоре картофите ни хванаха такива странни болести, че от две кофи „rommes de terre“^[1] само една стига до печката. Забавляваме се да определяме точно различните болести и установихме, че се редуват рак, едра и дребна шарка. О, не, никак не е весело да бъдеш в нелегалност през четвъртата година на войната. Веднъж само да свърши тази гадост!

Честно казано, яденето нямаше да ми пречи толкова, ако поне иначе беше по-приятно. Но точно това е трудното — от еднообразния живот всички започваме да ставаме раздразнителни.

Ще цитирам мнението за сегашното положение на петимата възрастни укриващи се:

Госпожа Ван Даан:

— Ролята на Принцеса на кухнята отдавна не ме привлича. Да седя и да не правя нищо, също отегчава, затова продължавам да готвя. Все пак трябва да се оплача, че готвенето без мазнина е невъзможно и ми се повдига от тези отвратителни миризми. Моите усилия не се заплащат с нищо друго освен с неблагодарност и крясъци, все аз съм черната овца, за всичко аз съм виновна. Освен това според мен войната не се развива много в наша полза и немците в края на краищата ще спечелят победата. Ужасно се боя, че ще измрем от глад и когато съм в лошо настроение, се карам с всички. Господин Ван Даан:

— Трябва да пуша, пуша, пуша и тогава нищо, нито храната, нито политиката, нито настроението на Керли, нищо не е чак толкова лошо. Керли е мила жена.

Но ако няма цигари, нищо не е както трябва и се чува само:

— Разболявам се, съвсем зле живеем, яде ми се месо. Ужасно глупаво същество е тази моя Керли.

След което със сигурност следва разгорещена кавга. Госпожа Франк:

— Яденето не е много важно, но сега с удоволствие бих хапнала филийка ръжен хляб, защото съм ужасно гладна. Ако бях на мястото на госпожа Ван Даан, отдавна да съм накарала господина да спре това непрекъснато пушене. Но сега и аз непременно трябва да запаля една цигара, защото нервите ми не издържат... Англичаните правят много грешки, но войната се развива в тяхна полза. Искане ми се да поприказвам с някого. Трябва да съм щастлива, че не съм в някой концлагер в Полша.

Господин Франк:

— Всичко е наред, нямам нужда от нищо. Успокойте се, времето е на наша страна. Дайте ми картофи и друго не ми трябва. Я отделете още от моята дажба за Ели. В политиката всичко върви отлично, аз съм изключително оптимистично настроен.

Господин Дюсел:

— Трябва да свърша днешната си работа, всичко да приключи навреме. В политиката всичко върви *отлично*. Да ни хванат е *невъзможно*.

Аз, аз, аз!...

Твоя Ане

[1] Картофи (фр.). — Бел.пр. [↑](#)

СРЯДА, 15 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Пфу, малко да се освободя от тъжната картина на нашето положение!

Не чувам нищо друго освен: „Ако се случи това и това, ще имаме затруднения и ако еди-кой си се разболе, ще останем съвсем сами и тогава...“. С една дума, за останалото се досещаш — мисля, че вече познаваш жителите на Задната къща достатъчно, за да предположиш какви са техните разговори.

Причината за това „ако, ако“ е, че господин Кралер има призовка да отиде да копае. Ели е повече от настинала и вероятно утре ще си остане у дома, Мип още не се е излекувала от грипа, а Копхаюс е получил стомашен кръвоизлив и изпаднал в безсъзнание. Един наистина тъжен списък!

Складовите работници утре са свободни. Ако Ели си остане у дома, вратата ще бъде заключена и ние трябва да сме тихи като мушички, за да не ни чуят съседите. Хенк ще дойде да посети изоставените към един часа и ще бъде наистина като гледач в зоологическата градина. Днес следобед за пръв път от дълго време той сподели с нас новини от външния свят. Трябваше да ни видиш как сме седнали и го слушаме — приличахме страшно на картината „Когато баба разказва“. Той дърдореше какво ли не пред благодарната си публика, най-вече, разбира се, за храната, а след това за доктора на Мип, за когото ние го попитахме.

— Докторът? Не ми говорете за този доктор! Обадих се днес сутринта, медицинската му сестра вдигна телефона, помолих за рецепта срещу грип. Отговорът беше, че трябва да отида утре между осем и девет, за да взема рецептата. Ако си болен от грип в тежка форма, на телефона идва самият доктор и казва: „Покажете си езика и кажете а-а-а! Да, чувам ви, имате зачервено гърло. Ще ви напиша рецепта, господине, и можете да я поръчате на аптекаря. Приятен ден,

господине!“ И — край! Лесна лекарска практика. Обслужване изключително по телефона.

Не искам да обвинявам докторите, в края на краищата човек има само две ръце, а сега напливът от пациенти е огромен, докато докторите са малко. Но все пак се посмяхме, когато Хенк ни предаваше телефонния разговор.

Мога да си представя как изглежда сега чакалнята пред лекарския кабинет. Вече докторите не гледат с пренебрежение на пациентите с обществени осигуровки, а на по-леките случаи и при това навярно си мислят: „Човече, какво търсиш тук, хайде назад на опашката, предимство имат тежките случаи.“

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 16 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Времето е чудесно, неописуемо хубаво; след малко отивам в мансардата.

Сега вече зная защо съм по-неспокойна от Петер. Той има собствена стая, където работи, мечтае, размишлява и спи. А мене ме подбутват от ъгъл в ъгъл. Почти никога не съм сама в стаята си, а така ми се иска! Тази е причината, заради която така често бягам в мансардата. Само там и с тебе. Кити, мога за кратко, съвсем за кратко да се държа естествено. Но не искам да хленча за моите желания, напротив — искам да съм смела. За щастие останалите не забелязват вътрешните ми вълнения, макар че аз ставам все по-хладна към мама, все по-малко гальовна към татко, а и с Марго не споделям вече нищо. Затварям се в себе си. Пред останалите трябва да се показвам уверена, никой не трябва да знае, че в мен още кипи борба. Борба между моите копнежи и здравия разум. Засега изглежда, че последният надделява, но няма ли накрая да излезе, че копнежите ми са по-силните! Понякога се боя от това, понякога желая да е така!

О, ужасно трудно е да не го кажа на Петер, но зная, че той трябва пръв да започне. Така тежко е да разбереш, че всички разговори и неща, които си преживяла в мечтите си, в края на деня, в който нищо не се е променило, са останали само фантазия!

Да, Кити, Ане е особена, но тя живее в особено време и при особени обстоятелства!

Най-хубавото все пак е, че поне все още мога да пиша за това, което мисля и усещам, иначе щях да се задуша напълно! А какво е мнението на Петер за всички тези неща? Все още се надявам, че един ден ще мога да разговарям с него за това. Трябва да предполагам, че в мене има нещо друго, защото все пак той не може да харесва тази Ане, която аз външно показвам и която досега е познавал.

Как може той, който така обича тишината и спокойствието, да бъде привлечен от моята бърливост и напрегнатост? Нима е първият и

единствен в света, прозрял през моята желязна броня? Дали ще може скоро и да проникне зад тази броня? Нямаше ли една стара поговорка, че любовта често е следствие на съчувствието и че двете вървят ръка за ръка?

Дали и с мен не е така? Защото му съчувствам точно толкова, колкото и на себе си!

Не зная, съвсем не зная как да намеря думи и да започна, а как пък той ще започне, като за него говоренето е много по-трудно? Да можех да му пиша, щях поне да зная, че ще разбере това, което искам да кажа, защото в разговор е така ужасно трудно!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 17 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Из Задната къща вее вятърът на успокоението. Кралер е освободен от съвета да не ходи да копае. Днес Ели е дръпнала една критика на своя нос и му е забранила да я безпокои. Отново всичко е наред, освен че ние с Марго сме малко уморени от родителите си. Не ме разбирай неправилно, с мама аз не се погаждам много, това го знаеш, но татко обичам така, както преди. Марго обича и татко, и мама, но на нашата възраст ни се иска вече да решаваме сами и да се измъкнем от родителската опека.

Ако се качвам горе, веднага ме питат какво искам да правя, не ми дават да си слагам сол в яденето; ако не съм се приготвила за лягане всяка вечер в осем и четвърт, мама редовно ме пита дали не е време да се събличам; всяка книга, която чета, трябва да бъде одобрена предварително. Е, вярно, тази проверка не е никак строга и ми се позволява да чета почти всичко, но все пак укорите и забележките, плюс въпросите през целия ден — всичко това и двете с Марго намираме за отегчително.

Друго нещо, което не им се харесва особено при мен, е, че вече не искам да раздавам наляво и надясно целувки, а пък изфантазираните умалителни именца намирам за признак на превзетост. С две думи, искам да се отърва от всичко това. Снощи Марго ми каза:

— Мисля, че наистина е досаден този техен навик да те питат дали имаш главоболие, или не се чувстваш добре винаги, щом видят, че подпреш глава на ръцете си и въздъхнеш два пъти!

И на двете ни е много мъчно, като усещаме колко малко е останало от доверието и хармонията на нашия дом. Голяма част от вината за това се дължи на факта, че сме зле разбирани. С това искам да кажа, че с нас се отнасят като с деца по отношение на външните неща, а ние сме много по-развити от другите момичета на нашата възраст по отношение на вътрешните качества.

Макар че съм едва четиринадесетгодишна, зная много добре какво искам, зная кой е прав и кой не, имам си свое мнение, свои схващания и принципи и — вероятно звучи странно за едно младо момиче — се чувствам *личност*, а не дете и съм независима от когото и да било. Зная, че мога да разисквам и обсъждам по-добре от мама, зная, че съм по-справедлива, че не преувеличавам като нея, че съм по-любезна и по-сръчна, и затова... ти можеш да ми се смееш, но... смятам, че я превъзхождам в много неща. Ако обичам някого, най-напред трябва да изпитвам към него възхищение, възхищение и уважение. Всичко би било чудесно, само да можех да имам Петер, защото му се възхищавам за толкова много неща. Той е толкова приятно и умно момче!

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, 19 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Вчера за мен беше един много важен ден. Реших най-после да разговарям с Петер. Малко преди да седнем да се храним, му прошепнах:

— Петер, ще учиш ли по стенография тази вечер?

— Не — беше отговорът.

— Тогава бих искала по-късно да поговоря с тебе!

Той се съгласи. След като измих чиниите, от приличие първо постоях до прозореца с родителите му, но не след дълго отидох при него. Той стоеше в левия край на отворения прозорец, аз заставах на десния и заговорихме. Беше по-лесно да разговаряме при отворен прозорец и в полумрак, отколкото на светло, а смятам, че и Петер мислеше така.

Ние си казахме много неща, така ужасно много, че не мога да повторя всичко, но беше чудесно! Най-хубавата вечер, която съм преживяла в Задната къща. Накратко, все пак ще ти кажа различните теми на разговора. Първо, беше за караниците и че сега имам съвсем различно отношение към тях, след това за отдалечаването ни от нашите родители.

Разказах на Петер за мама и татко, за Марго и за мен. По едно време той попита:

— Във вашето семейство се целувате за лека нощ, нали?

— По една целувка за всеки, а ти не ги ли целуваш?

— Не, почти никога не съм целувал някого.

— И за рождения ти ден ли?

— Е, тогава да.

След това говорихме за доверяването: как ние с Марго не споделяме с родителите си и как неговите биха искали Петер да им се доверява, но той не желае. Как аз изплаквам мъката си в леглото, а той се качва на тавана и ругае. И че ние двете с Марго се сближихме едва отскоро, но и с нея не си доверяваме всичко, защото сме непрекъснато

заедно. Говорихме още за толкова много неща и той беше точно такъв, какъвто очаквах!

След това си приказвахме за 1942 година, колко различни бяхме тогава. Така различни, че сега не можехме да се разпознаем. Как в началото с него не се понасяхме. Той ме намираше бърлива и досадна, а аз не виждах нищо интересно в него. Не разбирах как може да не флиртува с мен, но сега съм щастлива от това. Казах му, че няма голяма разлика между неговата мълчаливост и моята бърливост. Че и аз обичам спокойствието и си нямам нищо друго освен своя дневник. Той беше щастлив, че има и други млади хора тук, и аз отвърнах, че и аз се радвам на това, че той е тук. Казах, че разбирам неговата съдържаност и отношенията с родителите му и че с удоволствие ще му помогна.

— Ти и досега ми помагаше — каза той.

— Как така? — попитах съвсем учудена.

— Ами с това, че си весела!

Ето най-хубавото, което Петер ми каза. Беше чудесно, той, изглежда, ме харесва за приятел и засега това ми стига. Не мога да изразя с думи колко съм благодарна и щастлива и трябва да ти се извиня, Кити, но днес стилът ми е под всякаква критика.

Просто записах това, което ми дойде на ум. Сега имам чувството, че Петер и аз споделяме една тайна. Като ме погледне с тези свои очи, като ми се усмихне и ми намигне, сякаш нещо светва в душата ми. Надявам се, че всичко ще остане така и занапред и ние ще прекараме заедно още много, много приятни часове.

Твоя благодарна и щастлива Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 20 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Тази сутрин Петер ме попита защо вечер не се качвам по-често при него; ни най-малко не го притеснявам, където има място за един, има и за двама. Отговорих, че не мога да ходя при него всяка вечер, защото долу не одобряват това, но той смята, че това не трябва да ме спира. Тогава му казах, че с удоволствие ще отида някоя съботна вечер, и го помолих да ме викне, когато има луна. „Тогава ще слезем долу — отвърна той — и оттам ще гледаме луната.“

Междувременно моето щастие е помрачено. Отдавна си знаех, че и Марго доста харесва Петер. Доколко го обича, не зная, но все пак положението ми се струва много лошо. Сега всеки път, когато отивам при Петер, сигурно ѝ причинявам нетърпима болка, но от нейна страна най-хубавото е, че почти не го показва.

Зная добре, че на нейно място аз бих била отчаяна от ревност, но Марго сама казва, че не трябва да я съжалявам.

— Мисля, че е много неприятно да се чувстваш трети — добавих аз.

— Свикнала съм — отговори тя някак с горчивина.

Все още не се осмелявам да кажа това на Петер; може би ще го сторя по-късно. При това ние имаме да си казваме ужасно много неща.

Снощи мама ми се поскара, нещо което си бях заслужила. Не бива да отивам прекалено далече с моето безразличие към нея. И така значи отново ще трябва да се опитвам въпреки всичко да съм любезна и да преглъщам забележките си към нея.

И Пим също не е така сърдечен, както преди. Сега се опитва да не се отнася към мене като към дете и по тази причина се държи прекалено хладно. Ще видим какво ще излезе от това!

Засега достатъчно, само гледам Петер и съм преизпълнена с него.

Твоя Ане

Това е доказателство за добрината на Марго, което получих днес, 20 март 1944 година:

„Ане, когато вчера ти казах, че не ти завиждам, бях само наполовина искрена. Всъщност аз не завиждам нито на тебе, нито на Петер, но мисля, че е жалко за мене, защото все още не съм намерила, а и засега със сигурност няма да намеря човек, с когото бих могла да говоря за моите мисли и чувства. Затова от сърце се радвам за вас двамата — че можете да се доверите един на друг. Тук ви липсват достатъчно много неща, които за другите хора са съвсем естествени.

Иначе зная със сигурност, че все пак никога нямаше да стигна така далече с Петер, защото имам чувството, че с човека, с когото бих могла да говоря за много неща, трябва да бъда и доста интимна. Също така трябва да усещам, че той ме разбира напълно, без да говоря много. Но за такова нещо е нужен човек, който интелектуално да е по-развит от мене, а при Петер случаят не е такъв. Струва ми се обаче, че е точно така при вас двамата с Петер.

Съвсем не трябва да се укоряваш, че ме лишаваш от нещо, което ми се полага — защото това не е истина. Ти и Петер можете само да спечелите от това общуване.“

Ето моят отговор:

„Мила Марго,

Твоето писмо е извънредно мило, но след него не се успокоих, нито пък ще се успокоя.

За такова доверие между Петер и мене, за каквото ти говориш, засега не може и дума да става, но пред един отворен прозорец в полумрака се казват много повече неща, отколкото на ярката слънчева светлина. Освен това и за чувствата си човек по-лесно говори шепнешком, отколкото на висок глас. Мисля, че ти изпитваш сестринска привързаност към Петер и би искала да му помогнеш точно така, както и аз. Сигурно все още можеш да го направиш, макар и без онова доверяване, както ние го разбираме. Защото според мене доверяването трябва да идва и от двете страни; струва ми се, че и това е причината, поради която татко и аз не можахме да станем по-близки.

Нека с това приключим и да не отваряме вече дума за него; ако искаш да се обясним още, то, моля те, писмено, защото така мога да изразя по-добре това, което искам да кажа, отколкото устно.

Да знаеш как ти се възхищавам и само се надявам да имам малко от татковата и твоята добрина, защото в това отношение не виждам голяма разлика между вас двамата.

Твоя Ане“

СРЯДА, 22 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Снощи получих от Марго следното:

„Скъпа Ане,

След вчерашното ти писмо имам неприятното чувство, че ти изпитваш угризения на съвестта, когато ходиш при Петер да работите или да разговаряте; но няма място за подобни угризения. Дълбоко в сърцето си имам довереник, който има право на съкровения ми мисли, но не мога да си представя Петер да заеме мястото му.

Наистина е така, както ти писа — аз имам усещането, че Петер ми е нещо като брат, но... по-малък брат и нашите чувства все още се опипват, та може би по-късно да се докоснат в братска и сестринска нежност, но е възможно това никога да не стане. Засега наистина сме далеч от такава вероятност.

И така няма нужда да ме съжالياваш. Радвай се колкото можеш на компанията, която си намерила.“

Тук междувременно става все по-приятно. Струва ми се, Кити, че в Задната къща ще се зароди може би една истинска, голяма любов. Аз не мисля веднага за женитба с него, не, не знам и какъв ще стане, когато възмъжее. Нито пък знам дали толкова ще се обичаме, та да искаме да се оженим. Вече съм сигурна, че и Петер ме обича, но по какъв начин ме обича, не знам.

Дали само иска да има добър приятел, или го привличам като момиче, или съм му като сестра — не мога да прозра добре. Казва ми, че винаги му помагам, когато родителите му имат разпавии помежду си и аз страшно се зарадвах и бях на път да повярвам в приятелството му. Вчера го попитах какво би направил, ако тук имаше една дузина Анета, които все идват при него. Отговорът беше: „Ако всички бяха като тебе, нямаше да бъде много лошо!“ Той е гостоприемнен към мен и вярвам, че наистина обича да ходя при него. Вече учи усилено френски, дори вечер в леглото, до десет и петнадесет.

О, като се сетя за събота вечер, за думите ни, за настроението — тогава за първи път бях доволна от себе си; мисля, че и сега бих казала същото и не бих изменила нищо, както правя обикновено.

Той е толкова хубав — и като се смее, и когато гледа замислено пред себе си, мил е и е добър. Според мен най-много съм го изненадала, когато е забелязал, че въобще не съм повърхностната Ане, каквато ме знаят всички, а съм също такъв мечтател, с точно толкова трудности, както и той самият.

Твоя Ане

Отговор:

„Мила Марго,

Най-добре е според мен да изчакаме и да видим как ще се развие всичко занапред. Няма да мине много време и между Петер и мен ще се реши — или пак както преди, или другояче. Как ще бъде, не зная, по този въпрос виждам не по-далеч от носа си. Но едно нещо ще направя със сигурност, ако Петер и аз станем приятели; ще му кажа, че и ти много го обичаш и винаги ще си готова да бъдете приятели, ако това е необходимо. Последното сигурно няма да искаш да му го кажа, но не ме засяга; не зная какво мисли Петер за тебе, но ще го попитам.

Вероятно не е лошо — напротив! Идвай спокойно на тавана, или където и да сме, наистина няма да ни пречиш. Ние двамата негласно се споразумяхме, когато разговаряме, да правим това вечер, на тъмно.

Не падай духом! Аз не падам духом, макар че невинаги е лесно, а твоето време ще дойде може би по-бързо, отколкото предполагаш.

Твоя Ане“

ЧЕТВЪРТЪК, 23 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Тук отново всичко тръгна постарому. Слава Богу, пуснаха от затвора хората, които ни снабдяват с купони.

Мип от вчера е пак тук, Ели се чувства по-добре, макар че продължава да кашля, Копхаюс още дълго ще трябва да си стои вкъщи.

Вчера наблизко паднал самолет, екипажът скочил с парашути. Самолетът се сгромолясал върху едно училище, в което нямало деца. Малък пожар и няколко убити — това е било последицата от този случай. Немците стреляли ужасно много по спускащите се парашутисти и амстердамците, като виждали това, побеснели от гняв, че немците са толкова страхливи и подли. Ние, жените, се изплашихме ужасно — стрелбата е отвратително нещо.

Напоследък често отивам вечер горе и в стаята на Петер дишам прохладния вечерен въздух. Горе ми е приятно да седя до него и да гледам навън.

Ван Даан и Дюсел правят глупави забележки, когато изчезвам в неговата стая. „Вторият дом на Ане“, или „Прието ли е един млад господин късно вечер да бъде посещаван в тъмното от младо момиче?“ Петер показва учудващо присъствие на духа при подобни остроумия.

Между другото, майка ми също е твърде любопитна и много ѝ се иска да попита за какво си говорим, но се страхува, че ще ѝ отговоря рязко. Петер казва, че възрастните само ни завиждат, защото сме млади; затова да не обръщаме внимание на техните хапливи забележки. Понякога той идва да ме вземе отдолу, но въпреки предохранителните мерки се изчервява и едва си отваря устата. Радвам се, че никога не се изчервявам, струва ми се крайно неприятно усещане.

Татко винаги казва, че съм голяма кокетка, но това не е вярно, просто съм само суетна! Не съм чувала много хора да казват, че съм с хубава външност. Освен едно момче в училище, което ми каза, че ставам много хубава, когато се смея. Вчера получих истински

комплимент от Петер, за да те поразвлека, ще ти предам разговора ни накратко. Петер често казва: „Засмей се!“ Забелязах това и попитах:

— Защо все трябва да се смея?

— Защото е хубаво; появяват ти се трапчинки на бузите, как става това?

— Така съм се родила. Имам трапчинка и на брадичката. Това ми е единственото хубаво нещо.

— Не, не е вярно.

— Вярно е, аз добре зная, че не съм красива, никога не съм била и никога няма да бъда.

— Въобще не мисля така, смятам, че си хубава.

— Това не е вярно.

— Като ти го казвам аз, така е! Трябва да го приемеш!

Всички наоколо говорят за нашето неочаквано приятелство. Ние не обръщаме много внимание на родителските приказки, забележките им са толкова глупави. Нима родителите са забравили своята собствена младост? Така изглежда: те винаги ни възприемат на сериозно, ако се случи да се пошегуваме и ни се надсмиват, когато сме сериозни.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 27 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Една голяма част от писаната история на нашата нелегалност би трябвало да се запълни само с политика, обаче този предмет лично мен не ме интересува много и затова пропускам доста неща. Но пък днес ще посветя цялото си писмо на тази тема.

От само себе си се разбира, че по този въпрос съществуват много различни мнения. Още по-логично е в критичните военни времена да се говори много за политика, но... да има толкова караници заради нея е просто глупаво. Нека се хващат на бас, да се смеят, да псуват, да се оплакват, нека правят каквото искат, да се мъчат от собствената си лошотия, но само да не се карат, защото това в повечето случаи свършва зле.

Външните хора често донасят много неверни новини; обаче нашето радио никога досега не ни е лъгало. Хенк, Мип, Копхаюс, Ели и Кралер показват колебания в политическите си настроения, Хенк е все пак най-стабилният от всички.

Тук, в Задната къща, настроението относно политиката е винаги едно и също. При безбройните дебати по откриването на Втория фронт, въздушни нападения, речи и т.н., и т.н. се чуват куп възгласи като: „Невъзможно“, „Um Gottes Willen^[1]“, ако чак сега започнат, колко ли ще продължи тогава!“, „Чудесно, браво, превъзходно!“ Оптимисти и песимисти, преди всичко да не забравя реалистите, изказват мнението си с неуморима енергия и както винаги, всеки мисли, че само той е прав.

Познатата ни дама се ядосва на неограниченото доверие, което нейният многоуважаван съпруг изпитва към англичаните, а познатият ни господин напада своята дама, че отправя хапливи и подигравателни забележки по адрес на любимата му нация.

Никога не им омръзва. Открих нещо и резултатът е като чудо; също както като убодеш някого с игла и той веднага скача. Точно така действа и моето средство: почвам да говоря за политика; един само

въпрос, една дума, едно изречение и веднага цялото семейство е в разгара на спора!

Като че ли немските военни новини и английските на Радио Лондон не бяха достатъчни, та от известно време се слуша и едно „Съобщение за въздушните нападения“.

С една дума, чудесно, но от друга страна често се разочароваме.

Англичаните продължават денонощно въздушните нападения, това може да се сравни само с непрекъснатите лъжи на немците. А радиото още от ранна утрин е пуснато и се слуша на всеки час, вечер до девет, десет, а често и до единадесет часа.

Това е най-чистото доказателство, че възрастните имат търпение, но и трудно възприемат — с някои изключения, разбира се — не искам да обиждам никого. Ние бихме се задоволили с едно, най-много с две предавания на ден! Но тези стари гъсоци... е, вече казах, каквото казах!

„Работническа програма“, радио „Орание“, Франк Филипс или Нейно Величество кралица Вилхелмина^[2], всички те поред намират еднакво доброжелателни слушатели. И ако не се хранят или спят, възрастните са около радиото и говорят за ядене, спане и политика.

Ох, става скучно и е много трудна работа да не се превърнеш и ти самият в досаден глупак. При старците последното вече не може да навреди.

Ако искам да дам ярък пример за горното, мисля, че една реч на Чърчил, който е много обичан тук, ще е напълно подходяща.

Неделя вечер, девет часът. Чаят е готов на масата, гостите влизат. Дюсел вляво до радиото, господин Ван Даан пред него, Петер до радиото от другата страна. Мама до господин Ван Даан, госпожата зад тях и Пим на масата. Марго и аз до татко. Забелязвам, че не обяснявам много ясно как сме насядали. Мъжете пушат, Петер притваря очи и напрегнато се вслушва, мама е с дълъг тъмен пенъоар, а госпожа Ван Даан потръпва от самолетите, които не се интересуват от речта и весело си летят към Есен. Татко сърба чай, Марго и аз сме обединени сестрински от спящата Муши, която е заела две съседни колена. Марго е с ролки на косата, аз съм облечена с прекалено малка, тясна и къса пижама.

Изглежда приятно интимно, спокойно, този път наистина е така; но все пак аз очаквам със страх това, което ще последва речта.

Те едва изчакват края, потрепват от нетърпение да я обсъждат. Тц, тц, тц, дразнят се те един друг, докато обсъждането не се превърне в спор и караница.

Твоя Ане

[1] За Бога! (нем.). — Бел.пр. ↑

[2] Тогавашната холандска кралица. — Бел.пр. ↑

ВТОРНИК, 28 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Бих могла да пиша още много за политиката, но днес най-напред имам да споделям с теб куп други неща. Първо, мама всъщност направо ми забрани да отивам толкова често горе, защото според нея госпожа Ван Даан ревнува. Второ, Петер покани Марго също да идва горе — дали от любезност само, или наистина, не зная. Трето, попитах татко дали смята, че трябва да се съобразявам с ревността на госпожа Ван Даан, и той мисли, че не трябва. Какво да правя? Мама е сърдита, може би и тя ревнува. Татко няма нищо против Петер и аз да сме по някой и друг час заедно и според него дори е чудесно това, че се разбираме така добре. Марго също обича Петер, но чувства, че трима не могат да си говорят така, както двама.

Мама смята, че Петер е влюбен в мене. Честно казано, бих искала да е вярно, тогава ще сме в едно и също положение и двамата и ще можем да се доближим по-лесно един до друг. Тя казва още, че той много ме гледал. Е, вярно е, когато сме в стаята, ние често си смигваме и той се заглежда в трапчинките ми, ама аз какво да направя! А дали е наистина така?

В много трудно положение съм. Мама е против мен и аз съм против нея, татко си затваря очите пред тази тиха борба между нас двете. Мама е тъжна, защото все пак твърде много ме обича, мен пък въобще не ми е тъжно, защото чувствам, че тя не ме разбира. А Петер... от Петер не искам да се откажа, той ми е така мил, възхищавам му се, би могло да се породят нещо много красиво между нас, защо старите си завират носа във всичко това? За щастие съм свикнала да прикривам чувствата си и превъзходно успявам да не показвам колко ужасно съм влюбена в него. Дали той някога ще каже нещо? Дали някога ще усетя бузата му, както в съня си усетих бузата на Петрик до моята? О, Петер и Петрик, вие сте едно и също! Те не ни разбират, няма никога да проумеят, че ни е хубаво дори само да седим един до друг, без да говорим. Те не разбират какво така ни привлича

един към друг. О, кога ще победим всички тези трудности? Но все пак е хубаво да ги преодоляваме, защото така краят ще е още по-красив. Когато той лежи подложил ръце под главата си и е затворил очи, е все още като дете; когато играе с Муши, е нежен; когато носи картофи или други тежки неща, е силен; когато отива да наблюдава при стрелбата или в тъмното да види за крадците, е смел; а когато е безпомощен и непохватен, тогава е просто мил.

Много по-приятно ми е, когато той ми обяснява нещо, отколкото когато аз трябва да го уча: така бих искала той да ме превъзхожда почти във всичко!

Какво ме засягат майките? О, само той да ми заговори!

Твоя Ане

СРЯДА, 29 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Вчера вечерта по радио „Орание“ министър Болкестайн говори за това, че след войната ще се събират дневници и писма от военните години. Разбира се, всички веднага се разприказваха за моя дневник. Представи си само колко интересно би било да издам роман за Задната къща! По заглавието хората ще мислят, че е детективски роман.

Но сега сериозно. Сигурно ще е забавно десетина години след войната да разкажем как ние, евреите, сме живели тук, какво сме яли и говорили. Макар че аз ти разказвам много неща за нас, ти все пак познаваш само една малка част от живота ни.

Например не знаеш колко много се страхуват жените от бомбардировките. Или че в неделя, когато 350 английски машини изсипаха половин милион килограма бомби над Аймаюден^[1], къщите потрепваха като тревички от вятър. Или колко епидемии има тук. За всичко това ти нищо не знаеш и ще ми е нужно да прекарвам цял ден в писане, ако трябва да разказвам всичко с подробности. Хората се редят на опашки за зеленчуци и за всевъзможни други неща, лекарите не могат да отиват при болните, защото на бърза ръка им задигат колата, стават много кражби с взлом и обири, и започваш да се питаш какво е прихванало холандците, та изведнъж станаха така крадливи.

Малки деца по на осем и единадесет години чупят прозорци на жилища, влизат и крадат каквото намерят. Никой не смее да напусне и за пет минути дома си, защото, ако те няма, и вещите ти няма да ги има. Всеки ден във вестниците има съобщения за награди, ако се върнат открадната пишеща машина, персийски килими, електрически часовници, платове и т.н., и т.н. Свалят уличните електрически часовници, измъкват и последната жичка на телефоните от кабините. Настроението на хората е лошо: всеки е гладен, дажбите за една седмица се свършват за по-малко от два дни с изключение на заместителя на кафето. Дебаркирането на съюзниците се проточва,

немците изпращат мъжете в Германия. Децата се разболяват или са недохранени, всички ходят окъсани и със стари обуца.

Да ти сложат подметка струва на черно седем гулдена и петдесет; при това повечето обуцари не приемат клиенти или трябва да чакаш четири месеца, докато си прибереш обувките, които често междувременно са изчезнали. Едно нещо е хубаво, че колкото по-лоша става храната и по-строги мерките срещу населението, толкова повече зачестяват и саботажите срещу властта. Службата за хранителното разпределение, полицията, държавните чиновници, всичко това или прави нещо да помогне на съгражданите си, или ги клевети, за да ги вкара в затвора. За щастие само малък процент от холандците са на погрешния път.

Твоя Ане

[1] Пристанищен град близо до Амстердам. — Бел.пр. ↑

ПЕТЪК, 31 МАРТ 1944 Г.

Мила Кити,

Представи си, все още е доста студено, а повечето хора вече от месец са без въглища, ама че приятно! Преобладаващото настроение относно Руския фронт е отново оптимистично. Просто е възхитително! Аз не пиша много за политиката, но трябва да ти кажа докъде са стигнали русите; съвсем са близо до полските земи, до Румъния и до Прут. И до Одеса. Тук всяка вечер чакат извънредно комюнике на Сталин.

В Москва изстрелват толкова много салютни залпове, че градът, изглежда, всеки ден се разтърсва от тях; дали го правят, за да им напомня, че войната все още не е свършила, или защото по този начин изразяват радостта си от победите, не знам!

Унгария е окупирана от немски войски, там има още един милион евреи, сигурно и те сега ще пострадат.

Дрънканиците за Петер и мен малко понамаляха. Ние сме много добри приятели, често сме заедно и разговаряме за всевъзможни неща. Толкова е хубаво, че с него не трябва да се сдържам, както би било с другите момчета, когато навлизаме в опасна тема.

Животът ми тук стана по-хубав, много по-хубав. Не съм сама и дано не остана сама и в бъдеще!

Твоя Ане

СЪБОТА, 1 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

И все пак всичко е още така трудно, знаеш какво искам да кажа, нали? Ужасно копнея за целувка, за целувката, която така дълго се бави. Дали не ме смята все още само за приятел? Не съм ли нещо повече?

Ти знаеш и аз знам, че съм силна, че повечето трудности мога да понасям сама. Не съм свикнала да споделям трудностите с никого, никога не съм се вкопчвала в майка си, но сега така ми се иска да положа главата си на неговото рамо и само да се отпусна!

Не мога, не мога никога да забравя съня, в който усещах лицето на Петер, когато всичко, всичко беше така хубаво!

Не копнее ли и той за същото? Дали е само прекалено стеснителен да признае обичта си? Защо иска да съм толкова често при него? О, защо не проговаря?

Но нека спра, да се успокоя, по-добре да съм отново силна и с малко търпение сигурно и другото ще дойде, но... и това е най-лошото, изглежда, като че ли аз тичам след него, винаги аз трябва да се качвам горе, а не *той* да идва при мене. Но това е заради стаите и той добре разбира това неудобство.

О, да, той ще разбере още много повече.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 3 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Противно на навика ми, веднъж поне ще ти пиша за храната, защото тя стана много важен и труден фактор не само в Задната къща, а в цяла Холандия, дори в цяла Европа.

В тези двадесет и един месеца, откакто сме тук, съм преживяла доста „хранителни периоди“ — какво точно означава това, сега ще разбереш. „Хранителни периоди“ наричам периодите, когато не се яде нищо друго освен определено ядене или определен зеленчук. Известно време всеки ден ядахме само цикория — с пясък или без пясък, цикория с пюре, варена или запечена в огнеупорен съд, след това дойде ред на спанака, последваха гулия, черен корен^[1], краставици, домати, кисело зеле и т.н., и т.н.

Наистина не е хубаво на всеки обяд и вечеря да ядеш например кисело зеле, но какво ли не правиш, когато си гладен. Сега всъщност сме в най-хубавия период, защото няма никакви пресни зеленчуци. Нашето меню за вечеря през цялата седмица е: зрял боб, грахова супа, картофи с кнедли, картофи по френска рецепта, след това, ако даде Господ, добавяме репички или позагнили моркови и после пак зрял боб. Картофи имаме на всяко ядене, като се започне от закуската, защото нямаме хляб. Правим супа от боб, от картофи, готвим и полуготови супи от пакетчета, също и консервиран боб. Навсякъде има боб, та дори и в хляба.

Вечер винаги ядем картофи с нещо като сос, за щастие имаме все още и салата от червено цвекло. Трябва да ти кажа нещо и за кнедлите: правим ги от купонно брашно, вода и мая. Жилави и лепкави са и ги усещаш като камъни в стомаха си, но както и да е!

Голяма атракция всяка седмица е едно резенче лебервурст и филийка хляб с конфитюр. Но все още сме живи и често дори намираме оскъдните си обеда и вечери вкусни.

Твоя Ане

[1] Кореноплоден зеленчук. — Бел.пр. ↑

ВТОРНИК, 4 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Дълго време не знаех за какво работя; краят на войната е така далече, недействителен, призрачен. Ако войната не свърши до септември, няма вече да ходя на училище. Защото не искам да съм изостанала с две години. Дните бяха изпълнени с Петер, с нищо друго освен с Петер, с мечти и мисли, докато в събота се натъжих ужасно, не, просто страшно. Едва сдържах сълзите си при Петер, след това се смях при семейство Ван Даан, докато пихме лимонада, бях оживена и възбудена, но щом останах сама, знаех, че трябва да се изплача. Така по нощница се свлякох на земята и най-напред се молих дълго и усърдно, след това заплаках, закрила с длани лицето си, на колене на голия под, свита цялата. Силно изхлипах, върнах се в стаята и преглътнах сълзите си, защото не исках да ме чуят отвътре. Започнах да си давам кураж, казвах си единствено: „Аз трябва, трябва, трябва...“ Цялата схваната от непривичното положение, в което плаках, се отпуснах отстрани на леглото и продължих да се боря с плача чак до десет и половина, когато си легнах. Беше ми попреминало!

А сега вече съвсем се успокоих. Аз трябва да работя, за да не остана глупава, за да напредвам, за да стана журналистка — защото това е, което искам. Зная, че мога да пиша, няколко разказчета са добри, описанията на Задната къща са хумористични, много неща от дневника ми говорят за това, но... дали наистина имам талант, ще се види по-нататък.

„Сънят на Ева“ е най-хубавата ми приказка и най-странното е, че не знам как се получи. Голяма част от „Животът на Кеди“ също е добра, но като цяло не струва.

Аз сама съм си най-строгий и най-добър съдник. Сама знам кое е добре и кое — зле написано. Този, който не пише, не знае колко е приятно да пишеш; по-рано много съжалявах, че не мога да рисувам, но сега съм извънредно щастлива, че мога да пиша. И ако нямам

талант да пиша статии или книги, все пак винаги мога да пиша само за собствено удоволствие.

Искам да напредна, не мога да си представя, че трябва да живея като мама, госпожа Ван Даан и всички други жени, които си вършат работата и после биват забравени. Аз искам да имам и нещо друго освен мъжа и децата!

Искам да ме помнят и след смъртта ми! И затова съм благодарна на съдбата, че по рождение ми е дадена възможност да се развивам и да пиша, за да изразявам всичко, което е в мен.

Чрез писането се освобождавам от всичко, мъката ми изчезва, смелостта ми се възражда. Но въпросът е в това — ще мога ли някога да напиша нещо голямо, ще стана ли някога журналистка или писателка?

Надявам се да успея, о, толкова много се надявам на това, защото с писане мога да изразя всичко: своите мисли, идеали и фантазии.

Отдавна не съм работила върху „Животът на Кеди“, мислила съм вече и знам с подробности как ще продължа по-нататък, но не върви. Може би никога няма да го довърша и ще отиде в кошчето за боклук или в печката... Това е неприятна мисъл, но пък си казвам: „На четиринадесет години и с толкова малко опит още не можеш да пишеш философии.“

И така да продължавам с нов кураж — сигурно ще успея, защото това, което искам, е да пиша!

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 6 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Ти ме попита какви са интересите ми и любимите ми занимания и ще ти отговоря. Но те предупреждавам да не се изплашиш, защото са много.

На първо място е писането, но то не може да се нарече хоби.

Номер две: родословни дървета. Търся във всички вестници, книги и документи родословните дървета на френските, немските, испанските, австрийските, руските, норвежките и холандските кралски семейства. При някои вече съм напреднала много, защото чета ли биографии, или исторически книги, си правя записки. Много откъси дори преписвам.

Третото хоби ми е пак историята, за което татко вече ми е купил много книги. Чакам с нетърпение деня, когато ще мога сама да се ровя за всичко в Обществената библиотека.

Четвъртото ми хоби е митологията на Гърция и Рим. И върху това имам разни книги.

Друга моя страст са филмовите звезди и семейните снимки.

Умирам за четене и за книги. Много ме привлича историята на изкуството; предимно писатели, поети и художници. Музикантите може би ще дойдат по-късно.

Определена антипатия имам към алгебрата, геометрията и смятането.

Останалите учебни предмети са ми приятни, но историята — най-много от всички.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 11 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Главата ми е замаяна, просто не зная откъде да започна.

В петък (беше Разпети петък) следобед играхме на борсовата игра. Събота следобед пак. Тези дни преминаха много бързо и обикновено. В неделя следобед Петер дойде по моя покана в четири и половина при мен, в пет и петнадесет отидохме на тавана, където останахме до шест. От шест до седем и петнадесет по радиото предаваха хубав концерт, Моцарт. Особено удоволствие бе за мен „Малка нощна музика“. В стаята с другите почти не мога да слушам, защото при хубава музика всичко в мен започва да се вълнува.

Вечерта в осем часа двамата с Петер отидохме в мансардата и за да седим на меко, взехме с нас няколко възглавници от дивана в нашата стая. Седнахме на един сандък. Сандъкът и възглавниците бяха съвсем малки, седяхме съвсем близо един до друг, и двамата — облеegnати на други сандъци. Муши ни правеше все още компания, така че не бяхме без свидетели.

Изведнъж, в девет без петнадесет, господин Ван Даан влезе при нас и попита дали можем да дадем една възглавница на господин Дюсел. И двамата скочихме и слязохме с възглавниците, котката и Ван Даан долу.

От тези възглавници произлезе цяла история, защото Дюсел се разсърди, че сме взели и една негова, която използвал като „спална възглавница“. Сега се боеше, че се е напълнила с бълхи и заради тази единствена възглавница създаде всеобщо вълнение. Тогава ние с Петер за отмъщение мушнахме две остри четки в леглото му. Смяхме се много на това интермецо.

Но удоволствието ни не продължи дълго. В девет и половина Петер тихо почука на вратата и помоли татко да отиде горе, за да му помогне за едно трудно изречение по английски. „Нещо не е в ред“, казах аз на Марго, „много е прозрачно“. Моето предположение се оказа вярно: точно в този момент крадци се опитвали да проникнат в

склада. За нула време татко, Ван Даан, Дюсел и Петер слязоха долу; Марго, мама, госпожа Ван Даан и аз зачакахме.

Четири жени, които се страхуват, приказват много — това правехме и ние, докато не чухме някакъв шум. След това всичко утихна; часовникът удари десет без петнадесет. Лицата на всички ни бяха изгубили цвят; не смеехме да помръднем, обзети от страх. Къде се бавеха мъжете? Какъв беше този шум? Дали не се биеха с крадци? Десет часът, стъпки по стълбите: татко влезе блед и нервен, последван от господин Ван Даан.

— Изгасете светлината и тихичко нагоре; очакваме, че ще дойде полиция!

Нямаше време за страх, загасихме навсякъде, грабнах бързо едно палтенце и се качихме горе. „Какво е станало, разкажи бързо!“ Но нямаше кой да ни разказва, мъжете пак слязоха долу. Едва в десет и десет и четиримата се върнаха, двама заеха пост при отворения прозорец на Петер, вратата към коридорчето бе заключена, въртящият се шкаф — затворен. Закачихме една жилетка върху нощната лампа, след това те зараказвахме...

От коридорчето Петер чул два силни удара, слязъл долу и видял, че на лявата страна на складовата врата липсва една голяма дъска. Той избързал нагоре, предупредил годните за отбрана в семейството и четиримата заедно тръгнали надолу. Когато влезли в склада, крадците все още се опитвали да проникнат вътре. Без да размисли, Ван Даан изкрещял: „Полиция!“

Бързи стъпки отвън, крадците избягали. За да не види полицията дупката във вратата, отново закрепих дъската, но силен ритник пак я повалил на земята. Мъжете се стъписали от подобно нахалство; Ван Даан, а и Петер, изпитали желание да убиват, Ван Даан ударил със секирата по земята, всичко отново утихнало. Поискали пак да закрепят дъската. Неуспешно! Мъж и жена осветявали отвън през отвора целия склад с ярката светлина на джобно фенерче. „По дяволите!“ — промърморил някой от мъжете и... сега от полицаи изпаднали в ролята на крадци. И четиримата се промъкнали горе, Петер бързо отворил вратите и прозорците на кухнята и кабинета, съборил нарочно телефона на земята и накрая четиримата се добрали зад скривалищната врата.

(Край на първа част)

По всяка вероятност мъжът и жената са уведомили полицията; беше неделя вечер, първият ден на Великден. Следващият ден също беше празник, така че никой нямаше да се размърда преди вторник сутринта. Представи си, две нощи и един ден да прекараш в такъв страх! Не знаехме нищо, само седяхме в тъмнината, защото госпожа Ван Даан бе отвъртяла крушката; шепнехме и при всеки шум се чуваше: „Шшт, шшт.“

Стана десет и половина, единадесет, не се чуваше нищо. Един след друг при нас дойдоха татко и Ван Даан. После в единадесет и петнадесет долу се чу силен шум. При нас можеше да се чуе как цялото семейство диша, иначе не се помръдвахме. Стъпки из къщата, кабинета, кухнята, след това... по нашите стълби. Не се чуваше никой да диша, само осем сърца туптяха, стъпки по нашите стълби, след това потракване при въртящия се шкаф. Този миг е неописуем. „Сега наистина сме загубени“ — си казах вече и виждах всички ни още същата вечер отмъкнати от гестапо. Два пъти побутване на въртящия се шкаф, после нещо падна, стъпките се отдалечиха — засега бяхме спасени. Всички треперехме, чух, че някой трака със зъби, все още никой не казваше дума.

После в къщата всичко утихна, но по нашето коридорче, точно пред шкафа, лампата светеше. Дали е така, защото шкафът е нещо съмнителен, или полицията бе забравила светлината? Щеше ли да дойде някой да я изгаси? Езиците се развързаха, вече в къщата нямаше никого, но може би пазеха пред вратата.

Сега правехме три неща: изказвахме предположения, треперехме от страх и ни се ходеше до клозета. Кофите бяха на тавана, само тенекиените кошчета за боклук на Петер можеха да свършат работа. Ван Даан сложи началото, след него татко; мама се срамуваше. Татко занесе кофата в другата стая, където тя бе използвана от Марго, госпожата и мене; накрая и мама се реши. Непрекъснато се търсеше хартия — за щастие аз имах в джоба си. Кофата смърдеше, всички шепнехме и бяхме уморени, беше дванадесет часа. „Лягайте на пода и спете.“ Марго и аз получихме по една възглавница плюс одеяло. Марго легна недалеч от бюфета с храната, аз между краката на масата. На пода не миришеше непоносимо, пък и госпожа Ван Даан донесе, без да вдига шум, малко прах за миене и го сложи в кофата, а като второ предпазно средство постави отгоре една кърпа.

Говор, шушукане, страх, смрад, пръцкане и все някой е на гърнето — опитай се да заспиш при всичко това! В два и половина вече така се уморих, че съм заспала и до три и половина не чух нищо. Събудих се, понеже госпожа Ван Даан бе облегнала главата си на краката ми. „Моля ви, дайте ми да облека нещо!“ — помолих аз. Дадох ми, но не питай какво — вълнени гащи върху пижамата, червен пуловер и черна пола, бели къси чорапи и три четвърти чорапи, целите на дупки. След това госпожата пък зае място на стола, господин Ван Даан легна на краката ми. Към три и половина се разсъних, пак започнах да треперя, та Ван Даан не можеше да спи. Подготвих се за това, че полицията ще се върне отново, тогава ще трябва да кажем, че се укриваме: или ще са добри холандци, тогава сме спасени, или ще са холандски националсоциалисти, тогава ще трябва да ги подкупваме.

— Я махни радиото — въздъхна госпожа Ван Даан.

— Как не, в печката ли да го хвърля? — отговори господин Ван Даан. — Ако намерят нас, нека намерят и радиото!

— Тогава ще намерят дневника на Ане — добави татко.

— Изгори го тогава — предложи най-страхливият от нас.

Това и моментът, когато полицията пипаше вратата на шкафа, бяха най-страшните мигове за мен. „Дневникът ми не, дневникът ми само с мен!“ Но за щастие татко не каза нищо повече.

Няма никакъв смисъл да описвам всички разговори, за които си спомням — толкова много говорихме. Аз утешавах уплашената госпожа Ван Даан. Говорихме за възможностите за бягство и за разпитите в гестапо, за това, как да телефонираме на помагачите ни и че трябва да бъдем смели.

— Сега трябва да се държим като войници, госпожо, ако сега загинем... е, добре, ще бъде за Кралицата и Родината, за свободата, истината и правдата, както казва винаги радио „Орание“. Единственото, което е ужасно лошо, е, че ще въвлечем в нещастие и много други хора.

След един час господин Ван Даан отново размени мястото си с жена си, а татко дойде при мен. Мъжете пушеха непрекъснато, от време на време се чуваше дълбока въздишка, после отново някой отиваше до кофата, после всичко отначало.

Четири часът, пет часът, пет и половина. Отидох при Петер в стаята му и седнахме до прозореца, за да се вслушваме; бяхме така

близо един до друг, че всеки усещаше тръпките в тялото на другия, разменяхме си от време на време по някоя дума и напрегнато се вслушвахме. В съседната стая махаха затъмнителните завеси. В седем часа щяха да телефонира на Копхаюс да дойде някой тук. Сега си записвах какво ще кажат на Копхаюс по телефона. Рискът този телефонен разговор да се чуе от поста на вратата или от склада беше голям, но опасността полицията да се върне отново беше още по-голяма.

Точките бяха:

Опит за влизане с взлом: Полиция в къщата, стигнали са до въртящия се шкаф, не по-нататък.

Крадците са влезли с взлом в склада, после, изглежда, възпрепятствани от нещо, са избягали през градината.

Главният вход е залостен с резе отвътре. Кралер *трябва* да е излязъл през другата врата. Пишещите и сметачните машини са на сигурно място в черния шкаф в кабинета.

Да се направи опит да се предупреди Хенк и да се вземе ключът от Ели, да се отиде в канцеларията и се огледа там, под предлог, че се търси котката.

Всичко мина добре. Телефонирахме на Копхаюс, прибрахме в шкафа пишещите машини, които бяха при нас. После пак седнахме около масата и зачакахме или Хенк, или полицията.

Петер задряма, Ван Даан и аз лежахме на земята, когато чухме долу тежки стъпки. Тихичко станах:

— Това е Хенк.

— Не, не, полицията е — обадиха се другите.

На вратата ни се почука. Мип подсвирна. Тогава госпожа Ван Даан не може да издържи и смъртно бледа и изнемоощяла, се отпусна на стола си; ако напрежението бе продължило само още минута, щеше да припадне.

Когато Хенк и Мип влязоха, стаята ни представляваше прекрасна гледка, дори само масата заслужаваше една снимка. Там един брой на „Кино и театър“, изцапан с конфитюр и с някакво средство против диария, бе отворен на страница с балерини; още две бурканчета конфитюр, половин хлебче и друго четвърт хлебче, огледало, гребен, кибритени клечки, пепел, цигари, тютюн, пепелник, книги, долни

гащи, джобно фенерче, тоалетна хартия и т.н., и т.н. — всичко това лежеше в красива смесица.

Хенк и Мип, разбира се, бяха посрещнати с възгласи и сълзи. Хенк закова дъски пред дупката на вратата и бързо си отиде пак, за да предупреди полицията за взлома. Мип бе намерила под вратата на склада бележка от нощния пазач Слахтер, който бе видял дупката и бе предупредил полицията, Хенк щеше да потърси и него.

И така имавме половин час, за да оправим. Никога досега не съм виждала за половин час да се променят толкова много неща. Марго и аз оправихме долу леглата, ходихме в тоалетната, измихме си зъбите и цялото тяло и се сресавме. След това пооправих още малко стаята и пак се качих горе. Там масата бе вече разтребена, стоплихме вода, направихме кафе и чай, сварихме мляко и застлахме за закуска, татко и Петер изпразниха кофите и ги измиха с топла вода и прах.

В единадесет часа седнахме около масата заедно с Хенк, който се бе върнал, и полака-лека отново стана приятно. Хенк разказа следното:

Слахтер спял, затова жена му обяснила на Хенк, че при обиколката си по улиците около каналите мъжът й открил дупката във вратата ни и извикал един полицаи, с когото влезли и огледали къщата. Той щял да дойде във вторник при Кралер и да му разкаже. В полицейското бюро не знаели нищо за влизането на крадците, но си записали веднага, за да дойдат също във вторник и да огледат. На връщане Хенк минал случайно покрай нашия доставчик на картофи на ъгъла и между другото му казал, че при нас са влизали крадци. „Знам — му отговорил той, сякаш не било нищо особено, — снощи минавах с жена си покрай къщата и видях дупка във вратата. Жена ми искаше да отминем, но аз светнах с фенерчето и погледнах вътре; тогава крадците веднага се магнаха. За всеки случай не се обадох в полицията, защото не исках да правя това за вашата къща. Всъщност не знам нищо, но предполагам.“

Хенк благодарил и отминал. Този човек предполага, че ние сме тук, защото носи картофите винаги в обедната почивка. Мил човек!

След като Хенк си отиде, измихме съдовете и стана един часът. И осмината легнахме да спим. В три без петнадесет се събудих и видях, че господин Дюсел бе вече излязъл. Още сънена, се сблъсках в банята с Петер, който тъкмо идваше отгоре. Уговорихме се да се срещнем долу.

Оправих се и слязох.

— Да отидем в мансардата, не те е страх, нали? — попита той.

Съгласих се, взех си възглавницата и отидохме.

Времето беше чудесно, но скоро, сирените завиха — ние обаче не се помръднахме. Петер ме прегърна през рамо, аз го прегърнах и така, преплели ръце, стояхме и спокойно чакахме, докато Марго не дойде в четири часа да ни викне за кафето.

Изядохме си хляба, пихме лимонада и се шегувахме, после всичко си протече както обикновено. Вечерта благодарих на Петер, че беше най-смелият от всички.

Досега никой от нас не беше изпадал в такава опасност, както снощи. Имахме късмет, представи си само, полицията бе пред шкафа на скривалището, лампата бе запалена точно пред него, а не ни откриха.

Когато започне нападението на съюзниците с бомбардировки, всеки ще се страхува за себе си, но сега се страхувахме и заради нашите невинни и добри помощници. Единственото, което можем да им кажем, е: „Сега сме спасени, продължавайте да ни спасявате!“

Тази история доведе до много промени. Господин Дюсел вече не седи в канцеларията на Кралер, а в банята. Петер минава за проверка из цялата къща в осем и половина и в десет и половина. Нощем прозорецът в стаята на Петер вече не трябва да се отваря. След десет и половина не можем да пускаме водата в тоалетната. Тази вечер ще дойде дърводелец, за да укрепи допълнително вратите на склада.

Сега в Задната къща непрекъснато стават разисквания. Кралер ни укори, че сме били непредпазливи. Хенк също каза, че в подобен случай никога не трябва да слизаме долу. Бе ни напомнено много настоятелно, че сме нелегални, че сме белязани евреи, че сме приковани на едно място, без права, но с хиляди задължения. Ние, евреите, не можем да оставяме чувствата да ни влияят, трябва да сме смели и силни, да понасяме всички неудобства и да не се оплакваме, трябва да правим всичко, което е по силите ни, и да се уповаваме на Бога. Все някога тази ужасна война ще свърши, някога отново ще сме хора, а не само евреи.

Кой ни е наложил това? Кой е направил нас, евреите, изключение сред другите народи? Кой ни кара така да страдаме до ден-днешен? Съдбата ни е направила такива, каквито сме, но и сигурно пак съдбата

ще ни помогне да се изправим. Щом понасяме цялата тази мъка и все пак си оставаме евреи, един ден ще се превърнем от обречени в пример за другите. Кой знае, може би един ден ще научим света и всички народи на добро, затова и само затова трябва да страдаме. Ние никога не можем да бъдем само холандци, само англичани или представители на която и да е страна, ние винаги ще бъдем и евреи, но такива и искаме да си останем.

Да бъдем смели! Да осъзнаем задачата си и да не се оплакваме, ще дойде изход, Бог никога не е изоставял народа ни.

През всички векове евреите са продължавали да живеят, през всички векове е трябвало да страдат, но и през всички тези векове те са станали силни; слабите падат, силните ще останат и няма да загинат никога!

През онази нощ знаех, че ще умра, чаках полицията, бях готова, готова като войниците на бойното поле. Бих искала да се жертвам за родината, но сега, сега като съм се спасила, знам — първото ми желание след войната е да стана холандка!

Обичам холандците, обичам страната ни, обичам езика и искам да работя тук. И ако трябва дори да пиша до кралицата, няма да се спра, докато не постигна целта си.

Ставам все по-независима от родителите си. Млада съм, но съм по-жизнерадостна и имам по-вярно и ненакърнено чувство за справедливост, отколкото мама. Зная какво искам, имам цел, имам собствено мнение, имам вяра и любов. Да ме оставят да бъда каквато съм, тогава ще съм доволна. Знам, че съм жена, жена с вътрешна сила и много кураж.

Ако остана жива, ще постигна повече, отколкото майка ми когато и да било, няма да остана незначителна, ще работя в обществото и за хората!

Сега знам, че първо са необходими смелост и радост!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 14 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Настроението тук все още е напрегнато. Пим достигна точката на кипене, госпожа Ван Даан лежи с простуда и шумно духа носа си, господин Ван Даан е бледен, защото няма цигари, Дюсел, който трябва да жертва много от удобствата си, прави забележки и т.н., и т.н.

Няма съмнение, че в момента не ни върви. Тоалетната тече, а кранът превърта, но благодарение на многото ни приятели и едното, и другото скоро ще бъдат оправени.

Понякога съм сантиментална, сама знам, но... тук понякога има място и за сантименталност. Когато двамата с Петер сме седнали някъде сред боклуци и прах върху твърд дървен сандък, прегърнати, един до друг и той си играе с моя къдрица, когато навън птиците чуруликат, когато дърветата се раззеленяват, когато слънцето мами навън, а небето е съвсем синьо, о, тогава, тогава искам толкова много неща!

Тук не се вижда нищо друго освен недоволни и намусени физиономии, не се чува нищо освен въздишки и недоизказани оплаквания; изглежда, сякаш изведнъж всичко тук е тръгнало на зло. Всъщност нещата са такива, каквито сам ги направиш. Тук, в Задната къща, никой не дава добър пример, всеки трябва сам да надвива лошото си настроение. „Веднъж да се свърши“, чува се всеки ден.

Работата, надеждата, любовта и куражът ми — всичко това ми дава опора и ме прави добра.

Определено мисля, Китенце, че днес съм малко превъртяла, а не зная защо. Всичко е объркано, несвързано и понякога сериозно се съмнявам, че по-късно някой ще се интересува от моите драсканици.

„Откровенията на едно грозно, малко патенце“ ще бъде заглавието на тази глупост. Господата Болкестайн или Хербранди^[1] наистина няма да имат много полза от моя дневник.

Твоя Ане

[1] Холандски министри в правителството в изгнание. — Бел.пр.

↑

НЕДЕЛЯ СУТРИНТА, МАЛКО ПРЕДИ 11 ЧАСА, 16 АПРИЛ 1944 Г.

Мила моя Кити,

Запомни датата на вчерашния ден, защото той е много важен в моя живот. Не е ли важно за всяко момиче кога е било целунато за първи път? Е, и за мен е важно. Целувката на Брам по дясната буза не се брой, както и това, че господин Валкер бе целунал дясната ми ръка.

Ще трябва да ти разкажа как така изведнъж се стигна до целувката.

Вчера сутринта към осем часа седях с Петер на дивана му, след малко той ме прегърна през рамото с едната си ръка. „Нека се преместим — казах аз, — така няма да си удрям главата в шкафчето“. Той се премести почти до ъгъла, аз промуших ръка под неговата и го прегърнах, а той почти изцяло се наведе над мен, защото ръката му обгръщаше рамото ми.

И друг път сме седели така, но не толкова близо един до друг, колкото вчера. Той ме притискаше силно към себе си, лявата ми гръд допираше неговата, сърцето ми заби по-бързо, но все още нищо. Накара ме да положа глава на рамото му, а той наклони своята над мене. След около пет минути аз отново се изправих, той бързо хвана с две ръце главата ми и пак я опря на рамото си. О, беше толкова хубаво, че не можех да говоря, удоволствието беше прекалено голямо. Той ме погали малко неумело по бузата и по ръката, поигра си с къдриците ми, а главите ни през повечето време бяха опрени една о друга. Чувството, което ме обземаше, е неописуемо. Кити, бях прекалено щастлива, а мисля, че и той също.

В осем и половина станавме, Петер си обу гуменките, за да стъпва по-тихо при обиколката си из къщата, аз го чаках. Как стана така изведнъж, не знам, но преди да тръгнем надолу, той ме целуна — през косата, наполовина по лявата буза, наполовина по ухото. Изтичах надолу, без да се оглеждам, и сега копнея за днешната ни среща.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 17 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Мислиш ли, че татко и мама ще одобрят това, че седя на диван и се целувам с момче — той е на седемнадесет години и половина, аз още нямам петнадесет? Не вярвам, но по този въпрос трябва да се опаням на себе си. Толкова е спокойно и сигурно да съм в ръцете му и да мечтая, така вълнуващо е да усещам бузата му до моята, така е прекрасно да знам, че има някой, който ме очаква! Но наистина има едно „но“, защото дали Петер ще иска да спрем дотук? Не съм забравила обещанието му, но... той е момче!

Сама зная, че е много рано за мен — още не съм навършила петнайсет, а съм така самостоятелна; това за другите хора е дори малко неразбираемо. Зная почти със сигурност, че Марго никога не би целунала момче, преди да е говорено за годеж или женитба, но такива планове няма нито Петер, нито аз. Мама също сигурно не е докосвала друг мъж преди татко. Какво биха казали моите приятелки, ако знаеха, че съм била в прегръдките на Петер, със сърце до гърдите му, с глава на рамото му, неговата глава до моята!

„О, Ане, колко скандално!“ Но аз не намирам, че е скандално. Ние тук сме откъснати от света, в страх и грижи, особено напоследък. Защо трябва, като се обичаме, да стоим далеч един от друг? Защо трябва да чакаме, докато дойде подходящо за това време? Защо трябва да си задаваме толкова много въпроси?

Решила съм да внимавам за себе си; той никога няма да иска да ми причини мъка и болка, защо тогава да не правя това, което ми повелява сърцето и което ни прави и двамата щастливи? Все пак навярно, Кити, ти усещаш малко моето съмнение. Мисля, че това е моята прямота, която въстава срещу прикритостта. Смяташ ли, че съм длъжна да кажа на татко какво правя? Мислиш ли, че нашата тайна трябва да бъде споделена с трети? Много от красивото ще изчезне, а едва ли на душата ми ще бъде по-спокойно. Ще говоря с „него“ по този въпрос.

А, да, аз искам да говоря с него и за още толкова други неща, защото само да се милваме — в това не виждам много полза. За да споделяме взаимно мислите си, за това е нужно доверие, и така и двамата сигурно ще станем по-силни!

Твоя Ане

ВТОРНИК, 18 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Тук всичко върви добре. Татко току-що каза, че със сигурност очаква много широки военни операции преди двадесети май, както в Русия и Италия, така и на Запад, но аз все по-трудно си представям как ще се измъкнем оттук.

Вчера Петер и аз най-после стигнахме до нашия разговор, който бе отложен поне с десет дни. Обясних му всичко за момичетата и не се спрях да приказвам дори и за най-интимните неща. Вечерта завърши с целувка, близо до устата ми. Наистина е прекрасно чувство.

Може би някой ден ще взема горе тетрадката си с красивите мисли, за да си поговорим по-задълбочено. Не намирам кой знае какво удоволствие в това ден след ден да седим прегърнати и бих искала да си мисля, че и с него е така.

След една променлива зима с малко сняг сега настъпи прекрасна пролет; април е наистина възхитителен — нито топъл, нито много студен, само с внезапен дъжд от време на време. Нашият кестен е вече доста зелен и тук-там дори се виждат малките свещички на цветовете.

В събота Ели ни зарадва с четири букета цветя, три с нарциси и един с кичест син зюмбюл за мен.

Трябва да уча алгебра. Кити, довиждане.

Твоя Ане

СРЯДА, 19 АПРИЛ 1944 Г.

Скъпа моя,

Има ли нещо по-хубаво на света от това да седиш пред отворения прозорец и да гледаш природата, да слушаш как птиците пеят, да чувстваш слънцето върху бузите си и да си прегърнала едно мило момче? Толкова спокойно и сигурно е да усещам ръката му, която ме е обгърнала, да знам, че е близо до мен, и все пак да мълча; нищо лошо няма в това, защото спокойствието е толкова хубаво. О, не ми се иска никой да ме безпокои, дори и Муши.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 27 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Тази сутрин госпожата беше в лошо настроение; нищо друго освен оплаквания! Най-напред от простудата, че нямала хапчета, че непрекъснатото духане на носа вече не се издържа. После, че слънцето не грее, че Вторият фронт се бави, че не бива да гледаме през прозореца и т.н., и т.н.

Ние ужасно ѝ се смяхме и добре беше, че и тя се присъедини към нас.

В момента чета „Карл Пети“. Автор е един професор от Университета в Гьотинген. Този човек е работил четиридесет години над книгата. За пет дни прочетох петдесет страници, повече не е възможно. Книгата е от 598 страници, можеш да изчислиш колко дълго още ще я чета, а после има и втора част! Но... е много интересна!

С какво ли не се занимава една ученичка в един ден само, вземи мен например. Най-напред преведох от холандски на английски език една част от описанието на последната битка на Нелсон. След това четох за продължението на Норвежката война (1700–1721), за Петър Велики, за Карл XII, Август Силни, Станислав Лечински, Мазепа, Ван Гьорц, Бранденбург, за Померания и Дания плюс съответните исторически дати.

След това попаднах в Бразилия, четох за тютюна на Бая, за изобилието на кафе, за милион и половината жители на Рио де Жанейро, за Пернамбуко и Сан Пауло и да не пропусна, за река Амазонка. За негри, мулати, метиси, бели, за повече от петдесет процента неграмотни и за маларията. Понеже ми остана малко време, набързо изчетох едно родословно дърво. Ян Стари, Вилхелм Лудвиг, Ернст Казимир Първи, Хендрик Казимир Първи чак до малката Маргарит Франциска (родена през 1943 г. в Отава).

Дванадесет часа: в мансардата продължих програмата си с църковна история... Пфу! До един часа.

След два часа бедното дете пак седна да учи, беше ред на маймуните с тесни и широки носове. Кити, кажи ми веднага колко пръста има хипопотамът?!

После идва ред на Библията: Ноевият ковчег, Сим, Хам и Яфет. След това Карл Пети. При Петер четохме на английски език „Полковникът“ от Такъри. Преговорих си френски думи и след това сравних Мисисипи с Мисури.

Все още съм настинала и заразих и Марго, и татко, и мама. Дано Петер не се разболе, защото искаше целувка и ме нарече своето „Елдорадо“.

Ама като съм болна, просто не може да го целувам! Смешно момче! Но все пак е мил!

Стига толкова за днес, сбогом!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 28 АПРИЛ 1944 Г.

Мила Кити,

Изобщо не съм забравила съня си за Петер Весел (виж началото на януари). Когато мисля за това, и днес още усещам докосването на бузата му до моята, с това прекрасно чувство, което прави всичко да изглежда добро.

С Петер тук също имах това чувство веднъж, но никога така силно до... вчера, когато вечерта, както и друг път, седяхме на дивана прегърнати. Тогава обикновената Ане изведнъж изчезна и на нейно място се появи втората Ане, която не е дръзка и шеговита, а иска само да е мила и нежна.

Седях притиснала се до него и усещах как чувството се надига в мене — очите ми се напълниха със сълзи, една падна на гащеризона му, друга се търкулна покрай носа ми и също капна там. Дали той забеляза това? Никакво движение не го издаде. Дали усещаше същото като мене? Почти не говореше. Знаеше ли, че в Ане има две различни момичета? Все въпроси без отговори.

В осем и половина станах и изтичах до прозореца — винаги там се разделяме. Все още потръпвах, все още бях Ане номер две. Той се приближи, аз обгърнах с ръце врата му и го целунах по лявата буза; тъкмо исках да се обърна и към дясната, когато устата ми срещна неговата и устните ни се докоснаха. Замаяни, се притиснахме един към друг, още веднъж и още веднъж, сякаш нямаше да спрем никога! О!

Петер има нужда от нежност, за първи път в живота си той открива едно момиче, за първи път вижда, че и най-досадните момичета могат да имат душевност и сърце и да се променят, щом останат насаме с него. За пръв път той отдава някому приятелството си и себе си, защото никога досега не е имал приятел или приятелка. Сега се открихме един за друг. Защото аз също не го познавах, също никога не съм имала доверен приятел и ето какво се получи накрая.

И отново този въпрос, който не ми дава мира: „Това правилно ли е? Добре ли правя, като така бързо отстъпвам, като съм така

необузdana, точно толкова необузdana и жадуваща ласки, колкото и Петер? Трябва ли като момиче да се държа така?“ Има само един отговор на това: „Аз копнея много... вече много отдавна, самотна съм, а сега намерих утеха!“

Сутрин се държим обикновено. Следобед също, с изключение на един-единствен път, но вечер копнежът от целия ден се събира в нас, щастието и блаженството от всички предишни пъти изплуват отново и мислим само един за друг. Всяка вечер след последната целувка ми се иска да избягам, да не го поглеждам повече в очите, да бягам далеч, далеч, в тъмното и да съм сама!

А какво срещам, когато се спусна по четиринадесетте стъпала? Ярка светлина, въпроси и смях. Трябва да работя и да не позволя да забележат нищо. Сърцето ми е още разнежено и не мога да преодолея веднага такъв шок като вчерашния. Нежната Ане не се появява често, затова и не може веднага да бъде прогонена. Петер ме развълнува по-дълбоко, откогато и да било в моя живот освен в моя сън! Петер ме грабна и разтърси душата ми. Не е ли съвсем естествено за всеки да иска да бъде на спокойствие, за да се възстанови след такова вълнение?

О, Петер, какво направи с мен? Какво искаш от мен? Докъде ще доведе всичко това? О, сега разбирам Ели, сега, когато преживявам това, сега разбирам нейното съмнение; ако бях голяма и той бе поискал да се ожени за мене, какво бих отговорила тогава?

Ане, бъди искрена! Ти не би могла да се ожениш за него, но и да го оставиш е също така трудно. Петер има недостатъчно силен характер, слаба воля, недостатъчно смелост и устойчивост. Той е още дете, не е душевно по-зрял от мене; търси само спокойствие и щастие.

Наистина ли съм едва четиринадесетгодишна? Наистина ли съм още глупава ученичка? Наистина ли съм така неопитна във всичко?

Имам повече опит от другите, преживяла съм нещо, което едва ли някой на моята възраст познава. Страхувам се от себе си, страхувам се, че в моя копнеж се отдавам прекалено бързо, а как ще бъде после с другите момчета? О, колко е трудно — все тази борба между сърцето и разума! Всичко трябва да бъде с времето си, но как да разбере със сигурност, че съм избрала подходящото време?

Твоя Ане

ВТОРНИК, 2 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

В събота вечерта попитах Петер какво мисли — дали трябва да кажа на татко за нас. След кратко колебание той дойде до заключението, че трябва. Зарадвах се, това показва, че има чисти чувства. Веднага, когато слязох долу, отидохме с татко да донесем вода и още на стълбите казах:

— Татко, ти сигурно се досещаш, че когато сме насаме с Петер, не седим на метър разстояние един от друг. Мислиш ли, че е лошо?

Татко не отговори веднага, после каза:

— Не, не мисля, че е лошо, Ане, но в това ограничено пространство трябва да си предпазлива.

Той каза още нещо в този смисъл, след това се качихме горе. В неделя сутринта ме извика при себе си и каза:

— Ане, още веднъж размислих — аз веднага се изплаших, като чух тези негови думи; — това, което ми каза за Петер и теб, тук, в Задната къща, не е хубаво. Аз смятах, че вие сте само приятели. Петер влюбен ли е?

— О, естествено, че не е — отговорих аз.

— Ти знаеш, че ви разбирам много добре, но трябва да сте въздържани. Не отивай толкова често горе, не го разпалвай повече, отколкото трябва. Мъжът в тези неща е винаги активният, жената може да го възпре. Навън, когато си свободна, е съвсем друго, виждаш други момчета и момичета, можеш да излезеш, да спортуваш, да се занимаваш с разни неща. А тук, тук сте прекалено често заедно, искате да излезете, а не можете. Тук се виждате всеки час, всъщност — непрекъснато. Бъди предпазлива, Ане, и не го вземай прекалено на сериозно!

— Не правя това, татко, но Петер е порядъчно и мило момче!

— Да, но той няма силен характер, лесно може да се влияе както за добро, така и за лошо. Надявам се да остане добър, защото е такъв по природа!

Ние поприказвахме още и се разбрахме, че татко ще разговаря с него.

В неделя следобед на тавана Петер ме попита:

— Говори ли с татко си, Ане?

— Да — отвърнах аз, — ще ти разкажа. Татко не мисли, че е лошо, но казва, че тук, където сме така натясно, лесно може да се появят сблъсъци.

— Но ние се разбрахме да не се караме; аз ще внимавам да бъде така.

— Аз също, Петер, но татко не говореше за нас. Той е смятал, че сме просто приятели. Мислиш ли, че сега вече не можем да бъдем?

— Аз мога, а ти?

— Аз също. Аз и на татко казах, че имам доверие в тебе. Доверявам ти се, Петер, така напълно, както на баща си, и вярвам, че си достоен за това доверие, нали?

— Надявам се. (Беше много смутен и се изчерви.)

— Аз вярвам в тебе, Петер — продължих аз. — Вярвам, че имаш добър характер и ще напреднеш в живота.

След това говорихме за други неща, по-късно казах:

— Зная, че когато излезем оттук, няма да се интересуваш повече от мен!

Той пламна:

— Не е истина, Ане, о не, не *трябва* да мислиш така за мен!

Точно тогава ме извикаха.

Татко е разговарял с Петер и той днес ми го каза:

— Татко ти мисли, че това приятелство може да се превърне във влюбване. Но аз отговорих, че ще се въздържа.

Сега татко иска по-рядко да отивам вечер горе, но аз няма да го послушам. Не само понеже ми е приятно при Петер, но и защото казах, че му имам доверие. Вярвам му и искам да му докажа, че му се доверявам, а не мога да направя това никога, ако от недоверие оставам долу.

Не, ще отивам при него!

Твоя Ане

СРЯДА, 3 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Най-напред новините на седмицата. Политиката е в застой; няма нищо, ама наистина нищо ново. Постепенно и аз започнах да вярвам, че ще има Втори фронт — съюзниците не могат да оставят руснаците да свършат цялата работа; между другото, и при тях в момента няма нищо ново.

Разказах ли ти, че Швабата го няма? От миналия четвъртък е безследно изчезнал. Сигурно вече отдавна е в котешкия рай, докато някой любител на животните прави от него вкусно печено. Може би някое момиче ще носи шапка от неговата кожа. Петер е много натъжен от изчезването на котарака.

От събота вече се храним на обяд в единадесет и половина, а сутрин, за да спестим едно хранене, минаваме само с купичка попара. Зеленчуци все още много трудно се намират: днес например имаме сварена загнила салата. Обикновена салата, спанак и варена салата — друго няма. Към всичко това и развалени картофи, та става чудесна комбинация!

Както можеш да си представиш, тук често казват с отчаяние: „Защо, о, защо е тази война? Защо хората не могат да живеят в мир? Защо всичко трябва да бъде разрушено?“

Този въпрос е естествен, но досега още никой не му е дал задоволителен отговор. Да, защо в Англия строят все по-големи самолети, конструират все по-тежки бомби и едновременно с това планират панелни къщи за възстановяването после? Защо всеки ден се харчат милиони за войната, а не се отделя пукната пара за здравеопазването, за изкуството, за бедните?

Защо някои хора трябва да гладуват, докато има излишъци от храна в други части на света? О, защо хората са толкова неразумни?

Не вярвам, че вина за войната имат само големците, политиците и капиталистите. О не, малкият човек също е толкова виновен, иначе народите отдавна да са се възправили срещу това безумство —

войната! В човека има нагон към унищожение, нагон към убийство, смърт и ярост и докато не се промени нещо в цялото човечество, войната ще бушува, всичко, което е било строено, отглеждано и израснало, отново ще бъде разрушавано и унищожавано, след което хората ще трябва да започват всичко отначало.

Често падам духом, но никога не съм отчаяна; гледам на това наше укриване като на опасно приключение, което е романтично и интересно. Гледам на всяко лишение като на нещо забавно за описване в дневника ми. Решила съм да живея различно от другите момичета, а и по-късно да не съм като обикновените домакини. Това наше укриване е добро начало на един интересен живот и затова в най-опасните моменти се смея на комичното в тях.

Млада съм и притежавам още много неоткрити качества, млада съм и силна, и изживявам това голямо приключение; то все още продължава и аз не трябва да се оплаквам по цял ден. Дадено ми е много — жизнерадост, ведрост и издръжливост. Всеки ден чувствам как се развива вътрешният ми живот, как освободението приближава, колко са добри хората около мен, колко интересно е нашето преживяване! Защо тогава да бъда отчаяна?

Твоя Ане

ПЕТЪК, 5 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Татко е недоволен от мене; той смята, че след нашия разговор в неделя автоматически е трябвало да престана да ходя всяка вечер горе. Той не иска подобно „натискане“. Не мога да понасям тази дума, достатъчно неприятно беше да се говори за това, а защо той иска сега да направи всичко още по-неприятно? Марго ми даде добър съвет; ето какво приблизително искам да му кажа:

„Мисля, татко, че ти очакваш обяснение от мен, ще ти го дам. Аз съм те разочаровала, очаквал си да съм повъздържа, искаш сигурно да бъда такава, каквато трябва да бъде една четиринадесетгодишна девойка. Но грешиш!

Откакто сме тук, от юли 1942 година допреди няколко седмици, не ми беше никак лесно. Само ако знаеш колко съм плакала нощем, колко нещастна съм била, как самотна съм се чувствала, тогава ще можеш да разбереш защо искам да отивам горе.

Не постигнах за един ден това да мога да живея без подкрепа от мама и от когото и да било друг; много тежка борба и сълзи бяха нужни, за да стана така независима, както съм сега. Може да ми се смееш и да не ми вярваш, все ми е едно; знаей, че съм самостоятелен човек и не се чувствам ни най-малко отговорна пред вас. Казах ти само, защото мислех, че иначе ще ме сметнеш за притворна, но за делата си съм отговорна само пред себе си.

Когато имах трудности, вие всичките, и ти също, си затваряхте очите и ушите, не ми помогнахте, напротив, чувах само упреци, че вдигам толкова шум. Аз вдигах шум, за да не бъда непрекъснато тъжна; аз бях дръзка, за да не се вслушвам непрекъснато във вътрешния си глас. Играх тази комедия всеки ден в продължение на година и половина, не се оплаквах, не излизах от тази своя роля, с нищо не се издадох, но сега, сега битката приключи. Аз победих! Независима съм и тялом, и духом, нямам нужда вече от майка си, от тази борба излязох силна.

Сега, когато съм прехвърлила трудното, когато зная, че битката е приключена, искам да вървя сама по своя път по-нататък — по пътя, който мисля, че е правилен. Вие не можете и не трябва да ме смятате за четиринадесетгодишна, от всички тези неприятности станах по-зряла; няма да съжалявам за делата си, ще постъпвам, както смятам за добре.

Не можете да ме уговорите да не отивам горе, можете или да ми забраните всичко, или да ми се доверите изцяло и да ме оставите на мира!“

Твоя Ане

СЪБОТА, 6 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Снощи преди вечеря мушнах в джоба на татко писмо, в което изредих всичко, което ти писах вчера. След като го прочел, според Марго цялата вечер той бил объркан. Аз бях горе и миех съдовете. Бедният Пим! Можех да предположа какво въздействие ще има това писмо. Той е толкова чувствителен! Веднага казах на Петер, че нищо не трябва да пита или да казва. Пим още не отваря дума за писмото, дали ще говори въобще?

Тук всичко върви горе-долу нормално. Почти не е за вярване това, което ни се казва за цените и за хората навън; 250 г чай струва 350 гулдена, половин килограм кафе — 80 гулдена, 250 г масло — 35 гулдена, едно яйце е 1,45 гулдена, за 100 г български тютюн се плаща 14 гулдена! Всеки търгува на черно, всеки хлапак предлага нещо. Калфата на нашия пекар ни снабди с копринени конци за кърпене, 90 цента за едно малко чиленце; млекарят предлага на черно купони за храна, а една погребална фирма — сирене. Всеки ден стават обири с взлом, убийства и кражби; полицейски агенти и нощни пазачи действат като професионални крадци, всеки иска да сложи нещо в устата си и понеже увеличаването на заплатите е забранено, хората са принудени да вършат измами. Полицията търси непрекъснато изгубени деца, всеки ден изчезват момичета на петнадесет, шестнадесет, седемнадесет години, пък и по-големи.

Твоя Ане

НЕДЕЛЯ, СУТРИНТА, 7 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Татко и аз имахме дълъг разговор вчера следобед; аз страшно много плаках, а и той с мене. Знаеш ли какво ми каза той, Кити? „Получавал съм много писма в живота си, но това е най-грозното. Ти, Ане, която си обсипана с толкова любов от нас, твоите родители, които сме винаги готови да ти помогнем, винаги сме те защитавали, ти говориш, че не чувстваш никаква отговорност пред нас? Била си пренебрегната и изоставена. Не, Ане, ти бе много несправедлива към нас! Може би не си мислила точно така, но го беше написала, не, Ане, такъв упрек не сме заслужили!“

О, направих ужасна грешка, това е най-лошото нещо, което съм сторила в живота си. Искях само да се перча със своя плач и със сълзите си, исках да накарам татко да ме смята за голяма и да ме уважава. Наистина бях много нещастна, но да обвинявам по такъв начин добрия Пим, който е правил и все още прави всичко за мен, това е повече от подло.

Много хубаво стана, че бях смъкната от недостижимите висини, на които се бях въздигнала, добре, че гордостта ми бе малко накърнена, защото си бях въобразила прекалено много за себе си. Но това, което госпожица Ане върши, невинаги е правилно! Да причиниш такава мъка на човека, когото твърдиш, че обичаш, и то да го нараниш нарочно — това е долно, много долно!

Най-много се срамувам от начина, по който татко ми прости — каза, че ще хвърли писмото в печката, и сега е толкова мил към мен, сякаш *той* е сбъркал нещо. Не, Ане, ти трябва още много да се учиш, започни най-напред да превъзпитаваш себе си, преди да гледаш отвисоко другите и да ги обвиняваш!

Изпитах много мъка, но нима не е така с всеки на моята възраст? Понякога това беше и поза, но тогава не го осъзнавах, чувствах се самотна, но почти никога не съм била отчаяна! Трябва да се срамувам дълбоко и наистина се срамувам.

Това, което е направено, не може да се поправи, но в бъдеще може да се избегне. Искам да започна отначало и не може да ми е трудно, защото сега имам Петер. С негова подкрепа *ще мога!*

Вече не съм сама, той ме, обича и аз го обичам. Имам своите книги, моите разкази, дневника, не съм толкова грозна, нито пък съвсем глупава, имам весел нрав и искам да имам и добър характер!

Да, Ане, ти много добре усети, че писмото ти бе прекалено силно и несправедливо, а дори се гордееше с него! Трябва отново да взема пример от татко и *ще стана* по-добра.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 8 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Разказвала ли съм ти някога за нашия род?

Мисля, че не, и затова веднага започвам. Родителите на баща ми са били много богати. Баща му сам си създал положение, а майка му била от знатно и богато семейство. Така че татко в младостта си е водил живот на истинско богаташко синче — всяка седмица празненства, балове, тържества, хубави момичета, вечери, много голям дом и т.н., и т.н.

След смъртта на дядо ми всичките пари се стопили заради Първата световна война и инфлацията. И така татко е получил най-изискано възпитание и затова вчера се смя много, когато за пръв път в петдесет и пет годишния си живот по време на храна изстърга дъното на тигана. Мама също е от богато семейство и ние често слушаме със зяпнали уста спомени за годежи с двеста и петдесет гости, за балове в дома им и за официални вечери.

Сега никой не може да ни нарече богати, но цялата ми надежда е обърната към края на войната.

Със сигурност мога да ти кажа, че за мен скромният еснафски живот съвсем не е така привлекателен, както е за мама и за Марго. Аз с удоволствие бих поживяла една година в Париж или в Лондон, за да науча езика и да следвам история на изкуството. Сравни това с намерението на Марго да стане акушерка в Палестина. Аз винаги си мечтая за красиви дрехи и интересни хора. Искам да видя и преживея много в този живот, вече разказах за това. А няма да ми попречи, ако имам и малко пари.

Сутринта Мип ни разказа за един годеж, на който била канена. Както годеникът, така и годеницата са с богати родители и било особено изискано. Мип ни раздразни апетита с описанието на храната, която била поднесена: зеленчукова супа топчета, сирене, сандвичи, ордьовър с яйца и печено, московски сладкиш, вино и цигари — от всичко колкото искаш (купено на черна борса).

Мип изпила цели десет чаши — и това ми било дама въздържателка! Щом Мип е погълнала толкова, колко ли пък е успял да гаврътне нейничкият? Разбира се, всички гости са били на градус. Имало и двама полицаи от бойна група, които правели снимки на двойката. Изглежда, че Мип и за миг не забравя за своите укриващи се, защото веднага си записала имената и адресите им, в случай че стане нещо и има нужда от добри холандци.

Тя доста раздразни апетита ни, защото за закуска не получаваме нищо друго освен две лъжици попара и червата ни куркат от глад: всеки ден ядем само полусуров спанак (заради витамините) и нагнили картофи и тъпчем в празните си стомаси само салата, печена салата, спанак и пак спанак. Може би един ден ще станем силни като Попай^[1], макар че засега не виждам признаци за това!

Ако Мип ни беше взела със себе си на годежа, нямаше да оставим сандвичи за никого от другите гости. Трябва да ти кажа, че бяхме заобиколили Мип, бяхме я зяпнали в устата и я затрупахме с въпроси, сякаш никога в живота си не бяхме чували за вкусно ядене или изискани хора! И това ми било внучки на милионер. Странни неща стават по белия свят!

Твоя Ане

[1] Герой от анимационни филми, който става невероятно силен, когато яде спанак. — Бел.пр. ↑

ВТОРНИК, 9 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Завърших приказката за Елен феята. Преписах я на красива хартия за писма, украсих я с червено мастило и приших листата един за друг. Всичко изглежда много красиво, но не е ли малко като подарък за татковия рожден ден? Не знам. Марго и мама са съчинили по едно стихотворение за рождения ден.

Господин Кралер днес дойде с новината, че госпожа Б., която по-рано работеше във фирмата, ще идва следващата седмица всеки следобед в два часа в канцеларията, за да си пие кафето. Представяш ли си? Тогава никой не може да се качва при нас и не могат да ни доставят картофите. Ели няма да яде с нас, ние не ще можем да ползваме тоалетната, не трябва да се движим и т.н., и т.н.

Започнахме да предлагаме най-различни начини, за да се отървем от нея. Господин Ван Даан бе на мнение, че едно добро разслабително средство в кафето ѝ може би ще бъде достатъчно.

— Не — отговори господин Копхаюс, — моля ви, недейте, защото въобще няма да може да се отдели от онова място!

Гръмогласен смях.

— От онова място? — попита госпожа Ван Даан. — Какво означава това?

Последва обяснение.

— Винаги ли се употребява тази дума? — попита тя съвсем невинно.

— Представи си — разкисна се Ели, — че в „Де Байенкорф“^[1] попиташ за онова място, те изобщо няма да те разберат!

О, Кити, толкова хубаво време е, да можех да изляза навън!

Твоя Ане

[1] Много изискан универсален магазин в Холандия. — Бел.пр. ↑

СРЯДА, 10 МАЙ, 1944 Г.

Мила Кити,

Вчера следобед бяхме в мансардата да учим френски, когато изведнъж чух зад себе си шум от течаща вода. Попитах Петер какво означава това, но той, без да ми отговори, изтича на тавана, където бе източникът на бедата. Муши, която поради това, че сандъчето ѝ с пясък било мокро, бе заела място до него. Петер с твърда ръка я избута на определеното ѝ място. Разигра се шумна сцена и Муши, междувременно свършила работата, избяга долу.

За да има удобството, на което бе свикнала в своето сандъче. Муши бе клекнала над купчинка стърготини. Локвата веднага протече от тавана в мансардата и за нещастие точно в бурето с картофи. През пода на мансардата, в който също имаше дупки, отделни жълти капки закапаха в трапезарията, точно върху масата, между една купчина чорапи и няколко книги. Аз се запревихах от смях, защото наистина беше смешна гледка — Муши, свита под един стол, Петер с вода, прах за почистване и парцал, а господин Ван Даан зает да оправи положението. Злополуката скоро бе заличена, но е известно, че котешката пикня мирише ужасно. Това доказаха прекалено ясно вчера картофите, а и стърготините, които татко донесе с кофа долу, за да ги изгори. Бедна Муши! Откъде да знаеш, че никъде не може да се намерят торфени отпадъци за твоето сандъче?

П.П. Нашата кралица ни говори вчера и днес вечерта. Отива на почивка, за да може укрепнала да се върне в Холандия. Употребяваше изрази като: „скоро, когато се върна“, „близкото освобождение“, „героизъм и тежки задължения“.

Последва реч на министър Хербранди. Вечерта приключи с молитва на един пастор към Господ да се погрижи за евреите, за всички, които са в концентрационните лагери, в затворите и в Германия.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 11 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

В момента съм страшно заета и колкото и странно да звучи, нямам време да свърша този огромен куп работа. Да ти разкажа ли накратко какво трябва да правя? Е, добре, до утре трябва да дочета първа част от биографията на Галилео Галилей, защото ще се връща в библиотеката. Започнах да я чета вчера, но ще я довърша. Следващата седмица трябва да прочета „Палестина на кръстопът“ и втората част на „Галилей“. Освен това вчера дочетох първа част от биографията на Карл Пети и трябва да подредя многото скици и родословни дървета, извадени от книгата. След това имам три страници чужди думи, които трябва да повторя, да препиша и науча — всички тях съм вадила от различни книги. Четвърто — всичките ми филмови звезди се намират в страшен безпорядък и плачат за подреждане; но поради това, че за подобно начинание ще са потребни няколко дни, а професор Ане в момента, както се казва, е потънала в работа, хаосът засега просто си остава хаос.

След това Тезей, Едип, Орфей, Язон и Херкулес чакат да бъдат подредени, защото различните им дела са се оплели в главата ми като объркано кълбо прежда. Мирон и Фидий също крайно много се нуждаят от обработка, за да не изгубят съвсем облика си. Такъв е например и случаят със Седемгодишната и Деветгодишната войни; и така, обърквам всичко. Ох, какво да се прави с подобна памет? А представи си колко ще забравям, като стана на осемдесет! И още нещо — Библията — колко ли още време ще мине, докато стигна историята за къпещата се Сузана? И какво означава грехът на Содом и Гомор? О, има още толкова изключително много въпроси и трябва да се учи. А Лизелоте фон дер Пфалц междувременно съвсем изоставих.

Кити, видя ли, че съм до гуша затрупана с работа?

Но сега за нещо друго: вече знаеш, най-съкровено ми желание е да стана най-напред журналистка, а по-късно известна писателка. Дали ще мога някога да утоля тази жажда (или мания?) за величие, ще

се разбере в бъдеще, но вече имам планове. След войната искам да издам книга под заглавие „Задната къща“. Дали ще успея, е въпрос, но дневникът може да ми помогне.

Освен „Задната къща“ имам и куп други проекти. За тях ще ти пиша по-подробно, когато придобият по-ясна форма.

Твоя Ане

СЪБОТА, 13 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Вчера татко имаше рожден ден; освен това татко и мама празнуваха 19 години брак. Не беше ден, в който идваше чистачката, и можехме да сме спокойни. Слънцето грееше, както никога не е гряло тази година. Нашият кестен е от горе до долу обсипан с цвят, гъсто покрит с листа и много по-красив от миналата година.

Татко получи от Копхаус биографията на Линей^[1], от Кралер една книга за природата, от Дюсел „Амстердам на водата“, от Ван Даан огромна кутия, украсена най-професионално, вътре с три яйца, бутилка бира, шише йогурт и една зелена вратовръзка. Сравнено с нея, нашето гърненце петмез изглеждаше съвсем малко. Моите рози ухаеха прекрасно за разлика от карамфилите на Мип и Ели, които бяха без мирис, но също много красиви. Въобще татко бе отрупан с внимание. Поръчани бяха петдесет сладки, м-м, прелест! А татко почерпи с кекс, имаше бира за господата и йогурт за дамите. Всичко много се хареса.

Твоя Ане

[1] Карл Линей (1707–1778) — шведски естествоизпитател, създател на системата на растителния и животинския свят. — Бел.пр. ↑

ВТОРНИК, 16 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

За разнообразие, защото отдавна не сме говорили за това, ще ти предам една малка дискусия, която се разгоря вчера между господин и госпожа Ван Даан.

Госпожата: Немците сигурно силно са укрепили атлантическия отбранителен вал и ще направят всичко, което е по силите им, да спрат англичаните. Невероятно е колко силни са немците!

Господинът: О, да, изключително.

Госпожата: Да-а.

Господинът: Сигурно немците накрая ще победят във войната, толкова са силни!

Госпожата: Може, още не съм убедена в противното.

Господинът: Повече няма да споря.

Госпожата: И все пак спориш, не можеш да се въздържиш.

Господинът: Ами, отговарям с по две думи.

Госпожата: Но все пак отговаряш и все ти трябва да си прав! Но предположенията ти съвсем не се сбъдват!

Господинът: Досега предположенията ми са се сбъждали.

Госпожата: Не е вярно. Вторият фронт трябваше да се открие още миналата година, финландците трябваше вече да са приключили войната, Италия да е капитулирала още през зимата, руснаците да са завзели вече Лембург, о, не, не давам и пукнат грош за твоите предвиждания.

Господинът (ставайки): Хайде, време е да си затвориш устата. Един ден ще ти докажа, че съм бил прав, тогава ще ти го върна тъпкано. Не мога повече да понасям това заяждане и някой ден ще сърбаш попарата, която си надробила! Край на първо действие.

Беше ми ужасно смешно, на мама също, а и Петер едва сдържаше смеха си. О, тези глупави възрастни, добре би било да се заемат със собственото си възпитание, преди да правят толкова много забележки на младите!

Твоя Ане

ПЕТЪК, 19 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Вчера ми беше зле, повърнах (необичайно за Ане), имах болки в корема, нещо по-неприятно едва ли може да има. Днес съм много по-добре, страшно съм гладна, но предпочитам да не ям от боба, който ще ни се поднесе днес.

Между Петер и мене всичко върви чудесно, бедното момче дори повече от мен има нужда от малко нежност. Той все още се изчервява вечер при целувката за лека нощ и просто се моли за още една. Дали не замествам Швабата? Не мисля, че е лошо, той е така щастлив, като знае, че някой го обича.

След моята трудна победа сега съм овладяла положението, но не трябва да мислиш, че любовта ми е поотслабнала. Той е мил, но аз бързо отново прикрих душата си; ако той поиска да разбие ключалката, този път железният лост трябва да е по-здрав!

Твоя Ане

СЪБОТА, 20 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Снощи слязох от мансардата долу и като влязох в стаята, веднага видях, че хубавата ваза с карамфилите лежи на земята, мама на колене бърше пода, докато Марго събира тетрадките ми от земята.

— Какво се е случило? — попитах, предчувствайки нещо лошо, и без да изчакам отговора, от разстояние заразглеждах щетите. Цялата ми папка с родословните дървета, тетрадките ми, книгите, всичко бе подгизнало. Без малко да се разплача и така се ядосах, че не мога да си спомня какво съм говорила, но Марго каза, че съм употребила думи като „неизмерими щети, страшни, ужасни“, „щети, които никога не могат да се поправят“, и други подобни. Татко избухна в смях, мама и Марго се присъединиха, а на мен ми се плачеше заради напразно хвърления труд и хубаво направените рисунки.

При по-подробно разглеждане се оказа, че „неизмеримите щети“ са поносими. Качих се на тавана и внимателно отделих един от друг слепените листове. След това ги закачих на въжето за пране да съхнат. Беше смешна гледка и вече и аз се разсмях: Мария Медичи до Карл Пети, Вилхелм Орански до Мария Антоанета — това бе „расов скандал“, както се пошегува господин Ван Даан. След като поверих грижите за моите листове на Петер, отново слязох долу.

— Кои учебници са пострадали? — попитах Марго, която проверяваше купчината книжно богатство.

— Алгебрата — отвърна Марго.

Приблжих се бързо, но за съжаление алгебрата не беше повредена. Бих искала да бе паднала право във вазата; никога досега не съм изпитвала такова отвращение към книга, каквото изпитвам към учебника по алгебра. В него са изписани поне двадесет имена на момичета, които са го имали преди мен — той е стар, пожълтял, целият изподраскан и поправян. Ще взема да се ядосам някой ден и да скъсам този проклетник на парчета!

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 22 МАЙ 1944 Г.

На 20-и май татко загуби на облог с госпожа Ван Даан пет шишета йогурт. Вторият фронт наистина все още не е открит; мога спокойно да кажа, че цял Амстердам, цяла Холандия, цяла Западна Европа чак до Испания денонощно говори и спори за това, обзалага се и... се надява.

Напрежението достигна върхната си точка. Далеч не всички хора, които ние причисляваме към „добрите“ холандци, запазват вярата си в англичаните, далеч не всички смятат, че английският блъф е майсторска стратегия. О, не, хората искат най-после да видят дела, големи и героични дела. Никой не вижда по-далеч от носа си, никой не мисли, че англичаните преди всичко се борят за себе си и за своята страна, а всеки мисли, че са длъжни колкото може по-скоро да спасят Холандия.

А какви задължения имат англичаните към нас? С какво холандците са заслужили великодушната помощ, която с такава сигурност очакват? О, холандците грешат много, защото въпреки блъфа англичаните не са се изложили повече от всички други големи и малки страни, които сега са окупирани. Англичаните наистина няма да ни поднесат извиненията си, защото дори и да ги обвиним, че са спали през всичкото време, докато Германия се въоръжаваше, не можем да отречем, че всички други страни, предимно съседните на Германия, също бяха спали. С щраусова политика доникъде няма да стигнем, това разбраха и Англия, и целият свят и заради тази политика сега всички съюзници един по един и Англия не по-малко от другите трябва да заплащат със скъпи жертви.

Никоя страна няма да жертва хората си за нищо и преди всичко не за чужди интереси, англичаните също няма да го направят.

Вторият фронт, освобождението и свободата един ден ще станат реалност, но времето за това няма да се определи от окупираните земи.

С голямо съжаление и ужас научихме, че много хора са променили отношението си към евреите. Чухме, че се появил

антисемитизъм в кръгове, където по-рано въобще не съществуваше. Този факт засегна и осмина ни дълбоко, много дълбоко. Причината за тази омраза към евреите е разбираема, понякога дори човешка, но не е правилна. Християните обвиняват евреите, че предават тайни на немците, че издават хората, които им помагат, че много християни понасят заради тях ужасни наказания и споделят страшната съдба на толкова много други обречени.

Всичко това е вярно, но, както винаги, трябва да се види и обратната страна на медала. Християните на наше място биха ли се държали иначе? Може ли някой, независимо евреин или християнин, да устои пред немските средства за разпит? Всеки знае, че това е почти невъзможно.

В нелегалните кръгове се говори, че немските евреи, които са емигрирали в Холандия и сега са в Полша, няма да могат да се върнат в Холандия; те са имали право на политическо убежище в тази страна, но когато Холандия капитулира, ще трябва отново да се върнат в Германия.

Като слуша това човек, съвсем естествено се пита защо се води тогава тази дълга и мъчителна война? Та нали все слушаме, че всички заедно се борим за свобода, истина и правда? Нима още по време на тази борба ще се появи разцепление и евреите отново ще имат по-малко права от другите? О, тъжно е, много тъжно, че за кой ли път вече се потвърждава старата истина: „За това, което един християнин направи, отговаря само той, за това, което е направил един евреин, са виновни всички евреи.“

Честно казано, не мога да разбера това, че холандците, които са добри, честни и почтени хора, така ни осъждат, така осъждат този народ, може би най-потискан, най-нещастен и предизвикващ съжаление сред всички народи в света. Само на едно се надявам, че тази омраза към евреите е временна, че холандците ще се покажат такива, каквито са, че сега, а и в бъдеще, никога няма да изгубят чувството си за правда. Защото антисемитизмът е неправда.

Но ако тази ужасна мълва се сбъдне, тогава малкото останали в Холандия евреи ще напуснат страната. Ние също, ние ще тръгнем с дребния си багажен, ще напуснем тази хубава страна, която така сърдечно ни приюти, а сега ни обръща гръб.

Обичам Холандия, надявах се някога да ми стане родина, на мен,
безотечественицата, а и все още се надявам!

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 25 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Всеки ден има по нещо ново. Днес сутринта арестували нашия зарзаватчия, криел в дома си двама евреи. Това е тежък удар за нас, не само защото бедните евреи отново са изправени на ръба на пропастта, но и заради страшното, което очаква този човек.

Светът се е объркал, почтените хора биват откарвани в концентрационни лагери, затвори и карцери, а изметта управлява млади и стари, богати и бедни. Един пострадва заради търговия на черно, втори, че помагал на евреи или други нелегални; никой, който не е член на холандската нацистка партия, не знае какво може да му се случи утре.

Арестуването на този човек е с лоши последици и за нас. Момичетата не могат, а и не трябва да мъкнат тежките картофи; единственото, което ни остава, е да ядем по-малко. Как ще стане това, ще ти пиша по-нататък, но със сигурност няма да сме по-добре. Мама казва, че сутрин въобще няма да закусваме, на обяд ще имаме попара с хляб, вечер печени картофи, а зеленчуци или салата евентуално един или два пъти седмично, не повече. Ще се гладува, но по-добре всички тези лишения, отколкото да бъдем открити.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 26 МАЙ 1944 Г.

Най-после, най-после мога да седя тихо на масичката пред леко откrehнатия прозорец и да пиша за всичко.

Чувствам се така нещастна, както не съм била от месеци насам: дори след влизането на крадците не бях така сломена. От една страна, случаят със зарзаватчията, еврейският въпрос, който се разисква обстойно в цялата къща, откриването на Втория фронт, което се бави, лошата храна, напрежението, потиснатото настроение, разочарованието ми от Петер и от друга страна, годежът на Ели, гости за Петдесетница, цветя, рожден ден на Кралер, торти и разкази за кабарета, филми и концерти. Тази разлика, тази огромна разлика, която съществува винаги — един ден се смеем на комичната страна на нашето положение на укриващи се, на другия ден (и това е по-често) се страхуваме и по лицата ни се четат уплаха, напрежение и отчаяние.

Мип и Кралер носят най-много от бремето на нашето укриване — Мип с труда си, който полага за нас, Кралер с огромната отговорност, която понякога така му натежава, че едва може да говори поради нервното напрежение и вълнението. Копхаюс и Ели също се грижат добре за нас, много добре дори, но могат понякога да забравят Задната къща — кога за няколко часа, кога за ден, може би за два. Те си имат свои грижи, Копхаюс със здравето. Ели с годежа, при който не всичко е розово. Наред с тези грижи те все пак си имат, своите излети, гостувания, своя живот на обикновени хора. За тях напрежението понякога изчезва, макар и за кратко време, за нас — никога. Две години вече ще стане, а колко ли още ще трябва да устояваме на този почти непоносим, постоянно растящ натиск?

Канализацията е запушена, не можем да пускаме течаща вода или ако се наложи, то съвсем по малко, не можем да ползваме тоалетната или трябва да носим четка, а мръсната вода събираме в голям съд. Днес можем да изкараме така, но какво ще правим, ако водопроводчикът не може да се справи сам? От градската канализационна служба няма да дойдат преди вторник.

Мип ни изпрати пита със стафиди, на която имаше надпис „Весела Петдесетница“. Звучи почти като подигравка, защото настроението ни и страхът не предразполагат към „веселие“. Залавянето на зарзаватчията уплаши всички ни, отляво и отдясно чуваш само: „Шшт, шшт!“, и сме по-тихи във всичко. Там полицията е нахлула внезапно в къщата, значи това може да се случи и при нас! Ако и ние някой ден... не, не трябва да го пиша, но днес не мога да отмина този въпрос, напротив, онзи някога преживян страх се надига в мен с ужасна сила.

Трябваше да сляза сама долу в тоалетната в осем часа вечерта, нямаше никой, всички бяха около радиото, исках да бъда смела, но беше трудно. Горе се чувствам на по-сигурно място, отколкото сама долу в голямата тиха къща; сама с тайнствените шумолящи звуци отгоре и с изсвирването на клаксоните на улицата. Ако не се махна бързо и не обмисля положението, започвам да треперя цялата.

Непрекъснато се питам дали не би било по-добре за всички ни, ако не бяхме се укрили, ако сега бяхме мъртви и не изживявахме това злощастие, най-вече защото излагаме на опасност нашите помагачи. Но и от тази мисъл бягаме всички, все още обичаме живота, не сме забравили гласа на природата, още се надяваме, уповаваме се на по-добро. Дано скоро нещо се случи, нека дори да е и стрелба, тя не може да ни смачка повече от това постоянно неспокойствие. Да дойде краят, дори и да е тежък, тогава поне ще знаем дали най-после ще победим, или ще загинем.

Твоя Ане

СРЯДА, 31 МАЙ 1944 Г.

Мила Кити,

Такова хубаво, топло, дори, може да се каже, горещо време по Петдесетница е рядкост. Тук, в Задната къща, обаче горещината е нещо страшно; за да имаш впечатления от многото оплаквания, накратко ще ти опиша топлите дни:

Събота: „Чудесно, ах, какво време!“, казвахме всички сутринта. „Да беше малко по-хладничко“, когато трябваше да затваряме прозорците следобеда.

Неделя: „Не се понася тази горещина. Маслото се топи, няма прохладно местенце в цялата къща, хлябът съхне, млякото се разваля, никакъв прозорец не бива да се отваря. Ние, бедните изолирани се задушаваме, докато хората се радват на свободните празнични дни.“

Понеделник: „Краката ме болят. Нямам тънки дрехи. В тази горещина не мога да мия чинии“ — заяви госпожата. Наистина бе много неприятно.

Не мога да понасям горещината и се радвам, че днес вятърът доста духа, а слънцето все пак грее.

Твоя Ане

ПОНЕДЕЛНИК, 5 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Нови неприятности в Задната къща, караница между Дюсел и семейство Франк за нещо съвсем незначително: разпределението на маслото. Капитулация за Дюсел. Голямо приятелство между госпожа Ван Даан и горепосочения, флиртуване, целувчици и приятелски смях. Дюсел започва да проявява мъжки желания.

Рим е превзет от Пета армия, градът нито е унищожен, нито бомбардиран.

Останали са ни съвсем малко зеленчуци и картофи. Времето е лошо. Продължителни тежки бомбардировки над Па дьо Кале и по френския бряг.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 6 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

„This is D-day“^[1] — заяви в полунощ английското радио и наистина, „това е Денят“, Вторият фронт е открит!

Днес сутринта англичаните съобщиха: тежки бомбардировки над Кале, Булон, Хавър и Шербург и над Па дьо Кале (както обикновено). Освен това като предохранителна мярка за хората от окупираните територии се съобщи, че всички, живеещи до 35 км от брега, трябва да се подготвят за предстоящи бомбардировки. Ако е възможно, един час преди това англичаните ще хвърлят позиви.

По немските новини се каза, че английски парашутни войски са се спуснали на френския бряг. Радио Лондон съобщи, че английските кораби за дебаркиране се сражават с немски подводници.

Дискусия в Задната къща в девет часа по време на закуската: „Дали това не е пробно дебаркиране както преди две години при Диеп?“ Английското предаване на немски, холандски, френски и други езици в 10 часа: „Дебаркирането започна!“ Значи — *истинското* дебаркиране. Английско предаване на немски език в 11 часа: реч на главнокомандващия генерал Дуайт Айзенхауер.

Английско предаване на английски — 12 часа: „This is D-day“!

Генерал Айзенхауер се обърна към френския народ: „Сега предстои тежка борба, но след нея ще дойде победата. 1944 година ще бъде годината на пълната победа, на добър час!“

Английско предаване на английски език в един часа (преведено): „В действие са 11 000 самолета, които непрекъснато летят към Франция и се връщат: прехвърлят войскове части и бомбардират зад бойната линия. 4000 специални кораба за дебаркиране плюс малки кораби непрекъснато стоварват войски и оръжия между Шербург и Хавър. Английските и американските войски са влезли вече в тежки сражения“. Речи на Хербранди, на министър-председателя на Белгия, на норвежкия крал, на Де Гол към Франция, на английския крал и не на последно място на Чърчил.

Задната къща е обзета от голямо вълнение! Дали сега ще дойде така дълго очакваното освобождение, за което сме говорили толкова много, но което е прекалено красиво, прекалено приказно, за да стане действителност? Дали тази 1944 година ще ни подари победата? Все още не знаем, но надеждата ни съживява, дава ни нова смелост, прави ни отново силни. Защото смело трябва да устояваме на многото страхове, лишения и страдания. Сега важното е да запазим спокойствие и твърдост. Повече от всякога трябва да стиснем зъби и да не издадем нито звук. Хората във Франция, Русия, Италия, а и в Германия могат да изплакват с пълен глас мъката си, но ние още нямаме право на това!

О, Кити, най-хубавото на това дебаркиране е чувството, че приятелите са в настъпление. Тези страшни немци така дълго ни потискаха и държаха ножа до гърлото ни, че мисълта за приятели и спасение ни изпълва с доверие!

Това се отнася не само за евреите, това засяга цяла Холандия, цяла окупирана Европа. Марго казва, че може би през септември или октомври ще мога дори да тръгна на училище.

Твоя Ане

П.П. Ще те осведомявам за всички новини!

[1] Това е денят Д — кодово название на деня, в който се открива Втория фронт. — Бел.пр. ↑

ПЕТЪК, 9 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Дебаркирането върви чудесно. Съюзниците са завзели Байо, селце на френския бряг, и сега се сражават за Каен. Ясно е, че искат да откъснат полуострова, на който се намира Шербург. Всяка вечер военни кореспонденти съобщават за трудностите, смелостта и високия боен дух на войниците; разказваха най-невероятни случаи. Пред микрофона говориха и ранени, които са отново в Англия. Въпреки лошото време самолетите непрекъснато летят. От Радио Лондон разбрахме, че Чърчил искал лично да участва в Дебаркирането и само по съвета на Айзенхауер и на други генерали този план не се осъществил. Помисли си само, каква смелост у такъв стар човек — сигурно има вече 70 години!

Тук вълнението малко понамаля, но все пак се надяваме, че войната най-после ще свърши в края на тази година. Време е вече! Оплакванията на госпожа Ван Даан не са за слушане сега, като не може вече да ни побърква с откриването на Втория фронт, хленчи по цял ден за лошото време. Приискава ти се да я потопиш в една кофа студена вода и да я качиш на тавана.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 13 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Рожденият ми ден премина, и така вече съм на петнадесет години. Получих доста подаръци.

Петте тома „История на изкуството“, един чифт бельо, два колана, една носна кърпичка, две шишета йогурт, едно бурканче конфитюр, една книга за билките, книга за отглеждане на растения — това от татко и мама. Позлатена гривна от Марго, „Книга за отечеството“ от семейство Ван Даан, цветя от Дюсел, бонбони и тетрадки от Мип и Ели и като връх на всичко — книгата „Мария Терезия“ и три парчета пълномаслено сирене от Кралер. От Петер получих прекрасен букет рози; бедното момче толкова се мъчило да намери нещо, но безуспешно.

На Втория фронт все още всичко върви добре въпреки ужасното време, безбройните бури, проливните дъждове и морските вълнения.

Чърчил, Сматс, Айзенхауер и Арнолд вчера са обикаляли френските села, завладени и освободени от англичаните. Чърчил се намирал на торпеден кораб, който обстрелвал брега.

Този човек както толкова други, изглежда, не знае какво е страх, завиждам му!

Ние от нашето „Задно укрепление“ не можем да усетим какво е настроението сред хората навън. Те несъмнено се радват, че бездейната Англия запретва ръкави и започва да действа. Всички холандци, които гледат отвисоко на англичаните, хулят Англия и нейното „правителство от старци“, наричат англичаните страхливци, но пък мразят немците, би трябвало да бъдат отупани, както това се прави с възглавниците. Може би тогава обърканите им мозъци ще си дойдат на мястото.

Твоя Ане

СРЯДА, 14 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

В главата ми се въртят много желания, много мисли, много обвинения и упреци. Нямам прекалено високо мнение за себе си, както смятат хората. Съзнавам безбройните си грешки и недостатъци по-добре от когото и да е друго, само за разлика от тях знам, че искам да се поправа, ще се поправа и вече дори доста съм се поправила.

Често се питам защо всички ме намират самонадеяна и нескромна? Дали съм толкова самонадеяна? Наистина ли съм такава? А другите не са ли? Това може да звучи странно, забелязвам го, но няма да задраскам изречението, защото не е чак пък толкова странно. Госпожа Ван Даан, един от най-известните ми обвинители, минава за неинтелигентна, дори — спокойно мога да кажа — за глупава. Глупавите хора обикновено не могат да преглътнат, че другите са по-добри от тях.

Госпожата ме смята за глупава, защото не ми липсва до такава степен интелигентност, както на нея; мисли ме за нескромна, защото самата тя е много по-нескромна от мен; намира, че роклите ми са прекалено къси, защото нейните са още по-къси. Затова и ме смята за самонадеяна, защото тя самата говори два пъти повече за неща, за което няма ни най-малка представа. Но една от най-любимите ми поговорки гласи „Няма дим без огън“, затова направо признавам, че съм самонадеяна.

Неприятното на моя характер е, че от никого не получавам толкова укори и критика, колкото от себе си. И когато мама прибави към, това и своята порция съвети, купчината поучения нараства до непреодолими размери, затова отчаянието, че не мога никога да се отърва от тези поучения, ме кара да ставам груба; започвам да отговарям и стигам до известната стара приказка на Ане: „Никой не ме разбира!“ Тази приказка се е загнездила в мен и колкото и невярна да изглежда, в нея има частица истина. Моите самообвинения често добиват такава форма, че жадувам за една утешителна дума от някой,

който да ги доведе до разумни размери и който да вземе присърце това, което става в душата ми — но за съжаление колкото и отдавна да търся такъв човек, все още не съм го намерила.

Зная, че сега мислиш за Петер, нали, Кити? Въпросът стои така: Петер ме обича — не като влюбен, а като приятел; неговата привързаност расте с всеки изминат ден, но какво е това тайнствено нещо, което ни възпира и двамата, сама не мога да разбера. Понякога си мисля, че този мой страшен копнеж по него бе прекален, но всъщност не е така, защото само два дни да не се кача горе, вече така силно жадувам да съм с него, както никога преди. Петер е мил и добър, но не мога да отрека, че много неща у него ме разочароват. Преди всичко не ми харесват неговото отвращение към религията, разговорите му на масата, както и други съвсем различни неща. Но все пак съм твърдо убедена, че след нашата честна уговорка никога няма да се кара ме. Петер е кротък, търпелив и много отстъпчив. Позволява ми да му казвам много повече неща, отколкото позволява на майка си, и доста упорито се опитва да поддържа всичко в ред. Но все пак защо крие най-съкровениите си мисли и никога ли няма да ми ги довери? Той има много по-затворен характер от мен, това е вярно, но зная (и то наистина от собствен опит), че дори най-затворените хора имат моменти, когато силно, дори по-силно от другите, жадуват да се доверят някому.

Петер и аз изкарахме нашите две години на размисъл в Задната къща, често говорим за бъдещето, за миналото и настоящето, но както вече казах, все ми се струва, че истинското липсва, а знам, че то съществува.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 15 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Дали защото толкова отдавна не съм си подавала носа навън, се побърквам по всичко, свързано с природата? Спомням си много добре, че лъчезарно синьо небе, чуруликащи птици, лунна светлина и цъфтящи цветя по-рано не бяха нещо, което може да привлече вниманието ми. Това се промени, откакто сме тук.

Например по Петдесетнида, когато беше толкова топло, с усилие останах будна, за да мога в единадесет и половина да застана пред отворения прозорец и поне веднъж да гледам дълго и сама луната. За съжаление тази жертва бе напразна, защото луната разпръскваше прекалено ярка светлина и не посмях да рискувам и да стоя пред отворения прозорец. Друг път, преди няколко месеца, бях случайно горе една вечер, когато прозорецът бе отворен. Не слязох долу, докато не свърши времето за проветряване. Тъмната дъждовна нощ, бурята, гонещите се облаци ме държаха в своята власт; след година и половина за първи път стоях лице срещу лице с нощта. След тази вечер копнежът ми да видя това надви страха ми от крадци, от тъмна къща, пълна с мишки или от нахлуване на полицията. Отидох съвсем сама долу и погледнах навън от прозореца на кабинета и кухнята. Много хора харесват природата, други спят понякога под открито небе, много други, в затвори и болници, жадуват за деня, когато отново ще могат свободно да се радват на природата, но малко от тях са така откъснати и изолирани от това, което е еднакво и за бедни, и за богати.

Не е само въображение, че когато гледам небето, облаците, луната и звездите ставам спокойна и търпелива. Това средство е много по-добро от валериана или брома; природата ме прави смирена и готова по-храбро да приемам всички удари.

За съжаление ми е съдено да гледам природата — и то по изключение — през прашни прозорци с мръсни пердета пред тях. Да гледаш оттам не е удоволствие, защото природата е единственото, което не може да бъде заменено с нищо друго.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 16 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Нови проблеми: госпожата е отчаяна, говори за куршум в челото, затвор, обесване и самоубийство. Ревнува, че Петер се доверява на мен, а не на нея. Обидена е, че Дюсел недостатъчно се поддава на нейния флирт, страхува се, че мъжът ѝ ще изпуши всичките пари от коженото ѝ палто, кара се, ругае, оплаква се, смее се и отново започва да се кара.

Какво може да направи човек с такъв глупав, хленчещ екземпляр? Никой не я приема на сериозно, тя е безхарактерна, ходи при всеки да се оплаква и се облича младежки, така че се получава „отзад лицей — отпред музей“. При това най-лошото е, че Петер става груб, господин Ван Даан раздразнителен, а мама — цинична. Да, такова е положението! Има само едно правило, което трябва да се съблюдава: смей се на всичко и не обръщай внимание на никого! Изглежда егоистично, но е единственото средство за този, който трябва да намери утеха само в себе си.

Кралер е получил отново повикване да отиде за четири седмици да копае. Ще се опита да се освободи с медицинско и писмо от фирмата. Копхаюс иска да се оперира. От вчера в единадесет часа всички частни телефони са прекъснати.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 23 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Тук няма нищо особено. Англичаните започнаха голямата офанзива за Шербург, според Пим и Ван Даан на 10 октомври със сигурност ще сме свободни! Руснаците също съдействат, вчера е започнала тяхната атака при Витебск, точно в деня на немското нападение срещу Русия.

Почти свършихме картофите, занаяпред ще отброяваме определената дажба за всеки от осмината и да прави кой каквото си иска.

Твоя Ане

ЧЕТВЪРТЪК, 27 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Настроението се промени, всичко върви изключително добре. Днес паднаха Шербург, Витебск и Слобин. Много военна плячка и военнопленници. Сега вече англичаните могат да стоварят на брега каквото си поискат, защото имат пристанище и целия полуостров Котантен само три седмици след откриването на Втория фронт. Изключителен успех! През тези три седмици не е имало ден без бури както тук, така и във Франция, но тази неприятност не пречи на англичаните и американците да показват изключителна издръжливост, и то още как! Е, наистина новото немско „оръжие-чудо“ действа с пълна сила, но какво постигат тези съскащи бомби освен малко щети в Англия и пълни вестници с хвалби при фрицовете? Между другото, когато тези във „Фрицландия“ забележат, че „болшевишката опасност“ сега наистина е в настъпление, още повече ще се разтреперят.

Всички немски жени и деца от крайбрежните области, които не работят за Вермахта, биват евакуирани в провинциите Хронинген, Фризланд и Хелдерланд. Мусерт^[1] заяви, че ако англичаните и американците навлязат в Холандия, щял да облече военен мундир. Да не иска дебелакът да воюва? Да беше го направил по-рано в Русия, а не чак сега. Преди известно време Финландия отхвърли предложението за мир и сега преговорите са прекъснати — колко ли ще съжаляват тези глупави глави!

Докъде мислиш, че ще сме напреднали на 27 юли?

Твоя Ане

[1] Глава на колаборационното правителство в Холандия. — Бел.пр. ↑

ПЕТЪК, 30 ЮНИ 1944 Г.

Мила Кити,

Лошо време или Bad weather at a stretch to the 30th of June^[1].

Не го ли казах хубаво? Ами да, вече знам доста английски. За да докажа това, чета с помощта на речник „Идеалният мъж“^[2]. Войната се развива чудесно! Бобровск, Могильов и Орша паднаха; има много военнопленници.

Тук всичко е наред, настроението се оправя. Нашите супероптимисти ликуват. Ели си промени прическата, Мип си взе една седмица отпуск. Това са последните новини.

Твоя Ане

[1] Продължително лошо време до 30 юни (англ.). — Бел.пр. ↑

[2] Пиеса от О. Уайлд. — Бел.пр. ↑

ЧЕТВЪРТЪК, 6 ЮЛИ 1944 Г.

Мила Кити,

Става ми много страшно, когато Петер заговори, че по-късно може би щял да стане престъпник или спекулант; макар че го казва, разбира се, на шега, все пак имам чувството, че той самият се страхува от слабостта на характера си. Непрекъснато чувам от Марго: „Ех, ако можех да съм така силна и смела като тебе, ако можех да прокарам своето, ако имах такава енергия, тогава бих...“ Същото казва и Петер.

Наистина ли е добро качество това, че не се оставям да ми въздействат другите? Хубаво ли е, че почти изключително следвам пътя на своята собствена съвест?

Искрено казано, не мога да си представя как някой може да каже „слаб съм“ и пак да си остане слаб. Щом вече го знаеш, защо не противодействаш, защо не каляваш характера си? Отговорът на Петер: „Защото така е много по-лесно!“ Този отговор доста ме потисна. По-лесно? Нима един живот, пълен с мързел и измама, е лесен живот? О, не, не може да е истина, не може да е така, не може хората толкова бързо да бъдат изкушени от леността и... парите.

Много дълго обмислях какъв отговор да дам, как да накарам Петер да повярва в себе си и преди всичко как да се поправи; дали мислите ми са на прав път, не знам.

Толкова често съм си представяла колко хубаво би било някой да ми се довери, но сега, когато това стана, виждам колко е трудно да мислиш като някой друг и да намериш вместо него отговора, особено защото понятията „лесно“ и „пари“ са ми напълно чужди и нови. Петер започва донякъде да се осланя на мен, но това не бива да става в никакъв случай. Трудно е за човек с неговия характер да прояви самостоятелност в живота, но още по-трудно е да бъдеш самостоятелен като разумно живеещ индивид. Защото, ако си такъв, ще ти е двойно по-трудно да намериш пътя в морето на нерешените въпроси и винаги да оставаш последователен. Мотая се, дни наред

търся някакво напълно ефикасно средство срещу ужасната дума „лесно“.

Как да му разясня, че това, което му се струва лесно и красиво, ще го повлече към дъното — там, където няма вече нито приятели, нито подкрепа, нито нещо красиво; към дъното, откъдето едва ли можеш да се измъкнеш?

Всички живеем, без да знаем защо и с каква цел, всички живеем с цел да бъдем щастливи, живеем различно и все пак еднакво. Ние тримата сме възпитани в добри условия, можем да учим, имаме възможност да постигнем нещо, имаме много причини да се надяваме на щастлива съдба... но трябва сами да я заслужим. И това е нещо, което не може никога да се постигне лесно. Да спечелиш щастието си значи да работиш за него и да правиш добро, а не да спекулираш или да мързелуваш. Леността може да изглежда примамлива, но само трудът удовлетворява.

Не мога да разбера хората, които не обичат да работят, но при Петер случаят не е такъв — той просто няма определена цел пред себе си, смята се за прекалено глупав и нищожен, за да постигне нещо. Бедното момче, той никога не е усещал какво е чувството, когато правиш другите щастливи, а на това и аз не мога да го науча. Той няма вяра, затова всеки път ме боли, когато забележа, че е самотен, ироничен и ограничен.

Хората, които имат вяра, могат да са щастливи, защото не всеки е способен да вярва. Дори не е необходимо да съществува страхът от наказание след смъртта или от пъкления огън. Адът и небето са неща, които много хора не могат да приемат, но все пак вярата в нещо, няма значение в какво, държи човека в правия път. И това не е страхът от Бога, а съхраняването на собствената чест и съвест. Колко красиви и добри биха били хората, ако всяка вечер, преди да заспят, извикваха пред погледа си събитията, станали през деня, и проследяваха точно какво е било добро и какво лошо в собственото им поведение. Така човек несъзнателно се опитва всеки ден отново и отново да поправи нещо в себе си и естествено след време ще постигне много. Този начин може да се използва от всеки, не струва нищо и определено е много полезен. Защото, който не знае тази мисъл, трябва да я научи и изпита: „Чистата съвест прави човека силен!“

Твоя Ане

СЪБОТА, 8 ЮЛИ 1944 Г.

Мила Кити,

Главният представител на фирмата господин Б. бил в Бевервайк, на плодово-зеленчуковата борса и му дали ягоди. Те бяха докарани тук — прашни, пълни с пясък, но в голямо количество. Не по-малко от 24 щайги за канцеларията и за нас. Още същата вечер консервирахме първите шест буркана и сварихме осем бурканчета сладко. На другата сутрин Мип щеше да вари сладко за всички от канцеларията.

В дванадесет и половина няма чужди хора в къщата — външната врата се заключва, щайгите се донасят, Петер, татко, Ван Даан трополят по стълбите — „Ане, налей топла вода от бойлера! Марго, донеси кофа! Хайде, всички на работа!“ Със странно чувство влизам в пълната с хора служебна кухня. Мип, Ели, Копхаюс, татко, Петер — укриващи се и помагачи, всички заедно, и то посред бял ден! През пердетата не може да ни видят вътре, но от този висок говор, тряскащи се врати, направо се разтрепервам от вълнение. „Ама нима все още се укриваме?“ — ми минава през ума. Изглежда, такова ще е чувството, когато ще мога отново да се покажа свободно пред хората. Тенджерата се напълни, бързо отново горе. В нашата кухня около масата седеше останалата част от семейството и почистваше ягодите — това трябваше да представлява чистене, но повече отиваше в устите, отколкото в кофите. Нужно бе да се донесе още една кофа, Петер слезе отново в кухнята — тогава отвън някой позвъни два пъти. Кофата остана долу, Петер се върна бързо горе, като заключи вратата на шкафа след себе си. Едва се сдържахме от нетърпение, трябваше да затворим крановете и макар че полуизмитите ягоди чакаха още едно измиване, спазихме скривалищното правило: „Ако дойде чужд човек в къщата, да се затворят всички кранове, за да не се чува шумът от водата.“

В един часа Хенк дойде и ни съобщи, че звънял пощенският раздавач. Петер бързо слезе по стълбата надолу. Дзън, пак звънец и той отново се връща. Вслушвам се дали някой идва, най-напред при вратата на шкафа, после полека излизам горе в преддверието. Накрая

Петер и аз като двама крадци висим над перилата и се вслушваме в шума долу. Никакъв чужд глас. Петер тихичко слиза по стълбите, по средата се спира и вика: „Ели!“ Никакъв отговор, още веднъж: „Ели!“ Шумът в кухнята е по-силен от гласа на Петер. Той слиза до долу и влиза в кухнята. Аз стоя напрегната и гледам надолу. „Петер, бързо горе, счетоводителят е тук, изчезвай!“ Гласът на Копхаюс. Задъхан, Петер идва горе, затваряме вратата на шкафа. Най-после в един и половина идва Кралер: „О, Божичко, не виждам нищо друго освен ягоди: закусвах с ягоди, Хенк долу яде ягоди, Копхаюс си хапва ягоди, Мип вари ягоди, навсякъде мирише на ягоди, искам да се отърва от тази червена стока и отивам горе, а там всички мият... ягоди“.

Останалата част от ягодите се стерилизират. Вечерта — два буркана не са затворени добре. Татко бързо прави от тях конфитюр. На следващата сутрин — два буркана се оказват отворени, по обяд още четири. Ван Даан не ги е стерилизирал достатъчно. Сега всяка вечер татко вари конфитюр.

Ядем попара с ягоди, кисело мляко с ягоди, сандвичи с ягоди, имаме ягоди за десерт, ягоди със захар, ягоди с пясък. Два дни навсякъде се виждаха само ягоди, ягоди и ягоди, после запасът се свърши, а останалото бе в буркани, под ключ.

— Ане, чуй — вика Марго, — получихме от зарзаватчията на ъгъла зелен грах, девет килограма и половина.

— Много мило от негова страна — отговарям.

Наистина е много мило, но работата... пфу!

— В събота сутринта всички трябва да помагате в чистенето на граха — обявява мама по време на ядене. И наистина днес след закуска на масата се появи голямата емайлирана тенджерка, пълна догоре с грах. Чистенето на грах е досадна работа, но веднъж поне трябва да опиташ какво е „беленето“. Мисля, че повечето хора не знаят колко вкусна и мека е граховата шушулка, когато се махне вътрешната ципица. Но тези преимущества не са нищо пред чудесното преимущество, че порцията с шушулките е три пъти по-голяма, отколкото, ако се ядат само граховите зърна.

Беленето на ципицата е изключително тънка и пипкава работа, която може би е подходяща за педантични зъболекари или прецизни чиновници; за нетърпеливо девойче като мене е ужасна. В девет и половина започнахме, в десет и половина станах, в единадесет и

половина седнах пак. Главата ми се замая — отчупване на връхчето, обелване на ципицата, дръпване на конеца, хвърляне на шушулката и т.н., и т.н. — пред очите ми се върти все зелено, зелено, шушулки, конци, развалени шушулки, зелено, зелено, зелено.

Само за да правя все пак нещо друго, цялата сутрин дрънкам глупости — каквото ми дойде на ум, размивам всички, а самата аз чувствам, че ще умра от тъпота... С всяко конче, което отстранявам, се уверявам все по-твърдо, че не искам никога, никога да бъда само домакиня!

В дванадесет часа най-после сядаме да хапнем, но от дванадесет и половина до един и петнадесет пак белим грахови ципи. Имам нещо като морска болест, когато свършваме, а и другите също. Лягам и спя до четири часа, а като се събуждам, съм все още замаяна от този проклет грах.

Твоя Ане

СЪБОТА, 15 ЮЛИ 1944 Г.

Мила Кити,

Взехме от библиотеката една книга с предизвикателното заглавие „Какво мислите за модерното младо момиче?“ Днес бих искала да пиша по този въпрос.

Авторката на книгата критикува обширно „днешната младеж“, без обаче да отрича напълно всичко младо като „неспособно за нищо добро“. Напротив, тя е по-скоро на мнение, че ако младежта поиска, би могла да построи голям, по-красив и по-добър свят, че тя има възможности за това, но се занимава с повърхностни неща, без да удостои с поглед истинската красота.

При някои пасажии изпитвах силното усещане, сякаш авторката в своята критика е имала предвид мен и затова искам да бъда съвсем искрена и да се защита срещу тези нападки.

В характера си имам една силно изразена черта, която всеки, бил по-дълго време с мен, забелязва — това е, че добре познавам себе си. Аз мога да се наблюдавам при всичките си действия, сякаш съм чужд човек. Всеки ден заставам пред Ане без никакви предразсъдъци или с чувал оправдания и я наблюдавам какво прави — добро или лошо. Това „чувство спрямо себе си“ не ме напуска никога и при всяка дума, която изговарям, веднага знам: „Това трябваше да не бъде така“ или „Това беше добре“.

Обвинявам себе си в безброй много неща и се убеждавам отново и отново колко верни са думите на татко: „Всяко дете трябва да се възпитава само.“ Родителите трябва само да дават добри съвети и напътствия, но окончателното формиране на характера на човека е в собствените му ръце.

Освен това притежавам изключително много жизнена енергия, винаги се чувствам силна и в състояние да понасям много, усещам се така свободна и млада! Когато за пръв път забелязах, че съм такава, се зарадвах, защото не вярвам да се превия бързо под ударите, които всеки неизбежно понася.

Но за тези неща толкова често съм говорила и преди; сега искам да кажа нещо по раздела „Татко и мама не ме разбират“. Баща ми и майка ми винаги много са ме глезили, били са мили към мене, защитавали са ме и са правели всичко, което родителите могат да направят за децата си. И все пак дълго време се чувствах ужасно самотна, изолирана, изоставена и неразбрана. Татко опитваше всичко възможно да омекоти бунтовническия ми нрав, но не успя; аз сама се излекувах, като непрекъснато си посочвах кое е погрешно в моето държане и постъпки.

Как стана така, че в тази моя борба татко никога не ме подкрепи, че въобще не успя да ми протегне ръка за помощ? Той бе избрал погрешен подход — винаги ми говореше като на дете, което преминава през трудна възраст. Звучи странно, защото никой не е имал такова постоянно доверие в мен както татко и само той ме е карал да усещам, че съм разумна. Но той пропусна едно нещо: не помисли за това, че по-важно за мен от всичко друго е моята борба за утвърждаване. Аз не искам да слушам за „явления на възрастта“, за „другите момичета“ и „ще премине от само себе си“, не исках да се отнасят към мене като към „момиче като всички други“, а като към Ане с нейните собствени качества. Пим не разбра това. Пък и не мога да се доверявам на човек, който не ми е разкрил много от себе си, и понеже знам твърде малко за Пим, аз също не мога да бъда съвсем откровена с него.

Пим винаги застава на позицията на възрастния баща, който също някога е имал такива временни склонности, но не може вече да ги преживява заедно с мен, колкото и силно да желае това.

Заради тези неща стигнах дотам да не споделям своите схващания за живота и добре обмислените си теории с никого освен с моя дневник и един-единствен път с Марго.

Скривах от татко всичко, което дълбоко ме засягаше; никога не споделих с него своите идеали, съвсем съзнателно го отчуждих от себе си.

Не можех другояче, действах изцяло според чувствата си, но действах така, както бе добре за моето спокойствие. Защото бих изгубила напълно спокойствието и увереността в себе си, които с толкова лутане изградих, ако трябваше да слушам критика по отношение на моето недовършено дело. Колкото и сурово да звучи, дори и заради Пим не бих направила това.

Не само не споделях нищо от интимните си мисли с него, но често с раздражителността си още повече го отдалечавах от себе си.

Това е въпрос, по който много мисля: защо Пим ме ядосва така? Защо почти не мога да уча с него, защо неговите милувки ми се струват неискрени, все искам да ме остави на мира и да не се интересува за мен дотогава, докато не стана по-сигурна пред него? Защото все още ме гложди онзи упрек за ужасното писмо, което дръзнах да му напиша в яда си. О, колко е трудно да бъдеш наистина силен и смел във всяко отношение!

Но все пак това не е най-голямото ми разочарование, не, много повече си бяхтя ума за Петер, отколкото за татко. Зная много добре, че аз съм го завладяла, а не той мене, създадох си идеален образ за него, представих си, че е тихо, чувствително, мило момче, което се нуждае така много от любов и приятелство. Искаше ми се да излея душата си пред живо същество, исках да имам приятел, който да ми помага по моя път. Трудно бе, но бавно и сигурно аз го привлякох към себе си. Когато най-накрая успях да спечеля приятелските му чувства, стигнахме неусетно до интимности, които сега, като размисля, ми се струват недопустими.

Ние говорихме за най-интимни неща, но за това, което изпълваше и изпълва сърцето ми, мълчим и досега. Все още не мога да разбера Петер — дали е повърхностен, или от стеснителност се въздържа дори и пред мен? Но да оставя това настрана, направих *една* грешка — изключих всички други възможности да постигна приятелство и се опитах с интимности да се доближа до него. Той жадува за любов и с всеки изминат ден ме харесва все повече, забелязвам това много ясно. Нашите срещи го задоволяват, а у мене те само предизвикват стремеж да се опитвам отново да постигна нещо с него. И все не смея да засегна въпросите, които бих искала да извадя на бял свят. Много повече, отколкото той сам подозира, го привлякох към себе си, дори насила. Сега той здраво се държи за мен и не виждам подходящ начин да го откъсна от себе си и да го накарам да застане твърдо на краката си. След като много добре разбрах, че не може да ми бъде приятел, както аз разбирам това, започнах да се стремя поне да го измъкна от неговата ограниченост и да го накарам да израсне до своята възраст.

„Защото в дълбините на душата си младостта е по-самотна от старостта.“ Тази мисъл съм запомнила от някаква книга и я намирам вярна.

Наистина ли на възрастните тук им е по-трудно, отколкото на младите? Не, това сигурно не е вярно. Възрастните хора имат свое мнение за всичко и не се колебаят за делата си в живота. На нас, младите, е двойно по-трудно да отстояваме своето мнение в едно време, когато всякакъв идеализъм се унищожава и разрушава, когато хората се показват от своята най-грозна страна, когато се съмняват в истината и правото.

Човек, който все пак твърди, че на възрастните тук, в Задната къща, им е по-трудно, сигурно не си представя в какви по-големи размери се струпват върху ни проблемите — проблеми, за които може би сме още прекалено млади. Те ни се натрапват и когато най-последно сметнем, че сме намерили решение за тях, често излиза, че решението не може да устои на фактите, които го унищожават. Това е най-трудното в нашето време: идеалите, мечтите и хубавите очаквания още не са покълнали в нас, а жестоката действителност ги поваля и унищожава напълно.

Истинско чудо е, че не съм се отказала от всички свои мечти, защото те изглеждат абсурдни и неизпълними. Но аз здраво се държа за тях въпреки всичко, защото все още вярвам в присъщата на човека доброта. Напълно ми е невъзможно обаче и да градя всичко върху основата на смърт, злочестие и хаос. Виждам как светът бавно все повече заприличва на пустиня, все по-силно чувам приближаващата се гръмотевична буря, която ще унищожи и нас, съчувствам на мъката на милиони хора, но като погледна към небето, си мисля, че всичко все пак ще се оправи, че тази жестокост ще свърши, че пак ще настъпят спокойствие и мир в света.

Дотогава трябва да пазя идеалите си. Във времената, които идват, може би все пак ще мога да ги осъществя.

Твоя Ане

ПЕТЪК, 21 ЮЛИ 1944 Г.

Мила Кити,

Сега наистина се надявам, сега най-после всичко върви добре. Да, наистина добре! Извънредни новини! Извършен е атентат срещу Хитлер, и то не от „еврейски комунисти“ или „английски капиталисти“, а от „благороден, арийски“ генерал, граф, и при това млад. „Божествено провидение“ спасило живота на фюрера и той за съжаление се е отървал с няколко драскотини и малко рани от обгаряне. Няколко офицери и генерали от обкръжението му са убити или ранени. Атентаторът е застрелян.

Това е най-доброто доказателство, че има много офицери и генерали, на които войната им е дошла до гуша и които биха желали да видят как Хитлер се проваля вдън земя. Тяхната цел е след смъртта на Хитлер да утвърдят военна диктатура, с която да сключат мир със съюзниците, да започнат отново да се въоръжават и след двадесет години да подпалят нова война. Може би провидението нарочно малко се е поколебало да премахне Хитлер, защото за съюзниците е много по-лесно и по-удобно, ако безпогрешните немци започнат да се избиват помежду си: така руснаците и англичаните ще имат по-малко работа и по-бързо ще могат да започнат да възстановяват градовете си.

Но още не сме стигнали дотам и не искам да изпреварвам славните събития. Сигурно забелязваш, че това, което казвам, е трезва действителност, стъпила здраво на краката си; по изключение сега не мъдрувам за висши идеали. Хитлер впоследствие е бил така любезен да съобщи на своя верен и предан народ, че всички военни от днес нататък са подчинени на гестапо и че всеки войник, който знае, че неговият командир е бил замесен в това низко, страхливо покушение, има право без съд и присъда да го застреля.

Ама че хубава история! Ханс Умника има мазоли от дългото ходене, шефът му, офицер, му крясва да побърза. Ханс вдига пушката и извиква: „Ти искаше да убиеш фюрера, ето ти награда!“ Изстрел и високомерният шеф, който е посмял да укори малкия Ханс, се

преселва във вечния живот (или вечната смърт?). Накрая ще стане така, че господа офицерите ще пълнят гащите от страх, когато срещнат войник или когато трябва да дадат някаква команда, защото войниците имат повече право да говорят и да действат, отколкото те самите. Нали ме разбираш, или пак ти писах несвързано? Не мога иначе, прекалено съм весела, за да пиша логично при предположението, че през октомври може би ще седя отново на училищния чин! Олеле, нали току-що ти казах, че не искам да изпреварвам събитията? Прощавай, но ненапразно казват за мен, че съм едно „вързопче противоречия“.

Твоя Ане

ВТОРНИК, 1 АВГУСТ 1944 Г.

Мила Кити,

„Едно вързопче противоречия“ — написах в края на предишното си писмо и в началото на днешното. „Едно вързопче противоречия“ — можеш ли да ми обясниш какво точно означава това? Какво е това противоречие? Както толкова много думи, и тази има две значения: външно и вътрешно противоречие.

Първото е обикновеното „да не се подчиняваш на чужди мнения, да смяташ, че ти знаеш по-добре, все ти да имаш последната дума“ — обобщено, все неприятни черти, с каквито съм известна. Второто — вътрешното противоречие — никой не знае, че е в мен, то е моя тайна.

Веднъж вече ти говорих, че душата ми наистина е като разделена на две. Едната половина обхваща моята необузdana веселост, ироничното ми отношение към всичко, моята жизненост и лекото приемане на нещата. Под това разбирам и лекото приемане на флирта, някоя целувка, прегръдка, груб виц. Тази моя страна в повечето случаи дебне и отблъсква другата, много по-добрата, по-чистата и по-дълбоката. И така никой не познава добрата страна на Ане и затова толкова малко хора могат да ме понасят.

Да, ако някой следобед съм смешен клоун, това стига на всички за цял месец. Всъщност съм точно това, което е един любовен филм за дълбокомислещите хора: просто едно развлечение, забавление за един час, нещо, което бързо ще се забрави, което не е лошо, но още по-малко е и добро. Много ми е неприятно да ти разказвам това, но защо не, като знам, че е истина? Моята по-лека повърхностна половина винаги ще е по-бърза от моята по-дълбока половина и затова все ще побеждава. Не можеш да си представиш колко често съм се опитвала да потисна тази Ане, която е само половината от момичето, наречено Ане, да я обезсиля, да я скрия — но не става и аз знам защо не става.

Много се страхувам, че всички, които ме познават такава, каквата съм винаги, могат да открият, че имам и друга страна, по-хубава и по-добра. Страхувам се, че ще ми се подиграват, ще ме

сметнат за смешна и сантиментална, няма да гледат сериозно на мен. Свикнала съм да не ме приемат сериозно, но на това е свикнала само леката Ане и тя може да го понесе, „по-тежката“ е прекалено слаба за това. Когато наистина някога за четвърт час насила показвам добрата Ане, тя се свива като мимоза, щом трябва да заговори, оставя Ане № 1 да говори и преди и да се усетя, е изчезнала.

И така тази мила Ане още никога не е била в компания, не се е появила нито един път пред никого, но насаме почти винаги тя има думата. Аз знам точно каква искам да бъда и каква съм... в душата си, но за съжаление съм такава само пред себе си. И може би... не, дори със сигурност това е причината, поради която се смятам за щастлив затворен характер, а другите хора мислят, че съм щастлив открит характер.

Във вътрешния ми живот тази чиста Ане ми сочи пътя, а външно съм само една вироглава отвързала се козичка.

Както вече казах, аз никога не говоря така, както чувствам нещата, и затова хората мислят, че тичам след момчетата, флиртувам, чета любовни романи и съм всезнайница. Веселата Ане се смее на това, отговаря устато, повдига безразлично рамене, прави се, че не я засяга, но — о, Боже, точно обратна е реакцията на тихата Ане. Ако съм съвсем искрена, трябва да ти призная, че това много ме засяга, че правя неизказано много усилия да се променя, но все се боря срещу по-силни неприятели.

Глас проплаква в мен: „Виждаш ли, ето, това си постигнала: лошо мнение за тебе, подигравателни или намръщени лица; хора, които те намират неприятна, и всичко това само защото не слушаш добрите съвети на собствената си добра половина. Ах, бих искала да слушам, но не става; когато съм тиха и сериозна, всички мислят, че това е нова комедия, и съм принудена да се измъквам пак с някоя шега, а да не говоря за собствените ми близки, които направо мислят, че съм болна, карат ме да гълтам хапчета против главоболие и успокоителни таблетки, пипат шията и челото ми дали нямам температура, интересуват се за отделителната ми система и критикуват лошото ми настроение. Не мога да понасям така да се вглеждат в мен, тогава най-напред ставам заядлива после тъжна и накрая отново обръщам сърцето си така, че лошото да излезе навън, доброто да се скрие и пак търся

начин да стана такава, каквато бих искала да бъда и бих могла да бъда,
ако... нямаше и други хора на света.“

Твоя Ане М. Франк

ЕПИЛОГ

Тук свършва дневникът на Ане. На 4 август 1944 година полицията нахлува в Задната къща. Всички укриващи се, заедно с Кралер и Копхаюс, били арестувани и откарани в немски и холандски концентрационни лагери.

Задната къща била разграбена от гестапо. Между една купчина стари книги, списания и вестници, които били разпръснати по земята, Мип и Ели намерили дневника на Ане. С изключение на някои части, които имат малка стойност за читателите, тук е отпечатан целият оригинален текст.

От укриващите се жив се завърнал само бащата на Ане. Кралер и Копхаюс също устояли на лишенията в холандския лагер и се завърнали при семействата си.

През март 1945 година Ане починала в концентрационния лагер Берген-Белсен два месеца преди освобождението на Холандия.

Къщата на „Принсенхрахт“ 263, където Ане е писала дневника си, сега е притежание на фондацията „Ане франк, Амстердам“, която я е реставрирала напълно.

Задната къща е оставена така, както е била. Предната къща е модернизирана и е седалище на Международен младежки център. Съседната къща на „Принсенхрахт“ 265 също е закупена за тази цел и е реставрирана.

Стремежът е къщата да бъде не само възпоменателно място, но оттук да се развива дейност, подтикваща младежта в духа на Ане за „работа в обществото и за хората“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.